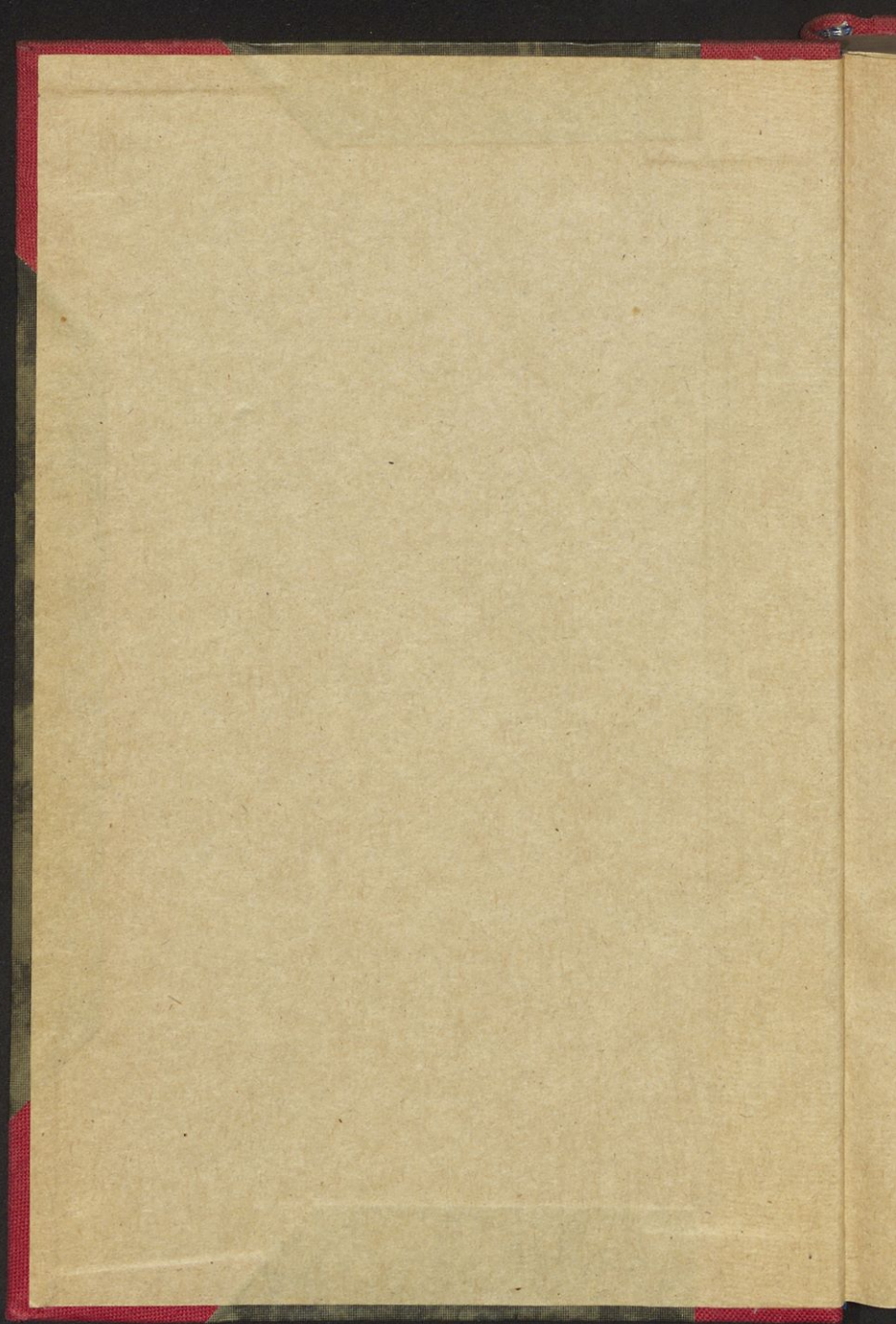

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

104690

6

V padišahovej senci.

Potni roman.

Spisal KAROL MAY; na slovenščino prevel B. P. L.

VI. KNJIGA.

Ž U T.

New York, N. Y.

Tiskala in izdala Slovenic Publishing Co., 82 Cortlandt Street

Ponatis iz "GLAS NARODA".

10469.0

104690

Q8210/1950

PRVO POGlavJE.

Halef v nevarnosti.

Náša ježa se sedaj bliža svojemu koncu; vendar pa je pričakovati, da bo de zadnji del iste najtežavnejši. Te težave pa so deloma posledice svojstva tal, ker pred seboj imamo gore, skalovje, doline, soteske, pragozde in močvirja, preko katerih ni lahko priti, deloma pa vsled tega, ker naše namere in dogodljaji, katerim smo sledili in katerim še sledimo, morajo imeti svoj konec, pri katerem nas pričakuje večji napor in več nevarnosti, kakor smo jih dosedaj že premagali.

Israd, naš vodnik se izkaže kot jako poraben dečko. Pripoveduje nam zanimive odlomke iz svojega življenja ter šaljivo opisuje deželo in prebivalce, da nam ni prav nič dolgočasno.

Rodovitna mustafška ravnina se razteza pravzaprav ob levem var-darskem obrežju, od koder smo prišli. Na desnem, kjer smo sedaj, se svet polagoma dviguje, vendar je zemlja še rodovitna. Jezdimo mimo bogatih bombaževih in tobačnih nasadov. Vendar naznani Israd, da se to kmalu konča in da pridemo onostran Treske v pokrajine, ki so "me-ratli."

Da se to besedo razume, je treba vedeti da se deli osmanska država na pet različnih razredov.

Prvi razred je "mirih", to je dežela državnikov, ki posedujejo naj-rodovitnejša polja kar je itak samo ob sebi umljivo. Potem pride "vakuf", lastnina pobožnih ustanov. Temu razredu pripade brez razlike vsa zemlja, ktere posestnik je umrl brez direktnih dedičev. K tretjemu razredu se prišteva "milk", privatna posest. Posestno pravico tam ne izstavijo po natančnem zmerjenju, ampak po približnji cenitvi. Vsako premembo posestvi, toraj tudi prodajo ali kup, mora vlada potrditi, in pri tamošnjih razmerah se zamore to zgoditi le na ta način, da se uradnike podkupi. Milk radi tega tudi veliko trpi vsled takih razmer. Od žetve pa je treba dajati desetino, a davčni najemniki tako dolgo čakajo, da je nevarnost, da vsa žetev zgnjije, in tedaj kmetovalec ponuja davčnemu najemniku tudi več kot desetino, samo da si vsaj nekaj reši. V naslednji razred, ki se imenuje "mentroke," spadajo ceste, javni trgi in skupna posest. Ceste so pa navadno v tako slabem stanu, da je težko po njih voziti in vsled tega tudi poljedelstvo in gospodarstvo tam nima razcvita. Zadnji razred se imenuje "merat", in pomenja, da je zemlja, spadajoča pod ta razred, ničvredna in opuščena. To je, kar je menil vodnik, ko je rekel "me-ratli."

Prejezdili smo že dve ali tri ploskve terase in pridemo k planini, ki pada na zapadu strmo k obrežjem Treske. Tukaj jezdimo skozi več malih vasi. Največji in najpomembnejši kraj te planjave, Banjo, pustimo na levi.

Ker vemo, da nas bo Israd vodil v ravni smeri, niti ne iščemo Suefovo sled. Sicer nam pa tudi ne bi koristila, ampak samo zadrževala našo ježo. Ko tako jahamo, kahe štiri ure daleč, pridemo v jako redek gozd. Tam zadenemo na sleu nekega posameznega jezdeca, ki je moral priti od leve v našo smer. Jaz opazujem sled z sedla doli. Sicer ni mogoče z gotovostjo trditi, toda lahko je sklepati, da je sled Suefova, posebno ker je konj hitro jezdil, kar je pri naglici, katero je imel Suef, razumljivo. Ker vodi naprej v naši smeri, ji sledimo, dokler se ne strne še neka druga sled od desne z našo.

Sedaj razjaham. Kdor ima le količkaj vaje, brez težave spozna, kolike konj je naredilo kako sled, če jih ni bilo preveč. Vidim, da je pet jezdecev tukaj jahalo; toraj so bili najbrže oni, ktere mi iščemo. Ker robovi vtisov kopit niso več ostri, sklepam, da so morali ljudje jezdit mimo pred kakimi sedmimi urami.

Pri taki cenitvi se mora mnogo upoštevati: vreme, tla, če so mehka ali trda, pašena ali ilovnata, gela i z rastlinami porasla, ali nekoliko z listjem pokrita. Tudi na veter in dnevno gorkoto se mora paziti, ker solnce ali pa ostri zrak sledove hitro izsuši, tako da se robovi hitreje oddrobijo, kakor če je mrzlo in nevetrovno. Kdor ni vajen, se pri cenitvi prav lahko zmoti.

Po tej sledi jezdimo naprej. Čez nekaj časa se gozd konča in zopet pridemo na prosto polje. Nekaka pot križa našo smer in vidimo, da se sled tukaj obrne na desno. Postojim in pripravim dalnogled, če bi s pomočjo tega mogoče videl kak kraj, ali gostišče, kamor so jezdecii mogoče zavili. A nič takega ne morem videti.

“Kaj naj storimo?” vpraša Halef. “Saj lahko jezdimo po sledu ali naj nas pa Israd dalje vodi.”

“Jaz sem za zadnje,” odgovorim. “Ti ljudje so jo le za nekaj časa zavili vstran in kasneje se zopet vrnejo. Saj vemo, kam hočejo iti in radi tega se požurimo, da tudi mi tja pridemo. Toda naprej, kakor do sedaj!”

Konja hočem pognati, a Israd pravi:

“Mogoče bi bilo pa le bolje, če jim sledimo. Tukaj na desni se vleče velika dolina, ktere ne moremo videti. V tej pa je majhen kmetski dvor, kjer so se mogoče možje, kterim sledimo, vstavili.”

“Kaj pa bi tam zvedeli? Dolgo itak niso tam ostali; k večjem so prošli za nekoliko kruha ali požirek vode. Ne verjamem, da bi tam biva-jočim ljudem kaj povedali. Jezdimo naprej!”

Toda že čez nekaj časa postanem drugega mnenja. Sledovi pridejo iz desne nazaj in po površnem ogledovanju opazim, da so precej novi. Zopet razjaham in jih prav skrbno preiskujem, ter pronajdem, da so komaj dve uri stari. Jezdecii so se toraj nad pet ur zadrževali v omenjenem

kmetskem dvoreu. Na vsak način moram zvedeti, zakaj so se tam tako dolgo mudili. Spodbodemo toraj konje in zavijemo na desno, da poiščemo hišo.

Dvorec ni daleč in kmalu pridemo do prostora, kjer se dolina zniža in tvori dolino, po kateri teče bister potok. Sočnati travniki in lepa polja so tukaj. Kljub temu je videti hiša zelo borna. Že omenjena pot pa vodi do nje.

Pred hišo vidimo stati nekega moža. Ko nas opazi, zgine v hiši in zapre vrata za seboj.

"Efendi, kakor je videti, noče kmet o nas ničesar vedeti," meni Oško.

"Bo že govoril. Zdi se mi, da je oplaščen, ker so naši prijatelji z njim najbrže slabo ravnali, kakor je njihova navada. Ali ga mogoče poznaš, Israd?"

"Videl sem ga že, toda njegovo ime mi ni znano," odgovori vprašani. "Če me pozna, ne vem, ker še nisem bil pri njemu."

Ko pridemo do vrat, jih najdemo zaklenjena. Potrkamo na nje, a ne dobimo odgovora. Jaz jezdim za hišo, kjer so tudi vrata, a istotako zaklenjena.

Ko sedaj močneje trkamó in glasno kličemo, se odpre ena oknica in pokaže se puškina cev. Zraven zakliče nek glas:

"Poberite se od tukaj, postopači! Če ne nehate razbijati, bom stre-ljal!"

"Le počasi, počasi, moj dragi," odvrnem in jezdim tako blizu okna, da bi lahko zgrabil za puškino cev. "Mi nismo postopači in ne pridemo v neprijateljskem namenu."

"Tako so tudi drugi rekli. Svojih vrat ne odprem nobenemu nepozna-nemu več."

"Mogoče poznaš tega-le," odgovorim in pokažem na Israda. Ko za-gleda kmet mladega moža, potegne počasi puško nazaj in pravi:

"Saj to je stavbeni mojster, pastirjev sin v Treska konaku!"

"Da to sem," potrdi Israd. "Ali imaš tudi mene za postopača?"

"Ne, ti si pošten mož."

"No, možje, ki so pri meni, so ravno tako pošteni. Zasledujejo ljudi, ki so bili pri tebi, da jih kaznujejo, in pri tebi hočejo poizvedeti, kaj so lopovi hoteli."

"Verjamem ti, in bom vrata odklenil."

To tudi stori. Ko stopi potem iz hiše, uvidim, da ta mali, slabotni, bojazljivo gledajoči mož pač ni mogel imponirati takim ljudem, kakor sta Aladžija. Mogoče nam še vedno prav ne zaupa, ker drži puško v ro-kah. V hišo zakliče:

"Mati pridi ven in poglej jih!"

Neka, od starosti zgrbljena žena pride s pomočjo bergelj iz hiše in nas ogleduje. Ker vidim, da ji ob pasu visi rožni venec, rečem:

"Hazreti Isa Krist ilahi war, anatëikim — Hvaljen bodi Jezus

Kristus, mamica! Kovar zen biei kapudanin tašra — ali nas hočeš odgnati od vrat?"

S prijaznim smehljajem na zgubanem obrazu odgovori:

"Gospod, ali si kristjan? O, ti so časih najslabši! Toda tvoj obraz je dober. Nič žalega nam ne bodete storili?"

"Ne, gotovo ne."

"Potem ste nam dobrodošli. Stopiti z konjev in pridite notri."

"Dovolila nam bodeš, da ostanemo v sedlih, ker hočemo urno zopet naprej. Preje bi pa rad vedel, kaj je teh šest jezdecev pri vas hotelo."

"Bilo jih je samo pet. Šesti je prišel kasneje. Stopili so raz konj in jih peljali brez našega dovoljenja v deteljo, dasiravno je dovolj trave. Konji so nam lepo polje popolnoma poteptali. Hoteli smo zahtevati odškodnino, ker smo revni ljudje; toda takoj pri prvi besedi so dvignili biče in morali smo molčati."

"Zakaj so se pravzaprav pri vas vstavili? Jezditi so morali v ovinku, da so prišli k vaši hiši."

"Enemu izmed njih je postalo slabo. Imel je ranjeno roko in je trpel velike bolečine. Obvezali so mu na novo rano in jo hladili z vodo. To je trajalo več ur, in med tem, ko se je eden vkvarjal z ranjencem, so drugi v hiši vse pobrali, kar se jim je dopadlo. Pojedli so nam naše meso in vsa druga jedila. Mojega sina in sinaho so zaprli pod streho in odnesli so lestvo, da nista mogla doli."

"Kje si bila pa ti?"

"Jaz?" odgovori in veselo požmigne z očmi, "naredila sem se, kakor ne bi slišala. To pri stari ženi ni nič čudnega. Vsled tega sem smela ostati v sobi in sem slišala kaj so govorili."

"O čem so govorili?"

"O nekem Kara ben Nemziju, ki mora umreti s svojimi spremljevalci."

"Ta človek sem jaz; toda nadaljuj."

"Tudi so govorili o konadžiju ob Treski, pri kateremu hočejo danes zvečer ostati, in o nekem ogljarju, katerega ime sem pa zopet pozabila."

"Ali se imenuje Šarka?"

"Da, da; jutri hočejo ostati pri njemu. In o nekem gotovem Žutu so govorili, katerega hočejo v Kara — kara — ne vem več, kakšno ime je bilo — —"

"Karanirvan?"

"Da, da, v Karanirvan kanu se hočejo z njim sniti."

"Ali mogoče veš, kje je ta kraj?"

"Ne, in tega tudi niso povedali. Govorili pa so o nekem bratu, s katerim se hoče eden tam z njim sniti. Imenovali so tudi ime, a se ga žal ne morem spomniti."

"Ali se imenuje mogoče Hamd el Amazat?"

"Gotovo, tako se piše. Toda, gospod, saj veš več, nego jaz!"

"Res vem precej veliko in vprašujem le radi tega, da se prepričam, če se ne motim."

“Govorili so tudi o tem, da je v Karanirwan kanu vjet neki trgovec, od katerega zahtevajo odkupnino. Smejali so se čez njega, ker ga ne bodo izpustili, če tudi jim plača odkupnino. Izsiljevat ga hočejo toliko časa, da ne bode imel več denarja, in nato ga bodo umorili.”

“Kaj takega sem pričakoval. Kako pa je prišel ta trgovec v Karanirwan kan?”

“Hamd el Amazat ga je zvabil tja.”

“Ali niso imenovali trgovčevega imena?”

“Da. Bilo je tuje, inozemsko ime, in radi tega si ga nisem mogla zapomniti, posebno ker sem bila v velikem strahu in skrbeh.”

“Ali bi vedela za ime, če bi ti ga imenoval?”

“Prav gotovo, gospod.”

“Ali se glasi Galingré?”

“Da, da; prav dobro se spominjam.”

“Ali so o tem kaj govorili, kaj nameravajo storiti?”

“Nič, ker je prišel tretji jezdec. Krojač je in pripovedoval je o sovražnikih, radi katerih je moral skočiti v Vardar. Sedaj vem, da ste vi oni sovražniki. Morala sem zakuriti ogenj, da si je posušil svojo obleko; radi tega, in ker starec s svojo rano ni bil takoj gotov, so ostali toliko časa pri nas. Krojač je pripovedoval o bastonadi, katero je dobil. Le s težavo je hodil in ni bil obut, ampak s cunjami, ki so bile vdrgnjene z lojem, je imel ovite gole noge. Jaz sem mu morala preskrbeti druge cunje in ker nisem imela loja, so zaklali kozo, da so dobili loj. Ali ni to nesramna grozovitost?”

“Seveda. Koliko je pa bila koza vredna?”

“Gotovo petdeset pijastrov.”

“Ta moj spremljevalec, hadži Halef Omar ti bode podaril petdeset pijastrov.”

Halef takoj potegne iz žepa mošnjiček in ji poda pol funta.

“Gospod,” pravi vsa presenečena, “ali hočeš ti poravnati škodo, katero so naredili tvoji sovražniki?”

“Ne, tega ne morem, ker nisem tako bogat, kakor padišah; toda za kozo ti lahko pripomoremo. Vzemi denar!”

“Potem se veselim, da smo ti zaupali in da smo vam odprli vrata in sree. Blagoslovljen naj bode vaš prihod, in blagoslovljen naj bode vaš odhod; blagoslovljeni naj bodo vaši koraki in vse, kar boste podvzeli!”

Poslovimo se od ljudij, ki nas vsled darila še nadalje blagrujejo, in se vrnemo zopet tja, odkoder smo zavili z naše prvotne smeri.

Najprvo pridemo po prosti deželi, kjer stoji le tuintam kako drevo. Naš, preje tako zgovoren vodnik, postane zelo zamišljen. Ko ga vprašam po vzroku, mi odgovori:

“Gospod, nisem mislil, da je nevarnost, v kateri se nahajate, tako velika. Šele sedaj spoznavam, v kako slabem položaju ste. To me skrbi. Če vas vaši sovražniki nepričakovano napadejo, ste izgubljeni.”

“Tega ne verjamem; branili se bomo.”

“Ti nimaš niti pojma o tem, s kako gotovostjo mečejo tukaj čakani, in noben človek se mu ne more ubraniti.”

“No, jaz pa poznam enega, kateri to zamore,” odvrnem.

“Tega ne verjamem. Kdo bi naj to bil?”

“Jaz sam.”

“O, o!” se zasmee in me od strani pogleda. “Gotovo se hočeš šaliti.”

“Popolnoma resno mislim. Mož me je hotel umoriti.”

“Nočem ti oporekati, a najbrže ni znal ravnati z čakanom. Pojdi v gore; tam bodeš videl mojstre tega orožja. Naj ti pokaže kak pravi Škipetar, ali pa celo Miridit, kako se rabi čakani in čudil se bodeš.”

“No, rož, s katerim sem imel opravek, je bil Škipetar in celo Miridit.”
Neverjetno zmaje z glavo in nadaljuje:

“Če se ti je posrečilo njegov čakani parirati, je bil potem napram tebi neoborožen in ti si ga premagal?”

“Seveda. Bil je v moji oblasti, in jaz sem mu podaril življenje. Radi tega mi je dal svoj čakani, ki tiči tukaj za mojim pasom.”

“Že dalj časa sem skrivaj opazoval ta čakani. Izvanredno lep je, in misli sem si, da si ga kje kupil, da bi izgledal prav bojevito. Kljub temu v tvoji roki ni veliko vreden, ker ga ne znaš metati. Ali si pa mogoče to umetnost že poskusil?”

“S čakanom sicer še ne, toda z drugimi sekirami.”

“Kje je bilo to?”

“Daleč od tukaj, v Ameriki, kjer so divji narodi, katerih najljubše orožje je sekira. Od njih sem se jo naučil metati. Tam se imenuje tomahavk.

“A divjaka se vendar ne more primerjati z Miriditom!”

“Ravno nasprotno. Ne verjamem, da bi kak Škipetar znal čakani tako sigurno metati kakor Indijanci svoj tomahavk. Čakani se vrže naravnost, tomahavk pa v loku.”

“Ali je to sploh mogoče?”

“Vsak rudeči vojnik zamore to, in jaz tudi.”

Njegova lica se rdečijo in oči se mu svetijo. Sedaj vstavi konja, ga postavi v prek pred mojim, da se moram vstaviti, in reče:

“Efendi, oprostil mi bodeš, da se tako zanimam. Kaj sem jaz napram tebi! In vendar mi je težko, da bi verjel tvojim besedam. Pripoznati ti hočem, da sem metalec čakana, ki se lahko z vsakomur meri. Radi tega vem, da je treba večletne vaje, da postane kdo mojster tega orožja. Žal, da nimam svojega čakana seboj.”

“Jaz sicer še nisem nikdar metal čakana,” se glasi moj odgovor. “toda mislim, če tudi prvi- ali drugikrat ne pogodim cilja, da se mi tretjič posreči.”

“Gospod, ne misli tega!”

“Jaz pa vem, da bi vrgel sekiro umetnejše, kakor ti.”

“Kako to?”

“Če jo jaz vržem, bode letelo orožje nekaj časa popolnoma ob tleh,

nakar se bode dvignilo v višavo, naredilo lok, potem hipoma padlo in zadelo predmet ravno tam, kjer sem ga hotel zadeti.”

“To je vendar popolnoma nemogoče!”

“Pa je res tako.”

“Efendi, držim te za besedo. Če bi imel dovolj denarja seboj, bi šel staviti.”

Tako navdušen postane, da stopi raz konja. To me seveda na tistem zelo veseli.

“Ubogi človek!” pravi Halef in ponosno zamahne z roko, kakor je v takih slučajih njegova navada.

“Kterega meniš s tem?” ga vpraša Israd.

“Tebe seveda.”

“Potem meniš najbrže, da bi tvoj efendi dobil stavo?”

“Prav gotovo.”

“Ali si ga mogoče videl, ko je vrgel čakan?”

“Ne, toda, kar on hoče, tudi zna. Sidi, svetujem ti, da staviš z tem mladim možem. Plačati bode moral in prosil te bode odpuščanja.”

Pravzaprav je nezmisel, se o tem prerekati in Isradovemu predlogu zadovoljiti. Če se mudimo radi takega igranja, zgubimo čas. Toda, nekaj minut gor ali dol, in tudi sam sem radoveden, če bodem mogel čakan tako obvladovati, kakor znam tomahavk. Ta poskus ne bi bil potreben, ker vsak trenotek lahko pridemo v položaj, da bi moral rabiti čakan. Radi tega je dobro, če vem, da znam z njim ravnati. Vsled tega vprašam voznika:

“Koliko denarja imaš pri sebi?”

“Samo pet ali šest pijastrov.”

“In jaz stavim proti tem sto pijastrov. Kake pogoje stavimo?”

“Hm!” zamrmra zamišljeno. “Ti še nikdar nisi metal čakana in jaz tvojega nisem vajen. Radi tega je najbolje, če vržemo nekolikokrat za poskušnjo.”

“Strinjam se s tem predlogom. Vsakdo naj vrže trikrat.”

“Potem pa ima vsak ne lučaj,” meni on.

“To je težko. Ravno ta lučaj se lahko slučajno ponesreči.”

“No, potem pa naj ima vsakdo tri lučaje. Kdo vrže najboljše, dobi denar. Metali bomo v najbližje drevo tukaj pred nami. Sekira mora ostati v deblu.”

Vtavimo se nedaleč ob neki vodi. Najbrže je to oni potok, kterega smo videli v dolini. Na obrežju stoji nekaj dreves in nam najbližje je jelša, ki je oddaljena kakih sedemdeset korakov od nas.

Jaz razjaham in dam Isradu čakan. Z razkoračenimi nogami se trdno postavi, potehka sekiro v roki in zamahne. Čakan ne zadene drevesa, pač pa leti blizu njega.

“Tvoj čakan je težji, kakor moj,” se oprošča, medtem ko gre Halef po čakan. “Drugo pot bodem zadel.”

Res zadene v drugič, toda ne z ostrino, ampak z ročajem. Tretji

lučaj se mu pa bolje posreči, sekira zadene deblo, a ne tako, da bi ostala v njem.

“To nič ne de,” pravi. “Saj je bil sam poskus. Potem zadenem gotovo, ker sedaj poznam sekiro. Sedaj daj pa ti, efendi!”

Natihoma si izberem kot cilj neko staro vrbo, ki je daleč za omenjeno jelšo, in iz ktere raste le ena stara sama veja, ki je nekoliko porasla z listjem.

Najprvo moram privaditi roko na težko čakana; rodi tega se posreči moj lučaj ravno tako malo, kakor Isradu. Vrbe nisem hotel zadeti, ampak samo dobiti smer. Radi tega leti sekira daleč na levo mimo jelše in se potem zarije v mehko zemljo.

“Sveta nebesa,” se zasmije naš vodnik. “In ti hočeš dobiti stavo?”

“Da,” potrdim resno.

Kljub temu zatrdilu se druga dva lučaja navidezno še bolj ponesrečita. Toda z veseljem se pustim od Israda zasmehovati, ker sem prepričan, da ne bodem zgrešil cilja, kadar bode treba.

“Poskušnja je končana,” pravi Israd. “Sedaj se pa gre zares. Kdo vrže prvi?”

“Ti, seveda.”

“Potem plačajmo najprvo denar, da ne bo kake pomote. Oško ga naj vzame v roke.”

Dobri možakar me toraj sumi, da ne bodem hotel plačati sto pijastrov. Popolnoma je prepričan, da bode stavo dobil. Jaz dam Oškotu denar. Moj nasprotnik da tudi svojih par pijastrov in zgrabi potem za sekiro.

Res je precej izurjen in trikrat zadene drevo, a samo zadnjo pot ostane sekira v deblu.

“Nikdar nisem zgrešil,” se veseli. “In enkrat je celo ostala sekira v deblu. Efendi, naredi tako, kakor jaz!”

Če hočem zadeti, moram metati po indijanskem načinu. Čakan zavijtim okoli glave in sekira zleti, vrteča se v krogu, nad zemljo, se potem dvigne, nakar hipoma pade ter se zadere v deblo jelše, kjer ostane v njem.

Moji tovariši se glasno veselijo. Israd pa pravi zmajaje z glavo:

“Kako naključje, efendi! Skoraj je neverjetno!”

“Naključje? Potem se pa jako motiš,” odgovorim.

Halef prinese sekiro nazaj in jaz vržem še dvakrat v jelšo. Tovariši se veselijo, Israd pa še vedno neče verjeti, da se nimam naključju zahvaliti svojim vspehom.

“Če še sedaj nisi prepričan,” pravim, “ti hočem natanko dokazati. Ali vidiš staro vrbo za jelšo?”

“Da. Kaj je z njo?”

“Zadeti jo hočem.”

“Gospod, saj je oddaljena nad sto korakov. Ali jo hočeš res zadeti?”

“Ne samo to. Odrezal bodem s čakanom vejo, ki raste iz nje, in to kvečjem za dlan široko od debla.”

“Gospod, to bi bil čudež!”

“Po teh šestih slučajih mi je orožje postalo tako priročno, da ne morem na nikak način zgrešiti, kar hočem zadeti. Čakan bodem prav močno zavihtel in videl bodeš, da bode, ko se dvigne od tal, dobil potrojeno hitrice. Pazi sedaj!”

Lučaj se mi posreči na navedeni način. Sekira leti nekoliko nad zemljo, se potem počasi dvigne in leti potem še hitreje k vrbi. V naslednjem trenutku leži veja odsekana na tleh.

“Pojdi tja in pogiej!” pravim. “Natanko za dlan široko je odrezana od debla, in sicer tako ostro, kakor z nožem, ker sem jo zadel z sekirino ostrino.”

Israd napravi tako začuden obraz, da se moram glasno zasmejati.

“Ali ti nisem rekel?” zakliče Halef. “Kar efendi hoče, tudi izvrši. Oško, daj mu denar! To so pijastri zmage, ktere naj spravi.”

Seveda vzamem samo svojih sto pijastrov in Isradu dam njegov denar nazaj. Težko ga umirim in še potem na potu vsled začudenja večkrat glasno vzklikne.

Tudi meni je ljubo, da sem videl, da se smem na svojo roko zanesti.

Po tem kratkem prekinjenju naše ježe se ne pripeti nič več pomembnega. Nož postane in Israd izjavi, da pridemo v kaki pol uri v Treska konak.

Zopet pridemo skozi gozd, ki pa k sreči ni gost, in potem se planjava polagoma znižuje. Nato pridejo pašniki in kmalu začujemo pasje lajanje.

“To so ovčarski psi mojega sorodnika,” izjavi Israd. “Ravno pred nami leži konak ob reki in na levo je hiša mojega svaka. A jezdimo raje v loku, ker bi nas inače lahko videl kak konadžijev hlapec.”

Na levo zavijemo, dokler ne pridemo do potoka in jezdimo ob obrežju dalje do ovčarjeve hiše.

Hiša je podolgovata, nizko in samo iz pritličja obstoječe poslopje. Nekaj cknice je odprtih in iz njih sveti luč. Psi se z divjim lajanjem zapodijo proti nam, a se takoj pomirijo, ko spoznajo Isradov glas. Nek mož utakne glavo skozi okno in vpraša:

“Kdo je tukaj?”

“Dober znanec.”

“Israd je! Žena, svak je tukaj!”

Glava zgine; takoj nato se odpro vrata in starca prihitita, da pozdravita Israda. Tudi starejši brat pride in ga objame. Nato pravi ovčar:

“Pripeljal si tujce seboj. Ali ostanejo tukaj?”

“Da; toda ne govori tako glasno. Konadži ne sme opaziti, da so ti možje tukaj. Skrbi pred vsem za to, da pridejo naši konji v hlev.”

Staja je tako nizka, da se z glavo zadenem v strop. Moj vranec se brani iti natri. Duh ovac ne ugaja njegovemu plemenitemu nosu in samo z prigovarjanjem in gladenjem se mi posreči, da ga spravim v hlev. Potem se podamo v sobo oziroma v to, kar se pač imenuje soba, ker edini veliki prostor, ki tvori stanovanje, je predeljen z že omenjenimi pletenimi ste-

nami v več oddelkov. Take oddelke se lahko poljubno poveča in razširi na ta način, da se odstranijo pletenine.

Doma so samo oče, mati in sin. Hlapci so pri čredi, dekel pa ti ljudje nimajo.

Israd imenuje naša imena in najprvo pove, da smo rešili njegovo sestro. Vsled tega nas prav pristržno pozdravi. Sin odide v hlev, da poda našim konjem klajo in vodo, stariši pa prinesejo, kar imajo v hiši, da dobimo prav dobro jed.

Sedaj se vrši pogovor sprva samo o tem, kar jih najbolj zanima, namreč o rešitvi njiju sinahe. Potem pride pogovor na vzrok našega potovanja in sedaj tudi zvem, da so prišli iskani v konak.

V kratkih obrisih jim povem, zakaj jim sledimo. Poštena človeka se naravno jako čudita.

“Ali je verjetno, da so taki ljudje na svetu!” zakliče stara žena in sklene roki. “Saj to je strašno!”

“Da, strašno,” pritrdi njen mož; “a čuditi se ni trebi, ker so Žutovi privrženci. Vsa dežela se lahko na kolenih zahvali Bogu, kadar bode ta pokora enkrat storjena neškodljivim.”

“Ali veš ti kaj natančnejega o Žutu?” ga vprašam.

“Ne več, kakor drugi. Če bi se vedelo za njegovo stancvanje, bi ga tudi poznali in potem bi bilo po njem.”

“To je še vprašanje. Prepričan sem, da je oblast z njim v zvezi. Ali ne veš, kje leži Karanirwan kan?”

“Tega imena ne poznam.”

“Ali tudi ne poznaš nobenega moža, ki se imenuje Kara Nirwan?”

“Tudi ne.”

“A nekega Perzijca poznaš, ki se peča s prodajo in nakupom konj?”

“Da. A tega imenuje ljudstvo Kara Adžemi. Kaj pa je s tem?”

“Sumim ga, da je on Žut.”

“Kaj ta Perzije?”

“Opisi mi ga natančno.”

“Večji in močnejši je, kakor ti ali pa jaz. Pravi velikan je in nosi polno, črno brado, ki mu pada po prsih.”

“Kako dolgo je že v tej deželi?”

“Tega ne vem natančno. Tako nekako deset let bode, kar sem ga prvikrat videl.”

“Toliko časa najbrže tudi ljudje govorijo o Žutu?”

Presenečen me pogleda, nekoliko pomišlja in odgovori:

“Da, tako nekako bode.”

“Kakšen nastop pa ima ta konjski kupec?”

“Obnaša se vedno zapovedujoče, kakor vsi ljudje, ki vedo, da so bogati. Vedno je do zob oborožen in poznan je kot mož, s katerim se ni varno šaliti.”

“Potem je nasilen?”

“Da, takoj udari ali pa strelja in pripoveduje se, da marsikedo, ki

ga je razžalil, ni zopet odprl ust, ker mrtvec ne more več govoriti. A o ropu in tatvini pa nisem še nič slišal."

"Tvoj popis se popolnoma vjema z sliko, katero sem si sam vstvaril. Ali veš, če občuje z ogljarjem Šarkom?"

"To mi je neznano. Ali imaš tudi z ogljarjem opravek?"

"Do sedaj še ne, a mislim, da se snidem z njim, ker hoče petorica k njemu. Njegovo stanovanje jim je toraj znano. Ali ga poznaš mogoče tudi ti?"

"Vem samo, da stanuje v neki jami, ki se nahaja na oni strani Glogovika v gozdu."

"Ali si ga že videl?"

"Samo mimogrede."

"Saj mora vendar tuintam zapustiti gozd, da proda svoje oglje, ali pa morajo ljudje k njemu."

"On ne prodaja sam. V gorah stanuje tudi neki človek, ki vse stori za njega. Ta se vozi okolu po deželi s svojim vozičkom, in prodaja oglje."

"Kakšen človek je to."

"Temnogled, malobeseden mož je, ki z nobenim človekom ne občuje. Tudi ga nikdo ne mara."

"Hm! Mogoče sem prisiljen, ga obiskati, da zvem od njega za ogljarjevo jamo."

"Za kapižota ti dam lahko vsaj enega hlapca do Glogovika. Naprej tudi on ne ve za pota."

"Ponudbo jako radi sprejmemo. Tvoj sin mi je pripovedoval, da je ogljar osuniljen umora."

"To ni samo sum, ampak ve se za gotovo, dasiravno ni prič, s kterimi bi mu bilo možno hudodelstvo dokazati. Bil je celo v zvezi z Aladžijema, ktere je vojaštvo zaman iskalo."

"Tudi tvoj sin je o tem govoril. Videl je danes oba."

"Aladžija? Ali je res? Jaz sem si že večkrat želel, da bi jih srečal, seveda tako, da bi ne bilo nevarnosti za mene."

"No, saj to se je zgodilo."

"Kdaj?"

"Danes. Ali nisi videl med petimi jezdecimi dva, ki sta sedela na lisastih konjih?"

"Sveta nebesa! Potem toraj tukaj, v konaku mojega soseda! Sedaj je nevarnost v bližini!"

"Danes se ti ni treba bati, ker smo mi tukaj. Kakor hitro bi zvedela, da smo mi pri tebi, bi se takoj pobrala. Sicer ju pa bodeš mogoče videl, če greš sedaj skrivaj k sosedu. Skušaj zvedeti, če bi jih bilo mogoče pri-
sluškovati."

On odide in mi se v času njegove odsotnosti vkvarjamo z večerjo. Čez slabe pol ure pride nazaj in nam naznani, da jih je videl.

"Toda samo štirje so bili," pravi. "Ranjenca ni pri njih. Drugi sedijo zraven spalne sobe. Jaz sem šel okolu hiše in špejal sem pri vseh oknicah, če bilo skozi kako špranjo mogoče kaj videti. Konečno sem pri-

šel do oknice, ki ima majhno luknjo.. Skozi njo sem videl Aladžija in druge, ki so sedeli z konadžijem skupaj pri mizi in pili rakijo."

"Ali so govorili?"

"Da, a ne o vas."

"Ali bi jih bilo mogoče prisluškovati? Ali se jih zamore slišati, če se stoji zunaj pri oknu?"

"Jaz sem samo nekaj besedij razločno slišal. Če bi pa hotel poslušati cel razgovor, bi moral zlesti skozi okno v spalno sobo."

Lego sobe prav natančno opiše in vsled tega spoznam, da bi bilo nevarno iti v njo, posebno pa še, ker je najbrže stari Mibarek notri.

"Ne, tega raje ne podvzamemo," pravim. "Pozneje bom šel sam tja, da nekoliko poizvem."

S tem zaključim ta pogovor. Kmalu pa Halef vstane, da bi šel ven.

"Jaz upam, da se nočes splaziti tja," zakličem za njim. "To ti najostreje prepovem!"

On samo pokima in odide. Jaz pa se ne morem pomiriti in pravim Omarju, naj mu skrivaj sledi. Ta pride kmalu in naznani, da je šel hadži v hlev, najbrže pogledati, če konjem nič ne manjka. S tem se zadovoljim. Četrt ure mine, potem še ena, in ker Halefa še vedno ni nazaj, ga gre ovčar iskat: vrne se, ne da bi ga dobil.

"Potem sem pravilno slutil: napravil je neumnost in se nahaja najbrže v nevarnosti. Oško, Omar, vzemita svoje puške — moramo tja k konaku. ker jaz stavim, da je bil tako predrzen, da je splezal v spalno sobo."

Jaz vzamem samo brzostrelko, ki zadostuje, da strahujem z njo vso družbo. Zunaj je jako temno in ovčar nam služi za vodnika. Kler moram varovati svojo nogo, gremo počasi ob obrežju naprej, dokler se nam konak ne pokaže kot temna masa, kakih petdeset korakov pred nami.

Splazimo se ob sprednji strani hiše do tja, kjer so vsa okna zaprta, potem pa zavijemo na ono stran, kjer so hlevi. Tam je tudi več mladih smrek, katerih najnižje veje se skoraj dotikajo tal. Med temi in hišo je le nekaj prostega prostora za hojo.

Od tu nas vodi ovčar k zadnji strani poslopja, ob kateri se plazimo. O Halefu ni ne duha ne sluha; vendar sem prepričan, da mora biti sedaj v hiši, ter da so ga prišli ljudje, ktere je hotel prisluškovati.

Sedaj obstane naš vodnik in pokaže dve oknici, ki so, kakor vse, od znotraj zaklenjene.

"Ta prva oknica," zašepeče, "spada k sobi, v kateri so sedeli možje; druga pa k spalni sobi."

"Ali nisi rekel, da je bila druga oknica odprta?"

"Da, preje."

"Potem so jo sedaj zaprli, a brez dobrega vzroka gotovo ne. Kak drug vzrok naj bi pa imeli lopovi, nego da so opazili, da jih kdo posluša?"

Skočim k prvi oknici in pogledam skozi šrapnjo. Sobo prav malo razsvetljuje ena lojena sveča, vendar vidim dovolj.

Zraven mize sedita Manah el Barša in Barud el Amaza. Pri vhodu stoji nek mož, čokate, krepke postave in z surovimi obraznimi potezami,

gotovo gostilničar. Ob steni na moji desni stojita oba Alađžija. Puške teh ljudiž visijo v kotu na lesenih klinih. Pogledi vseh petih so obrnjeni na — Halefa, ki leži popolnoma zvezan na tleh. Obrazi njegovih sovražnikov ne obetajo nič dobrega. Manah el Barša menda vodi preiskavo. Najbrže je hudo jezen, ker govori tako glasno, da lahko razumem vsako besedo.

“Ali kaj vidiš sidi?” vpraša Omar.

“Da,” odgovorim tiho. “Hadži leži zvezan na tleh in ravno sedaj ga zaslišujejo. Pridite sem! Kakor hitro razbijem oknice, mi pomagajte in pokažite cevi pušk notri. Oknice je treba hipoma razbiti, da nimajo časa, storiti Halefu kaj hudega, predno ga moremo varovati. In sedaj tiho!”

Jaz poslušam.

“In kdo ti je povedal, da smo tukaj?” povprašuje Manah el Barša.

“Suef je povedal,” odgovori Halef.

Omenjenega ne vidim; sedaj vstopi v sobo iz leve. Bil je v spalni sobi.

“Pes, ne laži!” pravi in brene Halefa z nogo.

“Molči in ne zabavljaj!” odgovori mali. “Ali nisi povedal v naši navzočnosti, da hočeš jezdit v Treska konak?”

“Da, toda tega nisem rekel, da bodo tudi ti moške tukaj.”

“To smo si lahko mislili. Moj efendi ti je vendar v Kiliselu rekel v obraz, da se bodeš hitro odpravil, da jim slediš.”

“Hudič naj vzame tega efendija! Razmesarili mu bomo podplate, da bode vedel, kaj sem danes občutil. Zatrjujem ti to.”

Po teh besedah si vsede zraven Halefa na tla.

“Kako ste pa izvedeli, kje je Treska konak?” vpraša Manah nadalje.

“Povpraševali smo; to se razume samoosebi.”

“In zakaj si sam jezdil za nami? Zakaj so ostali drugi zadaj?”

Toraj je bil Halef vendar tako pameten, da se je delal, kakor bi bil sam tukaj. Sploh se obnaša jako samozavestno. Seveda to ni nič čudnega, ker si lahko misli, da bomo skrbeli za njega in da ga bomo kmalu šli iskat.

“Ali vam Suef ni povedal, da je moj efendi padel v vodo?”

“Da, in upam, da je utonil!”

“Ne, tega veselja vam noče narediti. Še živi, dasiravno je bolan. Drugi mu morajo streči. Mene pa je poslal naprej, da vas opazujem. Če bode mogoče, pride jutri za mano. Do večera je pa gotovo tukaj in me bode oprostil.”

Vsi se glasno zasmеjejo.

“Tepee!” zakliče Manah el Barša. “Ali res misliš, da bodeš jutri zvečer še naš jetnik?”

“Potem me hočete prej izpustiti?” vpraša prav bedasto.

“Da, preje te bomo izpustili. Dovolili ti bomo iti, toda samo v pekel.”

“Vi se šalite. Saj do tja ne poznam pota.”

“Radi tega ni treba skrbeti. Ti ga bomo že pokazali. Še prej ti pa bomo dali nek nauk, kateri se ti ne bode dopadel.”

“O, po navadi sem za vsak nauk hvaležen.”

“Upajmo, da bodeš tudi za tega. Hočemo te namreč spomniti, da je neka postava, ki se glasi: zob za zob, oko za oko. Vi ste bičali Habuama, Humuna in Suefa; dobro, tudi ti dobiš bastonado, da ti bode koža v cunjah letela od neg. Vi ste napumpali vodo v stolp, da bi utonili; tudi dobro! Mi te pa bomo postavili pod vodo, dokler ne bodeš utonil, toda počasi, da se lahko veselimo zraven. Položili te bomo v reko, da ti bode samo nos gledal iz vode. Potem hlastaj tako dolgo po sapi, dokler ti jo ne zmanjka.”

“Tega ne boste storili,” zakliče Halef žalostno.

“Ne? Zakaj naj bi se temu odpovedali?”

“Ker ste verni sinovi preroka in ne boste mučili moslema in ga umorili.”

“Hajdi k vragu s tvojim prerokom! Kaj se brigamo mi za njega. Umreti bodeš moral take smrti, da bode mnogo hujša, kakor prokletstvo, kamor prideš potem.”

“Kaj imate od tega, če me usmrтите? Slaba vest vas bode trpinčila, dokler vas ne obišče smrtni angelj.”

S svojo vestjo bomo že sami gotovi. Te menda že obhaja smrtni strah? Da. če hočeš biti pameten, lahko smrti še enkrat odideš.”

“Kaj naj bi moral storiti?” vpraša Halef hitro.

“Nam vse priznati.”

“Kaj pa?”

“Kaj je tvoj gospod, kaj hoče od nas in kaj namerava proti nam storiti.”

“Tega ne smem izdati.”

“Potem moraš umreti. Dobro sem menil. Če pa ostanejo tvoja usta zaprta, ne moreš oditi svoji usodi.”

“Razumem te,” odvrne Halef. “Ti me hočeš s svojo obljubo varati. Če bi vse povedal, bi me potem zasmehovali in ne bi držali besede.”

“Beseño bomo držali.”

“Ali mi prisežeš?”

“Prisežem ti pri vsem na kar verujem in častim. Sedaj se pa hitro odloči, ker ne bom dolgo tako milostno razpoložen.”

Halef se dela, kakor bi nekaj premišljeval, in pravi potem:

“Kaj imam od efendija, če sem mrtev? Prav nič ne! Življenje mi je vendar-le ljubo, in radi tega vam hočem vse povedati.”

“To je tvoja sreča!” pravi Manah. “Povej nam toraj najprvo, kaj je pravzaprav tvoj gospodar?”

“Ali niste že slišali, da je Nemec?”

“Da, to nam je znano.”

“In to verjamate? Ali more imeti kak Nemec vse tri potne liste pa-dišaha z vezirjevem pečatom?”

“Potem ni Nemec?”

„Mu ne pade v glavo!“

„Toda gjaver je?“

„Tudi ne. Samo dela se tako, da ne bi nikdo slutil, kdo je.“

„Toraj pripoveduj! Kaj je?“

Halef napravi strašno pameten obraz in odgovori:

„Cel njegov nastop dokazuje, da ni majhen mož, ampak nekaj izvanrednega. Jaz sem moral priseči, da ne izdam njegove skrivnosti; toda, če ne govorim, me usmrtnite, smrt me pa oprošča vseh priseg. Zvedite toraj, da je tuj šahname — kraljevski sin.“

„Pes! Ali nas hočeš nalagati?“

„Če nočete verjeti, ni moja krivda.“

„Potem je mogoče celo padišahov sin!“

„Ne. Saj sem vendar rekel, da je tuj.“

„Iz ktere dežele?“

„Iz Indije, ki leži onostran Perzije.“

„Zakaj pa ni ostal tam? Zakaj jezdi po naši deželi?“

„Ker si išče ženo.“

„Kaj — — ženo?“ vpraša Manah el Barša, toda ne z naglasom začudenja, ampak z obrazom, kakor ga naredi Slovenec, če reče „A tako!“

Halefova pripoved se tem ljudem ne zdi neverjetna. Na stotine jutranjih pravljic govori o kraljevskih sinovih, ki hodijo nepoznani po deželi, da si izberejo najlepšo meč lepimi ženami za ženo, ki pa mora seveda biti hčer prav revnih starišev. Tako je tudi tukaj mogoče.

„Zakaj pa jo išče ravno v deželi Škipetarjev?“ se glasi naslednje vprašanje.

„Ker so tukaj najlepše hčere in ker se mu je sanjalo, da bode tukaj našel cvetlico svojega harema.“

„Potem jo naj išče! Kaj hudiča se pa ima za nas brigati?“

Mali se hoče veseliti kljub slabemu položaju, v katerem se nahaja. Radi tega odgovori z resnim glasom:

„Za vas? To mu niti v glavo ne pade. Gre se samo za starega Mibareka.“

„Kako to?“

„Ker je videl v sanjah očeta najlepše in tudi mesto, v katerem ga najde. Mesto je Ostromdža, in oče je stari Mibarek. Zakaj beži ta pred mojim gospodom? Naj mu da svojo hčer, pa bode tast najbogatejšega indijskega kneza.“

Iz sosednje sebe se sedaj oglasi hreščeči glas ranjenca:

„Molči, ti sin psice! Nikdar v svojem življenju nisem imel hčere. Na tvojem jeziku visi polno laži, kakor je kopriva polna gosenic. Ali meniš, da ne vem, kdo je tvoj gospod, kateremu privoščim vse hudo? Ali ne nosi še sedaj hamail na vratu, dasiravno je prokleti sin nevernikov? Dosedaj sem molčal, ker sem hotel sam vžiti maščevanje. Toda tvoja laž je tako velika, da me peče v ušesih. Povedati moram, kar vem in ne smem dalje molčati.“

„Kaj pa je, kaj?“ vprašajo drugi.

“Vedite, vi ljudje, da ta človek ni drugega, kakor skrunilec svetega kraja. Videl sem ga v Meki, v mestu pobožnosti. Spoznali so ga; jaz sem stal zraven njega in sem bil prvi, ki je stegnil roko po njem, toda hudič mu pomagal, da je všel. In ta hadži Halef je bil pri njemu in mu je pomagal, da je krščanski pogled onečastil najsvetejše mosleminov. Nisem pozabil obrazov teh dveh in spoznal sem ju zopet, ko sem sedel v Ostromdži ob cesti kot hronce, ko sta jezdila mimo. Ne verujte nesramnim lažem, ampak grozovito se maščujte. Premišljeval in premišljeval sem, kaka kazen naj zadene skrunilec, a nisem mogel iznajti kazni, ki bi se mi zdela dovolj velika. Radi tega sem do sedaj molčal.”

Te besede govori hitro, kakor človek, ki ima mrzlico. Potem glasno vzdihne, ker bolečine so ga premagale. Ravno tako je, kakor sem rekel; položili so ga na posteljo v spalni sobi.

Seda je se končno v meni posveti. Toraj radi tega se mi je zdel njegov koščeni in izraziti obraz tako znan! Radi tega se mi je zdelo, kakor bi sanjal: morje ljudij, jezni in razburjeni, in sredi tega morja postava, ki steguje svoje dolge, suhe roke po meni! V Meki je bilo, kjer sem ga videl. Njegova podoba se mi je nehote vtisnila v spomin in ko sem ga v Ostromdži nenadoma zopet videl, sem pač slutil, da sem ga že moral enkrat nekje srečati, a se nisem mogel spomniti kje bi to bilo.

Sedaj mi je tudi jasno, zakaj me je v Ostromdži kot berač tako sovražno pogledal.

Njegove besede imajo od njega zaželjeni vspeh. Ti ljudje so hudo delci, in četudi je rekel Manah el Barša, da ga prerok nič ne briga, se ta izjava vendar ne sme vzeti v pravem pomenu besede. Misel, da sem kristjan in da sem onečastil svetišče, jih hudo vzroji. In dejstvo, da je bil Halef zraven ter se udeležil smrtnega greha, jih napolni s tako jezo, da pač nima pričakovati nobenega usmiljenja.

Komaj Mibarek izgovori, poskočijo ob mizi sedeči, Suefa pa zažene kvišku, kakor bi ga pičel gad.

“Lažnjivec!” zarujove, in brene Halefa z nogo. “Prokleti lažnjivec in izdajalec svoje lastne vere! Ali imaš pogum trditi, da Mibarek ni govoril resnice?”

“Da, govori!” zakriče tudi eden Aladžijev. “Govori, ker sicer te zdrobim z temi-le pestmi! Ali si bil v Meki?”

Halef še obraza ne spremeni. Mali hadži je res jako pogumen mož. Odgovori:

“Zakaj se tako razburjate? Zakaj delate tako kakor gosi, kadar plane orel med nje? Ali ste možje, ali otroci?”

“Človek, ne žali nas!” zakliče Manah el Barša. “Tvoja kazen boče že itak strašna. Ali jo hočeš mogoče še s tem poostriti, da podvojiš našo jezo? Odgovori toraj: ali si bil v Meki?”

“Seveda sem bil, ker drugače ne bi mogel biti hadži.”

“In ah je bil ta Kara ben Nemzi tam?”

“Da.”

“Ali je kristjan?”

“Da.”

“Toraj ni kraljevič iz Indije?”

“Ne.”

“Potem si nas nalagel! Skrunilec svetih prostorov! Za to se bodeš moral pokoriti, in sicer takoj. Zamašili ti bodemo usta, da ne bodeš bodeš mogel dati nikakega glasu od sebe in potem se začne mučenje. Konadži, daj mi kaj, da mu zamašim gofljo.”

Gostilničar odide in se takoj zopet vrne z neko ruto.

“Odpri gobec, pes, da ti porinemo zvitek v usta!” zapove Barud el Amazat, ter se z ruto v roki skloni k Halefu. In ker ga badži ne uboga, pristavi: “Odpri, drugače ti z nožem razklenem zobe!”

Kleči zraven Ha'efa in res potegne nož izza pasu. Sedaj je skrajni čas, da storimo stvari konec.

“Udarite!” pravim.

Brzostrelko imani pripravljeno. Udarec, in dve deski zletite v sobo. Oško in Omar storita istotako, da je okno hipoma razbito. Hitro obrnemo puške in pomelimo cevi v sobo.

“Stojte! Nikdo se ne sme ganiti drugače okusi naše krogelje!” zakličem v sobo

Barud el Amazat, ki je držal nož nad Halefovo glavo, naglo poskoči.

“Nemee je!” zakliče prestrašeno.

“Sidi!” zavpije Halef. “Postreljaj jih!”

Toda streljati bi bilo neumno, ker ni nobenega cilja več za naše krogelje. Komaj slišijo namreč lepovi moje besede, in vidijo moj obraz, kterega lahko poznajo v svitu svetilke, pobere svoje puške z kljuk in zbežijo z gostilničarjem vred iz sobe.

“Notri k Halefu!” zapovem Omarju in Oškotu. “Odvežite ga! Preje pa ugasnite luč, da ne bodete mogli služiti sovražnikom krogeljam za cilj. Ostanite mirno v sobi, dokler se ne vrnem!”

Takoj me ubegajo

“Lahko me tukaj čakaš,” pravim ovčarju in hitim ob zidu do vogala, od kterega smo preje prišli, potem pa smuknem med mladimi smrekami in hišo do sprednje strani iste.

Kakor sem domneval, se tudi zgodi. Kljub temi vidim več oseb, ki prihajajo proti meni in radi tega stopim hitro nazaj, da bi se skril pod smrekovimi vejami. Komaj se vležem, že pridejo: Manah, Barud, Aladžija, Suef in gostilničar.

“Naprej!” zapoveduje Barud tiho. “Še stoji ob oknu. Luč iz sobe jih osvitljuje. Videli jih bomo radi tega in jih lahko postrelimo.”

In prvi gre naprej. Ko pride do vogala, da lahko pogleda po zadnjem koncu niše, se vstavi.

“Prokleta!” pravi. “Ni jih videti. Luči tudi ni. Kaj je za storiti?”

Vsi molčijo nekaj časa.

“Kdo je neki luč vgasnil?” vpraša konečno Suef.

“Mogoče jo je kdo pri našem pobegu vrgel raz mize,” odgovori Manah. “Prok'eto!” zaškriplje eden Aladžijev. “Ta Nemec je res z hudičem v zvezi. Komaj mislimo, da imamo njega ali enega njegovih ljudi, že zgine kakor megla. Sedaj stojimo tukaj in niti na vemo, kaj naj storimo.”

V tem trenutku se zasliši od tam, kjer stoji ovčar, tiho kašljanje. Ni ga mogel zadržati.

“Ali slišite? Še vedno je tam,” meni Manah.

“Potem mu dajmo krogelj,” pravi Sandar, Aladži.

“Doli s puško!” zapove Manah. “Ne moreš ga videti, in če streljaš, ga ne zadeneš, pač pa izdaš, kje smo. Nekaj drugega se mora zgoditi. Konadži, vrni se v hišo, da nam poveš, kako zgleda sedaj notri.”

“Vsi hudiči!” odgovori gostilničar premišljeno. “Ali se naj pustim radi vas ustreliti?”

“Nič ti ne bodo storili. Povej, da smo te prisilili. Zvrni vso krivdo na nas. Saj bi nas lahko postrelili, ko smo bili v sobi, a tega niso storili. Lahko potem razvidiš, da nam ne strežejo po življenju. Pojdi toraj in ne pusti nas dolgo čakati.”

Gostilničar se odstrani. Drugi šepčejo tiho med seboj. Ne traja dolgo, pa se vrne.

“V hišo ne morete,” naznani, “ker so zasedli sobo.”

Nekaj časa se posvetujejo, ali naj pobegnejo, ali pa naj ostanejo. Še predno pa morejo priti do zaključka, se nekaj zgodi, kar tudi jaz nisem pričakoval. Zadaž hiše je namreč slišati trdne korake in nek potajen glas zapoveduje:

“Dur! Askerler, tifenkler doldurinic — stoj! Vojaki, nabasajte puške!”

To je Halefov glas, kakor slišim v svoje največje začudenje.

“Hudiča!” zašepeče gostilničar. “Ali ste slišali? Vojaki so tukaj. In, ali ni bil mali hadži, ki jim zapoveduje.

“Da, prav gotovo je bil on,” odgovori Barud el Amazat. “Odvezali so ga in potem je skočil čez okno, da je poiskal vojake, ktere je pripeljal njegov gospod seboj. Gotovo so čete iz Škopelj. Kako je neki mogel te ljudi tako hitro dobiti!”

“Hudič mu pošilja od vseh strani pomoč!” zasika Manah el Barša. “Tukaj ne moremo več ostati. Poslušajte!”

Halef se namreč zopet oglasi:

“Durin bunda! Araštirarim — počakajte tukaj! Jaz grem preiskovat.”

“Proč moramo,” zašepeče Manah. “Če Halefa ni v sobi, so se tudi drugi pobrali. Konadži, pojdi hitro notri! Če jih ni več tam, privedi Mibareka. Če ima še tako hudo mrzlico — zginiti mora. Med tem pa gremo po naše konje. Dobil nas bodeš na desno od proda pod štirimi ko stanji. Toda hitro, hitro! Niti za trenutek nam ne preostaja časa.”

Drugi so s tem zadovoljni in se odplazijo. Sedaj je na meni, da

sem preje pri kostanjih, nego oni. Pokrajina mi sicer ni znana, vendar vem, da so ta drevesa na desni strani proda in ker sem šel zraven njega, upam, da kmalu najdem dogovorjeni prostor.

Puško, ki jo imam seboj, pustim za sedaj pod smrekami, ker bi mi bila samo ovirljiva.

Ker slišim, da zacvilijo neka vrata, najbrže pri hlevu, hitim kolikor hitro mogoče k produ. Ko pridem tja, se obrnem na desno in komaj grem kakih štirideset korakov, sem že pri štirih kostanjih. Drevesa so bujno listnata in jako visoka; pri nekaterih pa rastejo veje tako nizko, da jih lahko dosežem z rokami. Objamem neko deblo in se zavihtim na vejo, ki je tako močna, da bi držala več mož. Komaj se vsedem, slišim bližajoče korake. Begunci vodijo konje za uzdo in se vstavijo pod meno. Gostilničar pripelje med tem tudi starega Mibareka. Od hiše se čuje Halefov glas:

“Kapadan itšine giririz mahacalar partčalaršic, atmalerimic ejer ičitirsic — mi gremo notri. Razbite oknice, če slišite streljanje!”

“Alah me je hudo obiskal,” toži tiho Mibarek. “Moje telo je kakor ogenj, in moja duša plapolja kakor plamen. Ne vem, če morem jezdit.”

“Moraš!” odgovori Manah. “Tudi mi bi radi počivali, toda hudič nas goni od kraja do kraja. Proč moramo in vendar je za nas potrebno, da vemo, kaj se danes še zgodi. Konadži, ti moraš za nami poslati sela.”

“Kje vas bode dobil?”

“Kjerkoli na potu do ogljarjeve kože. Ti pa moraš tujce zvabiti na našo sled. Povedati jim moraš, da hočemo jezdit k Šarku. Gotovo nam bodejo sledili in potem so zgubljeni. Čakali jih bomo pri šejtan kajaji. Tam ne morejo ne na desno, ne na levo in nam morajo priti v roke.”

“In če nam kljub temu uidejo?” vpraša Bibar, drugi Aladži..

“Potem nam padejo pri ogljarju tem gotoveje v roke. Konadži naj jim pripoveduje o zakladih v jami, kakor je vsem drugim pripovedoval, ki so šli v past. Pekel bi moral biti z njimi v zvezi, če bi našli vrvno lestvo, ki vodi v otlo lipo. Konja Nemca bode gotovo hotel imeti Karanirwan za-se. Drugo si pa mi razdelimo, in mislim, da bomo zadovoljni. Človek, ki toliko potuje in ima takega konja, kakor ta Nemec, mora imeti veliko denarja pri sebi.”

V tem se pa jako moti. Moje bogastvo obstaja v celem, kar sem slišal od njega. Sedaj vem, da je Karanirwan Žut. Vem tudi, da je konadži zvabil ogljarjeve žrtve v jamo. In vem, da ima ta jama drugi vhod ali izhod, ki vodi v otlo lipo. Ta lipa mora biti gotovo jako obširna ter primeroma visoka in pade gotovo v oči, da jo ne bo težko najti.

Drugga ne morem slišati. Gostilničar je ves prestrašen in sili na odhod. Možje zajezdijo svoje konje; javkajočemu Mirabeku pomagajo v sedlo in kmalu slišim plivkanje, ko jezdi čez prod. Sedaj zlezem z drevesa in grem k hiši nazaj. Ne vem, kaj bi bilo bolje, če naj vstopim ali ga pogledam skozi okno; ko pa začujem Halefov glas v sobi, grem v hišo.

Pravzaprav se stopi skozi vrata takoj v veliko sobo, vendar je spredaj

postavljena stena iz pletenine, da ne more sapa vleči. Še ko stojim za isto, slišim Halefa z najstrožjim glasom govoriti:

“Prepovedujem ti, da bi se klatil po noči okolu, med tem ko so tako slavni možje, kakor mi, tukaj. Ti si gostilničar tega revnega konaka in moraš streči svojim gostom, da se bodo bolje počutili med tvojimi tremi ali štirimi gnilimi stebri. Če zamudiš svojo dolžnost, ti bodem na drug način pomagal. Odkod prihajaš?”

“Bil sem zunaj, da bi skrivaj opazoval može, ki so te preje tako grdo napadli,” odgovori gostilničar, ki se je seveda takoj vrnil v hišo.

Sedaj stopim k robu pletene stene in pogledam v sobo. Tu leži pet ali šest oseb zvezanih na tleh, ktere stražita Oško in Omar, ki se naslanjata na svoji puški. Zraven stoji Halef, ponosno in samozavestno, kakor kak kralj, pred njim gostilničar prav ponižno, in zraven tega neka stara žena, ki drži v roki vrv. Mali hadži je zopet enkrat v položaju, da se lahko skaže kot velik mož.

“Tako!” pravi. “Sedaj jih psuješ, preje si se pa nad njimi veselil.”

“Ker sem se hlinil, gospod. Moral sem tako delati, da lopovov ne bi razjezil. Na tihem sem se pa za trdno odločil, da hočem vse poskusiti, samo da te rešim.”

“To se čuje zelo lepo. S tem hočeš pač povedati, da nisi njih zaveznik?”

“Saj jih niti ne poznam.”

“In vendar si jih imenoval po imenih!”

“Te sem zvedel od njih samih. Veselim se, da se je stvar tako dobro stekla.”

“O, še davno se ni stekla, ampak se bode šele začela, kar se namreč tebe tiče. Če si kriv ali nekriv, ne bodem jaz preiskoval, ker se kaj takega ne stinja z mojim dostojanstvom. Z ljudmi, kakor si ti, ne maram priti v dotiko in naročil bodem svojemu efendiju, da te zasliši in mi potem vse sporoči. Kar bode on sklenil, oziroma kar bodem jaz potrdil, se bode zgodilo. Začasno te pa hočem pustiti zvezati, da se lahko prepričamo, če si nam res ljubeznjivo naklonjen.

“Zvezati? — Zakaj?”

“Ravnokar sem ti povedal: da ne bi prišel na misel, nakrat nastopiti kako zabavno potovanje. Tukaj stoji tvoja žena, prijazna tovarišica tvojih dni. Že preje je zvezala druge in radi tega bode ovila vrv, ki spada pravzaprav okolu tvojega vratu, z veseljem okolu tvojih rok in nog. Potem se bomo posvetovali, kako bi bilo mogoče ljudi, ki čakajo zunaj, spraviti v hišo. Bojim se, da ti prostori ne bodo zadostovali za stanovanje tolikim vojakom. Podaj roke svoji ljubi ženici, da jih zveže!”

“Gospod, ničesar nisem zakrivil! Ne morem trpeti — —”

“Molči!” ga prekine Halef. “Kaj hočeš trpeti, in kaj ne, me nič ne briga. Sedaj imam jaz tukaj zapovedovati in če me takoj ne ubogaš, te pretepem.”

Res dvigne bič. Prej sem videl, da je ležal na mizi, kakor tudi pištole in nož, a je že vse zopet pograbil. Oško in Omar grozeče udarita z pu-

škami ob tla in gostilničar pomoli roke ženi, da mu jih poveže. Potem se mora zlekniti na tla, nakar mu tudi noge zveže.

“Tako je prav, ti slast mojega življenja!” pohvali Halef starko. “Dobro si storila, da si se pokorila brez mruranja. Radi tega te ne pustim zvezati in prosto lahko hodiš po hiši, ktero je blagoslovil Alah s svojo ljubeznjivostjo. Samo ne podstopi se, da bi zrahljala vezi teh mož, ker to bi imelo posledice, ki bi ti lahko škodovala. Vsedi se tam v kot, in mirno počivaj. Med tem se pa hočemo mi uradno posvetovati, ali naj razstrelimo hišo in jo poženemo v zrak, ali pa naj jo zažgemo.”

Ona ga uboga in se počasi splazi v kot. Halef se pa obrne k vratom, najbrže, da bi pogledal, kje sem. Ko stopim sedaj naprej, mu niti v glavo ne pade, da bi se opravičil radi svoje neprevidnosti, ali da bi vsaj pokazal, da uvidi, da ni ravnal prav. Mesto tega mi naznani z prav važnim obrazom:

“Ti prideš efendi, da bi povprašal, kako se je končala slavna vojska. Poglej sem: tukaj ležijo sovražniki na tleh in so pripravljeni, da vzemejo življenje ali smrt iz naših rok.”

“Fridi ven!”

To rečem tako kratke in z takim povdarkom, da se mu obraz jako potegne. Sledi mi iz hiše.

“Halef,” mu pravim, “poklical sem te ven, da te ne osramotim pred ljudmi, napram katerim si se izdajal za gospodarja, in upam, da pripoznaš svojo brezobzirnost.”

“Efendi,” odgovori ponižno, “pripoznam jo: toda ti mi bodeš pa tudi pripoznal, da sem svojo stvar izberno naredil.”

“Ne, tega ne morem reči. Ti si delal na svojo roko in s tem si preginal naše nasprotnike, kar mi je prekrizalo račun. Ali nočeš vendar enkrat priznati, da viečeš vedno kratkega, če ravnaš proti mojim željam in svarilom. Še vedno se je za tebe dobro izteklo, ker smo te mi o pravem času rešili. Toda, kar je, je, sedaj ni časa za to, da bi ti kaj očital. Povej toraj vse, kaj se je zgodilo.”

“Hm!” zamrmra malobesedno. “Vse se je izvršilo jako hitro. Naš gospodar nam je hišo popisal in sem toraj vedel, kje naj iščem ljudi. Splazil sem se k oknu in pogledal skozi špranjo. Videl sem vse sedeti razun Mibareka. Jako živahno so se razgovarjali, a le tuintam sem mogel razumeti kako besedo. To mi ni zadostovalo in vsled tega sem sklenil, da se podam v sosednjo spalno sobo, ktere okno je bilo odprto.”

“Pričakoval si, da ne bode nikogar notri?”

“Seveda!”

“Potem si se jako motil. Vprašaj tovariše; potrdili ti bodo, da sem z gotovostjo trdil, da leži bolni Mibarek v sobi.”

“Žal, da tega nisem slišal, ker drugače bi se tisočkrat premislil, predno bi skočil z obema nogama hkrati v to grdo mlako. In zraven sem se lepo poškopil, to moram priznati. Nič kaj prijetno mi ni bilo. In ko je celó Barud el Amazat zavihtel nož nad mano, da bi mi z njim odprl usta, sem imel čustvo, kakor bi mi kdo prav počasi vlekel hrbtnico z telesa.

V človeškem življenju so trenutki, v katerih se marsikdo ne počuti tako, kakor bi si želel. Mislil sem, da je soba prazna, vendar sem bil toliko previden, da sem pri odprtem oknu nekaj časa poslušal, če ni koga notri. Prišel sem srečno, ne da bi povzročil kak šum, v sobo in ravno sem hotel smukniti k pleteni steni, za katero so bili lopovi, ktere sem hotel prisluškovati. Toda nerazsodnost usode polaga najboljšemu človeku zapreke na pot, kadar in kjer jih najmanj potrebuje. Spodtaknil sem se ob neko telo, ki mi je ležalo na potu. Če je ničvrednež spal, ali se je samo potajeval, ne morem povedati; pustil me je, da sem vstopil, ne da bi dal kak glas od sebe. Sedaj me je pa prijel za nogo in rjovel, kakor bi hotel obuditi vse mrtvece na zemlji. Padel sem na tla, toda ne takoj, ker sem se lovil po zraku in pri tem sem zgrabil neko desko, ki ni bila dovolj pritrjena na steno. Odrgrgal sem jo z stene z vsem, kar je stalo na njej, in potem sem padel. Seveda je nastal velik ropot. Lopovi so prišli v sobo, in predno sem mogel vstati, so me že trdno držali. Gostilničar je prinesel vrvi s katerimi so me zvezali, vlekli v sobo ter me začeli izpraševati. Povedati bi jim moral, kdo in kaj si, in jaz sem jim priznal, da — —”

“Da sem indijski kraljevič in da iščem tukaj ženo. Slišal sem to, ti nepoboljšljivi lažnjivec. Pojdimo sedaj v sobo.”

“Ali nočeš slišati, kaj sem storil, ko sem se rešil spon?”

“To si lahko sam mislim. V mnenju, da sem v nevarnosti, si naročil Oškotu in Omarju, da ravnata proti mojemu povelju. Skočili ste skozi okno in potem ste se oddaljili od hiše, kjer ste se igrali vojake.”

“Da, toda tega nisem storil brez tehnega vzroka. Skusil sem se plaziti na ta način, kakor znaš ti. Vrgel sem se na zemljo in lezel sem proti kotu, ker sem zvedel, da si se tja podal. Tam so stali lopovi. Prišel sem tako blizu njih, da sem jih slišal šepetati, dasiravno nisem mogel razumeti besedij. To je povečalo mojo skrb in radi tega smo hiteli, da pustimo korakati namišljeno vojaštvo. Teptali smo v taktu po tleh, in Oško ter Omar sta zraven krepko udarjala s kopiti svojih pušk. Ovčar je tudi pomagal.”

“Kje pa je sedaj?”

“Poslal sem ga domov. Konadžijev sosed je in ta ga ne sme videti, da ne bo: trpel pozneje vsled njegovega sovražtva in maščevanja.”

“To je še najpametnejše, kar si danes storil.”

“Ali ni bilo tudi pametno, da smo, ko je bila pot prosta, šli v hišo, kjer smo prisilili staro gostilničarko, da je vse ljudi povezala?”

“Ne morem reči, da bi bilo to kaj prav posebno pametnega.”

“Tem ljudem ni zaupati. Povem ti, da so vsi z našimi sovražniki v zvezi.”

“To mi je znano, in radi tega jih bodem vsaj za to noč naredil neškodljivim; drugače bi takoj za pobeglimi poslali kakega sela. Pridi toraj notri!”

Sedaj se vrnemo v sobo, kjer nas gostilničar, kakor sklepam iz njegovega obraza, v skrbeh pričakuje.

Halef najbrže meni, da so drugi uganili, da sem ga hotel nekoliko

ošteti. Da ne bi njegov ugled trpel, stopi nepoboljšljivi bahač k gostilničarju in reče:

“Vojne posvetovanje, katerega smo imeli zunaj, je končano. Strinjam se z modrim ukrepom svojega efendija, in tako vas vaša usoda doleti iz njegovih rok.”

Najraje bi mu priložil klobuto, ker se le preveč zanaša na mojo naklonjenost. Zadovoljim se pa s tem, da ga jezno pogledam in začnem zasliševati gostilničarja, ne da bi kaj opravil. Da bi bil v kaki zvezi z pobeglimi, taji.

“Gospod, jaz sem nedolžen,” zatrjuje. “Vprašaj mojo ženo in moje ljudi, ki bodo isto povedali.”

“Seveda, ker so od tebe naučeni, naj tako govorijo. Ali je v tvoji hiši kak prostor, katerega se lahko trdno zapre in zaklene?”

“Da, za to bi bila pripravna klet pod nami. Vrata so tam v kotu, kjer sedi moja žena.”

Tla so iz trdo steptane ilovice. Del istih pa, kjer sedi žena, je pokrit z deskami in tam so tudi z ključavnico oskrbljena vrata. Gostilničarja mi mora dati ključ, katerega ima v žepu, in jaz odprem vrata. V klet vodi lestevica. Jaz vzamem luč, grem po lestvi doli in vidim precej velik, četverkoten prostor, v katerem je precej poljskih pridelkov. Vrnem se zopet nazaj in akažem, naj odvežejo gostilničarja.

“Idi doli!” mu zapovem.

“Kaj pa naj spodaj delam?”

“Posvetovali se bomo v kleti, ker tam smo nemoteni.”

Ko se še obotavlja, potegne Halef bič izza pasa. Sedaj gre vendar doli in tudi drugi mu morajo slediti, ko jim preje odvzamem vezi. Najzadnja gre žena in potem potegnem lestevico k nam v sobo. Kolikor je v spalni sobi odej in blazin, vržemo v klet in končno jim javim:

“Sedaj se tu zdolaj lahko posvetujete. Premislite si, če mi hočete jutri vse priznati. Da pa ne boste skušali na kak način posvetovalne dvorane zapustiti, vam povem, da bomo vrata stražili.”

Dosedaj se zadržijo mirno, ko pa izgovorim, začno glasno protestovati, nakar vrata urno zapremo in zaklenemo. Ključ vzamem jaz, Halef in Oško ostaneta kot straža.

Z Omarjem se vrnem v ovčarjevo hišo, ki nas radovedno pričakuje. Povem mu toliko, kolikor se mi zdi potrebno in nato gremo počivat.

Vsled naporov zadnjih dni, je naše spanje tako globoko, da bi se pač šele pozno popoldan zbudili. Prosil sem radi tega gostitelja, naj nas zbudi rano.

Ko gremo drugo jutro v konak, najdemo vrata od znotraj zaklenjena. Halef in Oško spita in radi tega moramo trkati. Napravila sta si ležišče na vratih in povesta nam, da so se jetniki mirno zadrževali. Ko odpremo vrata in spustimo lestevico v klet, pride konadži s svojimi gori. Obrazi, katere vidimo, so res za slikati. Na vseh je zapisana najhujša jeza, dasiravno se hoče vsakdo po možnosti prevladovati. Gostilničar hoče nekaj očitati in se zagovarjati; jaz pa ga prekinem z besedami;

“Samo s teboj bomo obravnavali; pridi v zadnjo sobo. Oni pa naj gredo po svojih dnevnih opravkih.”

Drugi v naslednem trenutku zginejo. Ko sedimo potem v sobi, stoji konadži pred nami s prav žalostnim obrazom.

“Čas si imel celo noč premišljevali, če hočeš priznati ali ne,” začnem. “Pričakujem tvojega odgovora.”

“Gospod,” pravi, “ni mi bilo treba ničesar premišljevali. Ne morem drugega povedati, kakor, da sem nedolžen.”

Sedaj začne pripovedovati različne dogodljaje prošle noči in to tako, da postavlja sebe v najlepšo luč. Tekom noči je dobro vse prevdaryl, kako bode govoril, in radi tega se sedaj prav spretno zagovarja. Da bi ga prevaril, pravim končno:

“Kakor se mi zdi, smo te res brez vzroka sumili in pripravljen sem, dati zadoščenje.”

“Gospod, ničesar ne zahtevam. Dovolj je, če slišim, da me imaš za poštenega človeka. Ti si tuj v deželi in ne poznaš tukajšnjih navad in običajev. Radi tega ni šudno, če narediš tako napako. Tudi tvoji ljudje menda niso od tukaj. Svetujem ti, da si vzameš za nadaljno potovanje kakega človeka, vsaj od časa do časa, na katerega se v podobnih slučajih lahko popolnoma zanesesh.”

Aha! Sedaj pride na pogovor, katerega hoče imeti. Jaz se mu pri-pustim in odgovorim:

“Prav imaš, zanesljiv vodnik je veliko vreden. Toda, ravno ker sem tujec, ni dobro, da bi si ga vzel.”

“Zakaj ne?”

“Ker ne poznam ljudi. Kako lahko bi najdel kakega človeka, ki ne zasluži mojega zaupanja!”

“To je seveda res.”

“Ali veš ti za katerega zanesljivega vodnika?”

“Mogoče. Seveda bi mogel zvedeti, kam hočete.”

“V Kakandelen.”

To seveda ni res, a vzrok imam, tako povedati. Konadži napravi jako razočaran obraz in pravi hitro:

“Tega nisem pričakoval, gospod.”

“Zakaj ne?”

“Ker sem včeraj zvedel, da hočete jezdit drugam.”

“Kam pa?”

“Za temi petimi jezdec.”

“A tako! Jeda, kdo ti je pa to povedal?”

“Tako so omenili, ko so o vas govorili. Rekli so, da jih že dalj časa zasleduješ.”

“To pripeznam, vendar ni moja namera, da jih tudi v nadalje.”

“Potem imaš pač tehten vzrok, da si se naenkrat drugače odločil?” vpraša zaupljivo.

“Ne ljubi se mi več, preganjati ljudi, ki mi vendar vedno uidejo,”

odgovorim. "Človek pride v neprimilike in napravi napake, ktere je težko zagovarjati. To si pač sam zvedel."

"Ne govorimo, kar je bilo včeraj. Kar se je zgodilo, je pozabljeno in odpuščeno. Teh pet mož te je vendar moralo globoko razžaliti?"

"Da."

"No, ker si jim že tako dolgo sledil, bi bilo neumno, če bi jih sedaj pustil, ko je gotovo, da se jih lahko polastiš, samo če hočeš."

"Kje si to zvedel?"

"Sklepam iz tega, kar sem od njih slišal. Saj vendar veš, kam hočejo jezdit?"

"Kje naj bi to zvedel? Ravno ta nevednost je vzrok, da se odrečem nadaljnemu zasledovanju. Včeraj so mi zopet pobegnili in ne vem, kam. Sedaj bi moral iskati, preiskovati in povpraševati, in predno izvem kaj gotovega, so že bogve kje. Raje se zopet vrnem."

Sedaj naredi jako skrivnosten obraz in pravi:

"Lahko se prepričaš, da nisem željen maščevanja, efendi. Naredil ti bom veliko uslugo, če ti povem, kje lahko dobiš te ljudi."

"Ah, toraj veš ti to! Kam pa so odjezdili?"

"V Glogovik. Vprašali so me, kako daleč je do tja, in moral sem jim opisati pot."

"To je krasno!" zakličem razveseljen. "To poročilo mi je seveda dobrodošlo in jako važno. Potem jezdimo še danes v Glogovnik. Toda, ali bomo tam zvedeli, kam so se potem obrnili?"

"Nič ti ne bode treba povpraševati, ker že sam vem."

"Potem so bili napram tebi jako zaupljivi!"

"To ne, a poslušal sem jih skrivaj."

"Tem bolje, ker potem je izključeno, da bi te hoteli nalašč varati. Toraj, kam hočejo potem?"

"V Fandina. Ta kraj leži onostran Drine. Tam hočeje nekaj časa ostati in ti se jih lahko polastiš."

Jasno mi je, da je smer proti Fandina zlagana; kljub temu pravim:

"Ali ti je mogoče pot iz Glogovika v Fandina znana?"

"Celo prav dobro. Jaz sem iz one okolice. Jezdili boste skozi jako interesantne pokrajine, tako na primer k slovitim hudičevim pečinam."

"Odkod pa prihaja to ime?"

"Ker si kristjan, bodeš vedel, da je hudič skušal Kristusa. Njegova namera se mu ni posrečila in radi tega se je odstranil ter se spočil prvičkrat na oni pečini. V svoji peklenski jezi je udaril s pestjo po gori, da se je velikanska skala na sredi preklala. Skozi to razpoko vodi pot, po kateri morate jezdit."

"Ali je to pravljica?"

"Ne, ampak resnica. Radi tega se tudi imenujejo skale hudičeve pečine."

"Res sem radoveden, da bi jih videl."

"Potem prideš v gost gozd, kjer je med pečinami slavna biserna jama."

“Kaj pa je zopet to?”

“Neka vila se je zaljubila v umrjočega človeka. Gospod vil je imel usmilenje z njeno ljubeznijo in ji dovolil, da se združi z ljubimcem. Od povedati pa bi se morala vsem njenim prednostim, prevzeti človeško podobo in bi morala tudi umreti. Dovolila je in se je smela potem spustiti na zemljo. Ko pa je dospela doli, ji je postal med tem njen ljubček nezvest, in iz žalosti se je podala v ono votlino, po kateri je raztresla svoje bisere, nakar se je v solzah razpustila. Kdor pride v ono votlino in kterege ne teži težko hudodelstvo, najde en biser. Mnogo, jako mnogo jih je šlo notri revnih, nazaj pa so prišli bogati, ker biseri vile so izredno veliki in lepi.”

Prežee me gleda od strani, da bi videl, kak vtis so napravile na-me njegove besede. To je bila toraj vada, s katero je izročeval svoje žrtve ogljarju! Če se uvažuje praznoverje prebivalstva onih pokrajin, ni čudno, da je našel mnogo bogatih ljudi, ki so se pustili zapeljati s tako neumno pravijico.

Z posebnim povdarkom pristavi gostilničar:

“Jaz sam poznam nekaj mož, ki so našli take dragocene bisere.”

“Ali jih ti nisi?” vprašam.

“Ne, nisem našel nobenega bisera, ker sem že prestar. Kdor je namreč čez štirideset let star, ne najde ničesar.”

“Potem je imela vila mlade može raje, nego stare! Preje bi moral že iskati.”

“Takrat še nisem vedel za jamo; ti pa imaš še čas — mlad si.”

“Kaj te! Jaz sem bogat — in imam mogoče toliko denarja pri sebi, da si lahko kupim tak biser.”

Pogledam ga navidezno prostodušno v obraz in vidim, da spremeni barvo. Če me hoče vjeti z biseri, mu postavim jaz zlato za vado. Vjela se bodeva oba; to vem naprej. On me hoče zvabiti v jamo, jaz pa njega, da bi šel z menoj k ogljarju.

“Tako bogat si!” zakliče začudeno. “Da, to bi si lahko mislil. Saj je že samo troj konj več vreden, kakor vse, kar imam. Toda najti vilin biser je tudi veliko vredno.”

“Saj bi ga tudi jako rad, a niti ne vem, kje je votlina. Mogoče mi jo lahko opišeš.”

“Opis ne bi zadostoval. Obiskati moraš Šarka, ogljarja, ki te bode vodil.”

“Kakšen človek je to?”

“Prav pobožen, samotarski ogljar je, ki vodi tujce za malo napitnino po votlini.”

Gostilničar se na vso moč trudi, da bi vzbudil v meni zanimanje za jamo. Jaz se delam, kakor bi mu verjel vsako besedo in ga prosim, naj mi opiše pot v Glogovik. Ponudi mi enega svojih hlapcev za vodnika.

“Ali tadi ve za pot iz Glogovika k hudičevim pečinam in biserni jami?” ga vprašam.

“Ne, še nikdar ni bil tam.”

Gostilničarjev obraz izrazuje napeto pričakovanje, kar se mi ne zdi nič čudno. Govoril sem o veliki svoti, katero imam baje pri sebi. Ali naj ta denar ogljar sam obdrži ali naj se razdeli med njim in petimi jezdec, ne da bi on, gostilničar, ki nas bi vendar pripeljal v past, kaj dobil? Če pa dobi kak delež, bode ta gotovo prav majhen. Ali ne bi bilo za njega mogoče, da bi vse sam dobil?

To mu gre po glavi. Kar sem si želel, dosežem: pravi, da nam hoče sam služiti za vodnika, a se nam noče ponujati. Da ga lažje pripravim, pravim:

“Žal mi je. Ne bi rad tolikokrat menjal vodnike. Kdo ve, če najdem v Glogoviku koga, ki bi mi kazal pot do Fandina. Ljubši bi mi bil tak, ki pozna vso pot.”

“Hm! To ne gre lahko! Koliko bi plačal!”

“Rad dam dvesto do tristo pijastrov in stroške povrnem seveda posebej.”

“No, potem te hočem jaz voditi efendi, če hočeš z menoj poskusiti!”

“Z veseljem! Takoj pustim naseljljati.”

“Kje pa imaš svoje konje?”

“Tam pri ovčarju, kteremu naj sporočim pozdrav od njegovega sina. Ostal sem pri njemu, kjer so bili moji sovražniki pri tebi. Toda — sedaj se domislim: ti si govoril o vrednosti mojega konja; vem pa, da ga sploh videl nisi.”

“Tvoji sovražniki so o njem govorili in ga kar niso mogli prehljaliti.”

“Da, moj konj bi jim bil še ljubši, kakor jaz sam. Toda te želje jim hočem zbiti. Ne bodo dobili ne mene, ne mojega konja, ampak jaz jih bodem dobil.”

Te besede spregovorim z prav bahaškim naglasom, da bi videl, kako se bode zadržal. Ne more prikriti zaničljivega nasmehljaja in reče:

“O tem sem popolnoma prepričan. Kaj so ti lopovi napram vam!”

“Požuri se toraj! Čez pol ure te bomo čakali obrodu.”

Milostivo mu še pokimam, in potem gremo. Medpotoma pravi mali hadži:

“Sidi, verjemi mi, da me je jeza, katero sem moral zadrževati, skoraj zadušila. Jaz ne bi mogel z lopovom tako prijazno govoriti, kakor si ti. Ali bode tudi nadalje tako?”

“Za nekaj časa pač. Popolnoma varnega se mora čutiti.”

“Potem se ti z njim razgovarjaj. Moji zgovornosti pa se bode moral odreči.”

Pošteni ovčar napravi skrben obraz, ko zvé, kdo nam bode služil za vodnika mesto hlapca, katerega nam je on ponudil. Jaz ga pomirim z zagotovilom, da mi gostilničar ne more nič žalega storiti.

Naše slovo je jako prisrčno.

Ko pridemo do prodaja, že čaka gostilničar na nas. Prav slabega konja ima in je oborožen z nožem, pištolami in dolgo puško. Predno stopijo konji v vodo, se obrne proti iztoku, stegne odprto roko in pravi:

Alah bodi z nami spredaj in zadaj! Naj nam pomaga, da se naša nakana posreči. Alah " Alah, Mohamed Rasul Alah!"

To je že golo bogokletstvo! Toraj Alah naj mu pomaga pri izvršitvi roparskega umora! Nehote moram pogledati Halefa. Krčovito ima skupaj stisnjene ustnice in roka mu seže po biču; potem pa pravi:

"Alah pozna poštenjake in blagoslavlja njih dela; nepravilne pa pošlje v prokletstvo!"

Pot od tukaj v Glogovik je skoraj ravno tako dolga, kakor ona, katero smo včeraj prejezdili; ker je pa pričakovati, da se ne bomo nikjer vstavi, kakor prejšnji dan, upamo, da dospemo že popoldan tja.

Govorimo malo. Vsled nezaupnosti moji tovariši nočejo govoriti, in konadži tudi ne skuša, da bi začel kak pogovor. Najbrže se boji, da ne bi s kako nepremišljeno besedo sum, o katerem misli, da je zaspal, zopet zbudil.

Pokrajina je gorata, a tako malo zanimiva, da ni mogoče o njej ničesar povedati. Če pridemo katerikrat v kako malo vasico, se nam tam bivajoča revščina tako prignjusi, da se požurimo, priti kar najhitreje skozi.

Glogovik leži ob že omenjeni gorski poti, ki se začne v Toli Monastir in se vije med rekama Treska in Drino skoraj naravnost proti severu in se potem konča z nakratnim ovinkom proti iztoku v Kakandelen. Konadži mi pove, da je ta pot sedaj komaj še vidna.

Ko vidimo Glogovik pred seboj, vstavi Halef svojega konja in pregleduje temnega pogleda ubožne koče. Na nekem gričku stoji mala kapelica — znamenje, da je del prebivalstva katoliške vere.

"O gorje!" pravi. "Efendi, ali naj mogoče tukaj ostanemo?"

"Ne," odgovorim in vprašujoče pogledam našega vodnika. "Saj je še le dve uri popoldan. Napojili bomo konje in potem jezdimo naprej. V vasi bode vendar kaka gostilna?"

"Ena je, a ti ne bode ugajala," meni konadži.

"V naše svrhe bode že zadostovala."

Ko prijezdimo do prvih hiš, vidimo ležati v travi nekega možakarja, kateri, ko začuje kopitanje naših konj, poskoči in nas začne ogledovati. Srečni posestnik obleke je, ki je tako enostavna, da bi ga lahko za njo zavidal vsak Papua. Kakšne hlače ima! Desna hlačnica mu sega sicer do gležnja, a je na obeh straneh preparana in v njej je zraven tega še luknja pri luknji. Leva hlačnica se pa konča že nad stegnom in scejfrana je, da je veselje. Srajca je brez ovratnika in brez desnega rokava. Najbrže mu ga je kdo enkrat odtrgal ker manjka srajci tudi še lep del na desni strani, da se vidi nikdar omita človeška koža. Na glavi čepi temu dandju velikanski turban, menda iz žakljevine. Na njem pa se ponosno ziblje več pisanih kurjih peres. Oborožen je z starim, kakor polumesec zakrivljenim mečem. Če je klinja tako strašno rjasta, ali tiči v črni nožnici, ni mogoče razložiti.

Ko se nas ta gentleman dovoljno nagleda, oddirja kakor blazen, vihti sabljo nad glavo in začne na vso moč kričati:

“Jabandžilar, jabandžilar — tujci, tujci! Odprite okna, odprite okna!”

Ta dokaz, da se rahajam v visoko civilizovani deželi, mi jako ugaja. Kaka disciplina vlada, razvidim iz hitrice, s katero ubogajo vsi prebivalci, možki, ženski, stari in mladi, kričača.

Kjer je kaka luknja v hiši — naj se že imenuje vrata ali okno, ali pa je res luknja v zidu — tam se pokaže kak obraz ali kaj temu podobnega. Saj jaz menim spoznati obraze, dasiravno morem konštatovati samo kako ruto, dvoje oči, brado in med vsem tem nekaj nepopisljivega.

Ono, kar postavlja od abecede oblizani človek za hišo, da se tam razvija za poljedelsko zlato, je tukaj pred hišo in sicer povsodi ravno tam, kjer morajo prebivalci hoditi notri in ven.

Vso vas je lahko pregledati. Ne vem, kako sem prišel nato, da začnem iskati dimnike; kratkomalo, v celi vasi ne vidim nič takega, kar bi bilo podobno dimniku.

Neka hišica stoji ob visokem robu. Na desno in levo je streha že upadla. Prednja stran ima tako razpoko, da so vrata popolnoma odveč. Od vaškega pota vodijo kamenite stopnice navzgor; toda od teh stopnic je samo še prva in zadnja. Kdor bi hotel tja gori, bi moral biti izurjen hribolazec ali pa akrobat, da bi se zavihtel z palico k hiši.

Oknic in lesenih vrat menda ni, in tako odprti, kakor so poslopja, so tudi njih prebivalci, ker ne vidim niti ene osebe, da ne bi imela usta zija-joče odprta.

Naš vodnik se ustavi pred najlepšo vaško hišo. Dve mogočni smreki jo senčite; radi tega posestnik menda tudi misli, da ni potreba popraviti strehe. Hiša se nahaja blizu gorskega obronka. Potoček curlja od tam do hišnih vrat, kjer se spaja z že omenjenim zlatiščem. Tesno zraven istega je več drevesnih šteljev, in konadži nam pove, da služijo kot sedeži kadar se vrši kaka občinska, ali druga važna seja.

Vsedemo se na te štelje in napojimo konje iz potočka, toda nad omenjenim zbirališčem. Našega vodnika pošljemo v hišo poizvedovat, ker Halef je tako pogumen trditi, da čuti lakoto.

Ko poslušamo nekaj časa vrišč, ki prihaja iz hiše, in ktere ga delata dva glasova, namreč vriščeči ženski, in drugi globoki, možki. Čez nekaj časa privleče konadži neko žensko iz veže, držeč jo za nekaj, kar bi se skoraj lahko imenovalo predpasnik.

Prepir, ki se je vnel med njima, naj bi mi poravnali. Globoki glas še vedno zatrjuje v nizkem C, da hoče kaj jesti, sopran pa mu odgovarja s gotovostjo in z trikrat podčrtanim B, da nima prav ničesar.

Halef prekine prepir na ta način, da prime višji glas dvospeva za ušesa in zgine z njim v hišo.

Skoraj pol ure mine, predno se zopet prikaže. Med tem časom je vladal sumljiv mir v notranjosti gostoljubne hiše. Ko pride konečno ven, ga spremlja gostilničarka, ki ga psuje v nekem narečju, ktere ga na nikak način ne morem razumeti. Na vse načine se trudi, da bi mu iztrgala neko steklenico iz rok, a on jo trdno drži.

“Sidi, pili bomo!” zakliče zmagoslavno. “Našel sem pijačo.”

Visoko dvigne steklenico. Gostilničarka je hoče doseči z roko in zraven nekaj kriči. Jaz razumem samo besedi ‘bulik jak’. Dasiravno sem s svojo turščino še povsodi dobro shajal, ne vem, kaj naj bi ‘bulik jak’ pomenilo.

Halef potegne konečno, da bi se starke ubranil, bič izza pasu, nakar se takoj umakne par korakov nazaj, kjer obstane, da bi gledala, kaj se bode v nadalje zgodilo.

Hadži potegne zamašek in steklenice, mi pomenljivo pomigne in nastavi steklenico k ustom.

Barva pijače ni ne svetla, ne temna. Ne morem spoznati, če je žganje čisto ali gosto. Na vsak način pa bi, če bi jaz pil, steklenico najprvo obrnil proti luči in potem tekočino poduhal. Halef pa je svoje najdbe tako vesel, da ne misli na tako preskušnjo. Dolg, prav dolg požirek naredi — —

Malega hadžija poznam že dolgo časa nazaj; a takega obraza, kakoršnjega naredi sedaj, še nisem videl pri njemu. Naenkrat je dobil sto gub. Videti je, kako se trudi, da bi izpljuval tekočino, a strah mu je dolnji del obraza tako potegnil, da ga ne more pregibati. Usta so strašno široko odprta in tako ostanejo dolgo, dolgo časa; bojim se že, da se mu je razklenila čeljust, ktera neprimlik se da, kakor znano, ozdraviti samo s krepko klofuto.

Samo jezik se mi še nekoliko giblje. Kar plava mu na mastnem žganju, ki se mu tudi sečja čez ustnice. Zraven je Halef visoko potegnil obrvi, da dosežejo turbanov rob, oči pa tako stisnil, kakor da ne bi nikdar več hotel gledati svetlega dneva. Obe roki drži kolikor mogoče od sebe stegnjene. Steklenico je prvem trenutku strahu vrgel od sebe. Padla je v gnojnico, od koder jo je žena rešila z smrtno nevarnostjo. Pri tem je zopet povzdignila svoj glas in vreščala na vso moč. Vendar ne morem razumeti, kaj hoče, pač pa zopet razumem besedi ‘bulik jak.’

Ker Halef še vedno ne ve, kaj bi počel, stopim k njemu in ga vprašam:

“Kaj pa je? Kaj si pa pil?”

“Grrr-g-g!” se glasi grgrajoči odgovor, ki sicer ni bil povedan v nobenem jeziku, a ga vendar vsi razumemo.

“Pridi vendar k sebi! Kaj si pil?”

“Grrr-g-g-rrr!”

Še vedno ne zapre ust in drži tudi roke in prste na široko stegnjene. Oči se pa odpro in me pogledajo z brezupnim, umirajočim pogledom.

“Bulik jak!” zakliče ženska na moje vprašanje.

V duhu prelistam vse besednjake, ki so mi prišli kedaj v roko, toda zaman. ‘Bulik’ na nikak način ne morem razumeti. In ‘jak?’ Kaj bi neki to bilo?

“Zapri vendar usta! Izpljuvaj, kar imaš notri!”

“Grrrr!”

Sedaj se približam njegovim ustom — in vonj mi pove vse. Ravno

tako hitro razumem tudi besede gostilničarke. Mesto 'bulik jak', bi se moralo glasiiti "balik jagi", kar slovi v prestavi: ribja mast ali ribje olje. Mali hadži je pil ribjo mast!

Ko povem to svojim tovarišem, se glasno zasmеjejo. Vsled tega izraza nespoštovanja in zasmehljivosti dobi Halef takoj zopet svojo samozavest nazaj. Stegnjene roke skrči, izpljuje, kar ima v ustih, skoči razjarjen k smejočim in zakriči:

"Ali ne bodete tiho, hudičevi otroci, vi sinovi in bratranci njegove stare matere! Če me hočete zasmehovati, morate preje vprašati če vam dovolim! Če ste tako dobro razpoloženi, vzemito steklenico in pijte olje obupanja! In če se bodete še potem smejali, sem zadovoljen."

Še glasnejši smeh zadoni v odgovor. Celo gostilničarka se smeje. Sedaj se pa zapodi Halef proti njej in zamahne z bičem. K sreči udari po zraku, ker žena zgine z smrtnonevarnim skokom skozi vrata.

Halef se pa vleže, ne da bi spregovoril še kako besedo, ob vodici na tla in si začne zmvitati usta. Jaz pa vzamem iz svojega mošnjička malo pest tobaka za pipo, in mu ga porinem v usta. Zvečiti ga mora, samo da bi se znebil strašnega okusa. Posledice usodepolnega požirka so radi tega tako hude, ker je bila, kakor mi je pozneje povedala gostilničarka, ribja mast jako stara.

Ona se je skraja jezila radi ropa dozdevnega žganja. Učinek nenavadne pijače pa jo sprijatelji in prinese nam, kar je prej skrivala — pol steklenice prave rakiije, ktere se posebno Halef poslužuje, ker tobaku se ni posrečilo, da bi pregnal iz ust smrdljivi okus ribje masti.

Potem se oddalji, kakor nehotе, predno pa zgine za gostilno, mi skrivaj pomigne, naj mu sledim. Čez nekaj časa grem za njim.

"Sidi, nekaj ti imam povedati, kar ne sme nikdo drugi slišati," pravi. "Ženska je zatrjevala, da nima niti jedil, niti pijače; jaz pa ji nisem verjel, ker v konaku se mora vendar nekaj dobiti. Radi tega sem povsodi iskal, dasiravno me je hotela zadrževati. Najprvo sem našel steklenico nesreče. Ni mi jo hotela dati, in jaz sem ji jo iztrgal s silo, ker nisem razumel besede, ktere je govorila. Prišel sem potem do neke omare, ktero sem odprl. Napolnjena je bila z deteljo. Toda ta detelja je dišala tako čuđno, tako zapeljivo! Tega vonja še nisem pozabil, ker sem ga še le včeraj do dobrega spoznal."

Po teh besedah potegne Halef globoko sapo v se. Že vem, kaj pride. Našel je svinjino; to je gotovo.

"Ali res misliš sidi, da je prerok arhangelja dobro razumel z ozirom na svinsko meso?" začne znova.

"Po mojem mnenju je Mohamed sanjal, ali si je pa domišljeval, da je videl angelja. Vsled njegovega čudnega življenja in vednega premišljevanja, je postala njegova domišljija zelo bujna. Imel je prikazen, ki mu je kazala stvari kteriā v resnici ni. Slišal je glasove ktere si je pa samo domišljeval. Sicer sem pa prepričan, da je prepovedal svinsko meso po Mojzesovem vzgledu."

“Gospod olajšal si mi sree. Pomisli si: od dobrega duha premagan, sem globoko segel v deteljo. Čutil sem trde predmete, velike in majhne, in jih potegnil ven. Bile so klobase in gnjati. Dal sem jih nazaj v omaro, ker žena je tožila, da jo hočem oropati; povedati pa, da jo hočem plačati, vendar nisem mogel. Mojo dušo bi napolnil z hvaležnostjo, če bi šel ti sedaj k njej in ji odkupil eno klobaso, kakor tudi kos gnjati. Ali mi hočeš skrivaj storiti to uslugo? Drugi seveda ne smejo ničesar vedeti in tudi ne slutiti.”

Pomisлити je treba, da se je Halef vedno izdajal za najboljšega in najvrenejšega prerokovega pristaša. In sedaj zahteva od mene, naj kupim za njega skrivaj klobaso in gnjat! Vendar moje začudenje vsled tega ni prav veliko. Če bi mu prve mesece najinega skupnega bivanja rekel, naj jé svinjsko meso, bi se prav gotovo strašno razjaril in moral bi se odreči njegovemu spremstvu. Dotik ene same svinske ščetine onesnaži moslema in primoran je, se takoj umiti. In sedaj hoče Halef jesti meso zavržene živali! Ne da bi sam slutil, je postal vsled bivanja pri meni jako slab Izlamov spoznavalec.

“No?” vpraša, ko ne odgovorim takej. “Ali mi nočeš spolniti moje prošnje, sidi?”

“Da, Halef. Če gospodari v tvojem želodeu tek do jedil, ti moram, ker si moj prijatelj, pomagati in te oprostiti trpljenja. Govoril bodem toraj z ženo.”

“Stori to, stori! Zapisano je, da povrne Alah vsako dobroto, katero stori kdo drugemu. in jo tisočkrat povrne.”

“Potem meniš, da me bode Alah za to tisočkrat obdaroval, če kupim za tebe prošičje meso?”

“Da, ker ni zapovedal preroku, da naj prepove to jed, in radi tega se bode veselil, da častim to nedolžno žival po zasluženju.”

“Jaz pa ne verjamem, da se prešič jako veseli, če predelajo njegovo meso v klobase in prekajeno svinjino.”

“To je pa usoda in vsako bitje, ki izpolni, kar mu je namenjeno, je lahko srečno. Prerok pravi, da je umreti sreča; potemtakem si prešič samo to želi, da bi ga hitro zaklali. Sedaj pa pojdi k ženski; toda glej, da drugi ne bodo videli, kaj bodeš prinesel. Jaz se vrnem po drugi strani k njim, ker ni treba, da bi vedeli, kaj sva midva govorila.”

Res odide in ker vidim, da ima hiša tudi zadaj vrata, stopim skozi nje.

Dosedaj sem vedno mislil, da je gostilničarka sama. Radi tega se mi čudno zdi, ko čujem dva glasova. Obstanem, da bi poslušal. Konadži je, ki govori z žensko, in razumem skoraj vse. Gostilničarka se poslužuje sicer svojega narečja, a se jako trudi, da bi jo konadži razumel, kar pride tudi meni v dobro.

“Toraj so se tukaj vstavili,” pravi. “Ali ti niso povedali, da pridemo tudi mi?”

“Da, toda ne, da bodeš tudi ti pri njih. Pripovedali so mi, da so

tvoji spremljevalci prav hudobni ljudje. Radi tega jim nisem hotela dati pijače.”

“To ni bilo prav od tebe. Ravno radi tega, ker so tako nevarni ljudje, moraš z njimi biti prijazna in tudi ne smeš pokazati, da veš, kaj so. Ali imaš mogoče kako naročilo za mene?”

“Da. Namreč, da ne smeš na nikak način tukaj prenočiti, tudi tedaj ne, če bi prišli pozno po noči. Pač pa jezdi z njimi k Junaku.”

“Ali bode doma?”

“Da. Predvčerajšnjem je bil tukaj in je naznanil, da za nekaj časa ne bode zapustil doma.”

“Ali so se vsi jezdec dobro počutili?”

“Ne. Stari mož, ki si je zlomil roko, je neprestano stokal. Morali so mu odvzeti obvezo in mu hladiti roko z vodo. Ko je zopet zajezdil konja, ga je tresla mrzlica in bil je tako slab, da se je komaj držal. Ali hočeš s temi tujci dolgo tukaj počivati?”

“Takoj zopet odjezdimo. Ne smejo zvedeti, da sem s teboj govoril o jezdecih in Junaku; radi tega grem.”

Ko slišim, da se je odstranil, stopim tudi jaz za minuto iz hiše, da starica ne bi sumila, da sem kaj slišal.

Kdo je ta Junak? Že beseda sama pove, da mora biti pogumen. Ime je srbsko. Najbrže je to oni, ki krošnjati z Šarkovim ogljem.

Ko stopim potem z glasnimi koraki zopet v hišo, mi pride nasproti žena, kateri razložim svojo željo. Ustreže mi rada, vendar še prej povpraša, gledaje me nezaupljivo od strani:

“Toda, gospod, ali imaš tudi denar? Darovati ti nočem ničesar.”

“Denar imam.”

“Ali mi bodeš plačal?”

“Seveda!”

“To ni tako, kakor misliš. Jaz sem kristjanka in smem jesti tako meso. Tudi drugim, ki so kristjani, ga smem prodajati. Če ga pa prepustim kakemu mohamedancu, je to napaka in dobim kazen, mesto denarja..”

“Jaz nisem mohamedanec, ampak kristjan.”

“In vendar si tako zloben — —”

Noče izgovoriti. Najbrže je hotela reči: zloben človek, a se je premislila še o pravem času. Hitro pristavi:

“Hočem ti verjeti. Pridi toraj z menoj in odreži si sam toliko, kolikor hočeš.”

Jaz si vzamem klobaso, težko približno tri četrte kilograma in zraven kos gnjati, ki tehta tudi kakega pol kilograma. Za vse to zahteva pet pijastrov, to je okolu 25 centoe. Ko ji dam tri pijastre več, me prav začudeno pogleda.

“Ali raj to res obdržim?” vpraša v dvomu.

“Da. Za to bi te pa prosil, da mi daš nekaj, v kar lahko te stvari zavijem.”

“Kaj pa hočeš? Mogoče papir?”

“Da, ta bi bil najboljši; ne sme pa biti umazan.”

“Ni umazan, ker ga sploh nimam. Kje naj bi dobila tukaj v vasi papir? Nekaj drugega ti bodem dala. Tukaj leži srajca mojega moža, ktero več ne nosi. Od te ti hočem odtrgati en kos.”

Poseže v kot, v katerem leži vsakovrstna ropotija ter privleče iz njega neko stvar, ki zgleda ravno tako, kakor cunj, kera je rabila mnogo let za brisanje svetilk in umazanih skled. Odtrga kos srajce in zavije v njega klobaso in gnjat. Nato mi pravi:

“Tukaj vzemi in se okrepčaj. Daleč na okoli sem znana kot najboljša sušilka svinskega mesa. Ne verjamem, da si že kedaj kaj boljšega jedel.”

“Verjamem ti,” odgovorim prijazno. “Vse, kar vidim tukaj, ima barvo in vonj prekajenega svinskega mesa, in ti sama zgledaš tako, kakor bi ležala z gnjatmi vred v “salamori” in potem visela v dimu. Blagor tovarišu tvojega življenja!”

“O gospod, ne pripoveduj preveč!” pravi laskavo. “Še veliko je lepših v deželi, kakor sem jaz.”

“Kljub temu se ločim od tebe z zavestjo, da se te bodem še večkrat rad spominjal. Naj bode tvoje življenje tako duhteče kakor ta svinska gnjat.”

Ko pridem iz hiše se požurim, da se znehim zavitka. Vtaknem ga v Halefovo torbo pri sedlu. Nikdo ne opazi tega, razun njega. Drugi gledajo vaščane, ki so prišli radovedno blizje.

Mož ki je pri našem prihodu poskočil in kričaje zbežal, stoji pri nekemu drugemu, ki zganeda jako častljivo. Oba se vneto pogovarjata. Ravno, ko srečno skrijem meso, stopi prvi k konadžiju in se začne z njim tiho, a vneto razgovarjati. Potem se obrne k meni, za-adi konec svoje sablje v zemljo, se podpre na držaj in vpraša z obrazom paše s tremi konjskimi repi:

“Ti si tujec?”

“Da,” odgovorim prijazno.

“In jezdiš tukaj skozi?”

“Res nameravam tako,” pravim še prijaznejše.

“Potem veš, kaj je tvoja dolžnost?”

“Kakšna dolžnost?”

To se čuje jako prisrčno. Možakar me veseli. Toda, čim prijaznejši sem, tem hujši postaja njegov obraz. Na vso moč se trudi, da bi mi imponiral.

“Plačati moraš nekaj,” izjavi.

“Davek? Kako to?”

“Vsak tujec, ki pride skozi našo vas, ga mora plačati.”

“Zakaj? Ali vam naredijo tujei kako škodo, ktero je treba povrniti?”

“Plačaj in ne izprašuj!”

“Koliko bi pa moral dati?”

“Za vsako osebo dva pijastra. Štiri tujei ste, ker konadžija ne ra-

čunam zraven, ker je znan in dežele sin; ti pa si vodja teh ljudij in radi tega moraš plačati osem pijastrov."

"Povej mi preje, kdo si!"

"Jaz sem feriki ameje dair eminiikin — šefgeneral javne varnosti tega kraja."

"Potem si seveda mogočen mož. Kaj pa, če ne bi hotel plačati?"

"Če ne plačate, vas zarubim."

"Kdo je pa zapovedal, da moraš od vsakega tujca zahtevati davek?"

"Jaz in kijaja."

"Ali je tudi tukaj?"

"Da, tam stoji."

Pokaže na častitljivega moža, s katerim je prej govoril in ki nas sedaj pričakuje gleda.

"Pokličí ga sem!" zapovem.

"Zakaj? Kar rečem, se mora zgoditi in sicer takoj, drugače —"

Grozeče zamahne s sabljo.

"Tiho!" odgovorim. "Jako se mi dopadeš, ker imaš tako načelo, kakor jaz: kar rečem, se mora zgoditi. Davka ne plačam."

"Potem vam odvzamemo toliko vaših stvari, dokler nismo pokriti!"

"Bolj težko bode šlo."

"Oho, zvedeli smo, kaj ste. Če ne uogate, jih dobite z bičem!"

"Drži jezik za zobmi, ker sem navajen, da se ravna z nami lepo in spoštljivo. Davka ne plačam; ker pa vidim, da si ubog hudič, ti hočem podariti dva pijastra!"

Že posežem v žep, da bi mu dal napitnino, a potegnem roko zopet nazaj, ker dvigne sabljo, maha z njo pred mojim obrazom in kriči:

"Kaj, bakiš mi hočeš dati? Meni, ki sem stražnik in ravnatelj te občine? To je žalitev, ktero je treba najstrožje kaznovati. Davek se podvoji! In kako naj ravnam s teboj? Lepo in spoštljivo? Ti si navaden lump, ki ne zasluži nikakega spoštovanja. Tako nizko, tako nizko si pod menoj, da te sploh ne vidim, ker —"

"Molči!" ga prekinem. "Če me ne moreš videti, me bodeš pa čutil. Zgubi se stran, drugače te pustim zbičati!"

"Kaj?" zarjove. "Zbičati me hočeš? To praviš meni, možu veljave in teže, medtem ko si ti uboga podgana in sestradena miš proti meni. Tukaj stojim in tukaj je moja sablja! Kdo mi more kaj, če te prebodem ali presekam? En lopov bi bil manj na svetu. S tvojimi spremmljevalci vred —"

Zopet ne more izgovoriti. Halef mu položi roko na rame z besedami:

"Molči vendar, drugače se uresničijo efendijeve besede in davek se ti izplača tam, kjer ga ne moreš zopet odvzeti."

Sedaj sune "nadstražmojster" hadžija, da odleti par korakov nazaj in zakriči nad njim:

"Črv! Ali se res podstopiš dotakniti najvišjega uradnika cele občine? To je hudodelstvo, ki se mora takoj kaznovati. Ne jaz, ampak

ti si oni, ki jih dobi z bičem. Semkaj kijaja, semkaj vi možje! Držite dobro tega možička. S svojim lastnim bičem naj jih dobi.”

Kijaja že dvigne nogo, da bi pristopil bližje, a jo takoj zopet potegne nazaj. Pogled, kterega mu vržem, se mu menda nič kaj ne dopade. Njegov vzgled učinkuje na druge tako, da nikdo ne uboga “šefgenerala javne varnosti.”

“Sidi, ali hočem?” vpraša Halef.

“Da,” mu prikimam.

En migljaj zadostuje in Oško ter Omar se vržeta na moža, da leži v naslednjem trenutku na zemlji, z hrbtom navzgor. Oško ga tišči pri rami, Omar mu pa kieči na nogah. Mož se na vso moč dere, a Halef ga preкриči:

“Poglejte, vi možje in žene, kako bomo temu posestniku velikih besedi plačali davek! Najprvo jih dobi on, potem pa vsakdo drugi, ki bi mu hotel priskočiti na pomoč; efendi, koliko mu naj jih naštejemo?”

“Osem pijastrov je zahteval.”

Nič drugega ne pravim, vendar spozna Halef iz mojega obraza, da naj milo kaznuje. Radi tega mu prisoli osem udarcev, a bolj na videz, ker udarci so jako lahki. Boleti ga niso mogli, vendar dobro učinkujejo. Takoj pri prvem udarcu “šefgeneral” cbmolzne. Sedaj, ko ga spustita, počasi vstane, si drgne južni tečaj svojega telesa in tóži:

“O postava, o pravica, o veliki sultan! Najzvestejšega slugo države so razžalili z bičem. Moja duša se topi v solzah in iz srca tečejo potoki žalosti in tuge. Od kdaj se pa proslavljajo zaslužni možje z bičem? Bolečine se polasčajo mojega življenja in čutim trpljenje minljive sedanjosti. O postava, o pravičnost, o veliki sultan in padišah!”

Odstraniti se hoče, jaz mu pa zakličem:

“Počakaj še malo. Jaz vedno držim besedo. Ker sem ti obljubil dva pijastra, jih tudi dobiš. In da bolečine ne bodo prehude, ti hočem dati celo tri pijastre. Tukaj jih imaš!”

Svojim očem ne verjame, ko mu ponudim denar. Še le, ko me vprašujoče pogleda, pograbi in porine roko v žep. Menda ima pa luknjo v njem, ker jo potegne zopet nazaj in spravi denar pod svoj velikanski turban. Potem me prime za roko, jo pritisne na ustnice in reče:

“Gospod, zemske bolečine in neprilike tega sveta so minljive, kakor vse drugo. Tvoja milost vliva balzam v mojo dušo in česnov sok v globočine mojega čustvovanja. Naj skrbi usoda za to, da ne bodo tvoj možnjček nikdar brez srebrnih pijastrov!”

“Hvala ti! Semkaj mi pošlji pa še kijajo sem!”

Omenjeni sliši moje besede in pride bližje.

“Kaj zapoveduješ, gospod?” vpraša.

“Če je dobil vaški kavas od mene bakšiš, ga naj dobi tudi kijaja. Upam, da si s tem zadovoljen.”

“Kako rad!” vzklikne, in mi pomoli roko. “Tvoja usta imajo blažene besede in tvoja roka deli darove bogastva!”

“Tako je. Seveda nočeš dobiti manj, kakor je sprejel tvoj podložnik?”

“Gospod, jaz sem predstojnik. Še več moram dobiti, kakor on.”

“Da, on je dobil osem batin in tri pijastre, toraj hočem dati tebi pet pijastrov in dvanajst udarcev.”

Sedaj hitro položi roke tja, kjer tudi pri največjem učenjaku ni treba iskati sedež modrosti, in zakriči:

“Ne, ne gospod! Ne udarcev, ampak samo pijastre!”

“To bi bilo krivično. Brez tepeža ne bo pijastrov. Ali vse, ali pa nič. Kako hočeš?”

“Potem raje nič!”

“Tvoja krivda je, če ne dobi roka, kar sem ji obljubil.”

“Ne, ne!” ponovi. “Oboje prevzeti je preveč!”

Odstraniti se hoče, a se kmalu zopet obrne, me proseče pogleda in vpraša:

“Gospod, ali se ne da kako drugače narediti?”

“Kako pa?”

“Daj meni pet pijastrov, dvanajst batin pa mojemu kvasu. On je že itak okusil bič, da ga ne more več prestrašiti.”

“Če on hoče, sem zadovoljen. Pridi toraj sem, ti general javne varnosti!”

Halef stegne roko po kvasu; ta pa urno odskoči na stran in zakliče:

“Alah gestermesin — Bog obvari! Nežni živeci mojega sedala so že dovolj razburjeni. Če že hočeš deliti, daj meni pijastre in kijaji udarce! Tebi je itak vse eno, kdo jih dobi, meni pa ne.”

“Verjamem. Kjer pa vidim, da se ne morem znebiti ne enega, ne drugega, vam dovolim, da se odstranite.”

“Baš, istine, čeleblm — z veseljem, gospod! Potuj mirno naprej! Mogoče najdeš kje drugje kako dušo, ki si želi udarcev, ne da bi zahtevala tudi pijastre.”

Dvigne sabljo, ktera mu je odpadla in odide. Tudi kijaja gre, a se še enkrat vrne ter mi zaupljivo zašepeče:

“Efendim, mogoče se bi pa le dalo kaj storiti. Pijastre b. jako rad imel.”

“No, kaka pa?”

“Dvanajst je preveč. Daj pet pijastrov in pet udarcev; to bi že na kak način zdržal. Če mi izpolniš to prošnjo, se zgodi tvoja in moja volja.”

“Ne morem drugače — glasno se moram zasmejati in tovariši isto-tako. Kijaja se veseli, da nas vidi tako dobre volje, in me vpraša z prav ljubeznjivim glasom:

“Efendim, sevgilim — moj ljubi efendi, ni res, da storiš tako? Pet in pet?”

Sedaj stopi iz množine nek dolg, suh, črnobradat mož in pravi:

“Beni ičit, jabandži — poslušaj me tujec! Tukaj vidiš nad trideset mož, izmed katerih se pusti vsakdo petkrat za pet pijastrov vdariti. Če ti je prav, se postavimo v vrsto in si zaslužimo na ta način lepe denarce.”

“Hvala lepa!” mu odgovorim. “Vi nas niste razžalili, radi tega tudi ne morete dobiti udarcev in pijastre.”

Razočaran obraz napravi in reče žalostno:

“To nam ni ljubo. Jaz sem zelo reven mož in spim pod milim nebom. Niti jesti ne morem dati svojem in lakota je naš jedini dobrotnik. Še nikdar nisem bil tepen. Danes bi se pa pustil, da bi dobil pet pijastrov.”

Videti je, da govori mož resnico. Revščina mu je začrtana v sleherni gubi njegovega obraza. Že hočem poseči v žep, ko stopi Halef k njemu, potegne mošnjček in mu stisne nekaj v roko. Ko vidi ubogi hudič, kaj je dobil, vzklikne:

“Zmotil si se! Saj vendar — —”

“Tiho starina!” mu seže Halef v kesado, potisne z eno roko mošnjo v žep, z drugo pa grozeče vihti bič. “Zgubi se od tod in skrbi za to, da predložiš svojem enkrat dobro kavo!”

Moža porine med druge okolu stoječe, nakar se obdarovanec hitro odstrani, spremljan od drugih, ki bi radi vedeli, koliko je dobil.

Tudi mi se odpravimo. Ko poženemo konje, stopi vaški kavas zopet iz množice ter mi zakliče:

“Gospod, ti si nas osrečil s pijastri. Jaz ti hočem dati častno spremstvo.”

Res se postavi prvi, potegne sabljo in koraka ponosno in samozavestno pred nami. Še le zunaj vasi se poslovi.

“Sidi,” meni Halef, “veselim se, da nisem dobro pritisnil. Ni napačen človek in žal bi mi bilo, če bi “nežne živce njegovega sedala” še bolj razburil. V tej deželi je slehernik junak, dokler ne vidi biča.” — — —

DRUGO POGLAVJE.

Medvedji lov.

V tej revni vasi smo se zamudili čez eno uro, dasiravno nismo tega nameravali. Da bi zvedel, kje bomo danes prenočili, vprašam konadžija. Odgovori mi:

“Pri Junaku ostanemo, kjer boste lahko bolje počivali, kakor bi mogče v vasi.”

“Kako daleč je pa do njega?”

“Prišli bomo tja, predno se znoči. Gotovi ste lahko, da mu boste dobrodošli.”

Tehten vzrok imam, da ga ne izprašujem druge podrobnosti. Bolje je za nas, če misli konadži, da mu popolnoma zaupamo.

Še vedno jezdimo na planjavi; toda pred nami na zapadu je skalnato gorovje, kteremu se hitro bližamo. Na desno od nas so sardaške višine. Bližamo se južnozapadnemu delu istih, kterih vznožje perejo hladni valovi črne Drine. Potem se steka iz severa bela Drina in združena reka se obrne na zapad, k jadranskemu morju. Od tukaj, kjer smo sedaj, in do

morskega obrežja je v zračni črti komaj petnajst nemških milj. V treh dneh smo lahko tam. A, če se nam ne posreči? Premagati moramo raznovrstne težkoče.

Sedaj dospemo že med visoke gore. Jezdeli smo še precej hitro, dasiravno ni nobenega pravega pota. Toda od tu naprej moramo jezdit skozi soteske, ki so za ježo kaj nepripravne. Mogočne skale nam ležijo na potu. Velika debela so se odtrgala na strmih obronkih in naši konji morajo čez iste plezati. Samo po dva in dva lahko jezdimo, časih pa tudi posamič, ker je na nekaterih krajih soteska tako ozka, da ni mogoče drugače priti skozi. Konadži je kot vodnik seveda prvi in zadnji je Halef, kot straža. Zakaj, si lahko mislim. Najbrže se je spravil čez zavitek in noče, da bi ga kdo zasačil.

Ravno zavijemo zopet v neko kotlino, kjer lahko jezdimo po dva in dva. Jaz sem predzadnji in se za Halefa nalašč nočem brigati. Tu pride k meni in jezdi poleg.

“Sidi, ali si kaj opazil?”

“Kaj?”

“Da sem jedel prepovedano prešičjo gnjat.”

“Nobeden ni tega videl in jaz tudi ne.”

“Potem sem pomirjen. Toda povem ti, da se je prerok težko pregrešil nad ljudmi, ker jim je prepovedal to jed. To je res nekaj izbornega. Nobena pečena pička ni tako okusna. Kako neki to pride, da mrtev prešič veliko, veliko boljše diši, kakor živ?”

“Ker se meso na poseben način pripravi. Oblija se in potem pride v dim.”

“Kako se pa to naredi?”

“Meso je treba položiti v sol, da se odteče voda, vsled česar se dolgo časa drži.”

“Ah, to je pastirma — prekajeno svinsko meso, o katerem sem že slišal govoriti?”

“Da. Potem ga je treba prekaditi in vsled dima dobi duh, ki se ti tako dopade. Kako daleč si že prišel s svojo zalogo?”

“Gnjat sem že snedel, klobase pa še nisem pokusil. Če dovoliš, jo bom narezal.”

Klobaso potegne iz torbe in nož izza pasa.

“Ti bi seveda tudi rad košček, efendi?”

“Ne, hvala lepa!”

Če pomislim na famozni ovitek in na ženo, ki je najbrže lastnoročno napolnjevala klobase, mi preide apetit. Sedaj vidim, da se Halef zaman muči, da bi prerezal klobaso. Cica in cica, a ne more z nožem skozi.

“Kaj pa je?”

“Oh, tako je trda,!” odgovori.

“Trda je?”

“Pravzaprav ni trda, a ne morem jo prerezati.”

“Mogoče je kaka majhna koščica prišla med meso? Poskusi zraven!”

Ko nastavi nož na drugem koncu, gre prav lahko. Poduha odrezani

košček, obraz se mu razjasni, zmagoslavno mi pokima in ugrizne. Grize in grize. drži z zobmi in vleče z rokami vse zaman!

“Alah 'Alah! Ta klobasa je kakor volovska koža!” zakliče. “Toda ta duh! Ta okus! Moram skozi in moram!”

Grize in vleče na vso moč, in končno se posreči. Trdi del odneha — in klobasa se pretrga. En kos drži v roki in drugega ima v ustih. Začne zvečiti; zveči in zveči, toda kosa ne more požreti.

“Kaj pa zvečiš Halef?”

“Klobaso!” odgovori.

“Pogoltni jo vendar!”

“Ne morem. Kos noče iti narazen.”

“Kako ti pa tekne?”

“Izorno! Toda trda je, jako trda. Ravno tako se zveči, kakor usnje.”

“Potem ni meso. Preišči!”

Grizljaj vzame iz ust in ga opazuje. Pritiska ga, vleče in mečka; prav natanko preiskuje in pravi končno:

“Ne vem, kaj bi to bilo. Poglej ti enkrat to stvar!”

Jaz vzamem ‘stvar’ in jo pregledujem. Že itak ne izgleda nič tečno, ko pa pronajdem, kaj je, se mi kar vzdigne. Ali naj povem hadžiju? Da! Grešil je proti prerokovim postavam in sedaj pride ravno posledica njegovega greha. Mali mož ima jako dobre zobe; da bi pa pregrizel to usnjato stvar, se mu ni posrečilo. S pomočjo palca jo popravim tako, da dobi podobo, kakoršna je imela prej, predno je prišla v klobaso, in mu jo dam.

Ko jo zdaj pogleda, se njegovi oči jako povečajo. Usta odpre, kakor pred dvema urama, ko je pil mastno rakijo.

“Alah !'Alah!” zakliče. Ši bivak'kif ša'r iras — to je strašno; lasje mi vstajajo!”

Če govori kdo tudi dvajset jezikov in mnogo let samo tuje, se bode v velikem strahu ali veselju posluževal vedno svojega materinega jezika. Tako tudi tukaj. Halef govori arabski in sicer njegovo mogrebiniško narčje. Toraj se je moral hudo prestrašiti.

“Kaj pa kričiš?” ga vprašam.

“O sidi, kaj sem zvečil! Ši aib, ši makru — to je sramotno, to je grozno. B'irdak, bilah 'alaik — prosim te, rotim te!”

Res me kakor proseče pogleda. Vse poteze na njegovem obrazu delujejo, da bi pregnal vtis fatalne najdbe.

“Toraj govori vendar! Kaj pa je!”

“O Alah, o prerok, o zasmehovanje, o greh! Vsak posamezen las čutim na svoji glavi! Moj trebuh kruli kakor dulun (dudelsak, diplje)! Vsi nohtovi se mi majejo in v prstih mi mrgoli, kakor bi mi zaspali!”

“Še vedno ne vem, zakaj?”

“Sidi, ali me hočeš zasmehovati? Saj si sam videl, kaj je. Laska es zuba je.”

“Laska es zuba? Ne razumem te.”

“Od kedaj si pa pozabil arabski? Potem ti hočem turški povedati. Mogoče me potem razumeš. — Parmak kabuki — prst je. Ali ne?”

“Meniš?”

“Da, to menim!” zagotavlja in začne pljuvati. “Kdo je naredil klobaso? Mogoče žena?”

“Najbrže.”

“O nesreča! Imela je ranjen prst in radi tega si je odrezala od rokavic palec ter ga nataknila na prst. Ko je potem polnila klobaso, je dala v njo tudi prst. Šu hajda — fej!”

“Halef, to bi bilo grozno.”

“Ne govori več, tudi besede ne!”

V rokah še vedno drži prezvečeni kos in nesrečni rokavični prst. Res je palec od močnih usnjatih rokavic. Njegovega obraza ni mogoče popisati. V tem trenutku se gotovo počuti kot najnesrečnejši človek na svetu. Enkrat pogleda mene, potem klobaso in tako se mu gnjusi, da ne ve, kaj bi počel.

“Vrži vendar stran, kar imaš v roki!” pravim.

“Stran vreči? Da! Toda, kaj imam potem od tega? Moje telo in duša je onečastena, in srce mi visi v prsih, kakor žalostna klobasa. Moji pradedi se prevračajo, tako kakor moj želodec, v grobeh in sinovi mojih sinov bodo pretakali grenke solze, kadar se bodo spomnili na to uro kaznovane požrešnosti. Povem ti sidi, prerok ima popoluoma prav. Prešič je največja beštja na svetu, zapeljivec človeškega rodu in pravi sin hudičeve matere. Prešiča se mora iztrebiti, kamenjati in zastrupiti z vsemi mogočimi škodljivimi zdravili. In človek, ki je iznašel, da se razsekano telo in kri te živali napolni v lastna črevesa, ta človek se bode moral večno mučiti v peklu. Žena pa, ki je rokovičnin prst in obliž njenega nevernega palca zmašila v klobaso, ta Halefova skrunilka naj bode preganjana od slabe vesti noč in dan, brez presledka. Domišlja je naj si, da je jež, ki ima v notranjosti bodice.”

“Da, to je hudo!” se smejem. “Tvoj obraz je nepopisljiv in niti ne poznam te več. Ali si res pogumni in ponosni hadži Halef Omar ben hadži Abul Abbas ibn Davud al Gosara?”

“Molči, efendi! Ne spominjaj me na očete mojih prednikov! Nobeden od njih ni imel kolosalno nesrečo, da bi zvečil rokavičnin prst, ki je tičal najpreje na bolnem prstu in potem v še bolj bolni klobasi. Vsa moja zgovornost mi ne pomaga, da bi zamogel opisati trpljenje mojih ust, strah mojega goltanca in slabost mojih prebavnih organov. Ta dan je najnesrečnejši, kar sem jih še preživel na svetu. Najprvo sem pil ribjo mast, da mi je bilo na smrt slabo, in komaj pridem nekoliko k sebi, začnem zvečiti etui ničvrednega palca. To je res več, kakor more kdo prenesti!”

“Vrži vendar enkrat stran!”

“Da stran, stran. Greh današnjega dne se ne sme držati niti trenutek več na mojih prstih. Vse zemske slasti se mi gnjusijo. Prvemu, ki mi priinese klobaso pred oči, požnem vse kroglice v telo. Prešiča nočem več videti in ne duhati; to je najgrša žival, kar jih je na zemlji!”

Vse vrže stran in potem pristavi:

“Naj bode oni, ki bode jezdil za mano, prav velik grešnik! Če najde klobaso in jo pojé, se bode iz žalosti razpočil kakor vreča in njegova deja se bodo vzdignila, ter prišla na svetlo. Ta klobasa je izdajalka vseh skrivnosti notranjega človeka. Z vsemi močmi moram delati, da ne bodeš videl, kako izgleda notranjost tvojega na smrt bolnega in težko obiskanega Halefa.”

Navajen je, se izražati, kakor se orijentalci sploh radi in to se mu posreči tudi v tem žalostnem slučaju. Potem jezdi tiho zraven mene in ko ga čez nekaj časa vprašam, zakaj je obmolknil, odgovori:

“Ni jezika ne svetu, v katerem bi mogel povedati svojo bol in žalost svoje duše, kakor tudi telesa. Radi tega je bolje, da sploh ne govorim. Potrpežljivo moram čakati, da se vznujanost v moji notranjščini sama od sebe poleže.”

Soteska, v kateri se je odigral ta vrlo žalosten dogodek, se konča in pred nami se odpre ozka, toda na videz jako dolga planina, po kerí teče potok. Tuintam je kaj grmovja. Prav veliko je malin, ki so kaj lepe in debele. Če ne bi že bilo tako pozno, bi gotovo razjahali ter si jih privoščili.

“Ob tej vodi leži Junakova hiša,” naznani konadži. “V kaki četrt uri smo tam.”

Tukaj lahko jezdimo eden zraven drugega. Tuči je dovolj prostora in zato poženemo konje. Ker sem navajen, da vedno pazim na svojo okolico, jo tudi sedaj ostro opazujem. Tako pride, da nekaj vidim in se vstavim.

“Kaj si videl? Kaj pa je?” vpraša Halef.

Vstavimo se pred nekim prostorom, ki je tako gosto zaraščen z bodečim grmovjem, da bi človek ne mogel skozi, če se ne bi nenavadno potrudil. In kljub temu se je tu nekdo prerival, ker so narejena pota in hodniki, ki se večkrat križajo.

“Ali ne vidiš, da je bil nekdo tu notri?” odgovorim.

“Da, vidim. Toda, ali je to kaj čudnega? Nekdo je nabiral maline.”

“Za nabiranje malin je dovolj ugodnejših prostorov. Noben pameten človek se ne bi motovil! tukaj po bodečem grmovju, če to, kar išče, drugje lažje dobi.”

“Saj vendar vidiš, da je oni iskal samo maline. Tam, kjer se je preril, je odtrgal toliko jagod, kolikor jih je mogel z roko doseči.”

“Oni? Hm, da! Njegova obleka je morala biti izdelana iz jako močnega blaga, najbrž, iz močnega usnja. Drugače bi videli viseti cunje na trnjih. In hodniki so širši, kakor če bi jih kak človek napravil.”

“Potem meniš, da ni bil človek?”

“Skoraj bi tako mislil. Samo poglej, s kako močjo so zlomljene veje!”

“Potem je bil pač kak jako močan mož.”

“Tudi najmočnejši mož si ne bi na tak način naredil pota. Kjer je le mogoče, se ogne zaprek. To se pa ni zgodilo v tem slučaju. Veje in

vejice so globoko zabite v zemljo. Ravno tako zgledajo, kakor da bi jih kdo z valjarjem pomečkal."

"To je res. Ne morem razumeti, kako bi mogel to storiti človek."

"Hm! Če ne bi bili na Turškem, ampak v kaki ameriški divjini, bi že vedel, pri čem da sem. Obleka tega prijatelja malin je bila seveda z usnja. Imel je najlepši in najgostejši kožuh, ki mu je bil tesno priraščen na telo."

"Potem res meniš kako žival?"

"Seveda; toda žival, ktere v tvoji domovini sploh ni, in radi tega jo ne poznaš."

"Efendi, vem, kaj misliš," pravi konadži, in se odstrani s konjem nekaj korakov od grmičevja. "Medved je, o komur govoriš."

"Uganil si. Ali se bojiš?"

"O ne! Te živali so tukaj jako redke. Če se pa kterikrat kak medved zaleti v naše gore, potem je tako silovit, da se ga je treba bati."

"To je razumljivo. Mlada žival, ki se živi samo od sadja, se ne bode senkaj zaletela. Skoraj sem prepričan, da je bil res medved iskalec malin in radi tega si hočem ogledati hodnike."

"Za božjo voljo! Ne stori tega!"

"Zakaj ne? Saj je beli dan."

"Toda, če se srečaš z njim?"

"Potem se tudi oni z menoj. Oboje je jako nevarno."

"Telo ti bode raztrgal in v glavo ugriznil. Slišal sem, da je medved velik prijatelj možgan. Radi tega baje takoj pri prvem ugrizu zdrobi svoji žrtvi črepijo."

"Bomo videli, če ima ta medved tudi tako navado," pravim in stopim z konja.

"Ostani tukaj! Ostani tukaj!" krikne hrabri vodnik. "Ne gre se samo za tebe, ampak tudi za nas. Če je res še v grmičevju in ga mošiš v njegovem miru, se bode vjezil ter nas napadel."

"Ne javkaj venčdar!" ga nahruli Halef. "Efendi je usmrtil črnega pantra, najdivjejšega vseh deročih zveri, in leva, kralja mogočnih. Kaj je medved proti njemu! Z roko bo zadavil živalico."

"Oho!" se zasmejem. "Napačno si predstavljaš to ljubo živalico. Če se postavi pred teboj na zadnji taci, te preseže za eno glavo. Če je pa že star, ti lahko z enim samim lahkim udarcem zdrobi glavo. Če se mu ljubi, odnese kravo. Toraj ni nenevarno, ga srečati."

"In če bi bil še desetkrat večji, hadži Halef Omar se ga ne boji. Ostani tukaj, sidi, in dovoli mi, da ga sam poiščem. Rad bi mu sam porinil salem alejkum med rebra ali v glavo."

"Nisem prepričan, da bi mu prebila tvoja krogla glavo. Za to je treba take puške kakoršno imam jaz, namreč medvedomorko. Mogoče ga tvoja krogla sploh ne bi nadlegovala; zbil bi ti jo iz rok ter te potem objel, da bi ti pošla sapa."

"Meniš, da ga jaz ne morem tako stisniti, da bi se mu kresalo pred očmi in da bi mu ušla duša z telesa!"

“Ne, tega ne moreš, Halef. Ostani toraj tukaj!”

“Če je res tako nevaren, potem tudi ti ne smeš notri brez mene. Jaz sem tvoj prijatelj in zaščitnik in hočem biti zraven, če si v nevarnosti.”

“Samo na poti mi bodeš, a greš lahko vse eno z menoj, ker še nisi videl medvedje sledi. Žival ni tukaj?”

“Ali veš to tako natančno?”

“Da. Vem, kakšen je medvedji brlog. To grmičevje za njega ni pripravno. Če je res medved, ki je bil tukaj, je prišel samo radi tega sem, da bi se sladil z sladkimi jagodami. Njegova medvedja pamet mu je dejala, da je v grmičevju ob belem dnevu veliko bolj varno. Nagon ga sili k temu, da se po dnevi ogiblje odprtih prostorov. Radi tega je tudi razumljivo, da tam, kjer bi maline veliko lažje dobil, ni bil. Pridi toraj! A imej puško pripravljeno za strel. Celo medved lahko spremeni kterikrat svojo navado.”

Jaz pripravi puško in odidem z Halefom v grmičevje. Hodniki so precej podobni ‘cestam’ ktere naredijo bivoli v preriji, samo da je manjša. Odrgano vejevje je kakor zabito v tla. Kosmatinec mora biti precej velik.

Kemaj greva kakih deset korakov, že najdem dokaz, da imamo res z rujavim medvedom opraviti. Koder njegove kosmate obleke je obvisel na trnju.

“Poglej!” pravim Halefu. “Kaj je to?”

“To je dlaka.”

“Od koga?”

“Od ovce.”

“Da, in ta ovca se imenuje v navadnem življenju medved.”

“Kadaš hasi kbir — kako vesel sem gospod; idiva hitro naprej, da ga zasačimo.”

Lovska strast se ga polasti.

“Le potrpi! Najprvo si oglejmo ta koderček.”

“Zakaj?”

“Da vzemo, koliko je mrcina stara.”

“Ali se lahko sklepa to iz las?”

“Da, precej. Čim mlajši je medved, tem volnejši kožuh ima. Jako stari medvedi nimajo več spodnje volne in kožuh postane tako reven in redek, da je po nekterih krajih popolnoma gol. Poglej! Ali je ta koder volan?”

“Ne, in tudi jako redek je.”

“Tudi ni povsodi enako močan in enako barvan. Tukaj, kjer je tičal v koži, je finejši, nego gori in skoraj brezbarvn. To je znamenje, da koža ne more več hraniti dlake. Medved je jako star. Ne bi ti želel, da bi te objel. V njegovi starosti in v tem času tehta gotovo štiri stote.”

“Alah! In kako težak sem jaz?”

“Mogoče en stot.”

“O nesreča, o razlika! Potem pač nisem za njegove roke. Na vsak način je boljše, če mu damo kroglo. Toraj naprej! Išimo ga!”

“Saj ga ni več tukaj. Če natančneje opazuješ poteptano vejevje, bodeš videl, da je ponekodi umazano. Mislim, da žival ni bila danes tukaj, ampak že včeraj. Grmovja ni treba preiskovati. Če ga obidemo, je ravno tako dobro in gotovo bomo videli kraj, kjer je šel notri ali ven.”

Grmičevje zapustimo in gremo okoli njega. Kraj, kjer je šel medved notri, kmalu najdemo. Obrnjen je proti gozdu kar je razvidno iz tega, da so odtrgane vejice obrnjene notri. Tam, kjer so pa ven, je moral iz goščave. Ta kraj leži proti vodi. Hočem iskati sled in jo tudi najdem. dasiravno je komaj še vidna. Gremo po njej in pridemo do prostora, kjer je kosmatinec pil. Voda je bila menda kalna, ker je stopil z prednjima tacama v njo. Sedaj teče popolnoma čista in bistra mimo in v mehkem dnu vidimo v ne globokem potoku natančno vtise. Ko je pil, se ni ganil in potegnil je tace tako oprezno iz vode, kakor bi nam hotel namenoma pustiti prav natančne odtiske.

Moja prejšnja domneva se uresniči: medved je jako velik. Njegovi podplati so jako obilni in iz tega je sklepati, da nosi precej masti seboj. Od tukaj je capljal na nek peščen prostor, po katerem se je valjal. Naprej pa ni več sledov. Najbrže jo je pobral v gozd.

“Kaka škoda!” toži Halef. “Ta sin medvedje matere ni bil toliko vlučen, da bi nas počakal.”

“Mogoče je pa hčer medvedje matere in sama mati in staramati vnukom. Tukaj, kjer se je vlegla, je tudi razpraskala pesek. Krempļji so topi. Gotovo je zelo stara teta. Bodi vesel, da jo nisi nenadoma srečal.”

“In vendar bi želel, da bi prišla sem in da bi se ji poklonili. Ali se medveda lahko jé?”

“Da, toda ne tako, kakor jabolka. Gnjat in tace so, če se dobro pripravljene, prava slaščica. Tudi jezik je izboren. Jeter pa se je treba bati. Mnogo je plemen, ki pravijo, da so strupena.”

“Gnjati in tace!” zakliče mali. “Sidi, poiščemo ga, da nam bode dal te slaščice!”

“Halef, Halef! Pomisli na druge slaščice, ki niso zelo dobre — —”

“Molči!” mi hitro seže v besedo. “Misliš, da je prerok prepovedal jesti medvedje gnjati in tace?”

“Tega ni prepovedal! Prerok sicer pozna besedo za medveda, namreč ‘Did,’ toda s to besedo se iznačuje tudi hijena. Ni verjamem, da bi prerok medveda sploh katerikrat videl.”

“Če bi ga prepovedal, si za nobeno ceno ne bi želel medvedje gnjati; ker pa temu ni tako, ne vem, zakaj naj bi se odrekli slaščici. V gozd gremo in bomo ustrelili zver.”

“Ali misliš, da bode na nas čakala?”

“Saj mora vendar imeti brlog!”

“Tega ne potrebuje. Če bi ga pa tudi imel, ne bi našli ležišča. Nimamo sledu in že se je počelo nočiti. Lovu se moramo toraj odreči.”

“Lifendi, mogoče bi pa le kako šlo!” prosi. “Pomisli, da bode pripo-

vedoval tvoj zvesti Halef svoji Hani, biseru vseh ženâ, da je premagal medveda. Vesela bi bila in ponosna.”

“Če bi ti hotel izpolniti željo, bi morali ostati tukaj mogoče več dni, a časa nimamo. Čez četrť ure bode tema. Požuriti se moramo, da pridemo v Junakovo hišo!”

“Hudič naj jo vzame! Raje bi spal danes v medvedjem brlogu in bi se zavil v njegov kožuĥ, ko bi mu ga slekel. Toda, slušati moram. Alah dovoli in Alab odreče. Ne maram mrmrati.”

Zopet zajezdimo in se odpravimo naprej.

Cez nekaj časa se strme, s temnimi smrekami porasle višine še bolj raširijo in ohkrožujejo planjavo, na kateri vidimo neko hišo, na katero se naslanjata dva skednja, oziroma hlevom podobna poslopja. Samo na desni strani se vleče jeziku podoben razrastek, ki je skalnat in porasel s grmičevjem ter drugim drevjem.

Tam, na koncu tega jezika, vidimo stati neko osebo, a ne moremo po obleki prepoznati, če je moškega ali ženskega spola.

“To je Guska, gospod,” pravi konadži. “Ali jo naj pokličem?”

“Kdo je Guska?”

“Junakova žena.”

“Ni je treba klicati, ker vidim, da nas je sedaj opazila”.

Ali je to priimek ali zasmehljivo ime, iz kterega je lahko sklepati duševne zmoĥnosti te ženske? Guska je srbski in pomeni slovenski ‘gos’. Radoveden sem, kako nas bode sprejela.

Že sedaj se potajuje. Dela se, kakor nas ne bi videla in stopa s sklonjeno glavo proti hiši. Izraz ‘hiša’ je pa preveč laskav, kar bajta je tako revna, da se bogu usmili. Zmetana je skup iz kamenja, kterega ne veĥe mort, in luknje so zamašene z zemljo in mahom. Pokrita je primitivno z mahom. Vrata so tako nizka, in ozka, kakor bi bila narejena samo za otroke, in okna so ravno tako velika, da se more utakniti nos skozi.

Že žalostnejšo podobo imata druga dva poslopja. Če ne bi bila prav tesno naslonjena na hišo, bi se gotovo takoj podrla.

Žena zgine v enem teh skednjeĥ ne da bi nas pogledala. Pred hišo se vstavimo. Vrata so zaklenjena in konadži udari z puškinim kopitom po njih.

Še le čez dalj časa se odpro, in žena stopi na prag.

Mnogo je pripovedk in pravljič o neki stari čarovnici, ki — živeča globoke v gozdu — vsakega, ki se je zaletel do nje, porine v peč, da se speče in da ga potem požre. Nehote moram misliti na to čarovnico, ko pogledam ženo. Naj že bode njeno ime Guska, Gos ali kaj takega podobnega, gotovo je, da se more primerjati le z onimi starinskimi gosmi, ki so bile huĥše, kot psi in ki so napadle vsakega tujca.

Strašno je dolga in ravno tako suha. Da nas more opazovati skozi vrata, se mora tako skloniti, da tvori njeno gorenje telo z dolenjim pravi kot. Obraza je tudi dolgega; sploh je na njej vse dolgo. Oster, srpasto zavil nos, špičata brada, široka in brezzobna usta, velika ušesa,

male krvave oči brez trepalnic in globoke gube, v katerih je polno blata: vse to je jako odurno. Glavo ima nepokrito, in las tudi nima spletenih, ampak ji padajo v tankih štrinah po rami. Zraven tega si je treba misliti še nepopisno umazano srajco, ravno tako umazane, spodaj skupaj zvezane hlače in dve, goli, koščeni nogi, ki menda še niso nikdar prišle v dotiko z vodo, in potem se sme trditi, da izgleda Guska ravno tako, kakor kaka furija v starem veku.

Ko začne govoriti, se kar zganem. Njeno govorjenje se čuje kakor hripavo vranje kričanje.

“Kaj hočete? Kdo ste? Zakaj ste se ustavili?” vpije. “Jezdite naprej!”

Tako naredi, kakor bi hotela zapreti vrata, a naš vodnik stopi k njej in reče:

“Naprej jezdit? Ne, tega ne storimo. Tukaj ostanemo.”

“To ne gre! Ne gre in ne gre! Nič nimate tukaj iskati. Tujcev ne vzamem pod svojo streho!”

“Saj ti jaz vendar nisem tuj. Gotovo me poznaš!”

“Toda drugih ne.”

“Moji prijatelji so.”

“A ne moji.”

Rine ga stran, on pa sili notri, seveda vse samo na videz.

“Bodi vendar pametna, Guska!” prosi. “Saj ne zahtevamo ničesar zastonj. Vse ti bomo dobro in pošteno plačali.”

Te besede zaležejo, vsaj mi naj bi tako mislili. Bolj prijazen obraz naredi in vpraša:

“Plačati hočete? To je kaj drugega! Potem si lahko premislim, če smete ostati tukaj.”

“Nič ni reba premišljevati. Ne zahtevamo drugega, kakor prenočišče in ‘ed.’”

“Ali ni to dovolj?”

“To je še več kot dovolj; to je preveč,” pravim jaz. “Jedil in pijače ne zahtevamo od tebe in prostor za počitek si bomo tudi sami poiskali. Če nimaš v hiši prostora, bomo spali na prostem.”

Da bi jedel nekaj iz teh krempljastih rok, ki so grozovito umazane, je nemogoče. In notri spati! Za noben denar ne! Že vidite je, da mora v sobi kar mrgoleti onih krvoločnih, poskočnih in urnih živalic, katerih se ne manjka tudi v hiši bogatašev. Tukaj v tej luknji jih mora biti v neprecenljivem številu.

Popis potovanja po duhtečem, čarobnem in solnčnem orijentu se seveda bere kaj lepo; toda sam potovati je kaj drugega. Nespodobno bi bilo, če bi govoril o čemu, kar je pa ravno karakteristično. Orijent je kako Carigrad. Od zunaj je videti krasan; če se pa hodi po ozkih ulicah, je potnik kaj hitro razočaran. Orijent ima vse, prav vse, samo človek ne sme biti estetik!

Potniku ni potreba obiskati orijenta radi velikih doživljajev; vedno doživi kaj novega, vsak dan, vsako uro. Toda, kaki dogodljaji so to!

Niso kaj velikega, ampak prav vsakdanji, In vendar jih pisatelj ne sme pripovedovati. Največ jih doživi, kadar se mora bojevati proti vlada-joči nesnagi. Jaz sem enkrat jedel z nekim slavnim šejkom, ki si je pre-več živahne živalice pobiral izza vratu, jih pred očmi vseh preščipnil z nohtmi, in je potem segel, ne da bi si obrisal roko, v pilav, naredil kroglo. da bi mi el lukme eš šaraf — častni grizljaj porinil v usta.

Malo jih je, ki bi verjeli, da je to sicer majhen, a kljub temu smrtno nevarni doživljaj. Kdor ne sprejme takega častnega grizljaja, smrtno razžali darovalca in razžaljenje more samo smrt oprati. Jaz sem mo-ral toraj voliti med kroglo, nožem ali pa strašno riževo kroglo. Ob levi mi je sedel šejk, ki mi je ponudil grizljaj in čakal, da odprem usta. Na desni mi je sedel Krueger-bey, znani polkovnik telesne straže tuni-škega vladarja. On — rojen Nemec — je istotako opazil usmrnitev nedol-žne živalice, kakor jaz. Natanko je vedel, v kako veliki zadregi sem bil in njegov obraz je jasno izražal pričakovanje, če bodem volil svin-čeno, ali riževo kroglo. V takih položajih mora ostati človek hladno-krven. Z najuljudnejšim obrazom sem rekel šejku:

“Ma binza džamilak kul umri — vse svoje življenje bodem mislil na tvojo dobroto.”

Potem sem mu vzel grizljaj iz roke, ter nadaljeval:

“Rid inazar, ja m'almi — oprostite mi, o gospod!”

In hitro sem se obrnil k Krueger-beju in mu dejal:

24 Dalilah, ent kain haun el mutara — prosim te, ti si vrednejši!”

Dobri poveljnik telesne straže se je prestrašil. Slutil je kaj hočem, in bil je tako nepreviden, da je odprl usta, da bi mi zahvalno odgovoril. Toda ta trenutek mi je zadostoval. Predno je mogel spregovoriti, sem mu vtaknil riževo kroglo v usta in sedaj jo je moral pojesti.

On je bil najstarejši. Da sem mu dal častni grizljaj, ni bila žali-tev, ampak splošen dokaz, da častim starost. Ubogi starček je seve-da rezal obraze, kakor bi držal ves grešni svet med zobmi. Požiral je in požiral, dokler ni postal v obraz moder in dokler ni pogoltnil gri-zljaja. Še mnogo let pozneje mi je zatrjeval, da mi tega ne bode nik-dar pozabil.

In takih dogodkov je še mnogo več, kakor je komu ljubo. Pač se jih lahko nekoliko opiše, a natančno se ne sme. Boj proti nesnagi in mrčesom je res velik, a vse nič ne pomaga.

Guska ne ve, zakaj tako govorim. Gotovo pa ni zadovoljna in je dobila najbrže drugo naročilo, ker mi hitro odvrne:

“O, prostora za vas imam dovolj, gospod. Če dobro plačate, ti odstopim tudi posteljo; tvoji tovariši pa lahko spijo na tleh poleg tebe.”

“Kje je postelja?”

“Pridi notri; pokazati ti jo hočem!”

Sleđim ji v hišo, seveda ne radi tega, da bi preiskal posteljo, am-pak da bi videl, kako izgleda Guskino gospodinjstvo.

V kako luknjo stopim! Štiri surove stene. Na desno v kotu ležijo

kameni za ognjišče, in v levem vidim kup starih cunj in polno nesnage. Na ta kup pokaže in pravi:

“Tam je postelja. In tukaj je ognjišče, na katerem si lahko spečete meso.”

Uprav peklensko smrdi v sobi. O kakem dimniku ne more biti niti govora. Dim si išče pot skozi razpoke. Tudi moji tovariši so vstopili v sobo. Da mislijo ravno tako, kakor jaz, jim vidim na obrazih.

“Ktero meso meniš?” povprašam.

“Konjsko.”

“Kje ga pa imate?”

“Od našega konja je,” odgovori in si začne brisati solze.

“Ali ste ga zaklali?”

“Ne nekdo ga je raztrgal.”

“Tako; kdo pa?”

“Moj mož pravi, da je moral biti medved.”

“In kdaj se je to zgodilo?”

“Prošlo noč.”

“Alah 'l Alah!” zakliče Halef. “Toraj ne žre ta medved samo malin. Ali ste ga usmrtili?”

“Kako moreš tako vprašati! Da se usmrti medveda, je treba več mož.”

“Ali mi moreš povedati, kako se je vse zgodilo?” ji rečem.

“Tega še sami ne vemo natančno. Potrebovali smo konja za našo trgovino. Voziti nam je moral in — —”

“Saj vendar nisem videl nobenega voza!”

“Ne moremo ga imeti tukaj, ker ni pota, po katerem bi ga zamogli pripeljati do hiše. Radi tega je pri ogljarju. Konj pa je tukaj, kadar smo doma. Ponoči je na prostem, da se pase. Danes zjutraj, ko smo vstali, ga nismo videli, in ko smo ga iskali, smo našli njegovo truplo pri pečinah. Moj mož pravi, da ga je medved.”

“Kje pa je sedaj meso?”

“Zunaj v skednju.”

“Pokaži mi ga.”

“Gospod, tega ne smem,” zakliče prestrašeno. “Mož mi je prepovedal, spuščati tuje ljudi notri.”

“Kakšen vzrok pa ima?”

“Tega ne vem.”

“Kje pa je sedaj?”

“Hotel je poiskati medvedji brlog.”

“To je pa jako nevarno! Ali je tvoj mož pogumen lovec?”

“Da, to je.”

“Kdaj se vrne?”

“Gotovo kmalu.”

“Tako! Ali so bili mogoče danes tukaj tujei?”

“Ne. Zakaj pa tako vprašaj?”

“Ker ti je tvoj mož prepovedal, tujcem dovoliti vstop v skedenj.”
“Nikogar ni bilo tukaj, ne danes in tudi včeraj ne. Živimo tako samoino, da pride le redkokedaj kdo k nam.”

V tem trenutku zavrišči skozi ušesa gredoč krik. Žena govori hitro naprej, da bi drugam obrnila našo pozornost; jaz pa pravim:

“Slušaj! Kdo je kričal?”

“Jaz nisem nič slišala.”

“Sem pa jaz in celo jako natančno.”

“Potem je bil kak ptič.”

“Ne, človek je bil. Ali res ni nikogar pri tebi?”

“Popolnoma sama sem.”

Zraven pa pomigne konadžiju k vratom. Ko to vidim, se obrnem in grem ven.

“Gospod!” zakliče za menoj. “Kam pa greš?”

“V skedenj.”

“Tega ne smeš!”

“Zakaj ne? Videti hočem, kdo je kričal.”

Sedaj se mi postavi konadži nasproti in pravi:

“Ostani tukaj, efendi! Saj si slišal, da ne sme noben tujec —”

“Ne more izgovoriti. Krik zopet zadoni in še glasneje in še vzgрозljivejše, kakor prej.

“Ali slišiš?” mu odgovorim. “Saj se čuje, kakor bi bil kdo v smrtni nevarnosti. Poglejmo, kaj je vendar.”

“Saj vendar ne bodeš — —”

“Molči! Nikdo mi ne ubrani storiti, kar hočem.”

Še enkrat poskusi, da bi me zadržal; tudi žena stori istotako, a jaz grem kljub temu. Moji trije spremljevalci mi sledijo. Za temi gre konadži z babnico. Oba se nekaj tiho pogovarjati. Kolikor morem videti, naredi on jako presenečen obraz.

Jaz odklenem prvi skedenj: — nič drugega ni v njem, kakor vsakovrstna ropotija. Ko gremo naprej, zadoni zopet krik in sicer iz drugega skednja. Grozovito se čuje. Sedaj odpremo in gremo notri. Skoraj popolnoma tema je v notranjščini.

“Ali je kdo tukaj?” vprašam.

“O Alah, Alah!” odgovori nek glas, ktereга takoj spoznam. “Hudič, hudič! Hudič gre! — Grabi me! — V pekel me hoče vzeti!”

“To je stari Mibarek!” mi zašepeče Halef.

“Gotovo. Mogoče so tudi drugi v bližini, da bi nam nastavili kako past, ali so se napetili k ogljarju, in radi tega so ga morali pustiti tukaj. Mrzlica ga trese.”

“Gospod, ne pojdi notri!” pravi žena. “Nek ranjenec je notri.”

“Zakaj si to zamolčala?”

“Ker ga ne sme nikdo motiti.”

“Kaj mu pa manjka?”

“Kolero ima. Ne pojdi notri! Nalezeš si jo tudi ti, in potem si izgubljen.”

“Kolero? Sedaj v gozdu? Hm! Tega ne verjamem.”

“Resnica je, gospod!”

“Kdo pa je?”

“Moj brat.”

“Ali je star?”

“Ne, še čisto mlad mož je.”

“Žena, ti lažeš! Moža, ki leži tukaj, poznam. Mogoče je res tvoj brat. Ker sta oba hudičeva potomca, toda mlad ni. Stari Mibarek je, katerega hočem nekoliko natančneje pogledati. Ali imaš svetilko.

“Ne.”

“Kaj pa trske?”

“Tudi ne.”

“Slušaj! Prinesi nam takoj trske in če se ne vrneš tekom ene minute, te nabijem z bičem, da ti bo počila tvoja umazana koža.”

Po teh besedah vzamem bič v roko. To pomaga.

“Efendi,” pravi konadži, “nimaš pravice ukazovati, kakor bi bil tukaj gospodar in zapovednik. Gostje smo in — —”

“In plačali bomo po zasluženju: s pijastri ali pa s tepežem,” mu sežem v besedo. “Tu notri leži Mibarek. Kjer je ta, je tudi nevarnost za nas in ravnal bom tako, kakor zahteva naša varnost. Če me hočeš varati, moram misliti, da držiš skrivaj z našimi sovražniki. Dovolj vzrokov imam, da lahko tako mislim. Pazi toraj!”

Obmolkne in tudi v naprej si ne upa spregovoriti kako besedo. Žena prinese trske, od katerih ena gori. Mi jih še več prižgemo, jih vzamemo v levo roko, napete revolverje in pištole pa v desnice ter začnemo preiskovati skedenj.

V njem vidimo samo dve stvari, namreč Mibareka, ki leži nezavesten v enem kotu in konjevo truplo v drugemu. Ko se približamo zadnjemu, se dvigne cel oblak muh od njega.

“Ali noriš?” vprašam ženo. “Tam je eden, ki ima mrzliceo, in tukaj leži mrtvo konjsko truplo, katerega ujeda na tisoče mrčesa. In to meso naj jemo! Ali ne veš, kako je to nevarno?”

“Kaj naj bi škodovalo?”

“Stane te lahko življenje. Nalagala si nas. Oni človek tam je naš smrtni sovražnik, ki nam streže po življenju. Ker si ga nam zakrivala, smo prepričani, da si z njim v zvezi. Drago te bode to stalo!”

“Gospod.” odgovori, “ne razumem, kaj hočeš povedati s svojimi besedami.”

“Ne verjamem ti tega.”

“Lahko prisežem.”

“Tudi tvoji prisegi ne verjamem. Kako je prišel starec k tebi?”

Vprašujoče pogleda konadžija. Ta ji pokima. Razumem, kaj ji hoče s tem povedati, a se delam, kakor ne bi ničesar opazil.

“Mimo so prišli jezdec,” izjavi. “Eden od njih je bil bolan in ni mogel naprej. Prosili so me, da ga naj obdržim toliko časa, dokler se ne okrepi, ali dokler ga ne pridejo iskat. Zagotavljali so mi, da me bodo

za to jako dobro plačali.”

“Ali jih poznaš?”

“Ne.”

“Zakaj si rekla, da je ta stari grešnik tvoj brat?”

“Če je grešnik, ne vem. Prosili so me, naj tako govorim in da naj nikogar ne pustim k bolniku, ker ga zasledujejo sovražniki.”

“Ali so ti te sovražnike opisali?”

“Da.”

“In popis se popolnoma vjema z nami?”

“Da, popolnoma. Radi tega nisem pustila, da bi šli k njemu.”

Sedaj nekdo jezno zavpije pri vhodu:

“Kaj se pa godi tukaj? Kdo si je dovolil, vdreti notri brez mojega dovoljenja?”

Jaz stopim k kričaču z gorečo trsko v roki. Žena hiti k njemu, in začne tiho z njima šepetati. Nimam vzroka, da bi ju motil. Klo sta oba gotova, se obrne k meni:

“Gospod, moja žena mi je pripovedovala, da ste ji grozili. Tega ne trpim. S tem, da smo sprejeli bolnika, smo učinili delo usmiljenja in nimala pravice, da bi nam to predbacivali.”

“Kdo pa kaj prebaciva?”

“Ti!”

“To ni res. Prikrivala nam ga je.”

“Kaj te briga. Ali ne smemo storiti, kar se nam ljubi?”

“Lahko, toda če slišim kričanje kakega človeka in dobim na moje vprašanje odgovor, da ni nobenega, moram pač postati nezaupen. Saj si lahko mislim, da se nahaja kak človek v nevarnosti, in da bi ga rešil, sem vstopil tukaj, dasiravno mi tvoja žena ni hotela dovoliti.”

“Ker si njegov smrtni sovražnik!”

“Tudi to je zlagano. Prizanašali smo mu, dasiravno nam je stregel po življenju. Nič zlega mu ne maram storiti. Celo pomagati mu hočem, če je sploh še mogoče. Nesite ga v sobo! Tam mu je lažje streči. Preiskal bodem njegove rane in če mu zamorem pomagati, me bode veselilo. Nobenega človeka nočem oropati za življenje, če nisem v smrtni nevarnosti in se moram braniti.”

“Toraj ga hočeš pošteno preiskati? Ali mu ne bodeš dal škodljivih zdravil ki bi ga usmrtili?”

“Nobenih zdravil mu ne bodem dal. Samo prevezati ga hočem. Takoj ga nesite notri. Tukaj bodem čakal na tebe, ker imam nekaj s teboj govoriti radi konja.”

Šele sedaj, ko so ga baklje nekoliko bolj razsvetlile, opazim, da ima mali zavoj v rokah. Zavoj takoj spoznam in opozorim Halefa nanj tako, da mu pritajeno namignem.

Konadži, ogljar in jegova žena vzdignejo potem Mibareka in ga nesejo mimo nas. Ranjenec sicer ni pri zavesti, vendar pa bolečine gotovo čuti, ker kriči je na vse pretege.

“Gospod,” pravi Halef, “kaj pa, če Mibarek ni sam tukaj!”

“Prepričan sem, da so drugi res odšli, a kljub temu bodem vse tako pripravlil, kakor bi bili tukaj skriti.”

“Kaj se pa imaš razgovarjati s konadžijem radi konja?”

“Odkupiti mu ga hočem oziroma vsaj del mrhovine.”

“Kaj si od hudiča! Ali meniš, da bomo jedli to meso?”

“Ne, mi ne, ampak nekdo drugi.”

“Kdo?”

“Naš gost. Upam, da ga bodeš še danes spoznal.” Halef obmolkne.

“Sedaj posvetite, da pogledam mrhovino,” pravim tovarišem. “Videli bode, kakšno moč ima medved v svojih zobeh in šapah.”

Velikanska zverina je zdrobila konju glavo. Čepinja, v kateri je bila največja slaščica za medveda, možgani, je tako čisto polizana, kakor bi jo kdo z gobc umil. Potem mu je preparal trebuh in požrl drob. Načel je tudi prsa in požrl meso na stegnu in s tem je bil nasičen.

Konj — koščata in dobro rejena žival — je imel dovolj moči, voziti težke tovore. Radi tega pravi Halef:

“Kako more medved takega konja premagati? Saj lahko zbeži ali se pa brani s kopiti!”

“To ve medved ravno tako dobro, kakor ti. in radi tega napad tudi potentakem izvrši. Sicer mora biti pa že star dečko, ki ima precej izkušenj.”

“Toda pomisli, da je konj jako hitra žival, medtem ko je medved neokreten in nebast.”

“Kdor tako misli, ga ne pozna. Na zunaj je pač videti, da ljubi vse kaj drugega, kakor hitrico; toda povem ti, da sem bil zraven, ko je rujavi medved dohitel jezdeca, ki se je na vso moč trudil, da bi všel. Če je medved nastreljen, postane tako jezen in uren, da je jako nevarna žival.”

“No, kako se je pa temu medvedu posrečilo, da je premagal konja?”

“Bil je tako pameten, da se je splazil proti vetru. Ko je prišel svoji žrtvi že precej blizu, jo je s par skoki popolnoma dosegel ter jo potem napadel od spredaj. Na ranah vidiš, da je naskočil konja spredaj. Poglej raztrgani sprednji nogi in obe rani na vratu. S prednjima šapama je zgrabil konja za vrat in se uprl z zadnjima v sprednji nogi. Pri znani medvedji moči je trebalo samo šunka, da ga je podrl. Potem mu je zdrobil tilnik. To vidiš na ranah. Ali si sedaj še želiš, da bi te objel?”

“O varovatelj! O zaščitnik. Mi ne pade v glavo. Ne bi mu mogel zdrobiti rebra, kakor sem preje povedal. A bal se ga pa tudi ne bi, če bi prišlo do boja med njim in menoj. Samo puško bi moral imeti pri sebi. To je najgctovejše, ali ne?”

“Da, vendar je veliko lovcev, ki se spravijo nad njega oboroženi samo z nožem.”

“Ali je to mogoče?”

“Seveda. Treba je mirno kri, telesno moč in gotov sunek. Če nož ne zadene srca, je mož navadno izgubljen. Če se pa poslužuje puške, ga lahko na različne načine usmrti. Nikdar se pa ne sme streljati na veliko

razdaljo. Najboljše je, če gre lovec medvedu nasproti s puško v roki. On se postavi na zadnji nogi, da bi sprejel streleca. Na deset korakov razdalje se mu mora zapoditi smrtonosno krogeljo v sree. Ker žrelo navadno prav široko raztegne, se ga tudi lahko ustrelji v gobec, da mu prodere krogelja možgane. Toda tudi takrat, ko se zvrne in leži ne da bi se ganil, je še potrebna previdnost. Dobro se mora prepričati, če je tudi res usmrten.”

Ta površni poduk ne dam brez vzroka, ker upam, da se bomo z medvedom še danes zvečer spoznali.

Sedaj se vrnete oba moža nazaj. Žena je ostala pri bolniku. Ogljar vpraša.

“Kaj hočeš z menoj govoriti radi konja?”

“Rad bi vedel, če bodeš vse meso za-se porabil.”

“Da. Spraviti ga hočem.”

“Potem vzemi najboljše. Slabejše kose ti odkupim.”

“Ti? — Zakaj?”

“Za medveda.”

“O! Ta je dovolj dobil. Ali ga hočeš sedaj še obdariti radi tega, ker me je spravil ob konja?”

“Ne; obdariti ga nočem. Ali mogoče veš, če se zadržuje zverjad že dalj časa v tej okolici?”

“Še sledu nisem videl. Sosedje stanujejo daleč na okolu, a če bi že izvršil kak podoben rop, bi gotovo zvedel, ker kot trgovec vedno potujem.”

“Potem je tukaj še tuj in ne ve za priložnosti, kjer bi se nasitil. Radi tega mislim, da bode danes zvečer prišel, da bi požrl še drugo, kar mu je ostalo. Ali je prostor, kjer je usmrtil konja, daleč od tukaj?”

“Ne ravno daleč. Moja žena mi je povedala, da je stala tam, ko ste vi prišli. Konj je ležal med skalovjem.”

“Potem bom nesel del mesa tja, in pričakoval bom medveda na mestu njegovega zločina.”

“Gospod, kaj si ne zmisliš!”

“Vendar nič nemogočega ne?”

“Ne govori tega, za božjo voljo! Tako velikansko žival hoče pričakovati zvečer v temi? Kdo je že slišal kaj takega? Če se katerikrat zaleti kak medved v to pokrajino, kar se pa le redkokedaj dogodi, se zberejo vsi pogumni možje cele okolice in privedejo tudi pse seboj, ali pa pošljemo po vojaštvo. Potem se vrši vojska, v kateri se pogubi mnogo psov in še več ljudij, in medved zapusti kot zmagovalce bojišče. Še le v drugi ali tretji bitki ga premagajo.”

“To je vse preveč časti za medveda. En sam mož, če ima dobro puško, zadostuje.”

“Gospod, ali hočeš mogoč popolnoma sam iti?”

“Seveda. Toda, če me hočeš spremeniti?”

“Za vse zaklade sveta ne!” zakriči in stegne vseh deset prstov od seba.

“No, saj ne bodem šel sam, ampak vzel bodem seboj enega svojih spremljevalcev.”

“Mene seveda, mene!” zakliče Halef, ktereга oči se svetijo.

“Da, ti, hadži. Ti bodeš zraven, da bodeš mogel Hani, najkrasnejši vseh, o tem govoriti.”

“Hamdulillah! Čast in slava Alahu! Prinesel bodem Hani medvedjo gnjat in naučil jo bodem, da jo bode osolila in prekadila, kakor — kakor — hm, o sreča, o blaženost!”

Skoraj bi v svoji navdušenosti izdal skrivnost svoje pregrehe. Njegov obraz se sveti blaženosti. Oško in Omar pa nezadovoljno gledata pred se.

“Efendi,” meni Oško, “ali mogoče meniš, da se bojiva medveda?”

“Ne, ker poznam vajino hrabrost.”

“Potem te prosiva, da vzameš tudi naju seboj.”

“To ne gre. Preveč jih ne sme biti. Pregnali bi zver, ker medved je premeten, dasiravno se trdi nasprotno. Sicer vama pa zaupam jako važen posel in mogoče je, da bodeta tudi vidva lahko dokazala svoj pogum, če pride medved na misel, vaju obiskati.”

“Kako to?”

“Varovala bodeta konje, ktere tukaj zaklenemo. Danes jih ne smemo pustiti na prostem, ker si zverjad mogoče želi svežega konjskega mesa. Vetrič pihlja namreč od tukaj k prostoru, kjer ga bodeva s Halefom čakala. Njegov nos je tako fin, da bi konje zavohal. Mogoče pusti meso ležati in bode skušal dobiti tukaj svežega. Radi tega morava biti s Halefom vedno na to pripravljena, da ga sploh videla ne bodeva. V tem slučaju se morava ravnati po vajinih streljih.”

“Hvala ti, efendi. Vidim, da nama vendar zaupaš. Zvesto bodeva stala na svojih prostorih. Le naj pride; najine kroglice ga bodo pozdravile.”

“Toda ne tako, kakor mogoče mislita. Ostati morata znotraj pri konjih in ne smeta ga pričakovati zunaj. Za to nimati skušenj in stavila bi svoje življenje v nevarnost.”

“Ali se naj pred tako živaljo skrivava za deskami?”

“Da, ker se bodeva tudi midva za skalami. Vajine puške niso dovolj zanesljive in če pride medved, bi bil le slučaj, če bi ga vajine kroglice usmrtili. Če vaju najde zunaj, je gotovo po enemu; o tem sem prepričan.”

“Kaj pa naj storiva, če stoji zunaj in midva sva tukaj, ne da bi ga videla?”

“Potem ga bodeta tem razločneje slišala. Ta skedenj je prav slabo narejen in niti predstavljati si ne moreta, kako bistrumen je medved v takih slučajih. Prav dobro ve, kaj so vrata; najprvo jih skuša vdreti, ali pa s svojimi močnimi šapami razbiti. Če se mu to ne posreči, se plazi okoli poslopja in preiskuje vsako posamezno desko, če bi jo mogel odtrgati. Ko je naredil potem malo odprtino mu je pri njegovi velikanski moči prav lahko da se s silo pribori vhod. Potem je vajina naloga jasna. Če pride

res do skednja, ga slišita, ko bode praskal. Skozi tanke deske ga potem obstreljujta. Midva bodeva slišala strele in drugo je potem naša stvar.”

“Toraj ne pride z nama in medvedom do pravega boja?”

“Prav lahko. Če je medved samo lahko ranjen, ga to nič ne briga, pač pa se njegova jeza podvoji. Kljub vajinih strelav lahko vlomi vrata, ali nar desk. Potem sta vidva napadena in se morata braniti. Za basanje puške ne bodeša imela časa. S kopitom ga morata tolči po nosu, toda ne mogoče po trdi butici, ker bi se vama samo puški zdrobili. Ali ga pa suvajta z nožem v sree, in to je edino, kar moreta storiti, dokler ne prideva s Halefom na pomoč. Sicer pa itak ne bodeva daleč. Kasneje vas bodem še o drugem podučil.”

“Toda,” pravi Halef, “sedaj je že temno in naši konji so na prostem. Če bi prišli sedaj in Rija usmrtil?”

“Sedaj še ne pride in Ri ni ogljarski konj. Po mojem mnenju bi lahko prepustil medveda vrancu, in on sam bi bil z njim gotov. Taka plemenita žival se zadrži popolnoma drugače, kakor navadno kljuse. Brez skrbi lahko pustimo, da se naše živali še pasejo. Če medved res pride, pride v najkrajšem času dve uri pred polnočjo. Da pa nič ne zamudimo, naredimo zunaj ogenj, ob katerem se bodemo vlegli. Potem nam konji ne pričajo izpred očíj in z puškami jim lahko pridemo na pomoč. Sicer pa bode ogenj daleč odseval in bode medveda zadrževal, da bi prišel preje po slaščico. Sedaj se gre za konjsko meso.”

Ogljar moj predlog jako rad sprejme. Njemu je glavna stvar, da zver usmrtime. Kolikor rabi mesa, ga odloči od kosti, a za medveda ga še vedno dovolj preostane. Za ostanek zahteva trideset pijastrov, toraj en dolar in pol, kar mu rad plačam.

Pred hišo je naloženo mnogo lesa za kurjavo. Odkupim ga za deset pijastrov in nedaleč od hišnih vrat pustim zakuriti velik ogenj, ki naj zori do začetka jova. Dovolj daleč sveti, da lahko stražimo naše konje, ki se pasejo v bližini hiše. Oško ostane zunaj, drugi pa se podamo v sobo. Hočem videti Mibareka.

Ko smo bili zunaj vposleni, smo slišali skoraj neprestano tarnanje. Grozovito izgleda. Njegove spačene poteze, z krvjo podplute oči, pena, ki se mu izločava iz ust, kletve in grožnje, ki kriči, in smrad, katerega razširja — vse to učinkuje tako odurno, da se moram premagati, da počenem zraven njega v svrhu preiskovanja ran.

Obveza je le površno in od nerodnih rok narejena. Ko jo hočem odstraniti, se moram dotakniti njegove roke. Vsled bolečin zarjove kakor divja zver, in se me hoče ubraniti. Misli, da sem hudič, kateri ga hoče raztrgati ter se me brani z neranjenimi rokami, prosi naj bodem usmiljen in naj mu dovolim, da se zopet vrne na zemljo. Kot odkupnino mi obljubuje tisoč ljudi, ki hoče umoriti, da bi prišle njih duše v pekel.

Mrzlica mu daje tako moč, da moram rabiti silo. Tri osebe ga držijo, da mu morem odviti cunje z ran. Takoj vidim, da je rešitev nemogoča. Tudi amputacija ranjenega uda bi bila zaman. Da morem razkriti ramo,

razrežem kaftan. Pritisnil je že prisad in ostuden gnoj razširja strašen smrad.

Druge pomoči ni, nego mu dati nekoliko vode, za katero vedno kriči. To prepustim ženi. Skoraj čudež je, da je mogel mož zdržati ježo do tukaj. Vzgroženi stojimo zraven njega in ne mislimo več na njegove sovražnosti, ampak na strašen konec, kterega si je sam preskrbel. Konadži pravi:

“Gospod, ali bi ne bilo boljše, če ga ubijemo? Največja dobrota bi bila za njega.”

“To mislim tudi jaz” odgovorim; “toda za to nimamo pravice. Še vedno ni spregovoril niti besedice kesanja. Pač pa obljubuje hudiču umore. Iz tega lahko sklepamo, kako črna duša biva v tem, nekdanj živem telesu. Mogoče mu povrne Bog še enkrat zavest nazaj in mu da s tem priložnost, da se spokori za svoje grehe. Sicer pa te bolečine niso nezaslužene, in — kar ne smete pregledati — tukaj pred vami leži kot svareča primera, ktere jasni govor je sicer za nas vse, a posebno za tebe konadži, Junaka in tudi Gusko. njegovo ženo.”

“Za nas?” vpraša prvoimenovani v zadregi. “Zakaj pa?”

“Povedati vam hočem: Kdor hodi tako pot, kakor ta mož, je v nevarnosti, da ga doleti ravno tako strašen konec. Še nikdar nisem videl takega brezbožnega srečnega.”

“Potem meniš, da je bil ta pobožni mož brezbožen?”

“Da, in veš prav dobro, da imam prav.”

“A vedno je veljal za svetnika. Zakaj ga ni Alah preje kaznoval?”

“Ker je usmiljen in dovoli tudi najzakrknjejšemu grešniku čas za popoljšanje in kesanje. Toda Alah čaka samo nekaj časa in kdor ne porabi čas usmiljenja, ga doleti tem hujša kazen. V moji domovini imamo rek, ki se glasi:

Alah dejirmenler javaş ejitirler.

Lakin korkurlu jufka ejirtirler. *

“Te besede veljajo tudi za vas. Za grešnika vsebujejo grozovito resnico. Želim, da bi to spoznali in se po tem ravnali. Če pa tega ne storite, boste ravno tako kaznovani, kakor Mibarek.”

“Gospod, za mene ne veljajo te besede,” se smeje konadži. “Jaz sem tvoji prijatelj in me starec nič ne briga. Alah pozna mojo pravičnost in ve, da ne zaslužim nikake kazni. In tudi ta mož, prodajalec oglja, in njegova žena sta poštena človeka. Tvoje besede ne morejo nam veljati. Vsak človek naj se briga za svoje napake.”

Ker si je svest svojih slabih namenov proti nam, niso njegove besede nič drugega, kakor nesramnost. Halef tudi zgrabi za pas, kjer mu tiči bič. Jaz mu pa svareče pomignem in konadžiju odgovorim:

“Prav imaš, ker vsi smo grešniki in vsak človek ima svoje napake. Kljub temu je dolžnost, svojega bližnjega svariti, če se hoče podati v kako

* Nebeški mlini meljejo počasi
A meljejo jako fino in gotovo.

nevarnost, v kateri se lahko pogubi. In večje nevarnosti ni, kakor igrati se z Alahovo dobrotljivostjo in usmiljenostjo. Jaz sem svojo dolžnost storil in sedaj je vaša stvar, če me hočete vbogati ali ne. Tukaj smo gotovi. Nesli bomo meso na oni prostor, kjer je bil konj napaden.”

Podamo se v skedenj. Konjevo ogrodje se še drži skupaj in zamoremo celga nesti. Halef in ogljar zgrabita spredaj, jaz nesem zadaj in tako odkorakamo. Ko pridemo do prostora, zapovem, da položijo mrhovino na tla. Na težkem ogrođju je gotovo še za cent mesa. Kožo je gostilničar že prej odrł.

Jaz zapovem, da si vsakdo podplate prav krepko vdrgne z mesom, da medved ne bode mogel zavohati naših svežih sledov. Duh mesa pa mora njegov nos prevariti. Potem gremo naprej.

Kmalu najdemo prostor, ki je za našo namero kaj pripraven. Kljub večerni temi spoznam posameznosti pokrajine, ker jo obhodom v polukrogu in je med menoj in svetlo gorečim ognjem.

Gozdni jezik se končuje z skalnatim koncem in tam je vse polno skalovja, ki leži raztreseno okolu. Med tem so našli konja. Mi smo ga položili ravno tam, in če se prav postavimo za skale, nam zverjad ne more oditi.

Prodajalec oglja ta kraj ni nič kaj vsečen in radi tega se hitro odpravi. Mi mu počasi sledimo.

“Možakar noče, da bi ga medved požrl,” se smeje Halef. “Sedaj v temi bi se mu to mogoče primerilo, toda stavim, če bi ga videl medved po dnevu, bi zmajal z glavo in rekel: ti si mi preumazan! Sidi, preje si me opozoril na zavoječek, kterega je imel v rokah?”

“Da. Ali veš, kaj vsebuje?”

“Seveda! Takoj sem spoznal cunjo, v katero je zavila posestnica ribje masti prekajeno svinjino. Vrgel sem jo stran z klobaso vred. Ali je mogoče našel tudi klobaso?”

“Skoraj gotovo, ker to, kar je zavito v cunji, je klobasi jako podobno.”

“Potem naj jo pojé in naj občuti vse ono, kar sem moral jaz pretrpeti! Rad bi ga zraven gledal: to bi bilo nekaj za moje oči.”

“Mogoče se ti ta zabava posreči. Ker je klobaso našel, sklepam, da je bil tam, kjer si jo vrgel stran. Kaj pa je imel tam iskati? Njegova žena je rekla, da je odšla, da bi poiskal medvedjo sled. To pa ni res. Zvedel je, da bomo prišli in njegova nepotrpežljivost ga je gnala, da nam je šel nasproti. Potem ga je naš prihod gotovo jako zanimal, posebno, ko je moral misliti, da Mibareka v njegovi nenavzočnosti lažje najdemo, kakor če bi bil on osebno navzoč. Vsled tega mislim, da so mu lopovi obljubili del plena, kterega hočejo dobiti pri nas.”

“Potem se naj obriše okolu ust, ne da bi kaj jedel ali pil. Povem ti sidi, da vse preveč lepo občujemo s temi ljudmi. Ustreliti bi jih morali in človeštvo bi nam bilo hvaležno.”

“Včas, kako mislim o tem. Saj sem tudi streljal in Mibarek bode vsled mojih krogelj umrl. Iz zasede pa ne ubijam. To bi bil umor. Toda,

če nas napadejo in da bode naše življenje v nevarnosti, se bomo branili z vsemi sredstvi."

Do ognja pridemo, ob katerem so se drugi že vlegli. Konadži je vtaknil dve rogovi v zemljo in na tretji drog natikava velik kos konjskega mesa. Če misli, da bomo gostje pri njegovi pečenki, se jako moti. K sreči inamo tudi mi še nekaj jedil, ki za ta večer za silo zadoštujejo.

Ko nas vidi ogljar jesti, dobi tak tek, da ne more pričakati, da bi se meso speklo. V hišo gre in iz nje prinese — usodni zavitek. Tudi njegova žena je z njim. Oba se vsedeta zraven ognja. On odvij eunjo, in res, v njej je klobasa, katero razdeli, a na jako neenaka dela. Njegova žena dobi manjšega, in on vzame večjega. Ko ga vpraša konadži, kje je dobil klobaso, odgovori, da jo je prinesel seboj, ko je bil po trgovskih opravkih. Sme jo jesti, ker ni mohamedanec. In oba jo tudi jesta z velikim tekom. Halef jih pozorno gleda. Rad bi naredil kako opazko, a ne sme.

Iz hiše se čuje vedno jadikovanje in vzdihovanje starega Mibareka, in tuintam kliči strahu. Ravno tako se čuje, kakor bi kakega človeka mučili. Njegovi zavezniki se za to ne brigajo. Ženi rečem, naj pogleda po njem in da mu naj dá vodo; ker je pa pečenka ravno gotova, noče spolniti moje želje. Radi tega sam vstanem, da bi mu jo dal.

Ravno, ko se dvignem, začujem bolnika tako grozovito kričati, da me kar po hrbtu zazebe. Hočem hiteti notri, a se že prikaže med vratmi in zakliče:

"Pomagajte! Pomagajte! Gori! V plamenih sem!"

In zažene se proti nam. Mrzlica ga je hudo razburila, vendar je njegova moč preslaba. Že po par korakih se vstavi, buli v plamen in vzgroženo zavpije:

"Tudi tukaj je ogenj! Povsodi so plameni! In tudi v meni gori, gori, gori! Pomagajte! Pomagajte!"

Zdravo roko vrže kvišku in potem pade po tleh, kjer tiho, a pretresljivo vzdihuje.

Mi ga dvignemo, da bi ga nesli zopet v sobo, a ga težko primemo, ker misli, da smo hudobni duhovi in se radi tega obupno brani. Ko ga položimo notri na ležišče, se utruji in zapre oči.

Toda kmalu začne znova razsajati, in sicer tako, da ga komaj premagamo. Šele čez dalj časa se umiri in jaz grem k njemu, da bi ga pogledal. Leži v temi; radi tega prižgem trsko in mu posvetim v obraz.

Njegove oči so široko odprte. Zopet je prišel k zavesti in me spozna.

"Pes!" zasika. "Toraj si vendar prišel? Proklet bodi na veke!"

"Mirabek," pravim resno, "pomisli na svoj položaj. Predno izide sonce, bodeš stal pred večnim sodnikom. Ali moreš plačati svoje grehe? Spokori se in prosi Boga za milost in usmiljenje!"

"Hudič! Ti si moj morilec! Toda, jaz nočem umreti! Nočem! Tebe tebe, tebe hočem videti umirati!"

Popolnoma zraven njega poklekнем, držeč v roki vrč z vodo, s katero naj bi se okrepčal. Hitro stegne roke in mi iztrga nož izza pasu. Ravno tako hitro zamahne. Zadel bi me v prsa, če ne bi sunka pariral z lončenim vrčem. V naslednjem trenutku mu nož zopet izvijem.

“Mibarek, ti si res strašen človek. Še na smrtno uro hočeš zopet obtežiti svojo dušo z novim umorom. Kako moreš — —”

“Molči!” me prekine. “Zakaj me trese mrzlica! Zakaj sem tako slab, da si mi zamogel zopet iztrgati orožje! Slušaj, kaj ti bodem sedaj povedal!”

Počasi se dvigne. Oči se mu svetijo kakor pantru. Nehote stopim nazaj.

“Ali se me bojiš?” se norčuje. “O, saj je to strašno, imeti mene sovražnikom! — — Alah, Alah, zopet gori! Vidim, kako prihaja ogenj. Bliža se, bliža; gori — gori!”

Vleže se in tuli naprej. Zavest ga zapušča in zopet ga prične tresti mrzlica. V sobi je neznosen smrad. Globoko potegnem sveži zrak v se, ko pridem zopet na prosto, toda ne samo radi smradu.

Kdor je videl kakega človeka umirati na tak način, ne more tega nikdar pozabiti. Še danes me obide groza, če pomislim na oni večer. Klaj je človek, ki se upira božjim postavam? — —

Moja ura kaže natanko deseto uro. Ker šteje Turek ure od solnčnega zahoda, in ker je zašlo solnce ta dan ob osmih, je po tamošnjem časovnem številu tri ura. Konje napojimo v potoku in jih peljemo potem v skedenj.

“Gospod, kje pa naj ostanemo mi, jaz, moja žena in konadži?” vpraša prodajalec oglja.

“Pojdite notri k konjem,” odgovorim.

“Ne, ne! Saj si sam rekel, da pride mogoče medved v skedenj. V sobo se bomo podali; če pa pride medved, bomo pobegnili na streho in potegnili lestvico za seboj. Mibareka pa naj požre, če hoče.”

Kar imenuje mož lestvo, je hlod, v katerem so zareze. Hlod sloni v sobi, nad katero je več nepribitih drogov, ki tvorijo strop.

Ognej vgasnemo in trojica takoj pobegne v sobo. Oško in Omar se podasta v skedenj k konjem, potem, ko jih še preje poučim, kako se morajo zadržati.

Potem se odpravim s Halefom. Ta se je že preje skrbno prepričal, da mu puška ne bode odrekla. Jaz vzamem seboj samo puško; brzostrelka mi napram takemu medvedu ne bi nič pomagala.

“Sedaj bi morala biti mreina že tam, ko prideva midva,” meni Halef. “Tako je temno, da ga ne bodeva videla preje, dokler ne stoji pred nama.”

“Ravno radi tega ne smeva iti v ravni smeri. Vetrič pihlja od tukaj tja, in na vsak način bi nas moral zavohati. Pojdiva v ovinku, da pridemo od druge strani na mesto.”

Tako tudi storiva. Ko se potem bližava omenjenemu prostoru, storiva to z največjo pozornostjo, ker je mogoče, da bi bil medved že tam, ali pa da bi prišel od one strani, od ktere se midva plaziva.

Puški imava pripravljeni za strel in tuintam se vstaviva ter poslušava. Če je že pri konjskem ogradju, bi morala slišati njegovo cmakljanje in pokanje kosti. Toda, nikakega drugega glasu ni čuti, kakor tiho sušenje dreves.

Končno sva tako blizu, da, če pogledava okolu ogla, lahko vidiva mrhovino. Medveda še ni. Sedaj splezava na veliko skalo v bližini. Dvakrat višja je, kakor kak človek in radi tega nas varuje tudi direktnega napada zverjadi. Skala je gosto porasla z mehkim mahom in vleževa se prav udobno. Potem pa čakava zver, ki mora priti.

“Sidi,” zašepeče Halef, “ali ne bi bilo boljše, če bi se ločila?”

“Seveda; medveda bi potem lahko sprejela od dveh strani.”

“Narediva teraj tako!”

“Ne, ker ti preziraš nevarnost in to je napaka. Tvoje samozaupanje te more zapeljati, da napraviš kako neumnost. Pred vsem pa zahtevam, da streljaš samo takrat, če ti dovolim.”

“Potem bodeš streljal pred menoj?”

“Da, ker moja kroglja kožuh gotovo predere, kar je pa pri tvoji zelo dvomljivo.”

“To mi je jako žal, sidi, ker jaz bi ga rad premagal. Kako slavo bi užival, če bi mogel svoji Hani, najkrasnejši vseh žena pripovedovati, da sem jaz usmrtil tako žival! Kako rad bi ji to pripovedoval, a sedaj ne bode nič iz tega.”

“Mogoče pa vendar-le, ker ena kroglja najbrže ne bode zadostovala. Če ga takoj ne usmrti, pride gotovo sem, da nas napade. Potem ga pustimo, da pride popolnoma v bližino, in če se postavi ob skali, da bi splezal na njo, mu lahko popolnoma mirno zapodiš tvoje krogelje v žrelo, ali pa celo v oko.”

“To praviš samo radi tega, da bi me potolažil. Jaz pa vem, da ga bodeš že s prvim strelom usmrtil. Saj še nikdar nisi slabo streljal!”

“Zgrešil ga sedaj ne bom, toda jako dvomim, da bi ga zadel na pravi kraj. Od tukaj se da slabo meriti.”

“Tega skoraj ne verjamem. Saj leži konj komaj petnajst korakov od nas!”

“Kljub temu medveda ne moreva natančno videti, ker gledava od zgoraj doli. Če bi ležala na tleh, bi se njegovo truplo jasneje črtalo od zemlje. Če bi bil sam, bi ležal prav gotovo spodaj na travi.”

“Potem si šel radi mene sem gori?”

“Da, v tvojo varnost.”

“Oho! Če je treba, primem medveda za rep in ga prisilim, da se gre ritensko z menoj sprehajati.”

“Ravno tvoja predrznost me vznemirja. Res lahko pride, da se bode šel medved sprehajati, a med zobmi bode nesel hadži Halef Omarja. Toraj ne streljaj pred menoj! In sedaj molčiva. Če govoriva, lahko prezreva njegovo bližanje.”

“Od daleč ga itak ne bodeš mogel videti,” meni Halef. “Deroče

zveri gredo navadno tiho. Ne vem, če ima medved tako navado, kakor lev, ki v svojem ponosu že od daleč z rjoventjem naznanja svoj prihod.”

“Kar se tega tiče, medved ni tako odkritosrčen. Navadno je tih. Le če je neizrečeno dobre volje, ali če mu kaj ni prav, mrmra zadovoljno ali pa jezno.”

“Potem sploh ne zna rjoveti?”

“Pač, dasiravno ne tako, kakor lev. Če je prav hudo razjarjen, tudi na nekak način rjove, kar je pa slišati tem groznejše, ker je nenavadno. Sicer je pa ravno tiha jeza, s katero se hoče medved maščevati, strašnejša, kakor glasna razjarjenost drugih zverin. Upajva, da se o tem še danes ne prepriča.”

Od sedaj naprej ne govoriva dalje. Neslišno zreva v temno noč. Gozd tiho šumi, kar se čuje ravno tako, kakor šumenje oddaljenega vodoпада. Ker je šum vedno enak in traja neprenehoma, je prav lahko spoznati vsak drug tuj glas.

Potrpežljivo čakava, dasiravno ne več lahko. Ura kaže, kakor se pričam s potipanjem kazalcev, polnoč.

“Ne bode prišel,” zašepeče Halef. “Zaman smo se veselili. Pač ne bodem nikdar — —”

Preneha, ker je slišal, kakor tudi jaz, da se je sprožil kamen. Napeto poslušava.

“Sidi, nek kamen je zaropotal,” šepeče hadži. “Toda medved to ni, ker bi morala drugače slišati še kaj več.”

“O ne. Vsled tega ropota je postal še pozornejši. Sicer je bila mogoče kaka druga žival, toda po mojem mnenju je on. Na vsak način ga bodem zavohal, predno ga vidim.”

“Ali je to mogoče?”

“Kdor je tega vaju gotovo. Divje živali imajo poseben, oster duh. Pri medvedu seveda ni tako močan, kakor pri levu, tigru ali pantru, a opazil ga bodem vseeno. Slušaj!”

Iz desne se čuje, kakor bi kdo lomil veje. Žival prihaja po strmem gozdnem obronku. In sedaj ga res dišim. Kdor je divje zveri videl samo v kletkah, je gotovo začutil ostuden duh, katerega razširjajo, posebno pa one, ki so majčjega plemena. Če je pa žival prosta, je ta vonj veliko, veliko močnejši. Oster, bodeč, kakor kake hude kisline, udari v nos in radi tega ga je že od daleč čutiti. Toda samo oni ga zamore, ki ima v tem jako izvežban nos. Ta divji duh mi veje sedaj nasproti.

“Ali ga dišiš?” zašepečem Halefu.

“Ne,” mi odgovori in voha na desno in levo.

“Že prihaja — jaz ga že dišim.”

“Potem je tvoj nos veliko bolj izobražen, kakor moj. Ah, sedaj dobi pozdrav, ki ga bode jako začudil.”

Po teh besedah napne peteline svoje puške.

“Nobene nepremišljenosti!” ga svarim. “Na noben način ne smeš pred menoj ustreliti, razumeš! Če me ne ubogaš, me bodeš zares razjezil. Ti mi nazadnje še žival preženeš.”

Ne odgovori mi, * njegovo dihanje razločno slišim. Mir je malega hadžija zapustil in lovska strast se ga je polotila.

Sedaj zaslišiva tiho mrmranje, skoro tako, kakor če prede maček, in takoj nato opaziva velik, teman predmet, ki se bliža mrhovini.

“Ali je to, ali je to?” zasiče Halef.

Kar sapo mu jemlje.

“Da, to je.”

“Toraj streljaj! Ustrelj vendar!”

“Le potrpi. Če se ne motim, se treseš?”

“Da, gospod, ima me, tako na čuden način me ima. Pripoznam ti, da se tresem, a na vsled strahu.”

“Verjamem ti, poznam to.”

“Streljaj vendar, streljaj, da bodem tudi jaz mogel!”

“Prevladuj se, mali! Preje ne ustrelim, dokler nimam dobrega cilja. Čas imamo. Medved ne žre tako kakor lev. Sladkosnednež je in je kolikor mogoče komodno. Najprvo načne kose, ki se mu zdijo najbolj slastni in kar ni prav dobrega, porine na stran, in čez to se spravi šele pozneje. Kosmatinec bode žrl najbrže več ur, da si s prehitrim žrenjem ne bi pokvaril želodeca. Potem pa bode korakal na levo k vodi, kjer bode še dobro pil, in potem šele se bode odpravil k počitku.”

“Toda toliko ur vendar ne bomo čakali!”

“Tega tudi ne nameravam. Čakati hočem toliko časa, dokler se ne postavi. Med jedjo se namreč rad spne na zadnji nogi in si briše s prednjima gobec. Takrat ga bodeva natančneje videla, kakor sedaj. Preje pa je nemogoče na njega streljati. Ne bi mogla storiti večje neumnosti, ker njegovega telesa ne moreš razločevati od konjevega.”

“O pač, pač! Vidim ga. Tako natanko ga vidim, da bodem streljal.”

Nemirno se prevrača semintja in res nastavi puško na lice.

“Strani s puško!” mu ježno zašepečem.

Zopet jo odloži, toda tako je razburjen, da ne more niti trenutek mirno ležati. Gotovo bi izdal najino navzočnost, če ne bi bila skala tako na debelo porasla z mahom.

Medvedu mora njegova večerja jako dišati. Srka in emaklja, kakor slabo vzgojen otrok. Seveda ne delajo tako samo otroci. V mnogih gostilnah je pri kosilu videti več takih medvedov.

Kosmatinec je res velik sladkosnednež. Za spremembo zdrobi tuintam kako slastno kost in razločno čujeva, kak srka mozek iz nje.

Sedaj se nekoliko spočijo. Zadovoljno mrmraje preiskuje s šapo posamezne kose mesa, da bi si izbral najboljšega. Potem se dvigne.

Predno se dobro postavi, se še parkrat vrže po tleh. Indijanci pravijo, če se medved med jedjo večkrat stegne, da ‘v želodec posluša’. Trenutek takega poslušanja je najugodnejši za strel. Jaz pomerim.

Sedaj se postava živali natančno vidi. Medved je, kakor sem pravilno uganil, velikanska mrečina. Če bi v njegovih krogih socijalna nabraženost tako napredovala, da bi imeli društva, bi ga gotovo izvolili

za častnega člana kakega atletskega kluba. Toda kljub temu, da ga dobro vidim, puško zopet odložim.

“Alah, Alah! Streljaj vendar, streljaj!” me nahruli Halef skoraj glasno.

“Tiho, tiho! Drugače te sliši!”

“Zakaj vendar ne streljaš?”

“Ali ne vidiš, da nam obrača hrbet?”

“Kaj pa to škoduje?”

“Strel mi ni dovolj gotov. Medved gleda tja k hiši. Ali je začutil naše konje? To je lahko mogoče. Od jedi se je odvrnil. To je sumljivo. Čakati moramo, da se zopet obrne; potem — — tisoč strel! Kaj si ne zmisliš!”

Glasno in ježno to zakličem. Hadži ni več mogel premagati svoje nepotrpežljivosti; tako hitro, da mu nisem mogel zabraniti, je pomeril in sprožil. Takoj nato ustrelil še drugič, dasiravno po neumnem, ker stegnjene postave živali ni več videti.

Ne da bi se brigal za mojo jezo, poskoči mali, vihti izstreljeno puško po zraku in kriči:

“Nusret, safer, elmiš dir, mitevefa dir — zmaga, slava, mrtev je, po njem je!”

Jaz pa stegnem roko, ga zgrabim za pas in položim na tla.

“Ali ne bodeš molčal, nesrečnež! Medveda si prepodil.”

“Prepodil?” zakliče in se mi hoče izviti. “Ustrelil sem ga, premagal sem ga. Saj ga vidim ležati.”

Š silo se mi iztrga, zopet poskoči in zakriči z vso močjo:

“Omar, Oško, poslušajta veselje, poslušajta blaženost! Zvedita za slavo vašega prijatelja in pazita na gromke besede moje veličastnosti! Jaz sem ustrelil medveda, jaz sem ga spravil k njegovim očetom in stricom, jaz hadži Halef Omar ben hadži Abul Abas ibn had — —”

Naprej ne more, ker poskočim, ga zgrabim zadaj za vrat in pritisnem na tla. Jako sem razjarjen in radi tega tako krepko primem, da se mi pod roko stegne.

“Če daš še kak glas od sebe, te spestim, ti posestnik nesrečnih ovčjih možganov!” mu zagrozim. “Tu gori ostani in hitro nabasaj svojo puško. Pogledal bom, če je plen še mogoče rešiti.”

Po teh besedah skočim s skale, ne da bi se kaj oziral na mojo, še ne popolnoma trdno nogo. Spodaj urno počenem, ter pripravim nož in puško. Če je medved še tukaj, me bode napadel gotovo na tem prostoru. Od zgoraj se čuje hadžijevo nabijanje, spodaj pa ostane vse mirno. Nič ne slišim in ne vidim. Le toliko ugotovim, da medveda ni več pri mrhovini.

Kljub temu moram biti jako previden. Mogoče je kosmatinec tako premeten, da me ne bode hotel napasti naravnost, ampak skrivaj od strani. To bi bilo za mene nevarno, ker, če pride okolu ogala, sva tako blizu drug drugega, da me lahko pobiže z šapami. Radi tega se odstranim par korakov od skale na prostor, z katerega zamorem opazovati skalo in mrhovino.

Čakava in napeto poslušava nekaj časa — zaman! Naenkrat čujem od hiše obupno kričanje:

“Pustite me, pustite me! Ne mučite me, stran, stran! Pomagajte, pomagajte!”

“To je Mibarek!” pravi Halef.

Odgovoriti hočem, a ne morem, ker slišiva iz iste smeri dva zaporedna strela. Nenavadno otel pok mi je znan; to je Oškotova črnogorska puška.

“Medved je pri skednju,” zakličem Halefu s pritajenim glasom. “Pridi brzo doli!”

“Hura! Potem ga vendar še dobimo!” zakliče mali.

Ko skoči doli, se zvali po tleh, a se zopet pobere in odbeži mimo mene. Jaz mu ravno tako hitro sledim. Ko pa naredim par korakov, čutim, kakor bi me kdo v gležnju zbodel. Vsled skoka z skale, sem si zopet poškodoval nogo. Radi tega moram svoj hitri tek opustiti. Kolikor mi je mogoče, hodim hitro, in stopam z zdravo nogo, z bolno pa se dotikam le s prsti tal in jo previdno vlečem za seboj.

En sam, nepopisljiv krik zavrišči skozi temno noč. Ali je bil to Mibarek ali Halef, ki je medtem že moral dospeti do hiše? Ali se je neprevidni hadži zapodil medvedu naravnost v šape? Tak strah se me polasti za malega, da se začnem potiti. Nič se več ne oziram na svojo nogo arapak dirjam naprej, kakor hitro morem.

Sedaj se oglasita tudi Oško in Omar. Zopet en strel! K nesreči mi je kamen na potu. Ker ga ne morem videti, padem čez njega in se zavalim po tleh, kakor sem dolg in širok. Puška mi odleti iz rok — — kam, tega ne vidim.

Hitro se zopet poberem in pogledam na okolu. Puške ni videti. Ker mislim, da je Halef v nevarnosti, nočem zgubljati časa s tem, da bi jo s tipanjem poiskal. Za njega bi se spoprijel še z več, nego enim medvedom. Radi tega hitim naprej in potegnem nož izza pasu.

Moj stari, zvesti lovski nož je, ktereга zakrivljena klinja me je že mnogo let zvesto spremljevala. Sunek s tem nožem, če je pravilno pomeřen in krepak, usmrti hipno tudi grizlija; to sem že skusil.

Seveda letim k skednju.

“Oško, kje je medved, kje?” kličem že od daleč.

“Zunaj, zunaj!” mi odgovori.

“Ali je bil Halef tukaj?”

“Da, toda zopet je odšel za medvedom.”

Sedaj stojim zraven lesene stene. Dve deski ste odtrgani..

“Tukaj notri je hotel medved,” pravi Oško. “Dal sem mu dve krogli.”

“Ali si ga zadel.”

“Ne vem. Deske so se šele potem zrušile, ko sem ustrelil.”

“Proti kateri strani pa je Halef šel?”

“Na desno, kakor smo slišali.”

“Ostanita notri in pazita! Ni nemogoče, da medved zopet pride.”

V označeni smeri odhitim naprej. Vežna vrata so odprta; nekdo mora stati med njini, ker vidim senco. V veži namreč gorijske trske.

Neko človeško truplo leži tukaj. Jaz se spodtaknem ob njega, a ne padem.

“Streljaj vendar, streljaj!” zaslišim dva glasa klicati v sobi.

Samo kakih deset korakov sem še oddaljen od vrat in onega, ki stoji med vratmi, spoznam. Halef je. Puško ima pripravljeno za strel in meri v sobo. Njegov strel počí. Potem pa zleti ven in pade po tleh, kakor da bi ga kdo brenil iz sobe. V naslednjem trenutku se prikaže medved, se zgnjete po vseh štirih skozi ozka, nizka vrata na prosto, ter se potem hitro postavi.

Tudi Halef je takoj poskočil. Oba, on in medved, si stojita grozeče nasproti oddaljena samo kake tri korake drug od drugega. Halef obrne puško, da bi udaril s kopitom. Sedaj me vidi, ker me obseva ogenj.

“O sidi, nobene kroglice nimam več!” mi zakliče.

To vse se je vršilo veliko, veliko hitrejše, kakor je mogoče pripovedovati ali pa brati.

“Skoči nazaj! Ne udari!”

Istočasno, ko izgovorim te besede, ga sunem, da odleti daleč na stran. Žival se okrene proti meni, odpre žrelo in zarjove jeze. Čutim vročo, smrdečo sapo, ko skočim mimo medveda. Bliskovito hiter okret — zgrabiti me hoče, a prime v zrak, ker ne stojim več pred njim, ampak na njegovi desni strani. Z levico ga primem za dolge koeine na glavi, zamahnem z desno in mu porinem nož enkrat — dvakrat do ročaja med znani rebri.

To se je zgodilo tako hitro, da dobi smrtne sunke še predno jenja rjoveti.

S zadnjima tacama me hoče doseči, a me le nenevarno oprasne po plečih. Seveda nisem pustil noža tičati, ampak sem ga zopet potegnil ven. Dva skoka nazaj, in iz nevarnosti sem. Tam obstanem ter gledam zverjad, da bi jo še enkrat sunil, če bi bilo potrebno.

Toda medved mi ne sledi. Z široko odprtim žrelom stoji nepremično — njegove male, jezne oči me nepopisno razjarjeno gledajo. Potem se počasi zapre in zaman se trudi, da bi jih zopet odprl. Njegovo velikansko telo se začne tresti. Potem pade na prednji nogi, hoče se trdno postaviti, zaman, počasi se zvrne na stran.

Še tiho, rohnče mrmraje iz zapirajočega se žrela; nato stegne noge od sebe — medved je mrtev.

“Alah akbar!” zakliče Halef, ki stoji kakor primrznjen na enem prostoru. “Alah je velik in ta medved je skoraj ravno tako velik. Ali je mrtev, sidi?”

“Mislim, da je”

“To je bilo strašno!”

“Zahvali se tisočkrat Bogu, da se je tako srečno steklo!”

“Da, Alahu naj bode čast in slava! Da je medved tako velik, si nisem mislil. Saj je še večji, kakor lev, ki je vendar najmočnejši vseh deročih živali!”

Po teh besedah se hoče približati mrcini.

“Skoj!” mu zapovem. “Še vedno nismo gotovi, če je res mrtev. Prepričati se hočem.”

Stopim k zverjadi, nastavim revolver k zaprtim očem in dvakrat zaporedoma sprožim. Niti ne gane se.

“Sedaj smeš priti sem, da si ga ogledaš. Ali ni mogoče večji, kakor si ti?” vprašam hadžija.

“Da, mislim, da je celo večji kakor ti, sidi. Povem ti: nisem se tresel, ko sem mu stal nasproti. Imel sem še eno kroglojo.”

“Kje si pa drugo izstrelil?”

“Poslal sem mu jo zunaj, ko sem ga zagledal. Odcapljal je od skednja k hišnim vratom, skozi ktera je zginil. Najbrže ga nisem zadel. Druga kroglja pa se mu je prav gotovo zarila v prsi, ker je stal v vsej svoji velikosti komaj dva koraka od mene. Mogel sem dobro meriti.”

“Povej na kratko, kaj se je vse zgodilo.”

“No, seveda sem takoj hitel k skednju, ker sem spoznal Oškotovo puško po puku in radi tega sem sklepal, da hoče medved t t konjem. Še nisem prišel do skednja, sem slišal od strani krik, za katerega se pa nisem brigal. Ko sem prišel do skednja, sem videl, da ste dve deski vdrti in zvedel sem od Oškota in Omarja, da je medved to storil. Letel sem toraj naprej. Videl sem na tleh ležati neko temno telo in neko večje je stalo zraven. To je moral biti medved. Jaz sem obstal, pomeril in sprožil. Medved je odšel proti vratom, jaz pa za njim. Šel je v hišo in jaz sem mu sledil. Ko sem prišel do vrat, sem ga videl notri. Vohal je Mibarekovo ležišče.”

“Ali mu ni ničesar storil?”

“Starca nisem videl — zginil je. Videl sem samo medveda, in ta pa mene. Takoj se je obrnil, mi šel nasproti ter se spel. Iz strahu sem pozabil takoj streljati, ker njegova velikanska dolžina me je tako presemetila, da sem komaj dihal. Nekdo mi je zakričal, naj vendar streljam. Kje je bil kričač, nisem videl, pač pa sem ga slišal; vsled njegovih besed sem zopet prišel nekoliko k sebi. Ravno, ko je stegnil kosmatinec šape po meni, sem mu dal kroglojo, nakar me je tako brenil, da sem zletel skozi vrata na prosto. Ko sem se zopet pobral, je stal pred menoj. Nobene krogelje nisem imel več, na nož pa še mislil nisem. Braniti sem se hotel s puškinim kopitom, nakar si ti prišel.”

“Gotovo o pravem času!”

“Da, ker sem prepričan, da bi se puška na njegovi butici zdrobila. Potem bi me raztrgal. O sidi, rešil si mi življenje!”

Za mojo roko zgrabi in si jo položi na prsi.

“Je že dobro. Pusti to. Ti bi ravnotako ravnal, če bi bil jaz na tvojem mestu.”

“Da, toda vprašanje je, če bi se mi posrečilo to velikansko zver z nožem usmrtiti. Ti si že preje lovil medvede, rujave medvede, ki so še večji in nevarnejši, kakor ta tukaj; jaz pa še ne. Ta zver je res večja, kakor lev.”

“Obilnejši je res. Telo, ki leži zadaj, je najbrže Mibarekovo. Gotovo je mrtev. Zadnji napad mrzlice ga je nagnal na prosto. Toda čudno se mi zdi, da je tako hitro obnemogel.”

“Medved je stal zraven njega. Ali ga je ta usmrtil?”

“Mogoče. Poglejmo najprvo po drugih.”

Stopimo v sobo. Luč, ki jo obseva, pride od zgoraj. Ko pogledam, vidim čepeti konadžija, hišnega posestnika in njegovo ženo na drogovich. V rokah držijo goreče trske.

“Ti prideš tudi, gospod?” vpraša prvi. “Kje pa je medved?”

“Pred vratmi leži.”

“Alah, Alah!”

Vsi splezajo po že opisanem drogu doli, se oddahnejo in prodajalec oglja pravi:

“Ali vidiš, da nismo bili pred njim varni! Prišel je notri. Kaka pošast. Skoraj tako velik je bil, kakor vol.”

“Saj ste vendar imeli orožje — zakaj niste streljali?”

“Misliš, da smo neumni! Postal bi na nas pozoren in bi splezal gori. Medved pleza še bolje, kakor človek. Ali ne veš tega?”

“Znano mi je. Toraj vi niste hoteli streljati, a hadžija ste na to nagnjali?”

“Seveda! Saj je hotel žival pobiti; mi se nismo zavzeli za tako predrznost in” — pristavi prekanjeno — “če je on napadel medveda, taisti ni mislil na ras!”

“Jako pametno, a tudi zelo strahopetno! Kje je Mibarek?”

“Zunaj. Mrzlica se ga je lotila in zbežal je ven. Če starec ne bi odprl vrat, ne bi mogel medved notri priti. Kje je neki neprevidnež?”

“Zunaj leži mrtev. Prižgimo zopet pogašen ogenj.”

Sledijo nam z hiše, a se ne upajo iti v bližino zveri. Prepričati se hočejo, predno naredijo ogenj, da je medved res mrtev. Halef gre po Oškota in Omarja.

Tudi ta dva komaj najdeta besede, s katerimi bi dovoljno izrazila svoje začudenje nad medvedovo veličino. Kosmatinec meri od nosa do repa gotovo dva metra. Trije možje ga komaj privlečejo k ognju.

Medtem vzamem gorečo vejo in grem k Mibareku. Halef mi sledi. Starec ni umrl vsled svoje rane, dasiravno je itak ne bi prebolel. Glava mu je zleknjena nazaj in prsa so v pravem pomenu besede močnik mesa, krvi in zlomljenih reber. Medved mu je zlomil tilnik in potem raztrgal prsi, a Halefov strel ga je pregnal.

Nobene besede ne spregovorimo in tiho se vrnemo k ognju. Tam naznani Halef, kaj smo videli in potem pripoveduje, na kak način je bil medved premagan.

Z ozirom na velikost živali celo Oško in Omar težko verjameta, da sem ga napadel z golim nožem. Pri drugih je pa pohlepnost večja, kakor začudenje. Prodajalec oglja pretiplje medveda in pravi:

“Nenavadno mastan je in dal bode veliko mesa. Tudi za kožuh se bode dobila lepa svota denarja. Efendi, čegava je žival?”

“Od onega, kateri jo je premagal.”

“Tako! Jaz pa drugače mislim.”

“Kako pa?”

“Da je medved last onega, na katerega posestvu je bil ubit.”

“Jaz pa mislim, da je vsa okolica padišahova lastnina. Če mi moreš dokazati, da si mu to zemljo odkupil, bodem verjel, da si nje lastnik. Potem mi pa moraš drugič dokazati, da imaš pravico do vse zverjadi, ki je bila pobita na tvoji zemlji. Ko je medved prišel, si se skril; to je gotov dokaz, da ga nisi maral. Mi smo ga pa vzeli in je toraj naš.”

“Gospod, napačno misliš. Medved ni tvoj, ampak — — —”

“Hadžijev,” ga prekinem. “Če hočeš to povedati, imaš prav. Ti pa nimaš prav nikake pravice do njega. Saj sem ti moral celo mrhovino plačati. Če ti dobrosrčno prepustim del mesa, se nam moraš za njega zahvaliti.”

“Kako?” vpraša Halef. “Medved naj bode moj? Ne, sidi, ni moj, ampak tvoj. Saj si ga vendar ti pobil.”

“Jaz sem mu le dal smrtni sunek. Poginil bi brez mojega noža, dasiravno ne tako kmalu. Poglej sem! Prav blizu obeh ubodljajev vidiš luknjice, ktero je izvrtala tvoja kroglja. Šla je čisto zraven srea in je bila na vsak način smrtna. Radi tega je žival tvoja last.”

“O efendi, lastnik ne bi več živel, če tebe ne bi bilo, da si ga rešil! Obdariti me hočeš z darilom, katerega ne morem sprejeti.”

“No, ravnali se bomo po stari lovski postavi. Ti si žival nastrelil in radi tega je kožuh tvoj. Jaz sem jo potem zabodel, in radi tega je meso moje. Šape in eno gnjat vzamemo seboj; drugo pa naj bode Junakovo, da ne bode mogel reči, da nismo upoštevali njegove posestne pravice.”

“Gospod, ali je res? Kožuh naj dobim? Saj to je vendar najboljše, kar ima medved. Kako se bode Hana, najmilejša vseh ženâ čudila, ko pridem in ji pokažem to znamenje junaštva! In moj sinček, katerega bodem imenoval po tebi in meni, namreč Kara ben Nemzi Halef, bode spal na tem kožuhu in postal bode slaven vojščak, ker preide medvedja moč na dečka. Da, da, kožuh vzamem. Kdo ga bode pa odrł?”

“Jaz. Z možgani, mastjo in pepelom bomo kožuh vdrgnili, da ostane gibčen in da ne začne gnjiti. Tvoj konj bode moral nositi dvojno težo.”

Moj predlog vsestransko odobravajo. Prodajalec oglja prinese star lesen čeber, v katerem hoče osoliti medvedje meso. Ta čeber je tak, kakor njega posestnik. Kdo ve, kaj je vse bilo v njem! Očiščen pa gotovo ni bil nikdar. Ko se spravim na delo, vprašam Junaka, kaj se je zgodilo z Mibarekom

“Zagrebsti ga moramo,” odgovori. “Upam, da mi boste pomagali. Še v tej noči se mora to zgoditi.”

“Narediti jamo ni naša stvar. Nismo bili njegovi prijatelji in radi tega nam ne more nihče takega dela poveriti. Ali imaš orodje?”

“Sekiro in lopato imam.”

“Potem zamorete le dve osebi delati. Delaj ti s konadžijem in tvoja žena naj vama pomaga. Poišči pripraven prostor. Pri pogrebu bomo navzoči. Sovražtvo naj ne traja še onstran groba.”

“Tam ga bomo pokopali, kjer je napadel medved konja. V bližini svoje hiše ne maram groba.”

Iskat gre omenjeno orodje. Njegova žena in konadži se obložita z lesom in gorečimi trskami, da bi delali pri svetlobi. Odstranijo se, da bi izkopali mrtvecu jamo, ktero je nam želel.

Potem, ko slečemo medvedu kožo, natakne mo šapo na drog in jo spečemo. Tako velika in mastna je, da si glad popolnoma utešimo.

Tovariši mi pomagajo, odstraniti iz notranje strani kožuha ostanke mesa. Potem ga vdrgnemo z medvedjimi možgani in mastjo ter s pepelom. Nato ga zvijemo tako skupaj, da ga je lahko pritrditi za sedlo.

Ko smo s tem gotovi, pridejo grobarji in naznanijo, da je jama gotova. Dvignejo mrliča in mi jim sledimo.

Vedno je resna stvar, stati ob grobu kakega človeka. Ob grobu zginejo vsi premisleki in sovražtva. Na nič družega se ne misli, kakor na naj-resnejšo stvar tega sveta: večnost. Vsaj jaz ne čutim nič drugega, kakor samo usmiljenje za sovražnika, ki je umrl take hude smrti in se poslovil z sveta, ne da bi se pokoril za svoje grehe. Tudi Halef pravi:

“Odpustimo mu vse, kar nam je storil, in kar je še z nami slabega nameraval. Jaz sem verni prerokov sin in ti si poslušen pristaš svoje vere. Nobenega mrtveca ne moremo sovražiti, in radi tega mu storimo zadnjo uslugo s tem, da molimo ob njegovem grobu.”

Pri svitu ognja vidimo bujno poganjajočo travo. Nakosimo jo precej in jo vržemo v jamo. Tudi mrtveca pokrijemo potem z zelenjem, ko ga spustimo v grob. Nato pravi Halef:

“Kdo naj moli? Ti sidi?”

“Ne, jaz nisem mohamedanec. Njegovi prijatelji naj molijo!”

“Mi nismo njegovi prijatelji,” izjavi konadži. “Meni je vseeno, če moli kdo ob njegovem grobu suró smrti, ali pa ne. Tudi mi je vseeno, če je oni, ki jo moli, mohamedanec ali pa kristjan. Jaz ne znam moliti. Nisem za to razpoložen in tudi korana ne znam na pamet. Junak je pa v tem oziru menda še na slabšem.”

“No, čobro, bom pa jaz molil,” pravi Halef. “Ti pa sidi, moli Fato, kuranov predgovor ktere ga se mora vedno naprej moliti. Ali hočeš?”

“Da.”

“Potem jo moli v prerokovem narečju. Umrli je obiskal svete kraje in je pil zemzemske vodo. Mogoče najde njegova grešna duša usmiljenje, če začuje Alah iz tvojih ust narečje, v katerem je govoril arhangelj Gabrijel z prerokom. Jaz ne znam tako govoriti, kakor ti. Poklekimo in molimo!”

Vsi se spustijo ob odprtem grobu na kolena, z obrazom proti Meki. Samo jaz stojim. Rad vstrežem tem ljudem, vendar nočem Fate kleče moliti. Ko se vsi trikrat poklonijo, zakliče Halef sedem najimenitnejših božjih lastnosti, in potem začnem jaz govoriti:

"El hamdu lillahi rabbi 'l 'alamina.
Er rahmani 'r 'rahimi,
Maliki yaumi 'd dini!
Iyyake nabodu, we iyyake nestainu,
Ibdinah 'ss ssirata 'l mustakina.
Ssirata 'l ladsina enamta alaihim,
Ghairi 'l maghdhubi alaihim,
We la 'dh dhalina!"

To se glasi slovenski:

"Slava bodi Alahu, gospodu sveta, usmiljenemu in milostljivemu, vladarju sodnega dne! Tebe molimo, tebe prosimo za pomoč; vodi nas po pravi poti. Po potih onih, kterim si dokazal svojo naklonjenost, ne po oni, na ktere se ježiš in ne po onih, ki vodijo v pogudbo!"

Sedaj moli Halef glasno in z povzdignjenimi rokami:

"V imenu usmiljenega Boga! Poslušajte, vi umirajoči, ker ura sodbe se bliža. V tej uri bodo očij vseh ljudij gledale srpo pred se; nobena trepalnica se ne bode zaprla in v njih srcih ne bode krvi.

"Zemlja se bode tresla in bode odvrгла od sebe vse, kar je slabega, človek pa bode kričal: 'Gorje, kaj se ti je pripetilo!' Potem bode n- znanila, kaj ji je Alah odločil.

"Solnce se bode treslo, zvezde bodo obledele in gore se bodo odpirale. Velblod bode pozabil na svoje mlade, in divje zveri se bodo preplašeno stiskale skupaj. Morje se bode valovilo in nebo bode zginilo. V peklu bodo kurili in raj se bode približal zemlji. Mesec se bode preklal in ljudje bodo zaman kričali po kakem varnem prostoru.

"In radi tega. gorje ti! In ponovno gorje ti, gorje ti! Če nisi pripravil svoje duše za sodnika, bi bilo bolje, da se nisi rodil. Prokletstvo te bode objelo in te bode držalo na veke.

"In blagor tebi, blagor! In še enkrat blagor ti! Če si umil svoje grehe v vodi kesanja in jih pustil tukaj, se nimaš ničesar bati na sodni dan, ker prišel bode Alah z angeljsko armado in te odvedel v raj."

Hadži se na to trikrat pokloni in vstane. Njegove molitve je konec. Konadžiju, prodajalcu oglja in njegovi ženi prepustimo, da zagrebejo jamo, in potem se vrnemo k ognju nazaj, kjer se vležemo zraven njega.

Sedaj moremo konje zočet pripeljati iz skednja, da se pasejo. Medveda se ni več bati. Mi sami pa potrebujemo počitka. Nimamo ničesar več opraviiti, in radi tega si podložimo sedla pod glave, da bi spali. Previdnost pa zahteva, da eden straži, in straže naj bi se vsako uro menjavale. Trojici, ki je sedaj pri grobu, ni zaupati.

Najprvo preiščem svojo nogo. Skrbno jo preiščem in pretipljem, a ne začutim nikakih bolečin. Puško sem seveda iskal in jo tudi našel. Orožja položimo za takojšno rabo zraven sebe, in nato se vležemo.

A še ne moremo zaspati. Oba moža prideta, da bi odvrlela medveda v hišo. Neka misel mi pride. Vstanem in si odrežem velik kos masti, ktero imenujejo ameriški lovci Bear-fat, medvedja mast, Oni trije stojijo

zraven, ne da bi me vprašali, zakaj sem jo vzel. Pri tem opazim, da manjka na levi nogi prodajalcu oglja mazinee.

“Samo štiri prste imaš na levi nogi. Kje si pa petega zgubil?”

“Kelo mojega težko naloženega voza je šlo skozi in ga strlo. Visel je samo še na koži in radi tega sem ga odrezal. Zakaj pa vprašaš?”

“Brez vsakega namena. Ravnokar sem opazil nogo.”

“Ali vzameš še kaj mesa, ali ga smemo odnesti?”

“Le odnesite ga; vaše je.”

Ko ga odvlečejo, vpraša mali Halef, ki je opazoval moje početje:

“Zakaj pa si vzel mast, sidi? Šaj jo vendar ne rabimo.”

“Mogoče jo bomo še zelo potrebovali. Če pridemo v biserno jamo, boče v njej gotova tema.”

“Ali hočeš res v njo?”

“Tega še ne vem. Najbrže si jo bomo pa ogledal in v tem slučaju si naredim iz masti svetilko.”

“Potem moraš pa tudi imeti stenj. Tukaj leži še cunj, v kateri je bila zavita klobasa. Junak jo je pustil. Mast zavijemo v njo in potem jo porabimo kot stenj.”

“Stori tako! Jaz se stvari ne bi rad dotaknil.”

“Ali se naj jo jaz?”

“Da, saj tebi se vendar ne more studiti, ker si z velikim tekom vse, kar je bilo zavito — —”

“Molči, sidi!” zakliče hitro. “Nočem ničesar slišati in radi tega vstrežem tvoji želji.”

Vstane, zavije mast v cunj in vse skupaj vtakne v torbo svojega sedla.

Od sedaj naprej nas nikdo ne moti. Vendar moram jaz čez eno uro vstati, ker je padla druga straža na-me.

V niši še gori luč. Truden sem, in da ne bi zaspal, hodim gor in dol. Pri tem pridem do vrat. Poskusim in opazim, da so zaklenjena. Grizoč dim se vije skozi okna in po pečenem mesu diši. Pogledam notri in vse tri vidim, ko sedijo okolu ognja in pečejo medvedje meso, dasi ravno so zvečer pogoltnili veliko konjskega mesa. Lahko jih vidim. Zelo važno se nekaj pogovarjajo in zraven si režejo kos za kosom od mesa. Razumeti jih ne morem, ker stojim pri sprednjem oknu; oni pa sedijo zadaj.

Toda ravno nad njimi je okno, seveda brez stekla. Podam se tja in poslušam. Dim se kadi ven. Vzamem žepni robec, ga pritisnem na nos in usta, zaprem oči in porinem glavo kolikor mi je mogoče skozi okensko odprtino. Videti me ne morejo, ker je zid predebel, okno pa je nad njih glavami.

“Da, s temi lopovi je treba zelo previdno in pametno ravnati,” pravi konadži. “Šaj ste sami slišali da sumi Nemeč mene in tebe, da držimo z našimi prijatelji. Ta gjauer ima hudiča v telesu in posebno v očeh. Vse vidi. Toda danes je njih zadnja noč.”

“Ali res tako misliš?”

“Da, to je gotovo!”

“Želel bi tako! Mislil sem si že, ker poznam svojega svaka, ogljarja; tudi pekla se ne boji. Ali, odkar sem videl te može, sem začel dvomiti. Previdni in predrzni so obenem.”

“Kaj to! Nič jim ne koristi.”

“No, oni, ki napade z golim nožem medveda in ga premaga, ne da bi bil sam le količkaj ranjen, zgrabi tudi mojega svaka za vrat.”

“Do tega ne sme priti. S zvijačo jih zvabimo v past, iz ktere ni rešitve.”

“Baje so varni pred krogljami!”

“Le ne verjemi tega! Efendi se je sam o tem smejal. In če bi tudi bilo tako, ali ni še drugega orožja, kakor puška? Sicer pa do streljanja ali do noža sploh ne pride. Zvabili jih bomo v jamo in pred njo zažgali pripravljeni les. Potem se morajo zadušiti.”

“Da, mogoče je, da bode moj svak tako ukrenil, toda oba Aladžija zahtevata, da mora efendi pasti od njihovih rok, Barud el Amazit hoče pa onega usmrtiti, ki se imenuje Oško. Neko maščevanje je med njima. Odsvetoval sem jim, a oni pristanejo na tem, da jih počakajo v hudičevi soteski in jih tam umorijo z pračo ali čakanom. Radi tega sta vzela moji obe prači seboj.”

“Taki osli! Potem pride na vsak način do boja.”

“O ne! Ti ptujci sploh ne bodo imeli časa za bran, ker bodo napadeni iz zasede.”

“Ne upaj preveč. Kolikor poznam hudičevo sotesko, tam ni za zahrbtnen napad pripravnega prostora. Skriti bi se morali na levi ali desni v grmičevju; to pa ni mogoče, ker so pečine na obeh straneh tako strme, da ni mogoče splezati na nje.”

“Potem se jako motiš. Poznam en prostor, ki je seveda edin, kjer se zamore splezati na nje. Od leve pride neka voda. Kdor se ne boji nekoliko mokrote, pride lahko po strugi gori.”

“Ali vedo to?”

“Aladžija poznata pokrajino ravno tako dobro, kakor jaz.”

“In hočeta res splezati na vrh?”

“Seveda.”

“Saj imata vendar konje seboj!”

“Te bodeda prej spravila pri mojem svaku. Od njega do omenjenega prostora ni več daleč. Vrneta se in splezata na pečine. Čakan, vržen iz vrba, mora zdrobiti vsako glavo, in če bi bila z železa. Prostor poznam jako natančno. Treba je hoditi kakih petdeset ali šestdeset korakov po vodi in skalnata stena je premagana. In če se gre potem kakih stopetdeset korakov med drevjem in grmičevjem, se pride do prostora, pod katerim se soteska zavije. Onemu, ki stoji tam gori, ne more oditi noben človek. Tam je prostor, ki bode postal grob teh tujcev.”

“Hudiča! To je za-me nevarno!”

“Zakaj?” vpraša Junak.

“Ker sem lahko tudi jaz zadet.”

“Ne boj se! Dobro znata meriti!”

“Na to se ne morem zanesti. Slučaj je zelo zahrbtnen tovariš.”

“Potem ostani nekoliko zadaj!”

“Če to storim, moram biti na to pripravljen, da storijo tujei istotako.”

“Potem jezdi naprej. Studenec bodeš gotovo videl. Ko opaziš ovink, se dejal tako, kakor bi se ti konj plašil. Parkrat ga udariš, da oddirja naprej. Potem te ne more čakati zadeti.”

“To je edino, kar zamorem storiti.”

“Sicer bodem pa tovarišem še posebej naročil, naj dobro pazijo, da te ne zadenejo.”

“Ali hočeš z njimi govoriti?”

“Gotovo! Kdor ni pri delitvi navzoč, je v nevarnosti, da ničesar ne dobi. Jezi me, da je moj konj mrtev. Sedaj moram iti peš.”

“In prideš prepozno.”

“Tega ne verjamem. Jako dober tekač sem.”

“Toda z našimi konji te vendar takoj dohitimo.”

“Ali meniš, da bodem odšel tako pozno? Kakor hitro se najem, se odpravim.”

“Potem lahko pred nami prideš.”

“Gotovo, če se Nemec nezmisli, s svojimi tovariši prav kmalu odriniti.”

“Da tega ne bode storil, bodem že jaz skrbel. Zadrževal ga bodem na vse mogoče načine, da ne bode mogel priti hitro naprej. Če bode treba se tudi zgubim. Seveda se jim mogoče vzbudi sumnja, ko zjutraj opazijo, da si odšel.”

“Kak dober izgovor se bode že našel — —”

Sedaj mi dim tako udari v nos, da moram potegniti glavo nazaj in stopiti na stran. Ko potem zopet notri pogledam, vidim, da je Junak vstal. Prisluškovanja je sedaj konec, ker bi me moral takoj opaziti, če bi pogledal proti oknu. Radi tega se vrnem k svojim tovarišem nazaj in se tiho zraven njih vsedem.

Ko potem premišlujem, mi pride misel, da bi takoj odrinili; a zopet jo zavržem. Pokrajine ne poznamo in konadži bi gotovo vresničil svoje besede, namreč da bi nas toliko časa vodil po ovinkih, dokler prodajalec oglja ne bi prišel na določeno mesto. Radi tega je na vsak način bolje, če ostanemo. Junak je nevarni prostor tako natančno popisal, da moji pazljivosti nikakor ne more oditi. Upam, da bodem že našel kako sredstvo, da odvrnem nevarnost.

Ko me Halef zameni pri straži, mu povem, kaj sem slišal in kaj sem sklenil in on mi vsem pritrdi.

“Tudi jaz hočem prisluškovati, sidi,” meni. “Mogoče slišim tudi jaz kaj važnega.”

“Opusti raje to! Dovolj sem slišal in če te zasačijo, imamo le škodo. Ni jim treba vedeti, da od nas kdo čuje.”

Bilo je že po drugi uri, ko smo se spravili k počitku; potem je toraj ura šest, ko nas zbudi Omar, ki je imel zadnjo stražo.

K. potoku se gremo umiti, nato pa hočemo v hišo. Vrata so zaklenjena. Na naše trkanje pride Junakova žena in jih odpre.

“Kje je naš vodnik?” vprašam.

“V sobi. Še spi.”

“Potem ga bomo zbudili.”

Mož leži na cunjah, ki so tvorile Mibarekovo ležišče, in se dela, kakor bi spal. Ko ga parkrat krepko sunem med rebra, poskoči, začne zdehati in nas gleda, kakor bi se ravnokar zbudil iz globokega spanja. Potem vpraša.

“Ti, gospod? Zakaj si me že zbudil?”

“Ker bomo odrinili.”

“Koliko je ura?”

“Polu sedmih.”

“Šele! Potem lahko spimo še celo uro.”

“Spali bi lahko tudi cel dan, a tega ne bomo storili.”

“Saj se nikamor ne mudi.”

“Ne; toda jaz jezdim rad v svežem jutru. Umij se, da se posvežiš.”

“Umiti se?” vpraša začudeno. “Ali misliš, da norim! Zgodnje umivanje je jako nezdravo.”

“Kje je Junak?” vprašam.

Vprašujoče pogleda na okolu. Starka pravi:

“Moj mož je šel v Glogovik.”

“Odkoder mi prihajamo? Zakaj se pa ni pri nas poslovil?”

“Ker vas ni hotel motiti.”

“Tako! Klaj pa hoče tam?”

“Sol bode kupil. Rabimo jo, da osolimo to meso.”

Pri tem pokaže na kose medvedjega mesa, ki ležijo v kotu in jako netečno izgledajo.

“Ali nimate nič soli v hiši?”

“Toliko ne.”

“No, potem se verdar ni tako mudilo, da ne bi mogel počakati, da vstanemo. Sicer pa mislim, da je Ibali veliko bližje. Zakaj je pa šel potem v Glogovik?”

“Ker v Ibaliku ne more dobiti soli.”

“Mora biti že jako žalostno gnezdo. Toda, vajina škoda je, da je odšel. Plačal ga še nisem.”

“Meni boš dal denar!”

“Ne, plačam samo gostilničarju. Sicer pa, kaj pa naj bi imel plačati?”

“Saj smo vas vendar prenočili!”

“Spali smo na prostem. Za to ne plačam nič. Toraj konadži, mi odrinemo.”

“Najprvo moram jesti,” izjavi.

“Toraj jej, ampak hitro!”

Napravi si ogenj, ter si speče kos medvedjega mesa, ktereга pogoltne na pol surovega. Medtem osedljam. Medvedjo gnjat z ostalimi tremi

šapami zavijemo v odejo, in Oško vzame zavitek na svojega konja. Tudi vodnik je gotov in odpravimo se naprej.

Žena nas skraja noče brez plačila pustiti. Na vse pretege kriči, da jo hočemo ogoljufati. Halef pa vzame bič, s katerim poka tako blizu njenega obraza, da skoči v hišo in zaklene vrata za seboj. Skozi okno pa še vedno vpije in še dolgo časa slišimo njen vriščeči glas za nami.

Ni nam za par pijastrov; toda ti ljudje nam strežejo po življenju. Neumno bi bilo, če bi to, kar smo tukaj zavžili, namreč nič še plačali. —

TRETJE POGlavJE.

V hudičevi soteski.

Krasno jesensko jutro je, sveže in duhteče, ko zapustimo pozorišče naših ročnih dogodljajev, kjer je stari Mibarek tako strašno končal. Najprvo jezdimo med nizkimi in prijaznimi griči, toda za temi se spenjaje strme, skalovite gore, temne, kakor grozeči velikani. Čez kako uro postane pokrajina divja, kakor v pirenejskih soteskah.

Razgleda sploh ni nobenega. Teman gozd nas objame; skoraj tak je, kakor kak pragozd, toda kak!

Več vrst pragozdov je. Nedotaknjeni gozdovi v tropičnih krajih, redke pragozde ameriškega zapada, naravni, kakor od vrtnarjev oskrbovani tesaški parki, vsi ti se drug od drugega jako razlikujejo. Ta sardaški gozd pa se ne more z nobenemu omenjenih primerjati. Nehote mora človek misliti na propadlo kulturo, katero senči smrt.

Čez kakke tri ure se tla znižajo in prejezditi moramo široko dolino, ktere robovi se strmo dvigujejo.

To je prava skalnata stena, na videz tu in tam presekana. Vleče se od severa proti jugu. V razpokah so se vkoreninile jelke in smreke, in popolnoma zgoraj, na vrhu stene je gozd, ki se vidi od spodaj kakor ozek, črn trak.

Dolina je porasla z najlepšo, sočno travo, in radi tega predlagam, da se za četrto uro tukaj vstavimo, da se konji napasejo.

Naš vodnik je takoj zadovoljen, in skoči z konja. Vsled našega zadržka nas zamore prodajalec oglja še za veliko več prehiteti. Dobri mož ne misli na to, da sem pustil vstaviti več radi Junaka, kakor pa radi lepe trave.

V tej dolini je tudi precej obilen potok. Ob obrežju raste redko grmičevje. Takoj, ko smo prišli izpod dreves ob robu doline, sem videl neko črto, vodečo od iste točke, kjer smo mi, povprek čez travo proti vodi.

Ta črta je gotovo Junakova sled. Toraj nas je imel za take neumne, da njegova sled ne bode vzbudila naše sumnje.

Voda je precej globoka v sredi, pri obrežju pa jako plitka. Ker so tla mehka, upam dobiti pri obrežju natančne odtiske nog.

Konadži se za sled niti ne briga. Vsede se, potegne svoj stari, smrdeči čibuk iz žepa. ga natlači s tobakom in potem napali. Toda kakšen tobak! To zelišče mora biti, kakor sklepam iz smradu, mešanica odrezanih nohtov in krompirjevih lupin. Zraven tega si je pa treba misliti še človeka, ki se boji z umivanjem prehladiti, in ki je spal celo noč v prekajeni Junakovi sobi in na okuženem Mibarekovim ležišču. Radi tega je razumljivo, da se ne vsedem zraven njega.

"Halef," vprašam tako glasno, da mora konadži slišati — "kakšna črta je to, ki se vleče po travi?"

"To je neka sled, sidi," odgovori vprašani, ponosen, da more pokazati svojo znanost.

"Od človeka, ali od živali?"

"Da zamorem presoditi, jo moram natančno preiskati."

Oči ostro uprte v sled, gre nekolikrat gor in dol, potem pa pravi, zmajaje z glavo:

"Efendi, mogoče je bil človek, mogoče pa tudi kaka žival."

"Tako! Potem je ne bi bilo treba preiskovati, ker toliko je gotovo. Seveda je bil kak človek, ali kaka žival. Saj vendar ni mogoče, da bi se tukaj sprehajala padišahova palača iz Carigrada."

"Ali me hočeš zasmehovati? Stavim kaj, da tudi ti ne moreš pronajti kdo jo je naredil. Pridi sam sem!"

"Tega ni treba, ker vidim od tukaj, da je naredil sled bosonog človek."

"Kako hočeš to dokazati?"

"Prav laško. Ali je kaki čveteronožni živali mogoče narediti tako sled?"

"Ne."

"Potem je bil človek ali pa kaka dvonožna žival, kak ptič. Ali je bil ta ptič velik, ali majhen."

"Velik je moral biti."

"Kteri je največji ptič, ki bi zamogel tukaj hoditi?"

"Štorklja."

"Res je! Štorklja pa hodi počasi in preišljeno. Eno nogo dviga za drugo in dela gravitetične korake. Vsled tega bi moral spoznati posamezne stopinje. Ali jih moreš?"

"Ne. Oni, ki je tukaj hodil, ni korakal, ampak je z nogami naredil nepretrgano črto."

"Popolnoma pravilno. Sled ne tvorijo posamezne stopinje, ampak neprekinjena dvojna črta. Štorklja ima komaj za prst debele noge; ti črti ste pa širši, kakor možka pest. Ali je torej mogoče, da bi naredil to sled kak največji tukajšnji ptič?"

"Ne, sidi. Gotovo je bil človek."

"Sedaj naprej! Ti sam zatrjuješ, da nisi videl vtisev nog. Čim starejša je sled, tem bolj zasušena in ovenela je trava. Tukaj pa vidiš, da ni ne ena bilka ovenela. Kaj sklepaš iz tega?"

"Da je sled še jako mlada."

“Gotovo, na vsak način bi se morale videti stopinje. Kaj pa je vzrok da jih ni videti?”

“Tega ti žal ne morem povedati.”

“No, vzrok je enostavno ta, ker je mož hitro hodil in zraven tega ima meñke noge. Mudilo se mu je in stopal je več s prsti, kakor s peto. Če bi bil obut, bi bila sled ostra. Ker pa ta ostrina manjka, je jasno, da je bil mož bosonog. Ali me razumeš?”

“Če mi na ta način razlagaš, ti moram dati prav.”

“Gotovo imam prav. Kdo pa bi naj bil ta bosonog človek, kteremu se je tako mudilo? Konadži, ali stanuje kdo v tem gozdu?”

“Ne,” odgovori vprašani.

“Potem se mi zdi, da je šel Junak po napačni poti. Zmotil se je in mesto, da bi šel v Glogovik, jo je udaril proti hudičevim pečinam.”

“Gospod, kaj pa misliš! Tako se vendar ne more zmotiti.”

“No, če se ni zmotil, je šel pa nalašč. Najbrže se je po poti domislil, da more tudi kje drugje kupiti sol.”

“Gotovo ne. Če ne bi spali, bi ga videli, ko je odšel.”

“No, hadži Halef Omar mi je rekel, da je stopil ponoči nek mož iz hiše, za ktero je zginil. Na katero stran se je obrnil, Halef ni mogel razložiti.”

“Potem je bil seveda Junak, ker se je odpravil, ko je bila še tema, da se ne bi prepozno vrnil.”

“Na ta način se je moral zmotiti, ker je šel na levo, mesto proti desni. Mogoče je to nalašč naredil, in ker vidim iz sledu, da se mu je jako mudilo, je najbrže želel, da bi ogljarju naš prihod kolikor mogoče hitro naznanil.”

“Prav čudne misli imaš, efendi,” pravi konadži v veliki zadregi. “Kaj briga Junaka, če se hočemo pri ogljarju spočiti?”

“Tudi meni je nerazumljivo, kaj naj bi ga to zanimalo.”

“Potem moraš priznati, da je nemogoče, da bi bil on.”

“Nasprotno trdim še vedno, da je bil. Tudi dokažem ti lahko.”

“To je nemogoče. Mogoče iz sledu?”

“Da.”

“Sied ti pač lahko pove, kakor sem čul v svoje začudenje, če je hodil človek ali pa kaka žival, ne pa, kdo je bil ta človek.”

“Fove mi celo prav natanko. Vzdigni se in pridi nekoliko bližje.”

Grem k obrežju rečice, in drugi mi sledijo. Tam, kjer je stal mož v vodi, je počasi in previdno pretipal z nogami tla. Zemlja ob vodi je jako mehka in brez peska ali kamenja. Tem natančneje je toraj opaziti sledove nog v čisti, negloboki vodi.

“Konadži, poglej sem!” pravim. “Ali ne opaziš natančnih vtisov pod vodo?”

“Da, efendi. In vidim tudi, da si pravilno sklepal: mož je bil bosonog.”

“Primerjaj sledove obeh nog. Ali ne opaziš nikake razlike?”

“Ne.”

“No, k sreči so se prsti jako ostro vtisnili. Primerjaj še enkrat! Preštej jih!”

Sedaj se skloni, toda ne, da bi štel, ampak da mu ne moremo videti v obraz. V veliki zadregi je.

“Kaj vidim!” zakliče Halef. “Ta mož je imel na levi nogi samo štiri prste! Sidi, Junak je bil in nikdo drugi.”

Vodnik je premagal svojo zadrego. Počasi se dvigne in pravi:

“Saj je mogoče, da tudi komu drugemu manjka prst.”

“Gotovo,” odgovorim, “toda to bi bil jako čuden slučaj. Kaj vendar Junak namerava, da nas hoče prevariti?”

“Ne verjamem, da bi bil on!”

“No, radi njega tudi jaz tako želim. Če namerava kako zahrbtnost, bode dobil soliter mesto soli, in mogoče tudi nekoliko žveplja in oglja zraven. Ali veš, kaj to pomeni?”

“Da, a kljub temu te ne razumem. Iz teh treh stvari se dela smodnik. Ali tega meniš?”

“Da, in če je zraven slučajno še par svinčenih zrn, se prav lahko zgodi, da se oni, ki hoče k hudičevim pečinam, tudi zares v pekel popelje. Ali je ta voda globoka?”

“Ne. Konjem ni treba niti plavati. Prav lahko je priti na ono stran z zavihanimi hlačami. Ali gremo sedaj naprej?”

“Da; preteklo je že več časa, kakor sem se nameraval zamuditi. Kam pa vodi pot onostran vode?”

“Ali vidiš temno, navpično zarezo, ki je tam v skalovju?”

“Da.”

“To je odprtina ozke soteske. Imenujejo jo hudičevo sotesko, ker vodi k hudičevim pečinam. Tja jezdimo.”

“In koliko časa bode trajalo, predno pridemo do pečin?”

“Več kakor pol ure. Čudil se bodeš velikanskemu skalovju, ki je na obeh straneh soteske. V tej ozki odprtini se dozdeva človeku, da je majhen črv med visokim zidovjem.”

“Ali ne vodi nobena druga pot na zapad?”

“Ne, ta je edina.”

“Potem smo primorani, da gremo po njej. Še preje pa bodem skušal najti sled onih, za katerimi jezdimo. Na travi je ni več opaziti, ker se je od včeraj že dvignila; toda v plitvi vodi bode menda še vidna.”

Moja slutnja me ni varala. Nekoliko vstran od nas so šli njih konji v vodo. Daljne iskanje ne bi imelo nikakega pomena in radi tega prebrodimo rečico in jezdimo proti soteski.

Skraja je tako ozka, da dva jezdeca komaj skupaj jezdita. Pozneje pa se precej razširi.

To je vzgрозljiva, kompaktna skalovita masa, velikanska, več sto čevljev visoka kocka plutonskega kamenja, katero je preklala podzemsko moč. Če pogleda kdo navzgor, je videti, kakor bi se gorenji robovi stikali. Ne da levo, niti na desno ni mogoče splezati na vrh.

“Ali sedaj verjameš, da je hudič s svojo pestjo vsekal to razpoko?”
vpraša naš vodnik.

“Da, uprav vražja pot je. Človek bi se pritisnil na tla in potajil kakor mala žuželka v nevarnosti. Hitro naprej!”

Konadži se je dosedaj vedno držal bolj v sredi. Sedaj pa skuša priti naprej. Da bi to dosegel, se zgnjete mimo Halefa in Oškota, ki jezditata pred nami.

Vsled tega začnem sumiti, da se bližamo za nas tako nevarnemu prostoru. On hoče biti prvi, da bi zamogel nameravani manever z konjem izvršiti.

Naenkrat nam pride čista vodica nasproti, popolnoma plitva in ozka, ki teče tesno ob potu in izgine v neki luknji skalnate stene. Istočasno opazimo, da se stena zgoraj še bolj razširi. Na naši levi je pomaknjeno skalovje precej nazaj, in poraslo je z grmičevjem in drevjem; toda gori priti je tudi tukaj nemogoče. Ta stena je visoka kakih petdeset čevljev, konadži pa je rekel, da se mora hoditi petdeset do šestdeset korakov po vodi. Toraj ni menil tega skalovja.

Že pri odhodu ko smo sedljali, sem povedal tovarišem, kako se bode konadži zadrževal. Tudi ti opazijo, da se bližamo navedenemu prostoru. Skrivaj me vprašajoče pogledajo in jaz jim pritrjevalno pokimam.

Maši gorski potoček nam teče tiho nasproti; kmalu pa slišimo glasno sumenje. Prišli smo do prostora, odkoder priteka z višine. Prejedel si je pot skozi mehki kamen in curlja po stopničasti razpoki.

To je pravi prostor. Izprani pesek se je nakopičil ob obeh straneh in sčasoma je začelo iz njega poganjati zelenje. Raznovrstno zelišče in grmičevje je, ktero ljubi hlad in mokroto. Tudi praproti je mnogo, kakor je sploh vsa pokrajina z tem zelenjem jako bogato obdarjena. Nekako petnajst čevljev visoko je nek praprotni grm na pol izruvan. Vstavim konja in pogledam navzgor.

“Idite vendar!” zakliče konadži, ko se tudi moji tovariši vstavijo.

“Počakaj malo!” pravim. “Pojdi sem! Nekaj presenetljivega ti hočem pokazati.”

Počasi se vrne k nam.

“Stopi s konja,” mu zapovem in tudi jaz razjaham.

“Zakaj?”

“Da bodeš bolje videl.”

“A zgubili bomo čas!”

“Saj se ti danes še nikdar ni mudilo. Ta voda se mi vidi zelo tajinstvena.”

“Kako to?” vpraša začuden in nič hudega sluteč.

Jaz stojim ob vznožju male kaskade in opazujem spodnjo stopnico. On skče z konja in tudi drugi razjahajo.

“Poglej to-le praprot! Ali se ti ne zdi čudno, da je izruvana?”

“Ne.”

“Po mojem mnenju je nekdo plezal tukaj gori, se oprijel rastline in jo izruval iz zemlje..”

“Kaj pa če je vihar to storil.”

“Vihar? Tukaj, kjer smo kakor v sredini zemlje, še ni nikdar divjal vihar in nikdar še ni brila sapa. Ne, človek je bil.”

“Kaj nas to briga.”

“O, pa še veliko, ker je bil naš znanec.”

“Nemogoče! Kdo pa?”

“Junak.”

Konadži obledi, ko imenujem to ime.

“Efendi, kaj imaš vedno z Junakom? Saj je šel v Glogovik!”

“Ne, tu gori je. Tukaj spodaj, kjer pride voda do pota, se je nako-pičil psek. Ta Junak je jako nepreviden možakar. Da bi mi mislili, da je šel v Glogovik, se ne bi smel dotakniti z bosimi nogami tega peska. Saj vendar ve, da sem pogrešil pri njemu en prst, in tukaj vidiš zopet vtis noge, ki ima samo štiri prste. Tukaj gori je šel. Zakaj pa?”

“Efendi, saj ni on!” zagotavlja konadži z boječim glasom. “Jezdi-mo naprej!”

“Še prej se moram prepričati, kdo ima prav, ti ali jaz. Tudi jaz grem tu gori, da si moža nekoliko ogledam.”

“Gospod, zdrzne ti lahko in polomiš si roke in noge.”

“Dober plezalec sem in Halef me bode spremljal. Upam, da prideva srečno gori. Zdi se mi, da je veliko nevarnejše jezdit naprej.”

“Zakaj?”

“No ker mislim, da so gori ljudje z čakani in pračami. To je ne-varno.”

“Alah!” zakliče prestrašeno.

“In tukaj pred nami se zavije pot in — —”

“Kako moreš to vedeti? Saj se ovinka ne vidi!”

“Skleпам tako. Ta prostor je za vsakega, ki jezdi spodaj, nevaren, če ga kdo čaka zgoraj. Radi tega splezam na pečino, da pogledam, kako in kaj.”

Kakor zid postane bled in jecljajoče spregovori:

“Tvojih mislij ne morem zapopasti!”

“In vendar jih je lahko tolmačiti. Da mi pa ne prekrižaš računa, te prosim, da od sedaj naprej popolnoma tiho govoriš.”

“Gospod!” zakliče in se dela jako jeznega in razžaljenega.

“Ne trudi se! Nimamo nikakega strahu pred teboj, ker nimaš več orožja.”

Hitro mu sežem za pas in potegnem iz njega pištole in nož. Njegova puška je pritrjena na sedlu. Istočasno ga Oško in Omar primeta, da se niti ganiti ne more. Kričati hoče, a obmolkne, ko mu nastavim njegov lastni nož na prsa. Zagrozim mu:

“Če izužiš še kako besedo, te prebodem. Nič se ti ne boče zgodilo, če ostaneš miren. Veš, da ti ne zaupam. Če se pokoriš sedaj našim željam, mogoče naše nezaupanje izgine. Zvezali te bomo in Oško ter Omar te bodeta stražila, dokler se ne z Halefom ne vrnem. Potem bomo že

videli, kaj se s teboj zgodi. Če bodeš kričal, te prebodeta; če pa ubogaš, dobiš svoje orožje nazaj in bodeš naš spremljevalec, kakor doslej.”

Ugovarjati hoče, a Oško mu takoj nastavi nož na prsi. Radi tega molči. Zvežemo ga in potem se mora vvesti.

“Vidva že vesta, kaj imata storiti,” pravim obema ostalima. “Pa zita na to, da bodo konje mirni. Pot je tako ozka, da jo lahko branita. Nikdo ne sme brez vajinega dovoljenja mimo. Če se pripeti kaj nepričakovanega, prihitiva takoj pri prvem strelu na pomoč. Če pa slišita, da z Halefom streljava, ostanita mirno spodaj, ker za nas se vama ni treba bati.”

Ko začnem plezati gori, me konadži neizrečeno ježno pogleda. Halef mi sledi.

Pot je pač naporna, a nevarna ni. Vodica je popolnoma plitva, izprane stopnice pa tudi niso visoke in sledijo druga drugi tako brzo, da stopava kakor po opolzkih stopnicah.

Junak je imel prav: petdeset do šestdeset korakov sva morala narediti, predno sva prišla na vrh. Skalovje, na katerem sva sedaj, je široko čez sto korakov. Razno listnato in iglasto drevje raste na njem, medtem pa grmičevje tako gosto, kakor si le moreva želeti. Radi tega se zamoreva plaziti, kamor hočeva, ne da bi nas mogel kdo opaziti.

“Kaj sedaj?” zašepeče Halef.

“Plazimo se naprej. Junak je rekel, da je na tej skaloviti planoti treba hoditi do ovinka kakih stopetdeset korakov. Tam se čutijo popolnoma varne. Vendar moramo že tukaj jako previdno postopati. Hodi vedno za menoj.”

“Mogoče je, da kdo čaka našega prihoda.”

“V tem slučaju bi gotovo sedel popolnoma spredaj na robu pečine. Če se obrneva na levo, nas ne more ne videti in ne slišati. V slučaju pa, da nas kdo vidi, ga moramo steriti neškodljivega z rokami, in gledati morame na to, da ne narediva nikakega šuma. V to svrho sem vzel seboj jermenja.”

“Znano ti je, da jih tudi jaz vedno seboj nosim; večkrat jih moram rabiti.”

“Le če nas napade več oseb, primemo za puške. Jaz bodem streljal le v sili in tudi takrat ni treba nobenega usmrtiti. Strel v nogo vrže največjega sovražnika po tleh. Toraj naprej!”

Tiho stopava dalje in paziva, da se tudi vej ne dotakneva. Skraja sva se hotela držati leve, a še nisva prišla daleč, ko zaslišiva z desne nek šum, da se vstavliva.

“Kaj bi neki to bilo?” vpraša Halef.

“Nekdo brusi nož ob kamnu. Kaka neprevidnost!”

“Saj ni! ne slutiti, da bi nam prišlo na misel splezati sem gori. Ali greva mimo?”

“Ne. Vedeti morava, kdo je. Vlezi se na tla. Sedaj se smeja samo še plaziti.”

Previdno se pomikava proti prostoru, od kjer prihaja šum, in kmalu prideva v bližino skalnatga obronka. Tam sedi — Suef, vohan, na straži in brusi svoj nož s tako vnemo, kakor da bi mu kdo plačal to delo s srebrnimi pijastri. Z hrbtom je obrnjen proti nam.

Na vsak način naj bi pazil, kdaj pridemo; izvolil si je pa ravno oni kraj, od koder nas šele takrat zamore opaziti, ko bi bili že popolnoma pod njim. Seveda bi nas pa videl, če bi jezdili le še nekaj korakov naprej.

“Kaj je za storiti?” vpraša Halef. “Ali ga naj pustiva v miru?”

“O ne! Po tleh je dovolj mahu. Natrgaj si ga za dobro pest. Jaz ga bodem zadaj zgrabil za vrat, da bode moral odpreti usta, ne da bi zmožl kričati. Takrat mu vtakni mah v usta. Jaz grem naprej. Kakor hitro se mu dovolj približam, vstani in skoči k njemu.”

Tako in previdno se plaziva med grmovjem k Suefu. Nedaleč od njega je neko drevo, za katerega bi se lahko skril.

Sedaj pridem do njega. Še dve sekundi in Suefa imam tako blizu, kakor sem si želel. Za menoj se Halef dvigne, pripravljen za skok. Toda mali je sin puščave, in ne Indijanec: na neko suho vejo stopi, ki se pod njim zlomi in počí. Suef se obrne.

Ni ga na svetu slikarja, ki bi mogel naslikovati izraz velike groze, katero vidim v Suefovem obrazu, ko naju ogleda. Kričati hoče, a gotovo ne bi mogel dati najmanjšega glasu od sebe, tudi če bi mu pustil za to čas. Hitro sem namreč skočil proti njemu in mu položil obe roki okolo vratu. Z rokami in nogami začne otepati in široko odpre usta, da bi vlovil sapo. Takoj pa pride Halef zraven in mu porine mah v usta. Jaz ga še nekaj časa trdno držim. Ko neha breati, ga spustim. Omedlel je.

Vzdignem ga in nesem stran, med grmovje. Nož mu je odpadel, puška pa je ležala zraven nekega drevesnega debla, na katerega ga priveževa. Potem mu pa z njegovo lastno obleko zaveževa usta, da na nikak način ne bi mogel spraviti mahu z ust. Na ta način tudi kričati ne bode mogel, ko se zave.

“Tako!” se Halef zadovoljno zasmee, “Dobro je spravljen. Kaj pa sedaj, sidi?”

“Nadaljujva najino pot. Poslušaj!”

Korake čujeva. Nekdo prihaja. Bliža se prostoru, kjer je sedel Suef.

“Kdo bi neki bil?” zašepeče Halef. Oči se mu svetijo od bojaželjnosti.

“Nikakega prenačljenja!” svarim.

Splazim se med grmovjem in ugledam Bibarja. Njegova velikanska potava sloni zraven drvesa, ki mu je preje služilo v pokritje. Začuden je, ker ne vidi Suefa, in počasi koraka naprej.

“Ta je pa slaba!” zašepečem. “Še deset ali dvanajst korakov naj naredi, pa vili naše tovariše, če pogleda doli, in to stori gotovo. Pojdi čisto tiho za menoj.”

Sedaj velja, Aladžija hitro napasti od zadaj, in posreči se mi o pravem

času. Ko pogleda doli na pot, vidi trojico, ki čaka spodaj na naju. Radi tega stopi hitro nazaj, da ga ne bi zapazili.

Pri tem se ne obrne in ker je stopil nazaj, se je razdalja med menoj in njim tako zmanjšala, da ga morem doseči. Z levico ga primem za vrat in istočasno ga z desnico tako po sencih udarim, da se zgrudi, ne da bi dal kak glas od sebe. Halef takoj priskoči.

“Ali ga naj tudi zvežem?” vpraša.

“Da, toda sedaj še ne. Primi ga, težak je.”

Velikana neseva v Suefovo bližino, in tam ga priveževa na drevo. Usta drži odprta. Jaz mu jih še razširim z nožem, mu odvežem pas, ktere-
rega mu pritrdim okolu ust. Ker je jako močan, potrebujem močnih vezij in tako porabim vsa jermena. Laso pa moram hraniti v slučaju, da nana pride še kdo v roke. Pištolo nož in drugo, kar je tičalo za Bibarjevimi pasom, položiva k Suefovemu orožju.

“Sedaj ostanejo še trije,” pravi Halef. “Drugi Aladži, Manah el Barša in Barud el Amazat.”

“Ne pozabi prodajalca oglja, ki je tudi tukaj gori.”

“Tega lopova sploh ne računam. Kaj so ti štirje proti nama! Pojdiva kar naravnost k njimi in vzemimo jim orožje!”

“To bi bilo preveč predrzno.”

“Zakaj sva pa potem plezala po teh strminah?”

“Gotovega načrta tudi sam nimam. Hotel sem jih prisluškovati. Kaj bi bilo potem storiti, še nisem premislil.”

“Stvar je prav enostavna. Dva sta že neškodljiva. Seveda, če bi imela še Aladžijevega brata, bi z onimi tremi hitro pomedli.”

“Hm! Če bi tudi on prišel!”

“To bi bil slučaj.”

“Ali pa — sidi, jaz imam dobro misel. Ali ni mogoče, da bi ga na kak način sem zvalila?”

“Kako pa?”

“Ali ga ne bi mogel Bibar poklicati?”

“Ta misel res ni slaba. Govoril sem več ur s Aladžijema in poznam njiju glasove. Bibarjev je nekoliko hripav in mislim, da bi ga zamogel oponašati.”

“Stori to, sidi!”

“Poiskati bi si morala prostor, zraven ktere-
ga mora priti, ne da bi naju zamogel opaziti.”

“Tega se lahko najde. Mogoče kako drevo ali grm.”

“Da, toda ne vem, če ga bočem mogel tokrat omamiti.”

“Udari ga s kopitom!”

“Hm! Težko je preračunati. Ubil bi ga lahko.”

“Tudi ne bi bila velika škoda. Sicer pa imajo ti ljudje gotovo močne butice.”

“Seveda! No, poskusiva!”

“Da, res, poskusiva! Sidi, jako rad te poslušam, kadar tako go-
voriš.”

Popolnoma v ognju je. Maliček bi bil izboren vojak; junak tiči v njem.

Tiho in previdno korakava dalje, dokler ne prideva do prostora, kjer stojе trije grmi tako skupaj, da onega, ki je notri, od zunaj ni mogoče videti. Stopiva notri in jaz zakličem, ne preglasno, kolikor mi je mogoče posnemajoč Bibarjev glas:

“Sandar, Sandar! Bana gel — pridi semkaj!”

“Šimdi gelimir — takoj pridem!” začujeva od tam, kjer slutim, da so možje.

Zvižaja se bode toraj posrečila. Jaz stojim pripravljen, držeč puškino cev v roki. Čez nekaj časa slišim prihajajočega Aladžija vprašati:

“Nerede sen — kje si?”

“Baruda 'm — tukaj!”

Vsled mojega odgovora nameri korake v zaželjeno smer. Slišim ga prihajati ravno proti grmovju. Sedaj ga celo vidim, ko pogledam skozi veje. Hoče, pričakujoče zroč pred-se, mimo naju, a žal, ne dovolj blizu. Nimam časa se obotavljati. Hitro skočim naprej.

Vidi me. Samo za trenutek obstane, potem pa hoče skočiti nazaj, a prepozno. Puškino kopito ga tako zadene, da se takoj zgrudi.

Tudi on nima puške, kakor tudi čakane ne. Pač pa mu tiši za pasom nož in pištole.

“Hamdulilah!” se veseli Halef skoraj glasno. “Posrečilo se je! Koliko časa bode še trajalo, da pride k zavesti?”

“Pogledati moram najprvo, kako je z njim. Udarec bi koga drugega gotovo usmrtil!”

Žila nju komaj še utriplje. Najmanj za četrte ure se ni treba bati, da bi oživel.

“Potem mu ni treba zamašiti ust,” meni Halef. “Zvezal ga pa bodem kljub temu!”

V to svrho porabiva Aladžijev pas. In sedaj se nam res ni treba ničesar več bati. Radi tega tudi nisva več tako oprezna in se ne plaziva naprej, ampak korakava, dasiravno prav tiho.

Tako prideva na prostor, kjer se spodaj zavije pot. Tudi gori je tak ovink in vsled tega je nastal skalnati obronek, na nek način bastija, na kateri so se lopovi postavili. Samo nekaj bornega grmovja je na njej. Ko prideva za tak grm, vidiva Manah el Baršata, Barud el Amazata in Junaka skupaj sedeti. Pogovarjajo se med seboj, vendar ne tako glasno, da bi jih zamogla razumeti, dasiravno sva blizu njih.

Ta prostor je za njihov namen jako dobro izbran. Na vsak način bi nas morali videti prihajati, in sekira, dobro namerjena in vržena iz tega skrivališča, bi na vsak način zadetega zdrobila.

Zadaj za njimi, blizu nas stoji pet, v piramido postavljenih pušk. Toraj je tudi Junak vzel seboj svojo puško. Zraven sta čakana Aladžijev in usnjate prače, ktere je posodil Junak. Zraven prač je kupček gladkih težkih kamnov. Tak kamen, vržen od sigurne roke, tudi prav lahko donese smrt.

Ti trije so nam gotovi... Popolnoma na robu bastije sedijo. Manah el Barša je oddaljen komaj tri korake. Če bi hoteli bežati, bi morali mimo nas. Misel, skočiti, deli, bi bila blazna. Videti je, da že težko pričakujejo. Vedno gledajo v smeri, od koder bi morali mi priti.

Junak največ govori. Iz njegovih kretenj razvidim, da se vrti pogovor o medvedjem lovu. Nekaj časa čakava, predno začne tako govoriti da zamoreva razumeti:

“Zelim, da bi vse tako prišlo, kakor si sami želite. Ti štirje so za vsako stvar zmožni. Takoj ko so prišli v mojo hišo, so se obnašali, kakor bi bila njih last. In konadži bode tudi lahko povedal, kako so z njim ravnali. Zaprii so ga za celo noč z drugimi vred v klet — —”

“In on se jim je pustil?” ga prekine Manah el Barša.

“Saj je moral!”

“In z drugimi vred! Ali se niso mogli braniti?”

“Ali ste se vi branili? Ne, ampak takoj ste odjezdili!”

“Radi vojakov, ktere so imeli seboj.”

“O, niti enega niso imeli; to je konadži pozneje dobro opazil.”

“Tisoč hudičev! Če bi bilo to res!”

“Da, tako je. S zvižgačo so vas ukanili. Ti ljudje so predrzni kakor divje mačke. Pazite se! Ne bi dvakrat rekel, da ne slutijo današnje pasti. Preklicani efendi ne zaupa konadžiju, kakor tudi meni ne. Tako dolgo traja; morali bi biti že tukaj. Kar ne morem se ubraniti misli, da vedo, kaj jih tukaj čaka.”

“To vendar ni mogoče. Gotovo pridejo in potem so izgubljeni. Aladžija sta prisegla, da bodeda Nemica pri živem telesu počasi v koščke razrezaia. Barud se sprime s Črnogorcem Oškotom, meni pa mora priti mala, strupena žabica, hadži, v roke. Ker je tako uren z bičem, naj sam poskusi, kaj pomenijo udarci. Niti nož, niti krogla ga ne sme zadeti; pod bičem mora umreti. Radi tega tudi ne bode nobeden izmed njih takoj umorjen. Aladžija ne bosta merila v glavo, in tudi jaz bodem hadžija samo omamil. Z največjim veseljem ga bodem usmrtil. Kje neki so tako dolgo! Komaj jih pričakujem.”

Jaz bi rad še kaj več slišal; upal sem, da bodo govorili o Karanirwan kanu. Toda Halef se ne more premagovati. Da bi ga Manah el Barša tako neizrečeno rad do smrti zbičal, vzbudi njegovo jezo v največji meri. Naelektrani stopi naprej, tesno prěd nje in zakliče:

“No, tukaj me imaš, če me tako težko pričakuješ!”

Velik strah se jih polasti, ko ga zagledajo. Junak zakriči in stegne roke od sebe, kakor bi zagledal kako nadnaravno prikazen. Barud el Amazat poskoči od tal in gleda Halefa kakor zaboden. Tudi Manah el Baršata vrže kvišku; toda hitreje se zave, kakor drugi. Obraz se mu jeze škremži

“Pes!” zarjove. “Tukaj si! Toda tokrat se vam ne bode posrečilo! Moj si in sedaj te imam!”

Potegniti hoče samokres izza pasu, toda kak vijak ali petelin se mu

je menda zataknil. Orožje ne more tako hitro potegniti, kakor bi rad. Medtem pa že tudi Halef na njega pomeri in zapove: Q

“Strani z roko od pasa, drugače te ustrelim!”

“Le streljaj!” odgovori sedaj Barud el Amazat. “Saj bodeš samo enkrat. Drugi strel pogodi tebe!”

Po teh besedah zgrabi za nož. Sedaj stopim pa jaz naprej, počasi, in ne da bi spregovoril kako besedo; v rokah pa držim brzostrelko, pripravljeno za strel.

“Efendi! Tudi ta je tukaj!” zakliče.

Roko, ki drži nož, povesi, in iz strahu skoči za korak nazaj. Zadene se v Manab et Baršata, in sicer s tako močjo, da dobi slednji udarec, ki ga vrže na rob pečine. Z rokami začne otepati po zraku, dvigne eno nogo, da bi se tidneje postavil, a popolnoma izgubi ravnotežje.

“Alah, Alah, Al — —!” krikne, potem pa izgine z roba bastije. Slišimo, kako pade spodaj njegovo truplo na skale.

Skratja nikdo ne spregovori nobene besede. Tudi jaz ne. Bil je trenutek groze. Čez petdeset čevljev globoko — truplo mora biti popolnoma razbito.

“Alah onu kurdi — Alah ga je sodil!” zakliče potem Halef, katerega obraz je smrtnobled. “In ti, Barud el Amazat, si njegov rabelj. Daj nož stran, drugače greš za njim!”

“Ne, ne dam ga stran. Streljaj, toda vseeno pokusiš mojo klinjo!” odgovori Barud.

Skloni se in pri tem zamahne z roko. Halef bi imel toraj dovolj vzroka streljati. A tega ne stori. Hitro stopi nazaj, obrne svojo puško in sprejme nasprotnika s puškinim kopitom, ki ga vrže na tla. Nato Baruda razoroživa in poveževa z njegovim pasom.

Sedaj ostane samo še Junak, prodajalec oglja. Ta pogumnejš še vedno sedi tako, kakor preje. Če ga je že Halef tako prestrašil, se je njegova bojazen vsled tega, kar se je zgodilo, še povečala. Roke stegne proti meni in prosi:

“Efendi, brani me! Jaz vam nisem ničesar storil. Saj veš, da sem vaš prijatelj!”

“Ti pa naš prijatelj? Kako raj bi to vedel?”

“Saj me poznaš!”

“Od kedaj?”

“No, saj ste vendar to noč ostali pri meni. Jaz sem Junak, prodajalec oglja.”

“Tega ti ne verjamem. Kar se tiče snažnosti, si mu sicer res jako podoben; ravno tak umazaneš si, kakor on. Junak pa vendar nisi.”

“Sem, efendi, sem! Saj moraš vendar videti! In če ne verjameš, vprašaj hadžija!”

“Ni mi treba povpraševati. On nima boljših oči, kakor jaz. Prodajalec oglja Junak ne more biti tukaj, ker je šel v Glogovik po sol.”

“To ni bilo res, gospod.”

“Njegova žena mi je tako povedala in njej več verjamem, kakor tebi. Če bi bil res Junak, naš gostilničar, bi mislil, da sem ti hvalo dolžan in bi res lepše s teboj ravnal, kakor pa z drugimi. Ker je pa dokazano, da ta mož sploh ne moreš biti, imaš pričakovati isto strogost, kakor tvoji tovariši, ki nas hočejo usmrtiti in so zato zaslužili smrt. Bodeš pač moral z njimi vred bingljati na teh lepih drevesih.”

To ga spravi na noge. Poskoči in zakriči ves v strahu:

“Efendi, nič, prav nič ni dokazano. Jaz sem Junak; vse ti hočem pripovedovati, kaj se je zgodilo v moji hiši, kaj smo govorili. Vendar ne bodeš pustil obesiti moža, ki vas je tako prijazno sprejel!”

“No, o kakem prijaznem sprejemu nisem ničesar opazil. Toda, kako pa je to, če si res Junak, da si tukaj in ne v Glogoviku?”

“Jaz — jaz sem hotel — hotel tukaj kupiti sol!”

“Tako! Zakaj pa si potem pustil razglasiti laž, da greš v drugi smeri?”

“Ker — ker” jeclja — “še le spotoma sem se zmislil iti semkaj.”

“Ne nalaži me zopet! Prišel si sem, da bi dobil svoj del plena. Saj si celo obžaloval, da je tvoj konj mrtev in da moraš radi tega iti peš.”

“Efendi, to ti je mogel le konadži povedati. Izdal nas je in ti vse povedal.”

“Vidiš, sedaj si se pa zagovoril! Vse vem. Ti sam si jim svetoval, naj nas tukaj napadejo. Tudi bi posodili Aladžijena svoji prači. In če bi se napad ne posrečil, bi nas zvalili v biserno jamo, kjer bi nas umorili.”

V mnenju, da vem vse to od konadžija, se niti ne zagovarja ampak tiho pobesi glavo.

“No, govori!” nadaljujem. “Od tebe samega je odvisno, če te naj držim za tako slabega, kakor so drugi. Tvoja osoda leži v tvojih lastnih rokah.”

Šele čez nekaj časa, po daljšem premišljevanju in notranjemu boju odgovori:

“Ne smeš misliti, da je načrt, vas umoriti, prišel od mene. Ti ljudje so ga že davno storili.”

“To že sam vem. Toda ti si si jim pridružil iz nesramne dobičkaželjnosti. Tega ne moreš tajiti.”

“Mogoče me je konadži napram tebi še bolj očrnil, kakor je res?”

“Svoje sodbje si ne ustvarjam po mnenju drugih ljudi. Imam lastna ušesa in dobre oči. Te mi pa pravijo, da si sicer nisi ti izmislil tega napada, da pa si član te lepe družbe. Sicer pa nimam časa, da bi se s teboj prepiral. Odloži nož! Hadži te bode zvezal.”

“O ne, ne!” zakriči bojazljivo. “Ubogati te hočem, samo da me ne ustiš obesiti.”

“Ne vem, kaj bi mi koristilo, če me ubogaš. Saj nimam nič od tega, če te pustim živeti!”

Te mrzle besede njegov strah še povečajo, in ko mu Halef potegne nož izza razčaranelega pasa, zakliče:

“Zamorem vam biti zelo koristen, efendi!”

“Kako to?”

“Vse ti hočem povedati, kar vem.”

“To je nepotrebno, ker sem o vsem že jako dobro poučen. Na kratko bodem z vami obračunal. Oba Aladžija in Suf so že v naših rokah. Radi tega ne umevam, zakaj naj bi ravno tebi prizanašal. Želel si celo, da bi nas vse skupaj medved požrl.”

“Kako hudoben človek je ta konadži! Vse je izdal, vsako besedo! In brez njega ne bi mogli najti pot do tega skrivališča in ne bi nas mogel napasti. A kljub temu ti lahko moj svet veliko pomaga.”

“Kakšen svet?”

Zopet gleda zamišljeno k tlom. Vidim, da bojuje med strahom in zahrbtnostjo notranji boj. Če bi nam res hotel koristiti, mora izdati ogljarja, svojega lastnega svaka. Mogoče premišlja, kako bi nas prav debelo nalagal in si z lažjo pomagal iz zagate. Čez nekaj časa me jako zaupljivo pogleda in pravi:

“Ti se nahajaš v največji smrtni nevarnosti, ne da bi o tej le kaj slutil. Ono, kar ti je tukaj grozilo, je bilo le nekaj malenkostnega proti temu, kar te še čaka.”

“Ah! Kako to?”

“Ali mi hočeš podariti življenje, če ti povem?”

“Da; toda ne misli, da mi bodeš kaj novega povedal.”

“O vendar! Prepričan sem, da niti ne slutiš nevarnosti, ki ti grozi. Nobeden drug kakor konadži je, ki te naj privede v njo.”

“Maščevati se hočeš nad njim in radi tega tako govoriš?”

“Ne. On ne ve, kar vem jaz, in drugi tega tudi niso vedeli. Vsi samo slutijo, da je še več drugih, ki vam strežejo po življenju. Samo Mibarek je vedel tudi to; ta pa je sedaj mrtev.”

“Poraj govori, a požuri se, ker nimam časa.”

“Da rešiš svoje življenje, moraš imeti vedno dovolj časa, efendi. Ali ni res, da boeš Žuta najti?”

Jaz samo pokimam.

“Ti si njegov največji sovražnik. Stari Mibarek mu je poslal sela, da se te varuje. Naznanil mu je tudi, da ga zasledujete in da vas bode vodil toliko časa za seboj, dokler ne padete v Žutove roke. Drugi pa, ki so se vas hoteli tukaj polastiti, so hoteli imeti vašo lastnino. Postavili so se tukaj, da bi vas napadli, a vi ste jim srečno odšli. Toda, to vam nič ne pomaga, ker vam jezdi Žut nasproti. Gotovo je že kje v bližini, in izgnubljeni ste, če vas jaz in moj svak, ogljar, ne rešiva.”

“Saj mi vendar tvoj svak sam streže po življenju!”

“Do sedaj pač, ker je Žutov privrženec. Če mu pa povem, da si mi prizanesel, dasiravno sem bil v vaših rokah, se bode njegovo sovraštvo spremenilo v prijateljstvo, in na vse načine se bode trudil, da vas reši. Jaz sam vas hočem voditi iz gorā po potih, kjer bodete popolnoma izven nevarnosti.”

Ta, ravnotako strahopeten, kakor neumen človek si je izmislil prav leP

nažrt. Hoče me zvabiti k ogljarju, pri kateremu bi bili gotovo izgubljeni, če bi mu zaupali. Vendar se delam, kakor bi mu verjel, in vprašam:

“Ali poznaš Žuta?”

“Gotovo; že večkrat je bil pri meni.”

“In ti tudi že pri njemu?”

“Nekolikokrat.”

“Kje pa prebiva?”

“V Orosi. On je načelnik Miriditov in ima veliko oblast.”

“V Orosi? Jaz sem pa zvedel, da biva v Karanirwan kanu.”

Junak se očitvidno prestraši, ko imenujem to ime; potem pa zmaje z glavo in smehlja se odgovori:

“To se ti je samo radi tega povedalo, da bi se motil.”

“Toda kraj s tem imenom mora vendar nekje biti?”

“Jaz ne poznam nobenega in vendar mi je daleč na okoli vse znano. Verjemi mi, da ti le dobro želim.”

“Res? No, saj bomo videli. Kako daleč je od tukaj do tvojega svaka?”

“Kake četrte ure ježe. Prišel bodeš v veliko, okroglo dolino, ktera se imenuje dolina razvalin. Če se obrneš iz pota, ki vodi v njo, na desno, bodeš kmalu opazil dim, ki prihaja iz njegovih ogljenic.”

“In k njemu nas hočeš peljati?”

“Da, in tam bodeš še mnogo več zvedel, kakor ti morem jaz povedati. Vaše življenje odvisi od tega, da mi zaupate. Sedaj pa stori kakor hočeš!”

Halef si grize spodnjo ustnico. Le težko skriva svojo jezo vsled tega, ker misli Junak, da sta tako lahkoverna. Jaz pa pokimam lopovu z najprijaznejšim obrazom in odgovorim:

“Kakor razvidim iz vsega, si res govoril resnico. Ali naj poskusim, če tudi pošteno meniš?”

“Da, le poskusi, efendi!” zakliče oveseljen. “Videl bodeš, da te ne varam.”

“No dobro, podariti ti hočem življenje. Toda za nekaj časa te moram vseeno zvezati.”

“Zakaj?”

“Ker drugi ne smejo slutiti, da si z nami v zvezi. Na videz se mora goditi vse tako, kakor bi moral z njimi deliti svojo osodo.”

“Ali mi daš besedo, da me potem zopet odvežeš?”

“Obljubim ti, da bodeš prav kmalu zopet prost in da se nimaš ničesar bati.”

“Zveži me potem!”

Pomoli mi roke nasproti. Halef mu vzame pas in mu zveže roke na hrbtni.

“Sedaj pa čakaj pri teh dveh,” pravim hadžiju. “Jaz grem tovarnise iskati.”

Barud el Amazat leži še vedno v nezavesti. Halef ga je prav krepko udaril.

„Jaz grem po onem potu nazaj, po katerem sva prišla. Nimam vzroka, da bi teren še natančneje preiskoval. Moje postopanje z Junakom ni imelo zaželjenega uspeha. Rad bi zvedel kaj gotovega o Žutu in Klaranirwan kanu. Sicer mi nikdo ne bi mogel braniti, da bi z bičem prisilil priznanje, a nočem se poslužiti tega sredstva, ker upam, da pridem tudi na drug način do cilja.

Najprvo poiščem Sandarja. Še vedno leži mirno, vendar mu žila že hitrejšje in krepkejšje udarja. Kmalu mora zopet priti k sebi. Potem grem k prostoru, kjer sta privezana Bibar in Suef. Oba sta pri zavesti. Ko me Aladži ugleda, začne jezno sopihati in me zabuljeno gleda s svojimi krvavimi očmi. Na vse moči se trudi, da bi se oprostil vezij— zaman.

„Ne trudi se!“ mu pravim. „Ne morete oditi svoji osodi. Smešno je, da ljudje, kakoršni ste vi, nimajo nič možgan v glavi in si domišljajo, da bodo frankovskega efendija premagali. Dokazal sem vam, da je vse, kar ste podvzeli, jako otročje. Vedno sem mislil, da boste vendar enkrat uvideli, kako neumni ste; toda vse moje prizanašanje je bilo brezuspešno. Sedaj je pa tudi mene minila potrpežljivost, in dobili boste to, kar ste nam želeli, smrt. Saj niste hoteli drugače.”

Vem, da ne morem Aladžija hujše razžaliti, kakor s tem, da ga imenujem neumnega. Nekoliko smrtnega strahu pa mu ne more škodovati. Potem grem naprej, na rob pečine, odkoder zamorem videti svoje tovariše.

Oško me opazi in mi zakliče:

„Ti si, sidi! Alahu naj bode hvala! Potem je vse v redu!”

„Da. Odveži konadžija, da more splezati gori. Ti pojdi za njim in prinesi vse seboj kar imaš jermen ali drugih vezij. Omar naj ostane pri konjih.”

Čez nekaj časa prideta oba gori; konadži je prvi. Jaz ga sprejemem s tem, da mu pokažem revolver:

„Opominjam te, da ne storiš niti enega koraka brez mojega dovoljenja. V vsem me moraš takoj ubogati, ker te drugače ustrelim.”

„Zakaj, efendi?” zakliče prestrašeno. „Jaz res nisem tvoj sovražnik. Ničesar ne vem in tukaj spodaj sem se popolnoma mirno zadržal.”

„Nobenih nepotrebnih besedij! Že v tvoji hiši sem dobro vedel, pri čem da sem. Niti za trenutek se ti ni posrečilo, da bi me varal. Sedaj pa je konec igre. Naprej!”

Do baštije greva, kjer stoji Halef pri obeh jetnikih. Barud el Amazat je pri zavesti. Ko zagleda konadži te dva, mu uide klic strahu.

„No, ali je to Junak, ali ni?” ga vprašam.

„Alah! Res je!” odgovori. „Kako je prišel sem?”

„Ravno tako, kakor ti; splezal je gori. Vzdigni Barud el Amazata in nesi ga. Junak ni na nogah zvezan in lahko hodi. Naprej!”

Lopova nam morata slediti k Bibarju in Suefu. Pogledi, ktere menjavajo, mnogo govorijo, a nikdo ne spregovori besede.

Oško je prinesel seboj jermena. Razven tega pa še slečemo Barud el Amazatu kaftan, ktereга razrežemo v dolge povoje in jih potem zvijemo

v vrvi, s katerimi povežemo Baruda in Junaka. Potem se odpravimo k Sandaru, ki je menda pravkar oči odprl. Kakor divja zver sope in kakor kača se zvija, da bi se rešil spon.

“Le mirno, moj ljubček!” se smeje Halef. “Kterega enkrat imamo, ga imamo dobro.”

Tudi tega Aladžija spravimo k drugim jetniki. Drevesa stojijo skupaj in povežemo jih na debela, da se nikakor ne morejo oprostiti. Konadži, ki dosedaj ni bil zvezan, da je druge prenašal, pride zadnji na vrsto.

Sedaj jim vzamemo zamaške iz ust, da morejo govoriti; vendar pa raje molčijo. Vidim, da se Halef pripravlja k pridigi; prekinem ga z poveljem, naj gre po orožje jetnikov.

Ko leži vse skupaj, tvori kupček lep, mal arzenal.

“To orožje je bilo pripravljeno za našo usmrtitev,” pravim. Sedaj je naš plen, s katerim lahko razpolagamo, kakor hočemo. Uničili bomo vse. Zbijte kopita od pušk in samokresov, s čakani pa skrivite cevij!”

Nikdo ni za to hitreje pripravljen, kakor Halef. Nože zlomimo in konečno razbijem z svojo hajduško sekiro Aladžijeva čakana. Nepopisljivi obrazi so, ktere delajo dosedanji lastniki orožja. Vendar molčijo, samo Junak zakliče, ko razbija Halef njegovo puško:

“Stoj! Ta je moja!”

“Sedaj ne več,” odgovori Halef.

“Toda jaz sem vaš prijatelj!”

“In sicer najboljši, kar jih imamo. Bodi brez skrbi! Kar ti je efendi obljubil, bode tudi držal.”

Sedaj se zopet obrne k drugim z obrazom, da zopet slutim, da hoče govoriti kak govor. Pomignem mu, naj mi sledi, in se odstranim iz vidika jetnikov.

“Gospod, zakaj naj ne govorim z njimi?” vpraša.

“Ker nima nobenega pomena. Če odidemo, ne da bi kaj spregovorili z njimi, jih pustimo v večjem strahu, kakor bi ga imeli po tvojem velikem govoru.”

“A tako! Ali gremo?”

“Da, in se ne vrnemo.”

“Alah! To je pa hud tobak! Ali jim naj povem, kaj mislim od njih?”

“To že sami vedo.”

“Ali jih naj pustimo tukaj gori, da poginejo lakote in pomanjkanja? Sami se ne morejo oprostiti. Potem si pa tudi Junaku obljubil, da ga pustiš odvezati! Ali nočeš držati svoje besede?”

“Pač! Le nič ne skrbi! Ogljar gotovo ve, kje so, in trudil se bode, da jih kmalu oprosti.”

“Ali jezdimo k njemu?”

“Da. Idi toraj!”

“Čakaj samo še trenutek, sidi! Par besedi moram z njimi govoriti drugače umrem.”

Hiti k jetnikom nazaj in jaz mu sledim, da bi preprečil kako neumnost. On se postavi pred nje, ponosno in samozavestno, ter pravi:

“V efendijevem in svojem imenu vam naznam, da smo, predno smo vas premagali in tukaj privezali, zakopali pod drevesa pet funtov smodnika. Dolga zažigalna vrstica je zraven in prižgali jo bomo, kakor hitro se nam zljubi, od daleč, in ne da bi vi kaj videli. Vaše ude bode razneslo na vse vetrove in nikdo se ne boče bolj veselil, kakor jaz, ker sem slavnih hadži Halef Omar ben hadži Abul Abas ibn hadži Davud al Gosara!”

Ko si je na ta način olajšal srce, pride nazaj in vpraša:

“Ali ni bilo to dobro? Koliko strahu bodo lopovi zavžili, ker mislijo, da sedijo na smodniku, ki lahko vsak trenutek zleti v zrak.”

“No, sredstvo, katerega si si izmislil, da trpinčiš te može, ni ravno bistroumno izmišljeno. Naj ti verjamejo ali ne, toliko je gotovo: negotovost, v kateri se nahajajo, je že kazen za nje.”

“Verjeli bodo; prepričan sem o tem.”

“Če bi jih hoteli usmrtiti, bi lahko to storili veliko ceneje. Smodnik je tukaj jako drag in kar pet funtov! Pomilujem jih, če verjamejo, da imamo pet funtov smodnika seboj.”

Sedaj se odpravimo doli k Omarju, ki je ostal pri konjih. Tam od vzamem kcnadžijevemu konju sedlo in jermena, vržem vse skupaj na tla in naženem žival v smer, od koder smo prišli. Nimam namena, vzeti konja seboj. Moram ga prepustiti samega sebi in radi tega je boljše, če je prost. Na ta način se ne more vjeti za jermena ali sedlo v gozdu, kjer bi moral potem žalostno poginiti.

Sedaj zopet zajezdimo naše konje in kmalu pridemo do prostora, kjer leži Menah el Barša. Njegovo razmesarjeno truplo nudi grozen pogled. Mrtvo truplo pustimo ležati in ga tudi natančneje ne ogledujemo. Konji jako neradi stopijo čez njega.

“To je resna sodba,” pravi Halef, ter obrne obraz stran. “Roka Alaha zadene vse brezbožneže, enega preje, drugega kasneje, in vendar se nečje poboljšati. Stran od tega strašnega prostora!”

Hitro požene konja in mi mu molče sledimo. Kaj pa naj bi tudi rekli drugega, kakor on? —

Stene soteske so vedno višje, in zožijo se zopet tako, kakor preje. Nekaj neizrečeno vzgрозljivega imajo v sebi; res se ne imenujejo zastonj hudičeve pečine.

Ko jezdimo že dobre četrte ure, se soteska odpre in vodi v veliko okroglo dolino. Ko jo ugledam, nehote zadržim konja. Podobna je veliki skledi, katere tla morajo imeti najmanj eno uro hoda v premeru. Toda, kako izgleda v tej skledi!

Robovi okrog so skalnati in se precej strmo vzdigujejo. Tam, kjer se je zamogla vegetacija vkoreniti, so več sto let stara iglata drevesa, katerih tema kontrastira z živahnim zelenjem velikanskih listnatih dreves. Proti jugu in zapadu je videti, kakor bi imela dolina širok izhod. Popolnoma na dnu pa so velikanske skale, kosi v velikosti večnadstropne palače. Vse pa je poraslo z divjim grozdom, efejem in drugim takim ze-

lenjem; med vsem tem pa raste grmičevje tako gosto, da se pač nikdo ne bi mogel preriti skozi.

Ali je kak potres razrukal to kamenje, ali je bilo nekdaž tukaj kako podzemsko jezero, ktereга skalnata odeja se je naenkrat zrušila? Dolina vsaj izgleda tako, kakor bi imela nekdaž skalnat obok nad seboj in ktereга je potem hudič s pestjo zdrobil. — Od tukaj, kjer se vstavimo, vodi sled na desno, vedno ob robu kotline. Sledimo ji. To je smer, o kateri je govoril Junak. Dolgo časa se ogledujem po ogljenicah, ktere bi morale biti tukaj. Konečno zagledam, da se trese zrak v solnčni svitlobi. To je znamenje gorečega ognja, ki gori brez dima.

„Tam mora biti ogljarja Šarka bivališče,“ pravim. „Kakor se vidi, ne more biti dalj do tja, kakor kakih pet minut. Najraje bi šel rekognoscirat. Jezdite v grmovje in čakajte na mene.“

Halifu oddam konja in puške, ter se odpravim peš naprej. Kmalu pridem do roba prostega prostora, ktereга dno je črno pobarvano. Sirovo iz kamna narejena hišica stoji v sredi istega, in okoli in okoli vidim goreče ali pa že izgorele kope.

Eden teh stožčastih kupov, največji od vseh, stoji na desno od mene na robu planjave in popolnoma je naslonjen na navpično steno. Tako izgleda, kakor bi že leta in leta ne bil zažgan.

To me začudi. Toda moje pozornosti vrednejša kakor ta kopa, se mi zdi velikanska lipa, katero vidim, ko pogledam navzgor. Nikjer na okolu ne vidim drugega drevesa te vrste. Ali je mogoče to tista votla lipa, skozi ktere notrino vodi skrivna pot v jamo? Potem je lahko mogoče, da je pod njo se nahajajoča kopa v kaki zvezi z drevesom.

V bližini ogljenice je narejena kamenita klop, na kateri sedita dva moža, ki kadita tobak ter se nekaj skupaj pogovarjata. Nedaleč od njiju, na drugi strani kope stoji osedlan konj. Grmičevje, ob katerem stojim jaz, se vleče do kope in še daleč naprej. Dotika se tudi klopi, kateroosenčuje s svojimi, že odevetelimi vejami. Kaj, če bi skusil priti skrivaj za klop? To ne bi bilo tako težavno. Mogoče bi kaj važnega slišal.

Eden mož je — kakor bi pri nas rekli — mestno oblečen. Njegova obleka nič kaj ne spada v ta kraj. Čokati, umazani in revno oblečeni postavi drugega je pa videti, da je ali ogljar sam ali eden njegovih pomočnikov.

Kaj hoče gosposko oblečen človek od umazanega ogljarja? Govorita tako, kakor ljudje, ki se zelo dobro razumejo in ki drug drugemu zaupajo. Zavzamem se, da moram vsaj nekaj njihovega pogovora slišati.

Radi tega se vrnem nekaj korakov nazaj in lezem med grmovjem naprej v smeri, kjer sta. To seveda ni tako lahko, kakor sem si mislil. Grmovje stoji vse preveč skupaj. Večkrat se moram popolnoma po tleh plaziti, da ne bi tresel vej ter se s tem izdal.

Ko pridem do skalnate stene, opazim v svoje največje začudenje, da sem na precej izhojenem potu, ki prihaja nekje iz višine. Ali vodi mogoče ta pot k lipi?

Grem po njej, toda v nasprotni smeri, in kmalu sem pred kopo, tam, kjer se stika dolnji del z skalo, da je videti kakor bi rastla iz nje. Pot se kar naenkrat konča pri vznožju kope, kar se mi jako čudno zdi.

To kopo pred seboj, skalnato steno ob desni, slišim od leve glasove obeh mož. Klop, na kateri sedita, loči od pota ozko grmovje. Vležem se na zemljo ter se plazim po trebuhu naprej.

Sedaj pridem tako blizu klopi, da bi jo lahko dosegel z rokami. Vendar sem tako skrit za grmovjem, da me ne more nikdo opaziti.

Boljšje oblečeni ravno govorijo. Izraža se na kratko, zapovedujoče in poslužuje se jako lepe turščine. Ravno, ko se pripravno vležem, ga slišim, ko pravi:

“To je seveda čudna stvar. Nemec preganja Mirabeka, Aladžija, davčnega upravitelja in Barud el Amazata. Ne izpusti jih izpred oči in ne da jim miru ne po dnevi, ne po noči. Zakaj?”

“Tega ne vem,” odgovori ogljar.

“In sedaj jih čakajo v soteski? Ali res pride? Ali se bode posrečilo?”

“Na vsak način. Sovražniki sploh ne morejo mimo, ne da bi bili usmrteni. Junak, ki je prinesel poročilo, da pridejo, je ostal pri njih. Potem je s konadžijem sedem mož proti štirim. Zraven tega pa še pride, da je sedmorica pripravljena, dočim drugi štirje napada niti ne slutijo.”

“Po vsem tem, kar si mi pripovedoval o njih, jih vendar ni podcenjevali. Kaj pa, če pri prvem znamenju napada obrnejo svoje konje in pobegnejo?”

“Prvo znamenje napada bode že njih smrt. Aladžija nikdar ne zgrešita svojega cilja, če vržeta čakane. Da bi pa bežali, tem ptujeem ne pade v glavo; preveč predrzni so.”

“No, naj se le posreči! Jaz bi bil zadovoljen. In če je konj tega Nemea res tako krasna žival, kakor praviš, bode Žut gotovo še posebej dal kako plačilo. O tem sem prepričan. Dobro je, da sem prišel k tej priložnosti; konja lahko takoj sprejemem in ga odvedem v Rugovo.”

Skoraj bi se izdal vsled veselja, ko slišim to ime. Nehote sem se zganil, da je listje zašustelo. K sreči pa tega ne opazita. Toraj v Rugovi stanuje Žut! Ali pa je to konjski trgovec Kara Nirwan? Na to vprašanje takoj slišim odgovor, ker govornik pristavi:

“Take konje rabimo, ker Kara Nirwan namerava velik napad onostran srbske meje in radi tega zbira pri Pristini hrabre može, ki morajo biti z dobrimi konji oskrbljeni. On sam jih bode vodil in radi tega mu bode ta krasni žrebec gotovo dobrodošel.”

“Velik napad? Ali ni to prenevarno?”

“Ne tako, kakor bi človek mislil. Sedaj povsodi vre. Ne govori se več o roparjih, ampak o patrijotih. Roparstvo si je nadelo politični turban na glavo. Kdor si želi imovino drugega, pravi, da hoče osrečiti ljudstvo in ga oprostiti. Toda nisem prišel radi tega semkaj, da bi se s teboj o tem pregovarjal, ampak neko naročilo imam od Žuta. Ali je jama sedaj prazna?”

“Da.”

“In ne pričakuješ za nekaj časa nobenega posetnika?”

“Ne. Sicer sem nameraval tega Nemca in njegove tri spremljevalce zvabiti v njo; to pa sedaj ni več potrebno, ker bodo usmrteni v hudičevi soteski. Če bi jih pa tudi imel, bi bilo čez kake tri ure vse končano. Zažgal bi to kopo za nama; dim bi šel v jamo, da bi se morali zadušiti.”

“Potem pa ostane dim toliko časa v jami, da več dni nikdo ne sme notri?”

“O ne. Izbine skozi votlo lipo. Če odprem tukaj spodaj vratica, nastane tako jak prepih, da že čez nekaj ur ni opaziti nikakega sledu o dimu.”

“To je res krasno urejeno! Toraj votlino za noben slučaj ne rabiš?”

“Ne.”

“To bode Žutu zelo ljubo. Vlovili smo namreč nekega tujca, kterega bomo toliko časa hranili, dokler se ne odkupi. Tukaj ga bomo spravili.”

“Zopet enkrat? Ali pri vas v karavljju ni prostora?”

“Ne. Tam je sedaj nek trgovec iz Škopelj, kteri je prišel skozi Hamd el Amazatovo roko v past. Njegova rodbina pride za njim, tako da nam bode moral pustiti vse svoje premoženje. Hamd el Amazat je to rodbino že prej poznal, in jako dobra misel je bila od njega, da se je trgovca polastil.”

Kar sem tukaj slišal, je več vredno, kakor denar. Tukaj, ob stari ogljenici sem zvedel vse, kar se mi je od dne do dne vedno dalje odmikalo!

Toraj je oni perzijski trgovec s konji, Kara Nirwan, res Žut in v Rugovi pa stanuje. Tam mora biti karavlj, toraj kak star stražni stolp, v kterem je zaprt nek trgovec iz Škopelj, najbrže Gallingré, in kterega hočejo spraviti ob vse premoženje. Tudi njegovo rodbino hočejo s kako satansko zvijačo spraviti ob prostost. Prav po škipetarsko!

In v Srbijo je nameravan napad, pri kterem naj bi Žut jezdil mojega Rija! K sreči je vrla žival še v moji posesti, in prav nič nimam veselja, da bi si pustil konja vzeti, mene pa usmrtiti.

Dalje pa ne pridem v svojem premišljevanju, ker slišim nekaj, kar moje pozornost v največji meri vzbudi, nekaj, kar se mi zdi skoraj neverjetno. Ogljar namreč vpraša:

“Ali se pa tudi izplača, držati onega tukaj, kterega mi hočete poslati?”

“Gotovo. Mož mora biti neizmerno bogat.”

“Imenoval si ga za ptujca. Toraj ne biva v deželi Arnavtov?”

“Ne. Inozemec je, Anglež.”

“Potem je gotovo jako bogat. Ali ga že imate v svoji oblasti?”

“Še ne. Toda gotov nam je. Stanuje v Rugovi v konaku, in čaka tam na nekoga, ki pa noče priti. Prišel je z najetimi konji in slugo, ter ima pri sebi celo dragomana, kteremu plačuje na dan trideset pijastrov in vso oskrbo. Ta človek je prav smešna postava. Strašno dolg in suh je, nosi modra okna pred očmi, usta ima kakor kit, in nos, ki se ne da popisati.

Jako je dolg, kumari podoben in otečen. Živi kakor padišah, in nikdo mu ne more pripraviti dovolj dragih jedil. Če odpre mošnjiček, se zasvetijo sami cekini in kljub temu se oblači, kakor Kurent. Njegova obleka je siva, in na glavi ima siv klobuk, ki je tako visok kakor minaret mošeje v Damasku.”

Ko to slišim, mi je tako, kakor bi me kdo po obrazu udaril. Popis se popolnoma vjema na mojega angleškega prijatelja Davida Lindsayja, s katerim sem se poslovil pred kratkem v Carigradu. Pri tej priložnosti mi je tudi rekel, da bode čez nekaj mesecev v Stari Angliji.

Vse se popolnoma vjema, obleka, bogastvo, modra očala, široka usta, velikanski nos — mora biti on! In v mislih preračunim, kako bi bilo mogoče, da se nahaja sedaj v škipetarski deželi, v Rugovi. Mogoče pa je, da je kmalu za menoj zapustil Štambul z ladijo ter se izkrcal v Allsio ali Škopljah.

“Kljub vsej smešnosti je bogat plen,” nadaljuje govornik, “mogoče najbogatejši, kar smo jih dosedaj naredili, ali ga še kedaj bomo. Danes zvečer ga bodo prijeli in vtaknili v karavlj. Takoj po mojem povratku pa ga bomo po ovinkih, da nas ne more nikdo srečati, dovedli k tebi. Pripravi se na naš prihod.”

“Tako!” zamrmra ogljar. “Danes zvečer ga boste vjeli. Če se odpraviš še danes od tukaj, si lahko zgoda v Rugovi, ker poznaš pota. Karavlj je tako na samem, da se lahko odpravite z Angležem tudi podnevi ne da bi vas kdo videl, in potem ste lahko že zvečer tukaj. Toda — ali zamore ta mož govoriti v našem jeziku?”

“Žal da ne; radi tega ima vendar tolmača seboj.”

“To je jako neprijetno. Zelo nerad se vmešavam v take stvari, toda Žuta moram ubogati. Če se Anglež ne zna izražati v našem jeziku, mi bode delal velike neprilike. Upam, da me bode Žut za to dobro plačal.”

“Zadovoljen bodeš. Saj veš, da naš poveljnik in zapovednik nikdar ne skopuhari, če se je treba izkazati. Ta stvar je toraj rešena. Jutri pridem na vsak način še pred večerom sem in pripeljal bodem Angleža in tolmaču. Ne bode težko, da tudi tega prevladamo, tebi pa bode vsled njegove navzočnosti ravnanje z jetnikom olajšano.”

“Kako se pa imenuje ta ptujec? Kako se glasi njegovo ime?”

“Kaj je, ne vem. Ima naslov, ki se izgovori kakor sur ali ser, in tudi njegovo ime je tuja beseda, ktere še nisem nikdar slišal in je tudi ne razumem. Glasi se kakor Linzej. Zapomni si ga!”

Sedaj nimam nobenega dvoma več o osebi Angleža. Mora biti moj stari, dobri, če tudi nekoliko čudni David Lindsay.

Zakaj se mudi v Rugovi? Kaj ga je vendar privedlo do tega, da se je odpravil tako hitro iz Carigrada proti zapadni Albaniji? Ne morem tega razumeti. Tujec čez nekaj časa nadaljuje:

“Po tem, kar sem od tebe slišal, bi moral biti Nemec že davno napaden. Vznemirja me, da Aladžija in tovariši še niso tukaj.”

“Mogoče se je Nemec pozneje odpravil, kakor je Junak menil. Ko se je odplazil od svoje koč, so ptujci še spali. Vled naporov zadnjih dni

ni čudno, če so jako utrjeni. Sicer pa je dobil konadži ukaz, naj skrbi za to, da ne bodo prehitro jezdili, in potemtakem ni nič čudnega, če še niso prišli.”

“Mene pa skrbi to zakasnenje. Najraje bi šel k hudičevim pečinam, da bi videl, kako stvar stoji.”

“Tega ne smeš; vse bi lahko zkazil in mogoče bi prišel tja ravno takrat, ko bi dospeli ptujci na označeni prostor. To bi vzbudilo njihovo sumnjo. Ne, ostani tukaj! Še dovolj časa imamo. Nikakor ni mogoče, da bi se napad ponesrečil.

“Dobro, potem hočem potrpeti. Medtem pa mi lahko pokažeš jamo.”

Oba se dvigneta z klopi. Kjer slutim, da je skrivni vhod v jamo z kopo, zraven katere ležim, v zvezi, se hitro umaknem. Prav tiho se splazim na pot nazaj in potem tja, kjer so se tovariši skrili v grmovju.

Ko pridem tja, takoj vidim, da Oškota ni; predno pa morem vprašati, kje je, mi Halef naznani:

“Gospod, Črnogorec je odšel; rekel je, da kmalu pride.”

“Kam pa je šel?”

“Ne vem. Komaj si izginil, je hitro in kratko rekel: oditi moram, toda čez kake pol ure se vrnem. In predno mu je mogel kdo kaj odgovoriti, ali ga celo zadržati, je odjezdil.”

“Kam? V smeri, od koder smo prišli?”

“Da, sidi!”

“Potem vem, zakaj se je vrnil. Kakor veste, smrtno sovraži Barud el Amazata, ker mu je odpeljal hčer. Dasiravno smo imeli tega sovražnika večkrat tako blizu, da bi mu zapodil kroglo v glavo, tega ni storil. Preje ko smo privezovali jetnike, je imel priložnost, izvršiti svoje maščevanje. A ni ga hotel, ker se je pač bal, da ga bodem zadržal. Na videz je radovoljno jezdil z nami naprej, a kasneje se je vrnil, da izvrši svoj tajni naklep. Jaz sem se zamudil za kake četrt ure. Medtem pa je on že prišel do hudičevih pečin in Baruda ni več mogoče rešiti. Vendar, poskusiti hočem. Moj konj je jako hiter. V petih minutah sem tam. Ostanite tukaj skriti, dokler se ne vrnem.”

Hitro jezdim nazaj. Za Rija zadostuje besedica ‘kavan — hitro!’ Komaj jo izgovorim, že oddirja kakor pšica. V slabi minuti sem v ozki soteski, a vranec dirja naprej. Še ena minuta in še ena — — čez tri vidim Monahovo truplo. Ravno skoči konj čez njega, ko se začuje od zgoraj tako strašen krik, da se kar zganem, Rij pa se tako ustraši, da se zaleti v skalnato steno ter se potem spne sredi kalopa. Če se ne bi z vso močjo in težo naprej vrgel, bi prav gotovo z konja odletel. Tako ga pa vstavim in pogledam navzgor.

Kjer vidim, me tako vzgrozi, da se mi skoraj kri v žilah vstavi. Prišel sem namreč že tako daleč, da vidim bastijo. Popolnoma na robu iste, ravno tam, odkoder je Manah el Barša padel v globočino, vidim dva moža, ki se skupaj borita — Oško in Barud el Amazata. Zadnji ni zvezan in se lahko prosto giblje. Tesno sta objeta. Vsakdo gleda na to, da bi vrgel svojega nasprotnika čez rob bastije,

Jaz se ne ganem z prostora. Če bi se še tako požuril, bi prišel prepozno. Predno pridem gori, se mora boj že končati. Eden mora obležati spodaj razmesarjen — ali oba!

Svoje glavno Oškotovo ravnanje mi ni po volji. Nisem hotel pustiti Barud el Amazata usmrtiti, a Oškotovo življenje mi je vendar veliko ljubše, kakor njegovo. Oba se nahajata sedaj v enaki nevarnosti, ker, kakor je vidno, sta oba enako močna in urna. Ali naj oba pogineta? Ne! Eden od njih je na vsak način izgubljen, a ni treba, da bi bil Oško. Radi tega skočim raz konja in pomerim s puško. Barud el Amazat naj bi dobil kroglico. Seveda je težko streljati. Oba sta v tako tesnem objetju, da hočem radi tega streljati, ker se lahko na sebe in svojo puško zanesem.

Dolgo merim. Kroglica mora zadeti Barudovo glavo. Oba borilca vidita, kaj nameravam. Barud se na vse načine trudi, da bi mi ne mogel uničiti cilja. Oško pa se boji, da bi njega zadel, in radi tega zakriči:

“Sidi, ne streljaj! Doli mora. Pazi!”

Vičim, da spusti svojega nasprotnika. Tudi ta tako stori ter stopi na stran, da bi prišel k sapi. Sedaj se Oško obrne, da dobi Baruda med sebe in prepad. Potem dvigne pest, kakor bi ga hotel po glavi udariti; toda, to je bila samo zvijača, ker, ko dvigne Barud roke, da bi udarec odbil, se Oško bliskovito hitro skloni ter ga sune s pestjo v želodec. Istočasno se vrže k tlom da ga njegov nasprotnik ne bi mogel prijeti in potegniti seboj.

Kar je nameraval, se mu je posrečilo. Barud el Amazat se opoteče nazaj, stegne roke, da bi se oprijel svojega sovražnika, a zgrabi v zrak ter pade v prepad. Njegovo truplo udari zraven Manahovega. Vzgrožen se obrnem stran.

Zgoraj pa Oško zopet poskoči, se skloni naprej, in ko vidi Barudovo truplo, zakliče zmagoslavno:

“Senica je maščevana. Ta moč ne bode nikdar več ukradel hčer kakega svojega prijatelja. Njegova duša pride v globokejši prepad, kakor je ta, v katerega je padlo njegovo truplo. Ostani spodaj, efendi. Takoj pridem.”

“Kje so pa drugi?” mu zakličem.

“Tam, kjer smo jih pustili. Nobeden se ne more oprostiti; za to sem skrbel.”

Stopi od roba, jaz pa se podam k studenčku, kjer je njegov konj. Čez nekaj časa pride doli. Še predno ga morem grajati začne:

“Sidi, ne govori o tem! Kar se je zgodilo, se ne da več prenarediti. Tiho sem nosil svojo jezo v sebi. Tvoja vera ti prepoveduje maščevanje, toda v gorah moje domovine vlada postava vračila. Alah je dal in mi ga moramo ubogati.”

“Ne, Alah ni dal,” ga zavrnem. “Ko moliš, ga imenuješ očeta odpuščanja, vir usmiljenja; kako bi bilo potem v njegovi volji, da mu iztrgaš sodstvo! Barud el Amazat ti je oropal hčer, a je ni usmrtil. Tudi če misliš, da si bil opravičen vračati enako z enakim, mu ne bi smel vzeti življenja.”

“Radi tega tako govoriš ker si kristjan. Da, Senice ni usmrtil, a prodal jo je kot sužnjo, in kaj je morala pretrpeti v Egiptu, več bolje, kakor jaz, ker ti sam si jo oprostil. To je bilo še hujše kakor če bi jo usmrtil! In koliko sem radi tega trpel jaz ter Isa ben Manfei! Po vseh islamskih deželah sem jo zaman iskal. Njen ropar je smrt zaslužil, ki ga je tudi kmalu dohitela. Kratki trenutki strahu, kterega je zavžil, ni nič proti bolesi, katero sem moral pretrpeti!”

“Toda umoril si ga, na grozovit način umoril!”

“Ne, sidi, to ni bil umor, ampak pošten boj, mož proti možu in življenje proti življenju. Jaz ga nisem zahrbtno napadel. Lahko bi ga usmrtil ko je bil privezan na drevo; toda jaz sem ga odvezal in spravil na bastijo. Tam sem ga oprostil vezij, vrgel svoje orožje proč in mu rekel, da je prišla ura povračila. Naznanil sem mu, da hočem biti velikodušen in da mu dam priložnost, braniti se proti smrti. Da, nekaj časa sem mu celo prizanašal. Močnejši sem, kakor je bil on dasiravno mogoče nasprotno misliš. Šele ko sem videl, da hočeš streljati, pri čemur bi me lahko tvoja kroglja pogodila, sem se poslužil svoje premoči. Ali me hočeš sedaj grati?”

“Da, ker si ravnal za mojim hrbtom.”

“To sem moral, ker sem vedel, da mi ne bi pustil ga kaznovati.”

“Toda, ker si ga odvezal, si tudi zrahljal vezij drugih?”

“Ne ampak še bolj sem jih nategnil, kakor so bile preje. Nemogoče je, da bi se sami oprostili. Vem, da si hud name; toda, to sem že vedel in pripravljen sem, da me ošteješ. A prisego katero sem storil, sem izpolnil. Naredi z menoj kaj hočeš.”

“Zajezdi in pridi!” odgovorim suhoparno.

Kaj pa naj bi tudi naredil? Mrtveca ni mogoče obuditi k življenju, Črnogorec je pa ravnal tako, kakor je pač bil vzgojen. Maščevanje mu je bila sveta dolžnost. Nezadovoljen sem bil z njim, a vendar tudi nisem imel pravice, da bi ga sodil.

Vrneva se nazaj. Jaz jezdim nezadovoljen naprej in on mi molče sledi. Ko prideva do mrličev, zaprem oči. Moj vranec skoči čez nje in takrat se mi je zdelo, kakor bi slišal tožec glas, kteremu je takoj sledil strel.

“Kaj pa je bilo?” vprašam, ne da bi se ozrl.

“Živel je še,” odgovori Oško. Moja kroglja mu je okrajšala bolečine.”

Takšen je orijent: zraven bliščeče, varljive svitlobe tem temnejše, vzgрозljivejše sence!

ČETRTO POGLAVJE.

V biserni jami.

Po tem maščevalnem činu Črnogorca, kterega žal nisem mogel preprečiti, se vrneva nazaj k tovarišem, ki so skriti v grmovju blizu ogljenice. Seveda bi radi vedeli, kaj se je zgodilo, in ko prideva do njih, nas vprašajoče gledajo, a niti od mene niti od Oškota ne zvedo ničesar.

Preje, ko sem se splazil k ogljenici, sem videl konjsko sled, vodečo na desno v grmovje. Nisem ji sledil in radi tega sklenem, to sedaj storiti. V času moje odsotnosti se ni nič prigodilo in radi tega menim, da lahko moje tovariše še nekaj časa same pustim.

Ni mi treba dolgo hoditi po sledu, ko zagledam konje. Pet jih je in zraven sta Aladžijeva lišca. Toraj so jih skrili kljub prepričanju, da bomo v soteski usmrteni.

Sedaj je prišel čas, da se ogljarju pokažemo. Zopet zasedemo konje in jezdimo k njegovi koči. Ko pridemo do roba grmovja in imamo planjavo pred seboj, stoji s ptujcem pred vratmi svoje hiše. Kljub oddaljenosti vidimo natančno, da ju naš prihod prestraši. Hitro spregovorita nekaj besed med seboj in potem nam prideta počasi nasproti. Mi jezdimo k njima.

“Akšaminis šair elzun,” pozdravim. “Čegava je ta hiša?”

“Moja,” odgovori ogljar. “Jaz sem ogljar, in imenujem se Šarka.”

“Potem smo na pravem potu. Ali dovoliš, da razjahamo in se nekoliko spočijemo?”

“Dobrodošli ste mi. Kam vas vodi vaša pot?”

“V Ibali hočemo. Kako daleč je še do tja?”

“V treh urah ste lahko tam.”

“Ali je pot težko najti?”

“Ne. Toda, ali bočete res v Ibali?”

“Saj smo vendar povedali! Zakaj naj bi ti napačno poročal, ko te hočem vendar po natančnem potu povprašati?”

Precej začuden obraz napravi. Po vsem, kar je od nas slišal, si ne more misliti, da bi bil označeni kraj cilj našega potovanja. Ker pa imenujem to ime, ga preseneti.

“Kaj pa hočete tam delati?” vpraša.

“Samo prenočiti hočemo in jutri odpotujemo naprej.”

“Kam.”

“Čez gore Fanti v Leš, ki leži ob morskem obrežju.”

Med tem pogovorom smo razjahali in stojimo si nasproti. Toraj to je nevarni ogljar, kateremu človeško življenje ni nič! Preje ga nisem natančno opazoval. Surovega obraza je, katerega poteze opominjajo k opreznosti. Svoji sestri, prodajalki oglja, ni prav nič podoben.

Drugi je popolno nasprotstvo od njega. Neglede na snažnost njegove obleke, ima nekaj boljšega na sebi. Njegov obraz je odprt in skoraj dekliski. V njem bi se človek prav lahko motil.

“Kaj zahtevaš, gospod?” vpraša Šarka. “Ali hočete kaj za jesti ali želite vode za konje?”

“Jedli ne bomo, pač pa je treba konje napojiti. Ali je kak studenec v bližini?”

“Da, takoj zadaj za hišo. Dovolj, da vas vodim tja.”

Studenec izvira takoj zadaj za hišo in priteka v korito, ki je jako pripravno za napajanje konj. Ptujec nam počasi sledi, ker noče preslišati nobene besede, kar bomo govorili.

Konjem vzamemo brzde iz gobeev ter jih napojimo. Medtem povprašaje ogljar, ki ne more zakrivati svoje velike radovednosti:

“Tako redkokeda pride kdo v to samoto, da mi morate oprostiti, če bi rad vedel, kdo da ste.”

“Tvoja želja je opravičena. Mi smo ptuji v tej deželi in prihajamo iz Drinopolja, ter hočemo jezdit v Leš, kakor smo ti že naznanili. In ker veš, kdo smo, ti bode razumljivo, da hočemo tudi mi vedeti kdo je efendi, ki nas tako začudeno ogleduje.”

Nisem veliko preveč povedal ker še več, kakor samo začudenje je brati v ptujčevem obrazu. Nekaj časa ogleduje mojega vranca, nekaj časa pa mene, kakor bi bila kaj čudovitega. Da smo mi, smrti zapadli moške sedaj tako zdravi pred njim, se mu zdi nekaj nezapopadljivega, dasiravno je še preje dvomil, da bi se napad posrečil. On in ogljar nas imata za ljudi, ki so na nerazumljiv način odšli gotovi smrti.

“Da, to zamoreš zvedeti,” odgovori Šarka. “Ta efendi je učenjak iz Djakova, ki je, kakor vi, na potovanju.”

“Učenjak je! Potem je obiskoval vsenčilišče, kakor tudi jaz. Jako me veseli, da ga zamorem spoznati. Že izgleda tako, kakor velik modrijan in upam, da me bode podučil. Bodi pozdravljen!”

Po teh besedah stopim k takozvanemu učenjaku in mu na najprijaznejši način ponudim roko. On položi svojo v mojo in odgovori v zadregi:

“Da, jaz sem bil v Štambul in sem študiral, vendar ne ljubim znanstvenih pogovorov.”

“Zakaj ne? Drevo, ki nosi sadje ga naj ne obdrži za-se. Saj šele potem koristno postane, kadar se ga zavžije. Kakor drevo ne more svojega sadu samo zavžiti, tako tudi sad tvojega učenja ni samo za te, ampak tudi za druge, katerim zamore koristiti. Toraj iz Djakova prideš. Klam te vodi tvoja pot od tukaj?”

“V Keprili.”

“Potem bi moral jezdit skozi Perzijo in Škoplje. To bi bila najboljša in najkrajša pot.”

“To tudi jaz vem, toda ker sem pravzaprav naravoslovec, sem jezdil v gore, da poiščem zanimive kamne.”

“Tako! Jaz sem dosedaj vedno mislil, da je iskanje kamnov težavno in umazano delo. Ker te pa takega vidim, pridem do drugega zaključka. Tvoja veda je jako zanimiva, ker ti dovoli vpogled v Alahovo vsega močnost. Poglej to dolino s svojimi razvalinami in velikanskimi granitnimi skalami! Zakaj in v kateri perijodi je to nastalo?”

Pri tem vprašanju postane v obraz jako rudeč. On ni niti naravoslovec in tudi iz Djakova ne pride. Tudi jaz ne nameravam v tem trenutku iti v Ibali. Vsi se lažemo drug drugemu, kar se sicer moralčno ne more imenovati lepo, a v tem slučaju je obojestranska potreba.

Modrijan premišlja in premišlja, dokler konečno ne odgovori:

“Pred Alahom vsa veda nič ne pomaga. On je naredil kamenje, ne mi. Radi tega tudi ne smemo premišljevati, kako je nastalo.”

To je res. Potem pa tudi ne bi bilo treba naravoslovcev. Tudi ogljarju se menda kaj takega dozdeva, ker se na široko zasmehlja, in da bi odvrnil mojo pozornost od modrijanovih znanosti pravi:

“Take tuji ste v deželi in vendar si sami iščete pot! To je od vas jako predrzno. Drugi ljudje bi si vzeli vodnika. Zakaj tudi vi niste tako storili?”

Sedaj se obrne pogovor tako, kakor si ga želi. Seveda mora zvedeti, kako je prišlo, da smo sploh in celo brez konadžija k njemu prišli.

“Vaši vodniki niso zanesljivi,” odgovorim.

“Ne? Kako to?”

“Imeli smo enega ki nam je vse mogoče obljubil. Hotel nas je privedi sem, ker te zelo dobro pozna.”

“Kak moj znanec? Kdo bi naj to bil?”

“Gostilničar v Treska konaku.”

“Tega seveda poznam. Priden in zanesljiv mož je. Kako pa pride, da ni pri vas?”

“Ostal je zadaj, še predno smo dospeli do svojega cilja.”

“To se mi od njega jako čudno zdi. Kakšen vzrok je pa imel?”

“Vprašaj ga sam, če se z njim snideš. Nismo o tem veliko govorili. Zdi se mi pa, da je našel družbo, ki mu je ljubša, kakor naša. Najbrže se je podal k isti.”

“Kteri ljudje so pa bili?”

“Saj jih ne poznaš.”

“No, znan sem z mnogimi!”

“S temi pa, ktere menim, gotovo ne, ker mislim da si pravičen in pošten mož!”

“In omenjeni niso bili?”

“Ne, tatovi in roparji so. Dva brata sta, ki se imenujeta Aladžija in še nekaj drugih je bilo zraven.”

“Aladžija?” meni kimaje z glavo. “Tega imena res ne poznam.”

“To sem si mislil.”

“Toda čudno se mi vidi od mojega znanca konadžija, da se je podal k njim. Še nikdar se ni pregrešil proti koranu ali pa padišahovim postavam.”

“Mogoče je bil doslej tak, sedaj pa ni več.”

“Kje pa so ti roparji?”

“Tega mi seveda ni povedal. Mogoče bode tebi, če ga o tem vprašaš.”

“Potem mi saj naznani, kje vas je zapustil!”

“Kdo bi mogel to natančno povedati! Bilo je v neki soteski. Prišli smo skozi toliko dolin in sotesk, da jih sploh šteli nismo.”

Zamišljeno mi gleda v obraz. Neumni način mojega odgovora se ne prilaga mnenju, kterega si je o meni ustvaril.

“Kje pa ste ostali prošlo noč?” povprašuje nadalje.

“Pri Junaku tvojemu svaku.”

„Pri temu?“ zakliče z naglasom srčnega veselja. „Potem ste mi **jako** ljubi gostje! Kako se vam je Junak dopadel?“

„Ravno tako, kakor njegova žena, tvoja sestra.“

„To me veseli. Jako dobra, ljuba človeka sta, dasiravno sta revna. Gotovo ste bili pri njima na varnem?“

„Da, nikdo nam ni ničesar storil.“

Vidi se, da pričakuje dolgo, obširno poročilo. Jaz pa mu na **zadnje** vprašanje na kratko odgovorim in se obrnem. Kljub temu še vpraša:

„Kako pa to, da **vas** je hotel konadži ravno k meni pripeljati?“

„On sam je hotel tako. Govoril je o izredni krasoti te pokrajine, o velikanskih skalah in mnogih drugih stvareh.“

Sedaj Alim-modrijan ogljarju skrivaj pomigne, kar pa opazim, in vpraša:

„Ali vam ni pripovedoval o neki sloviti jami, ki je tukaj?“

„Da, rekel nam je tudi, naj prosimo Šarka, da nam jo pokaže.“

„Ali veste vse, kar se o nji pripoveduje, tudi ono o biserih?“

„Vse.“

„Potem vam hočem priznati, da sem tudi jaz prišel samo radi te slavnoznane jame semkaj. Šarka je ne pokaže rad; toda jaz sem ga **tako** dolgo prosil, dokler mi ni obljubil, da me pelje v njo. Mislim, da bo tudi vam dovolil vstop.“

„No,“ menim prostodušno, „meni se pa zdi, da je vse pravljica, kar se o nji pripoveduje. Če jo vidim, ali pa ne, mi je vseeno.“

„Ne smeš tako misliti!“ mi hitro seže v besedo. In nato začne popisovati krasote, ki so baje v jami. Šarka mu z tako vnemo pritrjuje, da bi moral vsak tepec opaziti, da je njuna najsrčnejša želja, da nam pokažeta ta slavni kraj. Zavratnemu napadu smo utekli in radi tega naj bi **prišli** v jamo. Saj je ogljar povedal, na kak način bomo v tem slučaju usmrteni.

Jaz se delam, kakor bi me prepričala, in pravim konečno:

„No, če je res tako, jo hočem pogledati. Kdaj nam jo hočeš **pokazati**?“

„Tako, če te je volja.“

„Dobro, pridi toraj!“

Po teh besedah stopim par korakov naprej; Šarka pa me zadrži:

„Ali hočeš sam iti?“

„Da. Meje tovariše itak ne zanima.“

„In ravno oni bodo najbolj presenečeni!“

Pripovedovati mi začne, kak greh bi storil, če ne bi hotel drugim dovoliti vpogled take krasote. Seveda samo radi tega, ker bi bil načrt neizvršljiv, če ne bi šli **vsi** v jamo.

Tudi sedaj se delam, kakor bi me prepričal, in dovolim drugim, da me spremljajo.

„Toda svojih **pušk** ne morete vzeti seboj,“ pravi.

„Zakaj ne?“

„Ker bi vas **samo** zadrževale. Vhod v jamo ni pripraven. Po tleh se mora plaziti, **predno** se pride v njo.“

“Dobro! Potem pustimo puške tukaj. Na sedla jih obesimo.”

“Tudi nože in samokrese!”

“Te vendar ni potrebno.”

“O pač! Kako lahko se samokres sproži in z nožem rani, če se plazi po trebuhu, ko tiči orožje za pasom!”

“Prav imaš. Položimo toraj vse orožje k našim konjem!”

Tovariši me začudeno pogledajo, a vendar sledijo mojemu vzgledu. Ogljar “učenjaka” zmagovito pogleda.

“Pridite sedaj!” zapove. “Pokazati vam hočem vhod.”

Naravnost k kopi gre in mi za njim. Toraj sem prej prav imel, ko sem si mislil, da mora biti kopa v kaki zvezi z vhodom. Ko pridemo do nje, se obrne in reče:

“Nikdo ne bi slutil, da so tukaj vrata k slavni jami. A vendar so. Pazite!”

Kopa izgleda tako, kakor druge, — koničasta skladavnica drv je, pokrita z prstjo. Šarka se pripogne in odstrani v bližini tal prst, nakar se pokažejo deske. Ko tudi te odstrani, vidimo odprtino. Tako velika je, da se močan mož zamore skozi njo preriti.

“To je vhod,” pravi. “Zlezimo notri!”

Nazaj stopi in mi da znamenje, naj zlezem naprej.

“Ti si vodnik,” rečem. “Pojdi prvi.”

“Ne,” se brani. “Najimenitnejši ima prednost.”

“To nisem jaz. Najimenitnejši je ta učeni Alim, ki je študiral na vseučilišču. Toraj pristoji njemu ta čast.”

“Ne, ne!” zakliče dobri mož prestrašeno. “Ti si modrejši, kakor jaz; to sem že slišal. Sicer pa ste tukaj ptuji in uljudnost zahteva, da pustimo ptujcem prednost.”

“No, pa poskusimo.”

Sklonim se in pogledam notri. Ni mogoče daleč videti, a vendar mi zadostuje, da se orijentiram. Zopet vstanem, odkimam z glavo in pravim:

“Saj je popolna tema notri!”

“O, kadar smo v njej, bodem takoj luč napravil,” odgovori ogljar.

“To ti rad verjamem. Kaj pa bodeš prižgal?”

“Trske.”

“Ali so v jami?”

“Da.”

Prepričan sem, da laže. V jami, kamor se spravljajo jetniki, vendar ne spravlja stvari, s katerimi bi lahko pod okolnostmi svetili.

“Tega ni treba,” pravim. “Tukaj v kopi je dovolj trsk, da se napravi ogenj. Ali imaš vžigalice pri sebi?”

“Da; kresilni kamen, gobo in žveplo, vse, kar je treba, da prižgem trske.”

“Ali nimaš vžigalic? Te so vendar pripravnejše!”

“A tukaj jih je tako težavno dobiti, da jih nikdar ne kupim.”

“Tako! In vendar jih imaš!”

“Ne, gospod, nimam jih.”

“Čudno! Kdo jih je potem sem vtaknil?”

Sklonim se in pokažem več vžigalic, ktere sem našel med lesom v luknji.

“To — to — so res vžigalice!” zakliče ter se dela začudenega. “Ali jih ima mogoče kdo mojih hlapcev in jih je sem vtaknil?”

“Ti imaš hlapce?”

“Da, štiri. Ker ne kuham oglja v gozdu, ampak tukaj, rabim te ljudi, da mi privlačujejo les.”

“No potem je oni hlapec velik prekanjenec, ki zna kako stvar kolikor mogoče dobro urediti.”

“Kako to meniš?”

“No, če zlezemo tukaj notri, je vse prepočasi, delati ogenj z kresilnim kamnom in gobo. Medtem bi se nam lahko kaj sumljivega dozdevalo in prilezli bi zopet ven. Z vžigalico pa gre hitreje.”

Prestraši se in kljub sajastemu obrazu vidim, da prebledi.

“Gospod!” zakliče, “ne razumem te. Ne vem, kaj meniš.”

“Ali naj ti res šele povem?”

“Da, ker drugače te ne morem razumeti.”

“No, vidiš, kako si vhod sestavil iz samih smolnatih trsk, ki takoj gorijo in tak dim razvijajo, da se mora vsak, ki bi hotel priti zopet ven, takoj zadušiti. In ta les je na slamnati podlagi, ktero se najpreje prižge. Če je to vse, kar naj bi občudovali, se jako zahvalimo. Nikakor se nočemo v jami zadušiti in se pustiti speči.”

Nekaj trenutkov me tiho gleda. Potem pa ježno zakriči:

“Kaj ti ne pade v glavo! Ali misliš, da sem morilec? Tega ne trpim. To zahteva maščevanje! Do krvi sem razžaljen. Pojdi Marko, ne smejo priti do svojega orožja. Postreliva jih!”

Bežati hoče k našim konjem. Tudi “učenjak”, katerega je imenoval ogijar Markota mu hoče slediti. Sedaj pa potegnem oba revolverja, ktera sem imel v žepu in zapovem:

“Stoj! Da mi nikdo ne stopi naprej, ker ga sicer takoj ustrelim! Taka lopova, kakoršna sta vidva, nas ne moreta varati.”

Ko vidita na nju namerjeno orožje, se vstavita.

“Jaz — jaz — sem se le šalil, gospod!” se izvije ogljarju iz ust.

“Jaz tudi. Za šalo se tudi lahko kdo pusti kroglo pognati v telo. Seveda to ni po vsakomur okusu, a če se vama zljubi, lahko postrežem.”

“Samo jeza je bila vsled razžaljitve!”

“Kako se pa moreš šaliti, če si jezen? Ti si res izvanredno čuden človek!”

“Saj si preje sam rekel, da me imaš za pravičnega moža!”

“To je res, a človek se more motiti.”

“Ali vas nisem prav prijazno sprejel?”

“Da, in vsled tega sem ti hvaležen. Radi tega sprejema hočem pozabiti, kar se je zgodilo. Vendar pa je moja dolžnost, skrbeti za to, da nam ne more nikdo, dokler smo tukaj, škodovati. Vsedita se tam na klop!

Moji tovariši se bodo vsedli na to deblo in bodo vsakega od vaju, kdor bi hotel vstati, takoj ustrelili.”

Nato pomignem Oškotu in Omarju, ki gresta po svoje orožje, potem se pa vsedeta na omenjeno deblo. Oddaljeno je kakih dvajset korakov od klopi. S svojimi puškami zamoreta vstrahovati ogljarja in Alima. Vendar se lahko zadna dva pogovarjata med seboj, ne da bi ju prva mogla slišati. To je, kar želim.

“Gospod, tega nisva zaslužila,” zamomlja Šarka. “Saj prav po roparski nastopaš!”

“Ne brez vzroka. To vem sam najbolje.”

“Ne vem, kak vzrok bi imel. Da sem se vjezil, te ne sme čuditi. In sedaj naj sedim pred puškami, katerih cevij so na-me namerjene in to na svojem lastnem posestvu? Kaj takega se mi še ni primerilo!”

“Saj ne bode dolgo trajalo. Kmalu odrinemo. Upam, da svojo napako s tem popraviš, da nam prav natančno opišeš pot v Ibali.”

Oči se mu veselja razširijo; vendar se ne more popolnoma prevladovati in skriti veselja, ki se ga polasti pri mojemu vprašanju.

“To rad storim,” pravi.

“No, kako moramo jezditi?”

“Opazil bodeš, da ima ta dolina dva izhoda, enega proti jugu in drugega proti zapadu. Po zapadnem morate jezditi. Potem pridete zopet v neko dolino, ki je veliko daljša in širša, kakor ta. Tam bodete videli tir Junakovega voza. Po tej sledi jezdite dalje, dokler ne pridete na planjavo. Tam se tir loči. Na desno ne smete jezditi, ampak na levo, ker to je smer proti Ibali.”

“In kam vodi pot na desno?”

“Čez Drino v Kalučin. Naprej mi pota ni treba popisovati, ker če jezdite vedno po levem sledu, pridete na omenjeno višino, raz ktere vidite Ibali pred seboj ležati.”

“Lepo! In kam bi prišli, če bi zavili na južno stran?”

“V Podalista han.”

“Tja seveda ne nameravam iti. In sedaj mi lahko storiš še eno uslugo. Za malo časa bi si rad od tebe nekaj sposodil.”

“Kaj pa, gospod?”

“Majhno posodico, v katero morem dati par črnih polžev.”

“Polžev?” vpraša začudeno.

“Da, videl sem, da jih je v tej dolini dovolj.”

“Seveda jih je jako veliko; zakaj pa rabiš te živali?”

“Moj konj se je nekoliko pohabil in vedel bodeš, da so polži jako dobro zdravilo proti raznim konjskim boleznim.”

“Da, to je res. Bolnega konja se mora namazati po nozdrvih z polževimi penami. Toda to še ne pomaga. Konju moraš dati tudi požreti par listov dišeče mete.”

“Vem. Tudi to želišče hočem poiskati. Toda, ali imaš posodo?”

“Da, v hiši je majhen, železen lonček. Tega vzemi. Našel ga bodeš v bližini ognjišča.”

Sedaj je jako uslužen. V hiši res najdem lonček. Kjo pridem nazaj, pravim tiho Halefu, naj vzame medvedjo mast seboj. Hadži naj me spremlja.

“Za kratek čas se bodem s svojim spremljevalcem odstranil,” svarim ogljarja. “Ne skušaj zapustiti te klopi! Tudi če bi prišli tvoji hlapeci, ti nebi mogli pomagati, ker bi prišli v nevarnost, da bodo ustreljeni!” Videl sem nabasane puške v sobi. Stražarja bosta vsakega, ki bi hotel stopiti v hišo, sprejela s krogliami.”

Puške pustiva pri Oškotu in Omarju; seboj vzameva samo revolverje in nože. Potem se odstraniva proti sredini doline, v popolnoma nasprotni smeri, kakor pravzaprav nameravam.

“Ali hočeš res iskati polže in meto?” vpraša Halef.

“Mi ne pade v glavo!”

“Zakaj si pa potem vzel lonec seboj?”

“Služil nam bode kot svetilnik. Jamo bodeva preiskala.”

“Ah! Potem zlezeva skozi kopo!”

“Ne ampak skozi lipo, ki stoji tu zgoraj. Ogljar ne sme niti slutiti, da hočeva preiskati jamo.”

“Ali poznaš pot?”

“Mislim da. Pojdi hitro, da ne zgubiva čas. Lopova hočem še preje prisiuškovati. Sedaj v prvih minutah po najinemu odstranjenju bodeta govorila med seboj.”

“Ali jih zamoreš prisluškovati?”

“Da, to sem že storil in povem vam pozneje, kaj sem slišal. Pot v Ibali nam je ogljar seveda napačno popisal.”

“Ali res tako meniš?”

“Gotovo. Ibali leži južno od tukaj. Tja in ne v Podalista kan vodi južna smer. Tir, kteremu naj bi sledili, se vleče na desno, kakor mislim, res v Kalučin, kakor je ogljar povedal, in tej smeri bomo sledili ker vodi tudi v Rugovo, kamor itak hočem. Pot pa, ki se odepi na levo, in ktero nam je zaznamoval kot pravo, vodi gotovo v kako past, ktero nam hoče postaviti. Videl sem, ko je mežikal z očmi. Ta človek nas ne bode varal.”

Sedaj prideva ogljarju in Alimu izpred oči, in lahko zavijeva na levo. Tu stoji slab, prav starinsko narejen voz, na katerem ni skoraj nič železnih delov. Najbrže je oni, o katerem je ogljar govoril.

Plaziva se skozi grmičevje v bližino kope, vendar tako, da naju ni mogoče opaziti. Tam peljem Halefa na že omenjeno ozko pot, ki se vleče med grmovjem in skalnato steno, in mu rečem, naj na-me čaka.

Jaz pa grem do kope, kjer sem že preje bil, in poslušam. Da, govorita med seboj, a tiho, da ne morem nič natančnega razumeti. Seveda poskusim svoj prejšnji eksperiment in neslišno se vlečem po trebuhu do grmovja. Sedaj besede natančneje čujem.

Žal, da sem ravno glavno zamudil, vendar kar slišim, je za-me še vedno velike važnosti; ker, ko se dobro pripravim, slišim “učenjaka” govoriti:

“In kako prideš na misel, zvoditi jih na zapad? Tja moram vendar tudi jaz.”

“Seveda moraš tja, in jaz te bodem spremljal. Tudi moji hlapci gredo, ker ne poznaš pokrajine. Tir katerega sem jim naznanil kot pravega, je nepravil. Privedel jih bode v dolgo sotesko iz katere ni izhoda.”

“Potem se enostavno vrnejo!”

“Seveda; toda takrat smo tudi mi že tam. Pot je, katero smo naredili za dovažanje lesa. Če mu sledijo od tam, ko so prišli do soteske, pol ure, se morajo vstaviti pred skalnato steno, ob kateri vzhodju je globok ribnjak. Nazaj morajo in zopet rabijo pol ure, da pridejo iz soteske. To nam da več kot dovolj časa, da pridemo za njimi in se na pripravnem kraju skrijemo. Od tam jih postrelimo kakor vrabce.”

“To lahko že tukaj storimo, še predno se odpravijo.”

“Ne. Če le en sam uide, je vse izdano. Kakor hitro se odstranijo, dam svojim hlapcem znamenje. Ne rabijo niti pet minut, da so tukaj. Zajezdili bomo Aladžijevo in drugih konje in sledimo tem hudičem za petami. Pušk imam dovolj. Da jih je ta Nemec moral videti! Na to seveda nisem mislil, ko sem ga poslal v hišo.”

“Jaz sploh ne vem, kaj naj si o njem mislim.”

“Tudi jaz ne.”

“Enkrat dela tako neumen obraz in govori kakor tepec, in takoj na to pa izgleda kakor mož, katerega se je treba bati. Toraj vidiš, da sem imel prav! Napad se je ponesrečil.”

“Tega ne morem zapopasti. Tudi, če je bil konadži tako neumen, da je ptujce zapustil, so ti vendar prišli skozi hudičevo sotesko, kjer bi jih naši prijatelji morali videti. Menda so spali.”

“Ali jih je pa Nemec napadel!”

“To je nemogoče. Saj niti mislil ni, da bi bil usvojen. Potem pa tudi ne pozna pota na bastijo. Če bi pa tudi oboje vedel, bi bil napad od njegove strani popolnoma izključen. Če bi pa bastijo naskočil, ne bi sedaj nikdo od njih bil več živ. Od zgoraj bi jih takoj postreljali. Stvar mi je uganka, katere ne morem rešiti.”

“Kmalu se bode razjasnila.”

“Seveda! Jaz sam bodem šel na bastijo, ali bodem pa kakega hlapca tja poslal; toda ne moreva stran. Prokleta stražarja naju ne pustita iz očij in prste vedno držita na petelinih.”

“Poskusiva, če bi se dalo z njima govoriti!”

“Jaz se ne upam. Poskusi ti.”

“Bodemo videli!”

Alim se počasi dvigne. Takoj začujem Oškotov zapovedujoči glas:

“Doli!”

Istočasno vidim, ko pogledam pod njunima nogama, da merita Oško in Omar s puškama. Učenjak se zopet vsede in zakliče:

“Kaj se ne smem niti ganiti?”

“Ne, kakor tudi ne govoriti. Še eno besedo pa streljava!”

Oba si s preklinjanjem olajšata srce: ker vidim da se smem na strazarja zanesti, lezem tiho nazaj k Halefu.

“Ali si kaj slišal?” me vpraša, ko pridem do njega.

“Da, toda o tem kasneje. Pridi hitro!”

Greva po potu in kmalu se prepričam, da vodi res v višino. Zavije se v neko skalno razpoko in v njej navzgor.

Ko prideva gori, je preteklo kakih šest do osem minut. Med večjimi drevesi opaziva mnogo nasekanega lesa iz česar sklepam, da so ljudje v bližini.

“To so ogljarjevi hlapci,” pravi Halef. “Da naju le ne bi presenetili!”

“Ne bojim se tega. Na desno od tukaj so, mi se pa moramo obrniti na levo, kjer vidiš, da je lipa.”

V tej smeri gozd ni posekan. Ogljar se je pač varoval, da bi razkril svojo skrivnost. Drevje in grmovje je tako gosto zaraščeno, da se tuptam le s težavo skozi prerineva.

Končno prideva do lipe, ki je jako obsežna. Deblo izgleda zdravo. Pri močnih koreninah ni opaziti nikake lukne. Ko pa drevo obidem, ugledam nekako za tri možke dolžine visoko odprtino, ki je dovolj velika, da bi človek skozi njo zlezel.

Najnižja veja je tako visoka, da bi jo skoraj z rokami dosegel. Če bi stal na tej, bi zamogel drugo doseči. Tretja pa je odtrgana ali izmrla, in ravno tam, ker je rasla iz debla, je votlina.

“Če se ne motim, je vhod tam zgoraj,” pravim in pokažem navzgor.

“Kako pa se pride gori?” vpraša Halef. “Potrebovala bi lestvico, ker deblo je veliko predebelo, da bi ga za plezanje mogel objeti.”

“Lestva je tukaj.”

“Jaz je ne vidim,” meni hadži ter pogleda okolu.

“Tudi jaz je ne vidim, vidim pa nekaj drugega. Opazuj natančneje tla in v mahu bodeš videl izhajajočo pot, ki vodi tja v grmičevje. Ljudje so tukaj sem in tja hodili, in gotovo samo zato, da so prinesli ali odnesli lestvo. Takoj jo bodeš videl.”

Greva po sledu, stopiva med mlado drevje in res vidiva na tleh to, kar služi kot lestva — precej debelo smrekovo deblo, od katerega veje niso popolnoma odsekane.

“Res je! Tukaj je,” meni Halef. “Sedaj moreva priti gori.”

“Prišla bodeva tudi, na da bi se nama bilo potreba poslužiti lestve. Previdnost zahteva, da se je ne posluživa. Lahko bi kdo prišel, dasiravno nikogar ne pričakujem. Če pa vidi lestvo sloneti, bode takoj vedel, da mora hiti nekdo v lipi. Peljal sem te samo radi tega sem, da ti dokažm, da me moja slutnja ni varala.”

“Toda brez lestve ne pridem na lipo!”

“Stopil mi bodeš na rame in potem lahko zgrabiš za spodno vejo.”

“In ti?”

“S skokom jo dosežem.”

Halef mi spleza na rame in zamore potem naprej. Meni se posreči,

da zgrabim za spodnjo vejo. Ko stojiva potem na drugi, imava duplino ravno pod obrazom. Jaz pogledam notri.

Deblo je votlo in votlina je tako velika, da bi zamogla dva moža v njej vstrice stati. Kako se pa pride notri, ne morem videti.

“Vrvne lestvice ni,” meni Halef. “Motil si se.”

“Ne, ne motim se. Opazuj to odprtino in tudi votlino. Vse je gladko zlizano. Niti sledu ni o gnjilobi. Da je tukaj vhod in izhod, je gotovo. Samoobsebi razumljivo je pa tudi, da priprave niso tako pritrdili, da bi jo bilo od zunaj videti. Mislim pa, da jo takoj najdem.”

Glavo in roke vtaknem v luknjo, se oprem notri s komolci in povlečem zgornje telo za seboj. Potem tipljem z rokami po votlini.

Res! Nad luknjo je pritrdjen močan, lesen kolec, za katerega se mora prijeti in potegniti potem noge za seboj. Tako tudi storim. Ko visim na drugo, tipljem z nogami pod seboj in začutim drug, močnejši kolec, na katerega se postavim.

Sedaj počenem, ker čutim na lesu dve vzboklini. Ko ju z rokami potipljem, se prepričam, da sta dva močna vozlja. Eno nogo stegnem in pronajdem, da visi vrвна lestvica na drugo.

“Pridi notri!” zakličem Halefu. Našel sem.”

“Bi že šlo, če bi bil nekoliko večji,” potoži.

Zopet se dvignem in mu pomagam na povprečni drog.

“Alah! Če se kolec zlomi ali pa zdrkne, padeva doli!” pravi.

“Ne boj se. Prepričal sem se, da je za oba dovolj močan. Zdrkniti pa ne more, ker je močno pritrdjen. Če je pa lestva za dve osebi dovolj močna, ne vem. Ostani zgoraj, preiskal jo bom.”

Sedaj stopam doli, oziroma se začnem oprijemati. Preveč nepotrpežljiv sem, da bi v temi iskal povprečne vrvi. Kolečev namreč ni. Prosto pustim noge viseti in se spuščam z rokami kakor po kaki vrvi.

Več predelov je, ki so zaznamovani z povprečnimi drogovi. Nisem več v drevesni duplini, ampak v skalnatem kaminnu. Kako je le-ta nastal, ali naravnim, ali umetnim potom, ne morem v temi videti. Kočno, končno dosežem z nogami trdna tla.

Z rokami se prepričam, da sem v ozki luknji, ki nima izhoda in v kateri je prostora za kakih pet oseb. Jako koristna mi je moja mala svetilka, mala stekleničica z oljem in fosforjem, katero vedno seboj nosim. Potegnem jo iz žepa in odprem zamašek. Ko jo potem zopet zamašim, dá tak svit, da obdajajoče me skale precej dobro razločim.

Prostor je trioglat. Na obeh straneh so naravne pečine. Tretji zid pa tvori umetna stena, ki ni višja, kakor pet vatlov.

Ko preiskujem tla, najdem, da so skalnata. Pri tem opazim neko vrvico, ki je privezana na spodnji del vrvne lestvice, in ki vodi navzgor. Sledim ji s svetilko v roki in iznajdem, da vodi vrvica čez zid na drugo stran. To mi zadostuje, da vem vse. Zopet hočem gor, ko zaslišim Halefov polglasni glas:

“Sidi, primi za lestvo! Vrti se.”

“Ah! Ti prihajaš?”

“Da, predolgo si me pustil čakati. Mislil sem, da si ponesrečil.”

Kmalu stoji zraven mene in se pri motni svetlobi ogleduje.

“Tako se mi zdi, kakor bi bil v vodnjaku,” pravi.

“Ne, v votlini sva.”

“Preklemano je majhna in ozka!”

“Ker je samo del iste. Zopet morava par stopnic gor in potem splezava čez zid na drugo stran.”

“Toda kako?”

“Seveda z lestvico, katero spustimo tam na tla. Potiplji to vrvico! Ta vodi na ono stran. Noben ptujec, ki stoji tam v temi, ne more slutiti, da je tukaj še en ozek prostor, kjer je lestva. Tudi na oni strani je vrstica tako skrita, da jo more samo kak zaveznik najti. Če hoče toraj kdo od druge strani semkaj priti, mu je treba samo z vrstico potegniti lestvo. Stvar je jako praktično urejena.”

“Še praktičnejša sva pa midva, sidi,” se zasmije mali. “Tudi največje skrivnosti iznajdeva. Ali greva v votlino?”

“Gotovo. Po stopnicah navzgor, se vsedeva na zid ter spustiva lestvo na drugi strani na tla.”

Ravno tako, kakor sem rekel, se tudi zgodi. Prideva v prostor, za katerega moja svetilka ne zadostuje. Halef me prime za roko in zašepeče:

“Saj vendar ne boše nikogar tukaj?”

“Poglejmo.”

“Kos starega papirja zažgem in posvetim na okolu. Sama sva. Prostor, v katerem sva, je velik, kakor precej velika soba. Kakih dvanajst korakov je dolg in širok.”

Ko papir pogori in naju zopet tema objame opazim spodaj na tleh na eni strani slab svit. Vležem se in — — vidim dolgo luknjo, ki vodi na prosto.

“Halef, tukaj je luknja ogljenice, skozi katero bi morali zlezti,” naznanim oveseljen. “V njo grem. Če se ne motim, moram videti Oškota in Omarja.”

Moja slutnja se uresniči. Ko se splazim tako daleč naprej, kolikor smem, ne da bi me mogel kdo videti, vidim oba zunaj sedeti. Nepremično gledata na klcp in v rokah imata pripravljeni puški.

To zadostuje. Zopet zlezem nazaj.

“Sedaj narediva luč ne?” vpraša Halef.

“Da. Daj mi mast. Cunja boše služila za stenj.”

Lonček imam privezan za pasom. Odvežem ga in potem nareževa v njega medvedjo mast, cunjjo pa zvijem v stenj. S pomočjo žvrgalje imamo kmalu bakljo, ki se sicer grozovito kadi, a prostor popolnoma osvetljuje.

Sedaj preiskujeva stene. Iz masivnega skalovja so, razun malega zidu, čez katerega sva prišla. Jasno je: jama obstoja samo iz tega prostora. Kljub trkanju ne najdeva votlo donečega prostora. Zagledava pa nekaj, kar vzbudi najino pozornost: štirioglat obrezan kamen, ki leži zraven luknje. V njega je vlit železen obroč, od katerega visi veriga.

“To je zapora,” pravi Halef.

“Da. Rabi se pa samo takrat, kadar je kak jetnik tukaj. Potem se zapre odprtina s tem kamnom in zunaj se ga z verigo tako pritrdi, da ga od znotraj ni mogoče odstraniti.”

“Ali meniš, da so tukaj časih jetniki?”

“Da. Jutri zvečer pride eden, in čudil se bodeš, ko zveš kdo je.”

“No, kdo?”

“To ti povem kasneje. Tudi je bilo tukaj mnogo ljudi ubitih. Z nami je ogljar isto nameraval. Zlezli naj bi naprej. On bi potem za nami zažgal kopo, in ker deluje duplina, v kateri visi vrвна lestvica, tako, kakor visok fabrični dimnik, bi prišel dim sem notri ter nas v nekaj minutah za-
dušil.”

“Alah ! Alah! Gorje temu ogljarju, ko zopet ven pridem!”

“Nič mu ne bodeš rekel in ničesar mu ne bodeš storil. Dovolj veva in lahko greva.”

Ogenj pogasiva in sedaj morava seveda čakati da se lonček in mast shladi. Potem pa se vrneva in pri tem skrbiva da postaviva zopet vse v prejšnji red.

Ko stojiva potem zgoraj pred lipo, se globoko oddahneva. Nič ni prijetnega narediti tako pot v negotovo globočino. Kaj bi se vse lahko zgodilo! Če bi bil slučajno kdo spodaj in bi naju pozdravil s kroglijami! Zgрозim se, ko na to pomislim.

Mast vzamem iz lončka in jo vržem stran. Mete nazajgrede ne najdeva, pač pa si natrgam nekaj drugih rastlin, da bi jih dal konju. Halefa veseli nabirati dolge, črne polže in ker jih je veliko, jih ima kmalu poln lonček.

Seveda greva tako, da prideva od nasprotne strani. Svojemu vranecu dam rastline, da jih požre, Halef ga pa namaže po nozdrvih z enim polžem, ter nese lonček z drugimi v hišo. Ko pride nazaj, dela tako vesel obraz, da ga vprašam:

“Kam si jih pa dal?”

“Stresel sem jih v žep kaftana, ki visi notri.”

“To je seveda veliko junaštvo, na katero si lahko ponosen. Slavni hadži Halef Omar počenja otročarije.”

Tiho se smeji pred-se. Moja opazka ga ne more razžaliti.

Ko stopiva k Oškotu in Omarju, naznanita, da se ni nič pripetilo. Ogljar pa ne more dalje prevladovati svoje nepotrpežljivosti in pravi:

“Sedaj si zopet tukaj. Ali dovoliš, da zapustiva klop.”

“Še ne. Preje ne vstaneta, dokler ne zasedemo konj.”

“In kdaj odjedzite?”

“Tako. Za tvoj prijazni sprejem te ravno tako prijazno opemnimo: zasuj svojo biserno jamo in ne skušaj nikdar več zvaбити koga notri. Drugače bi se lahko zgodilo, da osoda, katero želiš drugim, tebe samega doleti.”

“Kaj hočeš s tem povedati, ne vem.”

“Le nekoliko pomisli! Prepričan sem, da me bodeš kmalu razumel. Ko se vrnem, se bode izkazalo, če si me ubogal ali ne.”

“Vrniti se hočeš? — Kdaj?”

“Kadar bode potrebno, preje ne, in tudi pozneje ne.”

“Gospod, tako me gledaš, kakor bi bil jaz najslabši človek na svetu.”

“To si tudi, dasiravno je še več drugih, ki so še zlobnejši, kakor ti.”

“Saj nisem nič hudega storil? — Kaj mi moreš dokazati?”

“Pred vsem, da si lažnik. Zatrjeval si, da ti niti imena Aladžijev nista znana. In vendar sta se že velikokrat pri tebi zadrževala in celo vojaki so ju tukaj iskali.”

“To ni res. Še nikdar nisem slišal teh imen, pri meni pa tudi nista bila”

“Kako pa to, da skrivata tukaj svoja konja?”

“Svoja — konja?” vpraša obotavljajoče.

“Da, videl sem ju.”

“Kaj? Kako? Da bi bila ta dva moža tukaj, ne da bi jaz kaj vedel?”

“Tiho bodi? Ne misli, da imaš dečke pred seboj. Ravno to, ker mislite, da ste pametnejši od nas, vam je prekrizalo račune in vas bode tudi pogubilo. Ali hočeš mogoče tajiti, da ni bil tvoj svak, prodajalec oglja, danes pri tebi?”

“Ali je hotel priti? Jaz ga nisem videl.”

“On pa zatrjuje, da je bil pri tebi, potem je pa šel v hudičevo sotesko, kjer naj bi bili mi napadeni.”

“Gospod, strašne besede govoriš. Da ste bili v taki nevarnosti?”

“Ne mi, ampak tvoji prijatelji. Za nas ni bilo nikake nevarnosti. Niste močje za to, da bi se vas kdo bal. Toda za tvoje tovariše je bila nevarnost zelo velika, in radi tega so ji tudi podlegli.”

Prestrašen poskoči s svojega sedeža.

“Podlegli so?” vpraša jecljaje. “Kaj pa se je zgodilo?”

“Ravno to, kar so nameravali, namreč napad, samo z razločkom, da so bili oni napadeni.”

“Oni? — Od koga?”

“Od nas seveda. Ta moj hadži Halef Omar in jaz, midva sama, sva jih napadla, ko jih je bilo vendar šest oboroženih mož. Dva od njih sta mrtva — razbita ležita pod bastijo. Druge smo zvezali, tudi konadžija, našega izdajalskega vodnika. To vama povem v dokaz, da se ne bojimo takih tepeev. Lahko gresta tja in odvežita jih, da nas zamorejo še nadalje zasledovati. Povejte jim pa, da pri prihodnji priložnosti ne bomo prizanašali. Ravno tako, kakor nad njimi, plava tudi nad vama smrt, če ne ubogata našega svarjenja. To je, kar sem hotel povedati. Sedaj se lahko odstranita; prosta sta.”

Svoje orožje poberemo in zajezdimo konje. Ogljar in Alim sta kar trda vsled strahu. Ko smo se že precej oddaljili in pogledam nazaj, ju še vedno vidim nepremično stati.

Od prostega prostora, na katerem stoji hiša, vodijo vozni tiri proti jugu in zapadu. Mi jo udarimo po zadnji smeri. Skalnate stene se pomaknejo nazaj in kmalu pridemo v drugo, še večjo dolino, o kateri je ogljar govoril. Tiri so tako natančno vtisnjeni, da jim lahko sledimo.

Fla so porasla s sočno travo in tvorijo majhno prerijo, na kateri ni ne drevesa ne grma. Pred nami v daljavi se dviguje gorovje, kjer naj bi se tiri delili.

Dosedaj smo molče jezdili. Sedaj pa povem svojim tovarišem vse, kar sem videl in slišal. Samo lordovo ime zamolčim. Jako so začudeni, ko končam. Halef se dvigne v sedlu in zakliče:

“Hamdulilah! Sedaj vendar vemo, kaj je potrebno. Znano nam je ime in bivališče Žutovo in oprostili bomo trgovca Gallingré. Ta Hamd el Amazat pa, ki ga je izročil Žutu, dobi zaslužen darilo za svoja hudo-delstva. Umoril je mojega prijatelja Sadeka iz rodu Merasigov. Bil je slaven vodnik skozi Šot Džerid in padel je vsled kroglice tega morileca. Radi tega ga zadene moja!”

“Tvoja?” vpraša Omar in zbode svojega konja z ostrogami, da se visoko vspne. “Ali si pozabil, da sem Sadekov sin? Ali nisem preganjal morileca skozi pol Sahare? Ušel mi je. Sedaj pa, ko vem, kje je, sem jaz edini, ki ima z njim govoriti. Ali nisi slišal moje prisege na salinah, ko sem od tebe in sidiya zvedel, da je Hamd el Amazat, ki se je takrat imenoval Abu en Nazr, mojega očeta umoril? Vsaka beseda moje prisege mi je znana. Glasi se: “Alah bog usmiljenja in pravičnosti, slušaj me! Mohamed, prerok Najvišjega, slušaj me! Vi kalifi in mučeniki vere, poslušajte me! Jaz, Omar ben Sadek, se ne smejam prej, si ne ostrižem brade in ne grem v mošejo, dokler morilec mojega očeta ne pride v pekel. Pri-segam to!” Tako sem takrat rekel in pripoznati mi morate, da sem dosedaj držal svojo prisego. Ali ste me slišali smejati? Ali sem šel katerikrat molit v mošejo? Ali so se škarje dotaknile moje brade, ki mi je že do prsi zrastle? In sedaj, ko vendar enkrat dobim morileca svojega očeta, naj bi ga drugemu prepustil? Ne, hadži Halef Omar, tega ne smeš od mene zahtevati! Oni, ki se spopade z njim, postane moj največji sovražnik, in če je sedaj moj največji prijatelj, da, tudi če bi bil naš efendi!”

Omar je v tem trenutku pravi sin puščave. Oči se mu svetijo in z zobmi škriplje. Na popustljivost ali usmiljenje niti misliti ni. Njegov govor na nas tako vpljiva, da za nekaj časa vsi obmolkujemo. Potem je, kakor vedno, Halef prvi, ki povzame besedo:

“Efendi, vse si nam povedal, samo nekaj ne razumem. Kam jezdim?”

“V Rugovo k Žutu.”

“To je dobro, a prisodil bi ti več človekoljubnosti!”

“Kako to?”

“Saj veš, da hočejo nekega nesrečnika pripeljati v jamo ki je še zraven tega bivalet večernih dežel, kakor tudi ti. In vendar niti omenil nisi, če ga moreš ali hočeš rešiti.”

“Ker niti ne vem, kaj naj bi počel,” odgovorim prav prostodušno.

„Ne? Alah! Ali so tvoje misli naenkrat postale tako slabe?“

„Mislim, da ne.“

„A jaz tako mislim. Nič ni lažjega, kakor tega moža rešiti.“

„No, kako pa?“

„Naženimo konje in jezdimo v kalopu v Rugovo, kjer preprečimo, da bi ga vjeli.“

„Prišli bi prepozno, ker bi šele ponoči tja dospeli.“

„Potem takoj poiščemo karavlj in ga oprostimo, da ga ne morejo prepeljati v jamo.“

„Kje je karavlj? Kako pridemo notri? Ali je mogoče, ga tako hitro oprostiti? Ali mi moreš dati na ta vprašanja odgovore?“

„Ali meniš, da je tako težko?“

„Ne samo težko, ampak popolnoma nemogoče. Če pridemo tja pozno ponoči, vendar ne dobimo nikogar, katerega bi povprašali kako in kaj. Vsakde spi in ravno oni, ki čuje, je najbrže Žutov pristaš. Ali naj, ko pridemo tja, povprašujemo, naskočimo karavlj in to vse v pol uri?“

„Tako ne mislim.“

„Že zvečer bode Anglež napaden. Še predno zamoremo kaj ukreniti v njegovo rešitev, je že davno na poti proti jami.“

„No dobro, potem pač ni treba jezdi v Rugovo, ampak skrivaj ostanimo tukaj in ga potem oprostimo. To ni nevarno in tudi težko ne bo, ker nam je skrivni vhod znan.“

Ravno za to, kar sedaj on predlaga, sem se že jaz zavzel. To je najgotovejša pot za lordovo oprostitev. Kljub temu odgovorim, zmajaje z glavco:

„To ne gre, dragi Halef.“

„Zakaj pa ne?“

„Ker bi samo dragoceni čas izgubljali.“

„Kaj čas, če je možno rešiti kakega nesrečnika!“

„Če bi hoteli pomagati vsem nesrečnikom, bi se morali potisočeliti. Vsak naj skrbi sam za-se.“

„Toda sidi, saj te niti več ne poznam!“

„Anglež me nič ne briga. Če je tako nepreviden, da kaže tem roparjem svoj denar, naj tudi sam nosi vse posledice. Nočem imeti z njim nikakega opravka. Lord je in se piše David Lindsay, ime, ki nam je popolnoma nepoznano.“

To izgovorim kolikor mogoče ravnodušno; komaj pa povem ime, Halef tako močno potegne za uzdo, da mu konj zadaj počene.

„Lindsay? David Lindsay?“ kriči na ves glas. „Ali je res?“

„Da. Ime sem razločno slišal. Lord je baje sivo oblečen možakar — s modrimi očali, rudečim nosom in jako širokimi ustami.“

„Sidi, ti si osel!“

Z široko odprtimi očmi buli v me. Tudi drugi so jako presenečeni.

„Osel sem?“ vprašam. „Kako prideš na to misel?“

„Ker zatruješ, da tega lorda ne poznaš.“

“No, ali ga mogoče ti?”

“Seveda! Seveda! Saj je vendar naš lord, ki je šel z nami skozi ves Kurdistan, v Bagdad in — —”

Njegovo začudenje je tako veliko, da ne more naprej govoriti. Še vedno ima oči široko v me uprte.

“Kteri lord je to?” vprašam.

“No, naš — naš lord, kterega pa nismo smeli imenovati lord, ampak samo sir Lindsay! Ali si od hudiča, da si tega znanca tako hitro in popolnoma pozabil!”

Drugi vidijo, da se šalim in radi tega pravi Oško:

“Toda Halef! Ali res meniš, da sidi ne pozna lorda? Videti hoče, kako se bodeš čudil!”

“A tako! No, le glej me sidi, glej! Moje začudenje je tako veliko, da ga ne morem z besedami izraziti. Toraj je res naš lord?”

“Žal, da je!”

“Ali ga hočeš rešiti?”

“No, če misliš tudi ti tako, ga seveda ne smemo pustiti v zagati.”

“Ne, to ne gre in ne gre. A kako to, da je tako hitro prišel v Ru-govo?”

“Tega seveda ne vem. Da bi pa zvedel, bi moral k njemu v jamo, da bi ga vprašal.”

“Alahu bodi čast in slava! Konečno si se le spametoval!”

“Da, pamet me je popolnoma zapustila, ker sem se vstrašil tvojega obraza. Premišljevanje sem tebi prepustil, in načrt, kterega si predlagal, bomo tuči izvedli.”

“Zadnjega?”

“Da. Do jutri se skrijemo tukaj kje v bližini. To bode za nas in za naše konje jako ugodno, ker se od Carigrada še nismo dobro spočili. In tudi v Carigradu smo ponoči vedno bili na delu.”

“Potem priznavaš, da je moj načrt prav dober?”

“Izboren je!”

“Da, jaz sem tvoj prijatelj in zaščitnik, in znam izborne vojne načrte narediti. Kdor jezdi z menoj, je dobro spravljen, kar mi morate pripoznati. Na to pametno misel ne bi nikdo drugi prišel!”

“Ne! Žal pa sem jaz prav isto nameraval, in radi tega sem tudi jamo preiskal.”

“Koga — kaj — kako? Da si ti isto nameraval?”

“Da. Kakor hitro sem čul lordovo ime, sem sklenil, da ga privedem iz jame.”

“O — seveda! Sedaj tako govoriš; saj se poznamo!”

“No, če hočeš, lahko misliš, da je načrt tvoja iznajdba. To je tudi res, ker ti sam si na njo prišel. Vživaj toraj to slavo in ne boj se, da ti jo hočem odreči. Tvoje ime se bode razlegalo daleč po deželi do šotora, v katerem prebiva Hana, najboljša vseh ženâ in mladih mater.”

“Gotovo! Če pa ta glas ne pride do nje, ga ji bodem jaz prinesel. Kje pa najdemo prostor, kjer zamoremo biti do jutri?”

“Tam gori v gozdnatih gorah, od koder lahko pregledamo vso dolino in zamoremo opazovati Šarka in njegove goste. Če se poslužimo dalnogleda, jih vidimo natančno, ko pridejo po našem potu, da bi jezdili v sotesko, v kateri naj bi bili po Šarkovem načrtu napadeni.”

“Hm!” zamrmra Halef zamišljeno. “Najbrže bodo že prej opazili, da nismo tja jezdili.”

“Toliko bistrournosti jim ne prisodim.”

“Ni treba bistrournosti. Samo oči naj imajo odprte, pa vidijo našo sled. Poglej, kako globoko so se kopita naših konj vtisnila v mehka tla!”

“To je za nas dobro, ker nam ravno ta okolnost omogoči prevaro. Mehka tla se kmalu končajo in po mojem mnenju pridemo kmalu na kamenje in skalovje, kjer zapustimo sedanjo smer, ne da bi oni to opazili.”

“Toda kasneje bodo našo sled pogrešili.”

“Bodemo že na kak način vse povoljno naredili. Saj imamo dovolj časa, da se pripravimo.”

“Potem misliš, da nam ne bodo takoj sledili?”

“Ne in iz tega vzroka sem jim tudi povedal, kaj se je prigodilo v hudičevi soteski. Skraja jim sicer tega nisem hotel povedati, da Aladžija, Suef, Junak in konadži ne bi bili tako hitro oproščeni. Da si pa pridobim čas, sem jim vse naznanil. Uverjen sem, da se bode ogljar s svojimi ljudmi in Alimom takoj podal k hudičevim pečinam, da jetnike odveže. Ti bodo tudi precej časa rabili, da vse povedo, kaj se je pripetilo. S tem pridobimo najmanj dve uri, kar zadostuje, če se požurimo. Hitro naprej!”

Konje poženemo v dir, in čez kake četrt ure pridemo do prostora, kjer se tir deli. Tam jezdimo, dasiravno hočemo na desno, na levo. Sled, katero pustimo, je tako natančna in dobro vidna, da morajo biti naši zasledovalci prepričani, da smo jezdili tako, kakor nam je ogijar naznanil, da moramo.

Čim bolj se bližamo gorovju, tem vidnejše se dviguje travnik k vznožju istega. Tla postajajo trša, dokler konečno rast popolnoma ne jenja.

Sedaj pustim svoje tovariše čakati in jezdim sam, prav hitro naprej, dokler ne pridem do soteske, o kateri je Šarka govoril. Tla v njej so mehka, in radi tega jezdim v hitrem diru parkrat gori in doli in pri tem skrbim, da pustim dobro vidno sled. Ogljar bode prepričan, da smo zavili v njo.

Ko se vrnem k tovarišem, se obrnemo na desno, ne da bi pustili sledove, kar se nam pri trdih skalnatih tleh popolnoma posreči.

Čez nekaj časa pridemo do prostora, kjer je vznožje gorovja jako obširno. Zavijemo med drevesa in razjezdimo, ter vodimo potem konje po precej strmem pobočju navzgor. Ko dospemo na vrh, smo v senci velikanskih smerek, odkoder imamo prost razgled v dolino famozne biserne jame. Tukaj privežemo konje, jaz pa se odpravim še dalje v gozd, da bi poiskal prostor, kjer bi bili mi in naše živali dobro spravljene. Rabimo tako ležišče, kjer ognja, katerega moramo napraviti, ne bi bilo mogoče opaziti.

Izkušnja je najboljši vodnik. Kakovost dreves mi izda že od daleč, kje

je najti vodo in travo. Kmalu stopim na prijeten, dreves prost prostor, kjer izvira studenček.

Voda teče proti zapadu, toraj na vsak način v črno Drino. Zdi se mi, da smo med to in reko Treska.

Semkaj pripeljemo naše konje, jim odvzamemo sedla ter jim sprednje noge lahno zvežemo, da se ne morejo odstraniti. Potem se zopet podamo na prostor, od koder zamoremo videti naše nasprotnike.

Ne traja dolgo, ko jih zagledam skozi dalnograd. Kljub razdalji vidim, da jezdijo v kalopu. Nadomestiti hočejo izgubljeni čas, ker vedo, da bi se takoj vrnili, če pridemo do skalnate stene, ob kateri ne moremo naprej. Predno bi mogli sotesko zapustiti, morajo že biti v njej, če hočejo da se njih načrt posreči.

Osem oseb naštejemo in spoznamo, ko pridejo dovolj blizu, oba Aladžija, Suefa, gostilničarja, ogljarja, Alima in še dva druga jezdeca. Po obleki sodeč, morata biti ogljarjeva hlapca. V dvojni premoči so. Vsi imajo puške, dasiravno jih v izbi ni bilo toliko. Radi tega je gotovo, da ima Šarka zalogo orožja.

Jezdci sledijo smeri, kakor smo mi preje jezdili. Tam, kjer se tiri ločijo, se vstavijo ter se vneta med seboj pogovarjajo, kakor vidimo iz njihovih kretenj. Potem se ločijo. Alim odjezdi z obema Aladžijema na desno, v smeri proti Kalučinu, drugi pa se vrnejo v dolino hudičevih sotesk.

Zadnji jezdijo počasi. Iz njihovega zadržanja je videti, da so razočarani. Prvi pa drvijo v kalopu naprej. Mudi se jim, ker hoče Alim lorda pripeljati. Ko ni nobenega več videti, se podamo k našim konjem, kjer nabereмо listja in suhe veje za ogenj, na kateremu hočemo spečiti medvedjo gnjat in šape. Mesa imamo več kot dovolj.

Ko se znoči, se vlečemo kraj ognja in umevno je, da si dogodke zadnjih dni prav natančno pripovedujemo. Časa imamo itak dovolj. Potem se odpravimo k počitku, še prej pa določimo straže. Sicer ni verjetno, da bi nas kdo presenetil, toda previdnost je vedno potrebna, zraven tega mora pa vsaki stražar tudi paziti na ogenj, ker noči so v sardaških gorah jako mrzle.

Naslednje jutro in opoludne je naš jedilni listek tak, kakor prejšnji večer in pogovor se vrti zopet o doživljajih zadnjih dni. Čutimo se osvežene in okrepcane, in tudi konjem je videti, da je počitek na nje ugodno vplival. Vsi smo zopet zmožni prenašati nadaljne težkoče.

Popoludne odjezdím, da bi poiskal v skalnatih stenah, ki obdajajo dolino hudičevih pečin, kak prostor, kjer bi zvečer zamogli naše konje dobro skriti. Ogljar je menil, da pride Anglež že zvečer; v tem času moramo biti v bližini, da mu priskočimo na pomoč.

Jezditi moram v ovinku, da me ne bi mogoče kdo videl. Kmalu iznajdem skrivališče, ki je za našo namero jako pripravno. Popolnoma v bližini vhoda k dolini je.

Ko pridem potem zopet k tovarišem nazaj, je čas da odrinemo, ker solnce je že tako nizko, da mora napočiti noč, ko pridemo do skrivališča.

Ker zvečer itak ni mogoče videti sledov, jih niti ne skušamo prikriti. Ko pridemo do prostora, povlečemo konje med grmovjem v skrivališče, potem pa se odpravim s Halefom, da bi čedno družbo presenetil. Oško in Omar, ki morata ostati, dobita nalog, da se morata popolnoma tiho in mirno zadržati in da prostora na nikak način ne smeta zapustiti, dokler se ne vrneva.

Popolnoma temno je; ker pa pokrajino dobro poznam, prideva, ne da bi se kaj pripetilo, v bližino ogljarjeve hiše. Med to in znano ogljenico gori ogenj, ob katerem sedijo vsi oni, ktere smo pričakovali.

Previdno od robu male planjave plazeč se, prideva na drugo stran grmovja in lezeva po ozkem potu, ki pride od lipe in vodi k kopi. Tam se vsedeва.

Možje so tako daleč od naju odstranjeni, da njih govorjenje pač slišiva, a ne moreva razumeti besedi. Kakor je vidno niso v najboljšem razpoloženju. Vedno pogledujejo proti vходу v dolino, vsled česar sklepam, da že nestrpno pričakujejo Alima in njegovega jetnika.

Res mine komaj četrt ure, kar sediva tukaj, ko zaslišiva konjsko kopitanje. Zraven ognja sedeči poskočijo. Šest jezdecев pride. Dva od njih sta privezana na konje -- lord in nek drugi, najbrže tolmač. Eden drugih štirih je Alim, ki skoči iz sedla in gre k čakajočim. Z vidnim vzradoščenjem ga sprejmejo. Potem odvežejo jetnika raz konj, ju postavijo na tla in jima zopet zvežejo noge; tudi roke imajo zvezane. Tako ju položijo zraven ognja. Možje, ki so jetnika pripeljali, naslonijo svoje puške na hišni zid, ter se istotako vsedejo k ognju.

Škoda, da ne moreva razumeti pogovora, ker se sedaj jako vneto pogovarjajo. Vendar to ne traja dolgo. Vstanejo, da bi nesli jetnika k kopi, ktere vhod je ogljar že na prej popisani način odprl.

Sedaj so tako blizu, da slišiva vsako besedo. Alim pravi zvezanemu tolmaču:

“Povedal sem ti že, da se ti ni treba bati. Vzeli smo te seboj, ker Angleža ne moremo razumeti. Celo bakšiš dobiš za prestani strah. Anglež mora plačati. Dosedaj tega seveda noče, a ga bomo prisilili in pri tem računamo na tvojo pomoč. Če mu svetuješ, naj ne bode tako trmoglav, bode v tvojo korist, ker, čim preje plača, tem preje bodeš oproščen.”

“Ali pustite potem tudi njega na svobodo, če plača denar?” vpraša tolmač.

“To ni tvoja, ampak naša stvar. Ali se takega, ki se zamore potem maščevati, izpusti? Seveda mu moraš to zamolčati. Sedaj vaju vtaknemo v neko jamo. Govori z njim! V četrt uri pridem notri k vama. Če se bode še branil, izstaviti nakaznico na svojega bankirja, bode zbičan. Toliko časa ne dobi ne jesti ne piti, dokler ne uboga; pač pa jih dobi v tem slučaju z bičem.”

“Kaj pravi lopov?” vpraša Lindsay angleški.

“Da naju sedaj vtaknejo v neko jamo,” odgovori tolmač. “Ne bodete dobili niti jesti, niti piti pač pa udarce, dokler ne spišete zahtevane nakaznice. Tega pa ne smete storiti, ker sem ravnokar slišal, da vas hočejo

kljub temu umoriti. Seveda vam tega ne bi smel izdati. Toda vi ste me najeli in držim z vami, ne pa z temi lopovi. Mogoče se vendar posreči, da pobegneva."

"Velika hvala!" odgovori Anglež kratko. "Niti pare ne dobijo ti lumpi. Naj me do smrti zbičajo! Well!"

"No, kaj je rekel?" vpraša Alim.

"Da ne bode nič plačal."

"Kmalu bode drugače govoril. Sedaj pa takoj v jamo! V četrť uri pridem tudi jaz notri."

Dva hlapca zlezeta naprej v jamo in potegneta potem z vrvmi jetnika notri. Ko prideta hlapca zopet ven, slišim v kopi rožljati z verigo in iz tega sklepam, da so kamen pred vhodom pritrdili.

"Ali ne bi mogla takoj sedaj lorda oprostiti?" me Halef tiho vpraša.

"Ne, ker nimava pušk seboj."

"Kaj to? Saj imava nože in pištole, in ti imaš tudi revolverje. To zadostuje."

"Tudi če bi se posrečilo lopove pregnati, o čem tudi ne dvomim, bi naju potem napadli, ko bi jetnika odvezovala. Ne, previdnejše morava nastopati. Pojdiva sedaj k lipi!"

Odpraviiva se na pot, a se morava zanesti več na spomin, kakor na obraz, ker je pod drevesi tako temno, da ne vidiiva niti roke pred očmi. Kljub temu prideva do drevesa že čez kakih deset minut.

Tudi tukaj zgoraj vlada prava egiptovska tema. Ker nama je pa vse znano, splezava na isti način gori in notri, kakor včera.

Sedaj se pa morava varovati, da ne napraviva kakega šuma, ker mora že biti Alim v jami. Halefu svetujem, naj se po vrvmi lestvi tako oprijemlje, kakor se jaz.

Ko prideva doli v kot za zidom, je vse temno; tōda, komaj dobro stopiva, se posveti. Nekoliko stopnic grem navzgor in pogledam čez zid na ono stran. Alima vidim, ki je ravnokar prišel notri ter se vstavil pred jetnikoma. V eni roki drži lojeno svečo, v drugi pa bič. Nož in pištole je odložil, pač ker si je mislil, da bi mu bile pri plazenju ovirljive.

Razgovarjajo se na ta način, da prestavi tolmač turška vprašanja na angleško, angleške odgovore pa na turščino.

Učenjak najprvo razveže dragomanu noge in pravi:

"Radi tega te oprostim spon, da bodeš lažje stal. Vezij na rokah ti seveda ne razvežem. Vprašaj ga, če hoče plačati."

Dragoman izgovori vprašanje.

"Ne, nikdar!" odgovori lord.

"Prisilili te bomo!"

"Sir David Lindsaya ne more noben človek prisiliti!"

"Če te kak človek ne more, te bode pa bič, kterega znamo krepko vihteti."

"Ne drzni se!"

"O to ni nobena drznost!"

Pri tem primaže lorda z bičem. Halef me sune — hoče, da takoj pri-skočim. Jaz pa nočem prenačljeno ravnati.

“Lopov!” zakliče lord. “To ti povrnem.”

“Kaj je rekel?” vpraša Alim.

“Da ga udarei ne morejo prisiliti,” odgovori tolmač.

“O, drugače bode zvižgal, če jih dobi petdeset ali pa sto. Znano nam je, da poseduje milijone. Tako je tudi sam rekel. Mora plačati. Povej mu!”

Toda nobena grožnja ne pomaga, da bi se Lindsay uklonil. Tudi potem se še vedno brani, ko dobi še nekaj udarcev.

“No, dobro!” zakliče Alim. “Eno uro ti dam časa za pomislek. Ko se vrnem, in še ne bodeš poslušen, jih dobiš sto po hrbtu.”

“Drzni se!” grozi lord. “Udarce bi dobil trikrat povrnjene!”

“Od koga pa?” se smeje drugi.

“Od efendija, o katerem smo medpotoma govorili.”

“Ta ptujec ne bode nikdar ničesar o tebi zvedel, dasiravno si mu jezdil nasproti.”

“Gotovo me najde!”

“Potem bi moral biti vsegaveden. Saj niti ne ve, da ga iščeš.”

“Zvedel bode v Rugovi, da sem bil tam in da sem po njem povpraševal. Ko zve, da sem nepričakovano nekam izginil, bode šel po moji sledi, ki ga privede tusem.”

“Tvoja sled? Kako jo hoče najti? Nikdo ne ve, kje si. Zvečer si izginil in od tedaj naprej so te le moji prijatelji videli.”

“Lopove bode prisilil, da mu vse povedo.”

“Potem bi moral vedeti, da si bil v karavljju. To vesta pa samo dva, Žut in jaz.”

“Nič ne škodi! Vendar me najde. Kaj ste vi proti njemu in njegovemu hadžiju!”

“Pes, ne goveri tako. Saj je popolnoma izključeno, da bi te našel. Če bi te pa, bi bilo po njem. Padel bi nam v roke in mi bi ga do smrti zbičali. Naj te to upanje blaznosti ne moti! Ni ga človeka, ki bi te mogel tukaj najti, in rešiti se moreš samo z nakaznico zahtevane svote. Da te o tem prepričam, ti povem, da tiči ta efendi sedaj tudi že v karavljju, v katerem si bil tudi ti. Z njegovimi tremi spremljevalci je ravno tako. Toda ti se ne bodo mogli oprostiti z odkupnino, ker jih bomo usmrtili.”

“Kaj ti v glavo ne pade!” zakliče Anglež; ko mu prestavi tolmač te besede. “Niste ljudje za to, da bi zajeli moje prijatelje. In tudi, če bi se vam to posrečilo, jih ne bi mogli dalje imeti zaprtih, kakor se njim samim zljubi.”

“Ne smeš se! Dokazal ti bodem, da bodo ti ljudje poklekneli pred nami v prah in nas prosili usmiljenja. S teboj vred jih vtaknemo v eno luknjo in z njimi bodeš moral umreti, če se ne odkupiš. Sedaj grem. Eno uro imaš časa. Premisli vse dobro in voli to, kar je edino sredstvo za rešitev tvojega življenja. Ne misli, da moreš od tukaj pobegniti. Na vseh štirih straneh vaju obdajajo skale; tla so skalnata, kakor tudi strop in

samo ena pot vodi v luknjo in iz nje. Ta pa je zatvorjena, in ker sta zraven tega se zvezana, se na nikak način ne moreta oprostiti. Tolmaču pustim noge proste; on ne more za to, če nočeš ti izpolniti moje zapovedi."

Sedaj se vleže na tla in zleze zopet ven. Slišimo, ko porine kamen v luknjo in ga priklene.

Nekaj trenutkov ostane vse mirno; potem pa slišiva, ko pravi Anglež:

"Famozno! — Ali ne? Kaj?"

"Da," pritrdi tolmač. "Jaz mislim, da rešitev ni mogoča."

"Pshaw! Sir David Lindsay ne umre v te luknji."

"Potem se hočete odkupiti?"

"Mi ne pade v glavo. Kakor hitro bi imeli lopovi denar, bi me usmrtili."

"Prav gotovo. Toda, kako prideva ven? Prepričan sem, da je samo ta vhod in izhod. In tudi, če bi bil še kak drug izhod, bi naju vezi zadrževale, storiti kaj v našo rešitev. Na oprostitev niti misliti ne smeva."

"Non-sense! Prosta bodeva!"

"Na kak način?"

"Ven bodeva šla."

"A kdo nam odklene?"

"Moj prijatelj, katerega imenujejo ti lopovi nemškega efendija."

"Saj ste slišali, da je že sam vjet!"

"Mu ne pade v glavo!"

"Ne bodite tako sigurni! Saj veste, kako se je nam godilo. Še brniti se nisva mogla."

"Pri njemu tega ni treba. On ni tako neumen, kakor midva, da bi se vjel v past."

"Tudi, če jim ničesar ne storijo, ne smeva na nje računati. Saj vendar ne more vedeti, kaj se je zgodilo, in kje se nahajava."

"Potem ga pač ne poznate.. Gotovo pride."

"Ne verjamem. Svetovni čudež bi bil."

"Kaj stavite, da pride?"

"Ne maram staviti."

"Zakaj ne? Jaz zatrjujem, da pride kar naenkrat notri. Kako visoko staviva?"

Celo to priložnost porabi Sir David Lindsay za stavo; to je pač ena njegovih strasti. Toda tolmač naredi tako, kakor vedno; noče staviti, ampak odgovori:

"Nimam denarja in tudi ne veseli me staviti. Sicer bi pa tudi rad vedel, kako bi se mu moglo posrečiti, priti sem notri."

"To je njegova stvar. Svojo glavo stavim, da pride!"

"Je že tukaj!" zakličem sedaj glasno. "Sir, vašo stavo bi dobili."

Za nekaj časa ostane vse tiho; potem pa zadoni veseli glas Angleža:

"All devils! To je bil njegov glas! Dobro ga poznam. Ali ste tukaj Master Charley?"

"Da, in Halef je pri meni."

"Heigh-day! So že tu! Ali vam nisem povedal! Ta človek pride,

predno ga kdo pričakuje. O nebesa, kaka sladkost! Sedaj bodemo mi preteпали. Toda Master, kje pa tičite?"

"Tukaj v temi. Takoj sem pri vas."

Halef lahko ostane; jaz pa vržem vrvno lestvico čez zid in pridem na drugi strani doli.

"Tako, tukaj sem! Podajte mi roke in noge, da vas oprostim vezij. Potem pa hitro pobegnemo."

"O ne! Tukaj ostanemo."

"Zakaj?"

"Da tega lopova pretepem, ko zopet pride."

"Saj ga tudi bodemo, a ne tukaj. Bič je postranska, prostost pa glavna stvar. Alim sam ne zadostuje; tudi druge hočem imeti. Vstanite in idite z menoj k steni!"

Vezij porežem in porinem oba k steni.

"Kaj pa je tam? Vrata?" vpraša Sir David.

"Ne, ampak luknja v skalovju, ki vodi kakor dimnik v votlino in ki se končuje v votlem drevesu. V njem visi vrvna lestvica, po kateri zamo-remo priti gori. A bojim se, da se ne moreta zanesti na svoje roke."

"Če se gre za prostost, bodo storili svojo dolžnost. Well! Že čutim, da se mi začne kri znova po žilah pretakati."

Oba začneta otepavati z rokami, da jih poživijo. Jaz potegnem svojo svetilno stekleničico iz žepa in razsvetlim lestvico in zid, da se zamoreta orijentirati. Zraven jima razložim napravo.

"Že slišim, že slišim!" pravi Anglež. "Lepo bode šlo. Jezi me samo, da mi ne dovolite, da tega lopova tukaj počakam."

"Zunaj ga dobimo."

"Res? — Gotovo?"

"Da. K kopi gremo, skozi katero so vas potegnili v votlino. Tam se-
dijo lopovi zraven ognja in mi jim bodemo z našo ljubeznivostjo krajšali čas."

"Very well, very well! Sedaj pa glejte, da pridemo hitro k njim! Ne zamrte me, da se vam ne zahvalim sedaj; za to je še pozneje čas dovolj."

"Seveda! Idite naprej. Jaz vam sledim. Potem naj gre tolmač in Halef pa naj bode zadnji."

"Ta? Kje pa tiči dobri hadži?"

"Na oni strani čaka. Toraj naprej, Sir! Držal vas bodem, če vam roke odpovedo službo."

Plezanje se prične. Seveda ne gre preveč hitro od rok, ker so roke obeh vsled vezij skoro otrple. Vendar pridemo srečno iz luknje.

Ko jima pomagam tudi z drevesa, kar je v temi potrebno, zlezem zopet v drevo in potegnem lestvico gor. Potem odrežem in vržem na tla. Nato splezam zopet doli. Lestvico zvijemo skupaj in vzamemo seboj.

Ker Anglež in tolmač ne poznata pokrajine, ju morava voditi. Kakor

hitro pridemo dovolj nizko, da skriva skalovje odsev ognja, lestvico zažgemo. Še nekaj suhih vej vržemo na njo, da je popolnoma uničena.

Plamen nam osvitluje pot, in radi tega gremo lahko hitreje in sigurnejše naprej. Vendar ognja ne bi mogel v dolini videti, ker ga zakrivajo pečine.

Ko pridemo doli, lezemo kolikor mogoče hitro med grmovjem naprej, ker nam je mnogo na tem ležeče, da se lahko prej pokažemo, predno se odpravi Alim zopet v luknjo. Ko pridemo na pripraven prostor, se vstavimo. Halef mora urno po Oškota in Omarja, kakor tudi po puške.

Ko čakamo, ne spregovorimo niti besede. Šele, ko morajo biti pričakovani že dovolj blizu, vpraša Sir David:

“Kaj storimo z lopovi, Master. Vsled vaše znane milostljivosti skoraj pričakujem, da jih pustite brez kazni.”

“O ne. Dosedaj sem jim prizanašal. Toda za to, kar so z vami nameravali, jih mora doleteti kazen. Niso hoteli samo vašega denarja, ampak tudi vaše življenje.”

“Well! Kaj hočete storiti?”

“Najprvo se jih moramo polastiti, drugo pride potem samo. Nas je šest in imamo opraviti z dvanajstimi možmi; potemtakem prideta dva na enega, razmerje, ki pod sedanjimi okolnostmi ni ravno neugodno.”

“Tako tudi jaz mislim, a nimam orožja.”

“Dobili bode te puško, mogoče več. Ogljar in njegovi ljudje jih nimajo pri sebi; potem so toraj v sobi, od koder jih lahko dobimo.”

Stojimo namreč tako, da zamoremo pregledati vso družčino. Tudi novodošleci nimajo pušk ker slonijo, kakor že omenjeno, na hišnem zidu. Teh pušk se nam toraj ni treba bati, ampak kvečjem starih, nezanesljivih pištol, ktere imajo trije izmed njih za pasom. Alim pa je še vedno brez noža in pištol.

Sedaj pride Halef z obema tovarišema. Naročim mu, naj gre skozi okno v hišo in naj prinese vse puške, ki visijo v sobi. V to svrho se splazimo do okna, ki je dovolj veliko, da more Halef notri. Sedem ostro nabasanih pušk nam poda.

“Gospod,” pravi, ko pride zopet ven, “ta ogljar mora imeti celo zalogo pušk. Že včeraj je moral dati Aladžijema dve puški, in tukaj jih je sedem, za njega, njegove štiri hlapce, Suefa in konadžija, katerih puške smo pokvarili. Včeraj je viselo samo sedem pušk v sobi. Kakor mislim, je Šarka vso Žutovo tolpo preskrbljeval z orožjem.”

Ko puške preiščemo, pronajdemo, da so istega kalibra, kakor Oškotova in Omarjeva. To je za sir Davida in tolmača jako ugodno, ker se lahko poslužujeta njihovih krogelj. Lindsay si obesi štiri puške čez rame, tolmač pa tri. To izgleda jako nevarno, a ni tako huđo, ker so vse puške eno-čevke.

“Kaj pa sedaj?” vpraša Sir David. “Orožje imam, in sedaj bi rad streljal.”

“Samo, če bode potrebno,” mu rečem. Ni jih treba usmrtiti.”

“A mene so hoteli umoriti! Postreljal jih bodem brez pomisleka. Well!”

“Ali hočete postati morilec? Pretepli jih bomo raje. Včeraj sem videl viseti vrvi na vozu; mogoče so še sedaj tam. Halef, pojdi jih iskat! Vi pa, Sir, se plazite z tolmačem na desno. Mi gremo na levo, tako, da dobimo družbo v sredo. Ne stopite preje izza grmičevja, dokler ne slišite, da vas želim. In pazite, da vaju nikdo ne opazi.”

Odstranila se. Halef privleče cel kup vrvi in jih vrže na tla. Sedaj bi nas samo zadrževale.

Oprezno gremo za hišo do vogala. Tam se vležemo na tla in se počasi vlečemo naprej proti ognju. Sence okolu ognja sedečih oseb nas zakrivajo, da nas ni mogoče razločiti.

Ko pridemo med družbo in ob steni prislunjene puške, je čas.

“Ostanite tukaj,” zašepečem ostalim trem, “in pazite, da ne more nikdo k puškam. Če kdo ne uboga, streljajte, a merite na koleno. Če postane kak lopov krevljast, nič ne škodi. Če takoj ne nastopimo resno, smo lahko izgubljeni.”

Dvigremo se od tal in jaz korakam k ognju. Oni, ki so obrnjeni z obrazom proti meni, me najpreje opazijo. Alim je s svojimi tremi spremljevalci. Poskoči in zakliče začudeno:

“Alah! Nемеc prihaja!”

Tako je presenečen, da mu pade bič, katerega je imel v roki, na tla. Tudi ogljar poskoči in me tako prestrašeni gleda, kakor bi bil kaka prikazen iz drugega sveta. Drugi pa obsedijo. Suef in konadžki se iz strahu niti ganiti ne moreta. Vsi gledajo samo mene in radi tega ne opazijo mojih spremljevalcev.

“Da, Nемеc,” odgovorim. “Šarka, ali ti nisem včeraj rekel, da gotovo pridem, če bode treba?”

“Da, rekel si,” odgovori ogljar. “Ktera potreba pa te je danes semkaj privedla?”

“Mal trgovski opravke, katerega imam s tvojim prijateljem, Alimom.”

“Z menoj?” vpraša imenovani.

“Da, s teboj. Ali ne veš, kaj menim?”

“Ne.”

“Potem se vsedi, da ti zadevo lahko v vsej udobnosti razložim.”

Vtis, katerega je napravil moj nepričakovani prihod, je tako močan, da se Alim res vsede. Ogljarju na kratko, zapovedajoče pomignem in tudi on se je takoj vsede. Jako so vsi presenečeni, da me vidijo naenkrat v njihovi sredi.

“Najprvo ti moram naznaniti, da še nisem v karavljju,” pravim ‘učenjaku.’ “Nekoliko si se zaračunal.”

“V karavljju?” vpraša poparjen. “Ne vem, kaj meniš.”

“Potem si jako pozabljen?”

“Kako to?”

„Saj si rekel, da se nahajam sedaj že prav gotovo v karavljju v Rugovi.”

„Gospod, nikakega karavljja ne poznam in tudi še nisem nič o njem slišal.”

„Potem tudi ne misliš, da me hočejo tam do smrti zbičati?”

„Ne. Sploh te ne zapopadam.”

„Ja, če me ne zapopadeš, potem pa tudi prav rad verjamem, da si ti zdi nemogoče, da bi našel Angleževo sled.”

Ne odgovori — besede mu poidejo. Radi tega nadaljujem:

„Razun tebe in Žuta seveda nikdo ne ve, kam je Anglež prišel; pač pa ti je zagotavljal, da ga bodem kljub temu našel. Jako neumno je bilo od tebe, da tega nisi verjel. Mož, ki je študiral, bi moral pač biti pametnejši.”

„Kterega Angleža pa meniš?”

„Onega, kateremu hočeš dati sto udarcev.”

To mu je preveč. Požira in požira, a ne more spregovoriti.

„Gospod,” zakliče sedaj ogljar, „kakšno pravico pa imaš, da prideš sem in pripoveduješ stvari, katerih ne more noben človek razumeti?”

Vstati hoče, jaz pa ga potlačim nazaj in odgovorim:

„Pomiri se, Šarka! S teboj za sedaj nimam nič opraviti. Alim zna že sam odgovarjati. Jaz iščem Angleža, kterega je sem pripeljal.”

„Toda v svojem življenju še nisem videl nobenega Angleža!” zakliče Alim.

„To je pa velika laž. Saj si včeraj samo radi tega sem prišel, da si mu preskrbel pri Šarku stanovanjc.”

„Ne, ne, to ni res!”

„No, saj bomo videli. Prišel sem, da plačam za njega odkupnino.”

„Ah! Kdo te je pa pooblastil?”

„Jaz. Sam sem se pooblastil, da jo prinesem.”

Prav tepčast pogled je, kterega mi vrže. Ogljar je pametnejši. Ugane, da sem prišel v sovražnem namenu, ker poskoči in zakriči:

„Laž, sama laž! Nikdo ne pozna tukaj kakega Angleža. Če misliš, da nas smeš žaliti, se jako motiš! Že včeraj si — —”

„Molči!” zagrmim nad njim. „Seveda ni tvoja zasluga, da stojim živ in zdrav pred teboj. Pri ribnjaku ob skalnati steni si nas hotel umoriti. K sreči pa nismo tako neumni, kakor misliš. Vsedi se!”

„Mož,” zakriči na-me, „ne žali me na ta način! Slabo se ti bode godilo.”

„Vsedi se!” ponovim. „Ne trpim, da bi mi kdo ugovarjal. Kdor brez mojega dovoljenja vstane, bode ustreljen. Šarka, takoj doli, pri tej priči, drugače — —”

„Prisili me! Tukaj stojim in tukaj je moj nož! Če bodeš še — —”

Ne more naprej govoriti. Nož potegne izza pasu in ga zavihti nad menoj; toda sedaj počí od zadaj strel, in z bolestnim krikom se zgrudi. Vsi prestrašeni, hočejo drugi poskočiti, toda jaz jim zakličem:

„Ostanite mirni, drugače se z vami ravno tako zgodi. Obkoljeni ste.”

“Ne verjemite mu?” kriči ogljar, ki sedi na tleh, ter objema nogo z obema rokama. “Pojdite po puške! Tam slonijo in v hiši jih je še več.”

“Da, tam slonijo. Idite po nje!”

Pri teh besedah pokažem na steno, in tam vidijo stati moje tovariše, ki merijo z puškami na nje. Halef je ustrelil iz svoje dvocevke.

“Na nje, na nje!” zapoveduje ogljar.

Toda nikdo ne vstane. Vsakdo vidi, da ga zadene kroglja, če bi hotel ogljarja ubogati. Ta strašno preklinja. Sedaj dvignem puško in mu zagrozim s kopitom:

“Molči! Še eno besedo, pa te pobijem! Že včeraj smo dokazali, da se vas ne bojimo, in danes smo še v večjem številu tukaj.”

“In če bi vas bilo sto, se ne bojim. Nisi pustil zastonj na-me strejati. Tu — —!”

Prime za nož, kateri mu je odpadel, ter ga vrže v-me. Hitro se umaknem — nož leti mimo mene — in v naslednjem trenutku ga udarim s kopitom, da se takoj nezavesten zgrudi.

To učinkuje. Nobeden se ne upa niti ganiti. Seveda obdržim one, ki imajo pištole, še prav posebno v očeh; k sreči pa se nobeden ne zmislil, da bi se poslužil orožja.

“Sedaj vidite, da se ne šalimo,” pravim. “Alim mi naj odgovarja. Drugi pa morajo ostati mirni. Kje je Anglež?”

“Nikogar ni tukaj,” odgovori.

“Tudi v jami ne?”

“Ne.”

“Prav imaš, ker sedaj je zopet zunaj.”

“Že — zo-pet -zunaj?” jeclja.

“Če ga hočeš videti, se obrni.”

Pomignem k prostoru, kjer vem da sta Anglež in tolmač. Oba pri-deta. Alim je kar trd od strahu.

“Ali sedaj verjameš, da sem našel njegovo sled?” se smejim. “Komaj si ga pripeljal, pa je že prost. Sicer tudi lahko vidite da imata one puške, ki so visele v sobi. Popolnoma v naših rokah ste in sedaj zahtevamo samo še pištole, ktere imajo oni trije možje. Tolmač naj jih jim potegne izza pasov; oni se ne smeje orožja dotakniti. Vsakdo mora tudi nož odložiti. Kdor se brani, bode ustreljen.”

Pomerim s brzostrelko in tudi Anglež dvigne eno svojih pušk, dasi-ravno ni mojih besed razumel. To ljudi prestraši. Pustijo si odvzeti orožje brez branitve.

“Halef, vrvi!”

Mali izvrši v treh sekundah moje povelje.

“Zveži Alima!”

“Gospod, kaj si ne zmisliš!” zakliče ‘učenjak’. “Mene zvezati? Tega ne trpim!”

“Popolnoma mirno se bodeš pustil zvezati ker dobiš drugače kroglo v glavo. Ali misliš, da smeš pretepati lorda iz Stare Anglije, in da bomo potem s teboj mogoče tako ravnali, kakor s padišahom? Ali ne veš, kaka

razžalitev je udarec z bičem? Vsi bodete zvezani. Drugim dam svojo besedo na to, da se jim nič ne zgodi, če bodo poslušni; ti pa dobiš udarce z obrestmi povrnjene."

Ubrani se hoče Halefovim rokam. Sedaj pa vpraša Lindsay tolmača:

"Kaj se pravi po turški: Jaz bodem pomagal?"

"Jardimindži 'm," odgovori vprašani.

"Well! Toraj jardimindži 'm, dečko!"

Zavihti bič, ktere ga je prej Alim izpustil, in ga parkrat tako oplazi po hrbtu, da zadeti takoj uboga. Halef ga zveže in potem pridejo drugi na vrsto. Ti se ne branijo; preveč se bojijo na-nje namerjenih pušk. Roke jim tako na hrbtu zvežemo, da se nikakor ne morejo oprustiti in seveda jim tudi nog ne pustimo prostih.

Potem preiščem ogljarjevo nogo. Rana ni nevarna. Halef je sicer nermal v koleno, a je slabo zadel; krogla se je zarila v meso in zletela potem nekam v goreči les. Rano obvežem in potem tudi njega zvežemo, pri čemur se ztudi. Jezno nas gleda, a ne spregovori niti besedice.

Sedaj pokličem tovariše na stran. Ni treba, da bi jetniki slišali, kaj se bomo pogovarjali.

"Slišite, Master, veliko neumnost ste naredili," mi pravi lord.

"Gotovo takrat, ko sem ljudem obljubil, da se jim ne bode ničesar zgodilo?"

"Seveda — yes!"

"Po mojem mnenju ni to nič neumnega."

"Kaj pa? Mogoče prav velika prebrisanost?"

"Ne, ampak samo to, kar mi zapoveduje ljudomilost."

"A, idite s svojo ljudomilostjo! Te barabe so meni in vam stregle po življenju. Ali je to res, ali ne?"

"Res je."

"Yes! Radi tega tudi ne uvidim, zakaj jim mi ne bi nekoliko po življenju stregli! Ali mogoče ne poznate postave, po kateri se tukaj ravna?"

"Znana mi je ravno tako dobro, kakor vam; toda če se je držijo ti, pol divji ljudje, ni treba, da bi se je tudi mi posluževali. Proti vam so bili roparski Škipetarji, oni imajo pa opraviti z gentlemanom, ki je kristjan in zraven tega še angleški lord. Ali bi bilo od vas gentlemanlike, če bi ravnali tako, kakor ti roparji?"

"Hm!" zamrmra.

"V drugem pa tudi niso nikogar od nas usmrtili. Vsi smo odnesli zdravo kožo. Vsled tega nas tudi ne bi oprostčala postava povrnitve."

"Dobro, potem jih ne usmrtime, ampak zbičajmo jih!"

"Ali se strinja to bičanje z dostojanstvom sir David Lindsaya?"

Dobro vem, kje ga je treba prijati. Moje besede tudi imajo zaželjeni učinek. Zamišljeno se popraska po nosu in vpraša:

"Toraj menite, da tepežkanje in Anglež ne spada skupaj?"

"Da, to je moje mnenje. Preveč častim vašo osebo in vaš narod, da bi mogel misliti, da vas veseli prosto maščevanje. Lev se ne briga za miš, ki ga vloče za grivo."

“Lev — miš — jako dobro! Izvrstna primera. Well! Pustimo toraj miši v miru! Kot lev hočem biti velikodušen. Toda tega zavrženca, kterega imenujete Alima, pa ne držim za miša. Udaril me je.”

“V tem smo edini. On in ogljar sta voditelja drugih. Oba imata gotovo več, kakor eno človeško življenje na vesti. Ta dva ne smeta prazna oditi. Kar se tiče ogljarja, je kaznovan od Halefove krglje. Drugi pa naj poskusi bič, petdeset dobro primazanih udarcev čez hrbet, niti enega ne manj.”

“Toda, Master, jaz naj bi jih dobil sto!”

“Petdeset jih zadostuje. Vse svoje življenje bode mislil na nje.”

“Zadovoljen sem! Kaj pa se potem zgodi?”

“V luknjo jih zapremo.”

“Jako dobro! V lastno jamo se zvrnejo. Toda notri morajo poginiti in vi vendar nočete moriti!”

“Skrbel bodem za to, da bodo o pravem času oproščeni. Če dva ali tri dni trpijo lakoto in žejo, in mislijo, da morajo žalostno poginiti, je za nje dovolj velika kazen. Gotovo najdemo kakega človeka, ki je njih zaveznik in pozna jamo. Tega pošljemo sem, da jih oprosti. Ne morejo nam potem več škodovati, ker ne bodemo v tej pokrajini.”

“Kam pa hočete iti?”

“Najprvo v Rugovo.”

“Krasno! Kam drugam z vami sploh ne bi šel. S tem prokletim Kara Nirwanom imam govoriti par resnih besedi!”

“Jaz tudi; toda o tem pozneje! Ali ga osebno poznate?”

“Da, in sicer bolje, kakor mi je ljubo.”

“Glede kaznovanja naših jetnikov se toraj strinja?”

“Yes! Toda samo, če jih dobi Alim petdeset z bičem.”

“Ne odidejo mu.”

Tolmač, ki je razumel najin angleški pogovor, pristavi pritrevaje:

“Tudi jaz ne bi bil za to, da bi ljudi umorili. Smrtni strah, kterega bodo prestali v jami, je za nje dovolj velika kazen. Toda vprašanje je, če se sploh more ta kazen izvršiti. Lahko je mogoče, da kmalu eden pride, ki pozna jamo kot Žutov zaveznik. Če nobenega v dolini ne najde, bode pogledal v jamo in ljudi oprostil.”

“Ali hočemo, oziroma moremo to preprečiti?”

“Ne; toda takoj se bodo podali za nami in nam sledili, kakor krvni psi.”

“To jim lahko otežimo, če vzamemo njih konje seboj. Na to sem že mislil. Če hočejo priti peš v Rugovo, potrebujejo mnogo časa in mi smo takrat že davno tam. Upam, da najdemo najkrajšo pot do tja.”

“Še nikdar nisem bil v tej dolini,” odgovori tolmač, “in ne verjamem, da bi mogli najti pot skozi gozd in divjino. Vem pa, da imamo, če jezdimo najprvo v Kalučin, pred seboj odprto pot. Če jo udarimo v tej smeri, pridemo ravno tako hitro tja kakor če bi se napotili čez gore in nepoznane kotline in soteske.”

“To je tudi moje mnenje. Jezdil bi na vsak način najpreje v Ka-

lučin. Pot do tja bodedo pač našli; kakor je ogljar rekel, jo zaznamujejo vozni tiri. Sedaj pa storimo najpotrebnejše — spravimo zavržence v luknjo, Alima pa zbičajmo pred njihovimi očmi.”

Drugim, ki ne razumejo angleščine, naznanim naš sklep. Strinjajo se z njim. Hadži, ki drugače tako rad zgrabi za bič, izjavi na moje vprašanje, da ni hlapec kakega rablja, udari pa tuintam samo tedaj, če si je treba pridobiti spoštovanje. Radi tega sklenemo, da mora eden ogljarjevih hlapcev izvršiti eksekucijo.

Najmočnejšega odberemo in mu naznanimo, da tvega svoje življenje, če ne bode biča prav krepko vodil. Oprostimo ga vezi in potem mora z Oškotovo pomočjo prinesiti močan hlod, ki je ležal za hišo. Na ta hlod Alima privežemo.

‘Učenjak’ skuša s prošnjami odvrniti kazen od sebe, seveda zaman.

‘Gospod,’ zakliče končno v strahu, ‘zakaj hočeš biti tako grozovit? Saj veš, da sva geologa in da sem študiral! Ali hočeš res pustiti pretepesti svojega stanovskega tovariša?’

‘Ali nisi rekel, da bodo mene, tvojega stanovskega tovariša, do smrti zbičali? Ne sklicuj se na svojo znanost. Privedla te je tako daleč, da bode bič tvoj kolega, ki bode vstroj tvojega telesa jako temeljito preštudiral.’

Ogljarjev hlapec dobi bič. Halef se postavi zraven njega s pištolo v roki in mu zagrozi, da ga bode takoj vstrelil, če bode kterikrat preslabo udaril. Eksekucija se začne.

Medtem se podam k kopi in jo začnem s svojim čakanom razdirati. Ne sme več služiti za skrivni vhod k jami. Delam kolikor mogoče z velikim ropotom, da ne bi slišal Alimovega kričanja. Les leti na desno in levo, dokler ne pridem do skalovja, na ktereга se naslanja spodnji del kope. Tam zadenem s čakanom ob kamen.

Ko prostor preiskujem, najdem iz opeke napravljeno duplino. Podobna je pokonci postavljenemu zaboju, ktereга odprta stran je pokrita z zemljo in deskami. Ko ta pokrov odstranim, vidim — celo zalogo pušk, pištol, čakanov in nožev. To je toraj orožarna, ktero smo slutili! Če bi kopo kedaj zažgali, bi lahko preje spravili orožje na varno. Opeka je jako obžgana, znamenje, da je bila ogljenica večkrat zažgana, in kakor sem slišal, so se morali takrat vsi zadušiti, ki so bili v jami vjeti.

Sedaj se mi Alimova kazen več ne zdi previsoka.

Ogljarju je videti, kako ga jezi, da sem njegovo skrivnost našel. Lord in tolmač, Halef, Oško in Omar se hitro preskrbijo s čakan. Prvoimenovana si izbereta najboljše puške, kterih je čez en ducat. Vsakdo si zatakne tudi eno ali več pištol za pas. Drugo vržemo k lesu.

Sedaj zopet zvežem ogljarjevemu hlapcu roke na hrbtu, ga potegnem na stran in vprašam:

‘Ali ni res, da ima tvoj gospodar konje?’

‘Ne,’ odgovori.

“Slušaj, videl sem jih včeraj, ko ste jezdili v dolino v kateri ste nas hoteli napasti. Če mi ne poveš resnice, te pustim ravno tako zbičati kakor Alima.”

To pomaga.

“Gospod,” pravi, “ali me ne bodeš izdal, če ti povem?”

“Ne.”

“Ne bi bil rad tepen. Ogljar ima štiri konje, od katerih je eden prav izboren tekač.”

“Potem Šarka ni reven?”

“O ne! Tudi njegov svak Junak je premožen, a tega nočeta pokazati. Mnogo denarja imata skritega.”

“Kje?”

“Tega ne izdata. Če bi jaz to vedel, bi jo že davno s tem denarjem pobrisal.”

“Veliko orožja je; potem mora imeti Šarka tudi streljivo?”

“V sobi pod ležiščem najdeš vse: smodnik, svinec, zažigalne kapice in tudi kresilne kamne.”

“Ali poznaš Alima natančneje?”

“Ne.”

“Učenjak ni, dasiravno se mi je kot tak predstavil. Kaj pa je prav-zaprav?”

“Tega ne vem.”

“Ali poznaš Kara Nirvana?”

Šele po opetovanih grožnjah odgovori:

“Da, poznam ga, ker pride večkrat sem.”

“Kje je njegov kan? V Rugovi?”

“Ne, ampak pred mestom.”

“Kje pa je karavlj, kterega rabi kot skrivališče?”

“V gozdu, skozi kterega je vodila preje pot, ki je ločila Miriditsko ozemlje. Ob tej meji so bili postavljeni karavljji, od katerih je menda samo še ta ostal.”

“Ali si ta stražarski stolp že kedaj videl?”

“Ne.”

“Ali tudi ne veš, kako je zidan in opremljen?”

“Še nikdar ne. Žut vse jako skriva.”

“Toda Alim bode vedel?”

“Mislim, ker je Žutov zaupnik.”

“Dobro! Sedaj mi bodeš pokazal ogljarjeve konje. Toda ne skušaj mi pobegniti! Poglej, ta dva revolverja imata dvanajst strelav. Oba vzamem v roke in ti ne smeš biti nikdar dalj, kakor en korak pred menoj. Pri prvi hitri kretnji, ktero storiš te ustrelim. Naprej!”

Naprej gre, zadaj za hišo in tam se obrne na desno, v smeri, kamor še nisem prišel. Precej izhojena pot, ktere še nisem videl, vodi v grmovje in ko greva kakih dvajset korakov, stojiva pred širokim, nevisokim poslopjem.

“Tu notri so,” pravi.

“Kaj je to? Kakšno poslopje?”

“Hlev, postavljen iz kolov in ilovice.”

“Saj zadostuje komaj za štiri konje. Kje so pa druge živali?”

“Na drugi strani za ognjem.”

“Kjer sta včeraj stala Aladžijeva konja?”

“Da.”

“Potem vem dovolj. Pojdiva nazaj!”

Obotavlja se

“Gospod,” pravi “vidiš, da sem te ubogal. Sedaj mi pa stori tudi uslugo in mi povej, če bomo usmrteni.”

“Pri življenju ostanete. Povedal sem že, da se vam ničesar ne zgodi, in besedo bom tudi držal. Vendar vas bomo zaprli.”

“Kam?”

“V jamo ”

“In drugega se nam res nič ne zgodi?”

“Ne.”

“Zahvaljujem se ti! Pričakovali smo vse kaj hujšega.”

Zapor ga ne prestraši. Uganem njegove misli; radi tega rečem:

“Meni se pa zdi, da ni tako milostljivo, kakor meniš. Ne bode se vam posrečilo pobegniti.”

Molči.

“Lestve ni več” nadaljujem.

“Lestve ni več? Kako? Kaj,” vpraša hitro in poparjeno. “Ali ti je znana?”

“Da, ker sem že bil v jami. Zlezli smo skozi lipo, ker smo hoteli videti prostor, iz katerega smo potem Angleža oprostili.”

“Alah!” zakliče začudeno.

“Mi smo že bili danes v jami, ko je prišel Alim, da bi govoril z Angležem. To lahko poveš drugim, da sprevidijo, kako malo možgan imajo v glavi.”

“Toda gospod, potem ne moremo iz jame!” pravi prestrašen.

“Saj tudi ne smete.”

“Ali naj notri poginemo?”

“Nič vas ni škoda.”

“A obljubil si nam, da se nam nič ne zgodi!”

“Da, in besedo bom tudi držal. Mi vam ničesar ne storimo. Vi sami ste jamo pripravili. Smrt je dosedaj bivala v njej, in radi tega je vaša krivda, če ji padete v naročje.”

“Gospod, tega ne smeš storiti. Saj moramo za najžalostnejši način poginiti!”

“Mnogo drugih je ravnotako žalostno poginilo. Mi vam ne skrivimo niti lasu na glavi. a spravimo vas tja kjer so bile vaše žrtve. Kaj se potem zgodi, nas nič ne briga.”

“Ali boste kamen pritrdili?”

“Seveda.”

“O Alah! Potem ni nobene rešitve. Kamna od znotraj ni mogoče odstraniti. To se ne more zgoditi niti z sekiro, niti z nožem. Zraven tega pa nimamo nikakega orodja, in še zvezani bodemo. Ali nočeš vsaj z menoj biti milostiv?”

“Ali zaslužiš milost?”

“Saj si vendar videl, da sem ti poslušen.”

“Iz strahu pred mojimi krogljami.”

“Ne, ampak ker se kesam svojih zločinov.”

“Tega ti ne verjamem. Vendar si hočem premisliti, če naredim s teboj kako izjemo. Pojdiva nazaj!”

Uboga me. Ko prideva k ognju, in mu zopet noge zvežejo, mi zašepete še enkrat:

“Ali narediš z menoj kako izjemo?”

“Ne, premislil sem si.”

Sedaj zakliče glasno in ves razjarjen:

“Hudič te naj vzame in vrže v najgloblje prokletstvo pekla! Naj slabši vseh psov na zemlji si. Naj bode tvoj konec še tisočkrat žalostnejši in hušji kakor naš!”

To sem pričakoval. Njegova hitra pokorščina in zagotavljanje kesanja me ni moglo prevariti. Najkrepkejši in tudi najsurovejši izmed ogljarjevih hlapcev je. To sem takoj videl.

Seveda sem bil napram njemu samo radi tega zgovoren, da bi vse, kar bode zvedel od mene, drugim povedal. Samo nekaj časa naj bodejo v jami, a v tem času naj poskusijo, kaj je smrtni strah. Halef ga parkrat oplazi čez hrbet ker me je preklinjal. Udarcev menda niti čutil ni, ker prav vneto pripoveduje tovarišem, kakšna osoda jih čaka. Ko to slišijo, začnejo kričati in hočejo potrgati vezij. Le ogljar leži mirno in jih pre-kriči:

“Bodite mirni! Vaše kričanje stvari ne predrugači. Tem psom, ki nas hočejo usmrtiti, ne smemo pokazati, da se jih bojimo. Ne, vam pravim, stokrat ne. Kristijanski pes je, ki nas hoče pogubiti; radi tega bode prišel Alah in nas rešil. Ta gjauer naj se ne veseli prehitro!”

“Vem, kaj meniš,” odgovori hlapec. “Alah nam ne more priti na pomoč, ker ni lestve. Ta ptujec je zlezal skozi lipo in je vzel lestvico seboj.”

Nekaj časa ostancjo vsi tihi. Potem vpraša ogljar z glasom, iz katerega je razvideti njegov velik strah:

“Ali je res? Ali je res?”

“Da, da! On sam mi je povedal.”

“Kako pa je mogel skrivnost iznajti?”

“Hudič, njegov brat in zaveznik mu jo je moral razodeti.”

“Potem smo izgubljeni, ker moramo umreti lakote in pomanjkanja!”

Sedaj ga mir popolnoma zapusti. Vleči začne vrvi in kričati:

O Alah, dopusti, da švigne plamen izpod neba in požre te ptujce! Naj poplavi voda zemljo in jih utopi! Pusti, da dežuje strup iz oblakov, da se pogubijo, kakor mrčes, katerega se zatira!”

Tudi drugi začnejo enako tožiti in nas preklinjati. S tem nam dokažejo, da smo se poslužili pravega sredstva, da se jih polasti smrtni strah. Tako veliko vpitje vzdignejo, da se požurimo, jih spraviti v luknjo.

Notri jih položimo drug poleg drugega. Potem zlezemo zopet ven in pritrdimo kamen z verigo. Še vedno vpijejo, a od zunaj jih ni slišati.

Sedaj začnemo nositi les, ki je tvoril kopo, k ognju, tako, da vhod v jamo ni več skrit. Celo lord zraven pomaga. Sploh pri takih priložnostih z največjim veseljem pozabi na svoje dostojanstvo. Polena nam pridejo prav, ker z njimi lahko celo noč kurimo.

Med tem delom me pokliče Halef na stran, naredi prekanjen obraz in pravi:

“Sidi pravkar mi je prišlo izborna misel.”

“Tako? Navadno niso ravno najboljše.”

“Ta pa je tisoč pijastrov vredna!”

“Prepričan bodi da jih od mene ne dobiš.”

“Ampak veselil se bodeš, ko jo slišiš.”

“Govori toraj!”

“Najprvo mi povej, če se ti mogoče, ki so v jami, smilijo.”

“Ne, prav nič ne.”

“Kazen katero smo jim določili, v primeri z njihovimi hudodelstvi ni nikaka kazen. Jutri ali pojutranjem so prosti in kmalu bode vse pozabljeno. Ali ne bi bilo dobro, če bi jim strah nekoliko povečali?”

“Jaz ne bi imel nič proti temu. Kako pa hočeš to narediti?”

“Obuditi moramo v njih mnenje, da umrejo iste smrti, kakor njih žrtve.”

“Da se zadušijo?”

“Da. Ogenj napravimo.”

“Pred jamo?”

“Seveda! Nato odpremo vhod, da more dim notri.”

“Potem se morajo vendar zadušiti!”

“O ne! Ogenj sme biti samo ogenjček, in ker gori na prostem, bode večji del dima šel v zrak. Kopa je bila tako narejena, da je nastal prepah in da se je dim vil v jamo, kar pa pri našem ognjčku ne bi bilo. Samo opaziti morajo, da smo odprli jamo; kakor hitro zaduhajo dim, se jih bode polastil strah, ki je nepopisljiv. Ali ne, sidi?”

“Tudi jaz tako mislim.”

“Potem povej, če smem.”

“Dobro, le naredi. Mogoče jim veliko razburjenje koristi in da se bodo tega dneva vedno spominjali in potem drugače živeli.”

Hadži odpne verigo in porine kamen notri v jamo, toda tako, da verigo še vedno lahko od zunaj doseže. Potem prinese pred luknjo majhen kupček drv, katere zažge. Nato poklekne in začne z tako vnemo pihati v luknjo, da mu pridejo solze v oči.

“Pusti Halef, pusti!” se smejim. “Saj se sam zadušiš.”

“O ne! Prav zadovoljen sem. Lopovi se bodo sedaj tako prestrašili, kakor bi bili v žareči ponvi, v kateri praži hudič svoje ljubljence.”

Medtem, ko je z tako vneto zaposlen pri svojem ognju, vzamemo drugi gorečo vejo in gremo v hišo. Tam najdemo kup trsk in tudi nekaj lojenih več, toraj dovolj razsvetljava.

Potem preiščemo ležišče. Vse odstranimo in najdemo lesena, zabita vrata. Ko jih vlomimo, nam zazija nasproti globoka, štirioglata luknja, v kateri najdemo mnogo kosov svinca, pločevinasto škatuljo, napolnjeno z zažigalnimi kopicami, kresilne kamne in sodček smodnika. Ta je navrtan, a luknja je z cunjico zopet zamašena.

Poklekнем zraven sodčka, da bi preiskal smodnik. Pri tem se zadnem ob svinca, in nekaj kosov pade v jamo. Spodaj popolnoma votlo zadoni.

“Ali je pod to luknjo še druga?” vprašam. “Poslušajte! Ali ne doni votlo?”

Še en kos vržem doli — nisem se motil.

“Yes!” pravi lord. “Dvojna tla morajo biti. Poskusimo, če jih najdemo.”

Sodček začasno zopet zamašimo, da se smodnik ne bi mogoče vnel. Potem se vležemo — kolikor nas ima prostora — na trebuhe okolu kake tri čevlje globoke jame in začnemo z noži kopati tla. Izkopano zemljo odstranimo z rokami.

Kmalu ne moremo več z rokami doseči tal. Halefa pokličemo. Ker je najmanjši in najslabotnejši od nas, naj gre v jamo in naj koplje naprej.

“Radoveden sem, kakšen Fowling-bull se prikaže,” se zasmeji lord.

Misel, da je imel nekdanj strastno željo, v niniviški razvalini najti kriklatega bika, ga danes samo še veseli.

Naenkrat Halef neha. Zvok, katerega povzroči nož, je postal drugačen.

“Zemlja se je nehala,” naznani mali. “Do lesa sem prišel.”

“Delaj naprej!” prosim. “Poskusi odstraniti les od zemlje!”

“Povprečni, debeli drogovi so, sidi, in pod njimi je votla prostorina.”

Čez nekaj časa vrže zemljo gori, nato pa dva drogovala.

“Še več, kakor dvajset, jih je spodaj,” pravi. “Kmalu bodem videl, kaj je pod njimi.”

Še več drogov nam poda gori, dokler mu jih spodaj ne ostane samo še toliko, da zamore na njih klečati. Potem poseže v luknjo. Predmet, ki mu pride pod roke, je tako velik, da ga ne more skozi odprtino potegniti.

“Usnje je,” izjavi, “toda z vrvmi ovito in precej težko.”

“Svoj lazo ti pustim doli,” odgovorim. “Potegni ga pod vrvi in odstrani druge drogovala. Stvar že dobimo gori, če se poslužimo lasa.”

Uboga me in pride potem iz jame. Predmet potegnemo z lasom na vrh. Usnjata vreča je, velikokrat ovita z vrvmi, in v njej žvenketa kovinasto. Ko odstranimo vrvi in vrečo odpremo, se nam vsem, tudi meni, izviije glas presenečenja. Ker, kar vidimo, je dragocen, staroškipetarski oklep.

Jako umetno je izdelan iz, najbrže samo posrebrenih, oklopnih verižic, ki so zelo fino skupaj spojene. Izdelovalec tega oklepa je moral biti mojster

v svojem poklicu in gotovo je rabil veliko, veliko mesecev, predno je dogotovil to krasno delo. Oni, za kterega je bil ta oklep narejen, je moral biti bolj majhne postave, mogoče take mojega Halefa.

Potem najdemo dve pištoli na kresilni kamen, bogato vdelane z zlatom, in dolgo, široko, dvorezno bodalo, kterega držaj je istotako krasno z zlatom vdelan.

Zadnji kos je kriv, turški meč, ki tiči v slabi usnjati nožnici. Od roke do roke gre, ne da bi kdo kaj rekel. Halef mi ga poda nazaj in reče:

“Poglej ga ti, sidi! Ne spada k drugim predmetom.”

Držaj je tako umazan, da ni mogoče videti, iz česa je izdelan; tako je videti, kakor bi ga kdo nalašč zamazal. Toda zaviti, jeklen križec se jasno sveti v svitu gorečih trsk. Dovolj veščaka sem v orožju, da takoj vidim, da nosi fino graviran arabski napis. Glasi se: “Ismi ess ssa'ka — jaz sem vdarjajoča stréla.”

To mi zadostuje za domnevo, da imam dragoceno orožje v roki. S pomočjo starega, na zidu visečega kaftana, v kterega žep je stresel hadži polže, osnažim držaj in sedaj vidim, da je slonokoščen. Prva kuranova sura je notri vžgana. Držaj krasita dva zlata polumeseca, ki se križata. Med temi, na ta način nastalimi presledki so arabske črke, namreč med prvim džim, drugim sad, tretjim zopet džim in med četrtem ka, mim in dal. Te črke dobro poznam; pomenjajo ime orožarja, kraj in letnico dogotovljenja. Črke med prvimi tremi presledki pomenjajo:

‘Ibn Džordžani (Ime)

ess ssaikal (izdelovalec orožja)

eš šam (v Damasku.)

V četrtem presledku je letuica. Ka pomeni 600, mim 40 in dal 4, in potemtakem je bil izdelan meč leta 640 Hedžre, oziroma 622 po Kristu-sovem rojstvu.

Sedaj potegnem klinjo iz nožnice. Namazana je z umazanim oljem in ogljenim praškom. Ko je obrišem, dela čast svojemu imenu: sveti se kakor blisk.

Pri natančnejem pregledovanju je takoj spoznati, da je klinja pristna, iz indijskega jekla in izborna kaljena. Na eni strani kaže natančen napis ‘dir halak — varuj se!’ in na drugi strani ‘iskini dem — daj mi krvi!’ Tako jo elastična, da jo zamorem okolu noge upogniti.

“No, Halef,” vprašam hadžija, “ali ta klinja res ne spada k drugim predmetom?”

“Kdo bi si to mislil!” odgovori. “Gotovo je pristna.”

“Seveda. Več je vredna, kakor vse drugo, kar je bilo v jami. Tudi oporeka napačnemu mnenju, da take klinje niso bile izdelane v Damasku, ampak samo v Merčedu, Heratu Kermanu, Širasu, Ispahanu in Korasanu. Pokazal vam bodem, kako se to jeklo preiskusi.”

Na majhno tnalo, ki je menda služila kot stol, položim trd, kot pest debel kamen, da bi ga s mečem pre sekal. Poskušnja se posreči pri prvem udarcu, a ostrina klinje ne kaže ni enega zoba.”

“Vsi hudiči, pristna je!” zakliče lord. “To je pa dobra najdba. Meč vam odkupim. Koliko hočete za njega?”

“Nič.”

“Kako? Nič? Saj mi ga vendar nočete podariti?”

“Ne. Ne morem ga niti prodati, niti podariti, ker ni moj.”

“Saj vendar ne veste, čegav je!”

“Potem moramo lastnika najti.”

“In če ga ne morete?”

“Potem oddamo vse oblastvom. Oklep je najbrže ukraden — lastnik ga mora zopet dobiti, sir. Jaz mislim, da niste drugega mnenja.”

“Seveda sem drugega mnenja, popolnoma drugega! Ali hočete več mesecev tukaj ostati in po celi deželi iskati onega, katerega je ta bojna oprava? Ali mogoče mislite, če jo oddate kakemu uradniku, da bode tisti lastnika iskal? Prokieto se motite! Saj poznamo tukajšnje razmere. Uradnik bi vas na tihem zasmehoval in stvari za-se obdržal.”

“Tega se ne bojim. Če sem govoril o oblastvu, nisem menil kakega turškega valija in njegove podložne. Ti ljudje nimajo tukaj v gorah nikake moči. Prebivalci gorâ se delijo v rodove, ki so popolnoma neodvisni — tako drug od drugega, kakor tudi od turške vlade. Vsak rod vlada barjaktar z pomočjo džobarja in dovrana. Hudodelstva, izvršena kaki privatni osebi, ne kaznuje država, ampak oškodovani sami in člani njihove rodbine. Radi tega je tukaj krvna osveta še vedno v najlepšem cvetju. Če oddam kakemu barjaktarju bojno opravo, sem gotov, da jo ne bode poneveril, in tudi ne, če bi bila lastnina kakega drugega rodu.”

“In kje najdete takega barjaktarja?”

“To bodem takoj v najbližji vasi zvedel. Sicer se mi pa za to niti najmanje ni treba truditi. Že tukaj si pustim povedati lastnikovo ime.”

“Od koga?”

“Od ogljarja. On je stvari skril in mora toraj vedeti, komu so bile vzete. Halef, Oško in Omar naj ga takoj semkaj privedejo.”

“To ne gre, sidi,” meni hadži.

“Zakaj ne?”

“Ker sem pred votlino naredil ogenj. Ne moremo notri.”

“Potem bodeš ogenjček pogasil, moj dragi.”

“Dobro, toda kasneje ga zopet napravim.”

Trojica odide in prinese čez nekaj časa ogljarja. Vržejo ga, ne ravno nežno, na tla, pri čemur glasno zakriči, a menda ne vsled bolečin, ampak iz strahu o tem, kar vidi. Vdrli smo v njegovo zakladnico. Zaškriplje z zobmi in jezno pogleda po na tleh raztresenih predmetih. Ko obstanejo njegove oči na odprti jami, se njegov obraz nekako razjasni, vsled česar sklepam, da mora biti še nekaj v jami, kar nismo našli.

“Pustil sem te sem prinesiti,” mu rečem, “da nam poveš, čegavi so ti predmeti.”

Molči; tudi na zopetno vprašanje ne da odgovora

“Položite ga na trebuh in bičajte ga tako dolgo, dokler ne govori,” zapovem.

Takoj izpolni jo moje povelje in Halef zgrabi za svoj bič. Klo Šarka vidi, da se gre zares, zakliče:

“Stojte! Vse vam hočem povedati!”

“Toraj govori, toda hitro!”

“Bojna oprava je moja.”

“Ali moreš dokazati?”

“Da. Vedno sem jo imel.”

“Zakaj si jo pa zakopal? Poštene lastnine vendar ni treba skrivati.”

“Ker bivam sam v gozdu in nočem, da bi me tatovi okradli.”

“Tatovi so tvoji prijatelji; teh se ti ni treba bati. Na kak način pa si prišel do oklepa?”

“Podedoval sem ga.”

“Od svojih očetov? Ali so bili tvoji predniki tako bogati in imenitni?”

“Da, moji predniki so bili slavni junaki. Toda od njih bogastva je ostala žal samo še bojna oprava.”

“Drugih zakladov nimaš?”

“Ne.”

“Bomo videli!”

Drugo trsko prižgem in posvetim v jamo. V enem kotu ležita še dva, v eunje zavita zavojčka, ki sta bila skrita pod vrečo. Halef mora iti po nja. Strese ju — tako zazveni kakor denar.

“Težka sta,” pravi. “Mislim, da mora biti precej pijastrov notri.”

Ogljar grdo zakolne in zakliče:

“Ne dotaknite se tega denarja! Moj je!”

“Molči!” mu odgovorim. “Ni mogoče, da bi bil tvoj, ker si ravnokar zatrjeval, da razen oklepa nimaš drugih zakladov.”

“Ali vam moram mogoče vse povedati?”

“Ne; toda bolje bi bilo za-te, če bi bil odkritosrčen. Laži, katere si zrekel, vendar dokazujejo, da te stvari niso tvoje.”

“Ali vam naj pokažem vse svoje imetje, da mi ga potem ukradete?”

“Poštene ljudje smo in ne bi vzeli niti pare, če bi bili prepričani, da je denar res tvoj. Sicer ti mora biti pa vseeno, če se teh stvari polastimo ali ne. Posedoval jih itak ne bodeš več, ker te čaka gotova smrt.”

Medtem je Halef eunjasti omet razvezal in mošnjčka odprl. Usnjata sta in lepo okrašena, v sredi obeh pa je vvezeno ime ‘Stojko Vites’. Ime je pisano z cirilico, katere se poslužujejo v Srbiji in bližnjih pokrajinah iste. Vites pomenja slovenski vitez in iz tega je lahko sklepati, da se je imenoval lastnik mošnjčkov Vites, ker so bili njegovi predniki vitezi. Iz onega časa je bojna oprava. Še danes je najti v onih krajih take bojne oprave, ki se pa nosijo samo pri kakih svečanostih.

“Ali znaš brati?” vprašam ogljarja.

“Ne,” odgovori.

“Ti se imenuješ Šarka. To je ime. Kako se pa glasi tvoj priimek?”

“Visoš.”

“In tvoji predniki so se ravnотako imenovali?”

“Vsi so spadali k tej slavni rodbini, in Visoš je tudi dal napraviti oklep.”

“To je laž. Sedaj sem te pa vjel. Ta bojna oprava in denar je lastnina nekega moža, ki se piše Stojko Vites. Ali hočeš tajiti?”

V brezmejnem začudenju gleda srpo v-me. Ni vedel, da tvori vezena črke, in radi tega si ne more misliti, kako sem prišel na ime.

“Ti si od hudiča!” končno zakliče.

“In ti se popelješ k hudiču, če mi takoj ne poveš, kje je ta Stojko.”

“Nobenega človeka ne poznam, ki bi se tako pisal, stvari so pa moje. Prišežem na to.”

“No, potem ti moram seveda verjeti, in nimamo pravice, da bi te ločili od tvoje imovine. Z njo vred bodeš izgubljen. Vzemi jo seboj k svojim slavnim prednikom, ki gotovo v peklu stanujejo!”

Sodček s smodnikom porinem k njemu, in potegnem zamašek ven. Potem odrežem od že omenjenega kaftana rob in ga zvijem v vrvico, katere konec vtaknem v sod, drugega pa zapalim.

“Gospod, kaj hočeš storiti?” zakliče prestrašeno.

“Pognal bom tebe in hišo z vsem, kar je notri, v zrak. Pojdimo mi drugi brzo stran, da nas ne zadene padajoče kamenje.”

Delam se, kakor bi res hotel oditi, in drugi mi sledijo. Vrvica tli počasi, toda gotovo naprej.

“Stoj, stoj!” rjove Šarka za nami. “To je strašno! Imejte usmiljenje!”

“Tudi ti nisi imel nobenega usmiljenja s svojimi žrtvami,” mu zakliče Halef nazaj. “Pojdi v pekel! Hitro pot ti želimo!”

“Pridite nazaj, pridite nazaj! Vse vam hočem povedati, vse! Odstranite vrvico! Stvari niso moje.”

Jaz sem že bil na prostem, a sedaj se hitro vrnem, da ga vprašam:

“Čegave pa?”

“Ravno tega Stojko Vitesa, katerega ime si prej imenoval. Vzemi vrvico stran!”

“Samo pod pogojem, da nam poveš golo resnico!”

“Da, da! Samo ne z ognjem blizu smodnika!”

“Lepo! Saj vrvico lahko zopet prižgem. Halef, ugasni jo! Toda svarim te, Šarka, ker, če te še enkrat zasačim pri laži, zopet vrvico prižgemo, in potem bodo vse tvoje prošnje zaman. Ne misli, da se hočemo pustiti vleči za nos. Toraj kje si oropal Stojkota za denar in bojno opravo?”

“Tukaj.”

“Ah! Ni bil sam, ker brez spremstva nikdo v tej pokrajini ne nosi takih zakladov seboj.”

“Njegov sin je bil pri njem in sluga.”

“In ti si jih usmrtil?”

“Starega ne. Branili so se in radi tega smo bili prisiljeni streljati.”

“Potemtakem Stojko še živi?”

“Da.”

“In kje?”

“V karavljū pri Rugovi.”

“Razumem te. Prišiliti ga hočete, da plača odkupnino?”

“Da, Žut hoče tako. Če jo dobi, smem te stvari obdržati.”

“In če jo ne dobi?”

“Potem moram z Žutom deliti.”

“Kdo še ve kaj o tej stvari?”

“Nikdo drugi kakor Žut in moji hlapci.”

“Ali so bili zraven, ko je bil Stojko napaden?”

“Da. Jaz sam jih ne bi mogel premagati.”

“Vi ste res hudičeva tolpa! Toda povej mi, če Alim o tem kaj ve.”

“Nič ni zvedel, ker bi potem tudi on zahteval svoj delež.”

“Kaj ste storili z mrličī usmrtenih?”

“Zagrebli smo jih.”

“Kje?”

Sedaj se obotavlja odgovoriti. Ko pa vidi, da pritakne Halef gorečo trsko k vrvici, pravi hitro:

“Ne prižgi jo! Prostor ni daleč od tukaj. Saj ga vendar ne bode te poiskali?”

“Gotovo ga bodedo poiskali.”

“Ali jih hočete izkopati?”

“Najbrže ”

“Toda z mrličī se onesnažite!”

“To si tudi ti storil, ne da bi se bal. Tja nas bodeš peljal, četudi ne moreš hoditi. Nesli te bodo.”

“To ni potreba. Prostor prav lahko najdete sami, če greste od tukaj k vozu in potem v grmovje. Tam najdete kup pepela in zemlje, pod katerim sta oba pokopana. Orodje za kopanje leži zraven.”

“Šli bodedo tja. Če pa ni tako, kakor si rekel, zletiš vseeno v zrak. Sicer sem prepričan, da jih niste radi tega usmrtili, ker so se branili. Umreti so morali na vsak način, da vas ne bi izdali. Tudi stari Stojko bode moral pustiti svoje življenje, tudi če plača odkupnino. Kako pa si prišel na misel, da si ga dal transportirati v karavljū? Če bi ga skrīvaj obdržal v jami, bi lahko izsilil odkupnino za-se in potem ne bi bilo treba Žutu nič dati.”

“On je zahteval tako; prišel je zraven, ko se je bolj končal. Vse je videl in jaz mu nisem mogel nič zamolčati. Stojkota je takoj seboj vzel.”

“Kaj pa je hotel ta pri tebi?”

“Čez noč je nameraval ostati tukaj. Prišel je iz slokučiške pokrajine, kjer je barjaktar svojega rodu.”

“Kam je hotel iti?”

“V ikrabaške gore v Batero, ki leži na drugi strani krojaške pokrajine. Njegov sin je šel tja po nevesto.”

“Sveta nebesa! Človek, ti si res hudič! Mesto na ženitvovanje je šel v smrt! Dragoceno opravo je vzel seboj, da bi se pri svečanosti z njo postavil. Za tebe ni nobena kazen dovolj velika! Toda vsaj oče naj bode rešen. Najprvo mi moraš povedati, kdaj se je ta zločin izvršil.”

“Danes dva tedna.”

“Kako se pride v karavlj?”

“Tega ne vem, ker Žut svoje skrivnosti noče izdati. Mogoče je pa, da je Alimu kaj povedal. Toda gospod, vidiš, da sem bil odkritosrčen. Sedaj me vendar ne bodeš usmrtil.”

“Ne, usmrtili vas ne bomo. Zaslužili ste desetkratno smrt, toda z vašo krvjo se nečemo onesnažiti. Zločinci ste, katerim ni kmalu para. Sedaj gremo, da preiščemo grob. Do našega povratka ostaneš tukaj. Omar te bode stražil.”

Preskribimo se z gorečimi trskami in poiščemo opisani prostor. Toda ne sme se misliti, da je zavrženi lopov tako gladko odgovarjal, kakor je zgoraj opisano. Večkrat se je obotavljal, a Halef ga je prisilil do govorenja s tem, da mu je grozil, da zažge smodnik.

Kup najdemo in ga razkopljemo. Mrtvecev niso pokopali, ampak sežgali. Štiri obžgane lobanje dokazujejo, da je še več ljudij na enak način tukaj končalo. Pogled je grozen. Prostor zapustimo vsi vzgroženi. Halef in lord sta jako razjarjena. Zahtevata, da pustim ogljarja in njegove pomočnike takoj usmrtiti. Jaz najprvo ne odgovorim. Neizrečeno jezo čutim.

“Zakaj ne govorite, sir?” zakliče Lindsay. “Ti zločinci morajo vendar biti kaznovani!”

“To bodo tudi.”

“Pshaw! Saj ste sami rekli, da nima oblast tukaj nikake moči. Če jih sami ne kaznujemo, se jim nič ne zgodi. Saj vi ste jim hoteli še nekega poslati, da jim odpre jamo.”

“To bodem tudi storil.”

“Seveda! Da bodo pač prav lahko pobegnili!”

“Ne bodem jim poslal prijatelja, ampak nekega moža, pri katerem ne najdejo usmiljenja ali prizanašanja. Dosedaj sem bil pač mnenja, da zadostuje, če jim pripravimo smrtni strah, a jim življenje prizanesemo. Kar so se nad nami pregrešili, lahko pozabimo, in druge to nič ne briga. Sedaj pa, ko smo iznašli to novo grozovitost, nikakor ne pripustim, da bi ostali nekažnjeni, dasiravno se jih ne bomo dotaknili. Oprostili bomo Stojko Vitesa in ga potem poslali sem. Ne verjamem, da bi bil usmiljen ali pa prizanesljiv sodnik.”

“Well! To je dobro. Mi sami ne zgrabimo v to blato; ta barjaktar se bode tako maščeval, kakor si niti predstavljati ne moremo. Sicer je pa veliko vprašanje, če pride Stojko pravočasno semkaj, da more soditi. Vsak trenutek lahko pride kak ogljarjev prijatelj in oprosti njega in njegove tovariše.”

“Seveda moramo biti na to pripravljeni, toda, saj vendar ne more niko od nas tukaj ostati, da bi osvoboditev preprečil.”

“Zakaj ne?” vpraša tolmač. “Jaz sem takoj za to pripravljen. Sir David ne potrebuje moje pomoči, ker ste vi pri njemu. Sicer sem ob svojo plačo, če — —”

“To ni res,” mu seže Lindsay v besedo. “Kljub temu plačam. Well!”

“No, potem tudi v tem oziru ne trpim nikake škode. Tukaj ostanem

in stražim lopove, dokler ne pride Stojko. Ali mogoče mislite, da ne bodem vesten stražar? Ali mislite, da bodem po vašem odhodu tem ljudem celo uslužen?"

"Ne," mu odgovorim. "Imel sem priložnost, vas preizkusiti. Slišal sem, kaj so vam obljubovali, a vi se niste dali zapeljati. Lordu niste skrivali, da mora umreti, tudi če plača odkupnino. Vem, da držite z nami in ne z ogljarjem in njegovimi pristaši; toda tega ne vem, če ste dovolj energični, da izvršite to, za kar ste se prostovoljno zavzeli."

"Sir, prosim vas, ne skrbite radi tega! Tudi jaz sem rojen Arnavt. Kot tolmač imam opraviti z ljudmi, ki so ravnotako zviti kakor hudobni. Če pride kdo slučajno semkaj, bodem že skrbel za to, da ne pride do jame! Če pa zvijača ne zadostuje, se bodem poslužil sile."

"Ali hočete res tako storiti?"

"Gotovo! Ali mislite, da ne vem, kaj me je čakalo, če vas ne bi bilo? Res je, da so mi obljubili prostost, a nikdar je ne bi videl. Tudi meni ne bi pustili življenja, ker bi lahko potem vse izdal. Samo radi tega so mi delali upanje, da bi lordu prigovarjal. naj plača zahtevano svoto. Kakor hitro bi jo pa imeli v rokah, bi bila moja smrt gotova stvar. Rodbinski oče sem, imam ženo, stariše in več otrok, katerim bi bil njih prehranitelj usmrten. Če na to mislim, mi niti v glavo ne pade, da bi morilem na katerikoli način prizanašal."

"Well! Jako dobro!" meni lord. "Sicer tolmača več ne rabim, a vse bodem plačal in dal od danes naprej sto dolarjev. Zraven tega dam tudi dobro napitnino, če gre vse posreči."

"Radi tega ste lahko brez skrbi. Toda, sir, kako pa hočete plačati, ko so vam vendar vse odvzeli?"

"Bodem že zopet Žntu nazaj vzel. Če pa ne, velja podpis David Lindsayja povsodi toliko, kolikor hočem."

"V slučaju potrebe sem pa jaz tukaj," pravim. "Sir David Lindsay se more poslužiti moje blagajne, ki pa žal ni tako polna, kakor njegova."

"Prav vam je!" se zasmeji. "Sedaj tožite radi pomanjkanja denarja, a ko sem vam v Carigradu ponudil svojo listnico, da bi vas plačal za dolgo potovanje, ste bili ponosni kakor Španec ter ste odbežali stran. Lahko bi imeli danes lepo svotico, če bi denar vzeli in mi prodali žrebca. Toda glavo imate, ki je tako trdā, da bodo kmalu rogovi zrasli iz nje. Well!"

Med tem govorom smo stali pred hišo. Sedaj gremo notri. Ogljar nas ves v skrbih gleda.

"No, efendi, ali si se prepričal, da te nisem nalagal?" vpraša.

"Resnico si govoril. Da, še več smo videli, kakor si povedal. Ne samo dva, ampak štirje so bili tam sežgani. Kdo sta bila onadva?"

"Bila sta — bila — ali moraš tudi to vedeti, gospod?"

"Ne; obdrži raje zase. Po vsem tem, kar sem videl in slišal, morem misliti, da si izredno veliko naropal. Kam si rop skr'il?"

"Nimam več, kakor to, kar ste našli."

“Ne laži! Te stvari so bile Stojkotova last. Kje je pa roparski delež, ktereга si dobil od Žuta in drugo, kar si na svojo roko naropal?”

“Povedal sem ti že, da nimam nič!”

“Sidi, ali naj prižgem vrvice?” vpraša Halef in pritakne trsko.

“Da.”

“Ne, ne!” zakliče Šarka. “Ne zažgi smodnika! Resnico govorim: pri meni ni nič najti!”

“Toraj kje drugje?”

Molči.

“Govori, drugače Halef svojo grožnjo uresniči!”

“Tukaj nimam nič, moj — moj svak je vse spravil.”

“Junak? Kam pa?”

“Pod svoje ognjišče je vse zagrebel.”

“Tako! Potem se tukaj nisi popolnoma varnega čutil? No, naj ostane začasno tam. Nimamo časa, da bi jezdili nazaj in si prilastili krvavi denar. Sedaj pa še nekaj. Tajno besedo imate, s katero se medsebojno spoznavate?”

“Efendi, kdo ti je to povedal?”

“Zvedel sem nekje. Kako se glasi beseda?”

“Ne smem je izdati.”

“Potem ti bode smodnik jezik razvozljal!”

“Ali me hočeš prisiliti, da prelomim svojo prisego? Ali vzameš to na svojo vest?”

“Kakor se vidi, misliš z ozirom na vest drugih jako nežno. Prisega, kakor je tvoja, po mojem mnenju nič ne velja; vendar te pa nočem prisiliti, da bi jo prelomil. Besede ti ni treba izdati. Toda, ali mi jo potrdiš, da je prava, če ti jo povem?”

“To zamorem storiti, ker je ne bi od mene izvedel; toda popolnoma nemogoče je, da bi ti bila znana. Noben podložnik je ne izda. Kdor bi se kaj takega podstopil, bi moral umreti strašno mučne smrti.”

“Ne varaj samega sebe! Kako bi me sprejel, če bi prišel ponoči kot tujec k tebi, potrkal na okno in spregovoril besedi ‘bir sirdaš’?”

Prestrašeno me pogleda. Videti je, da ste ti besedi pravi; ni treba, da bi mi jih še potrdil. Besedi ste, ktere sem zvedel od brodarja v Ostromdži. Že takrat sem slutil, da se jih ne poslužuje samo stari Mibarek, ampak da je za vso Žutovo družbo.

“No, zakaj ne govoriš?” pravim.

“Gospod, ti veš vse, vse! Res si moral svojo dušo zapisati hudiču, da ti sedaj služi in vse skrivnosti razkrije.”

“Jaz pa mislim, da sta vidva večja prijatelja. Tvojo dušo ima v svoji oblasti; ni te izdal. Hudodelstvo se samo ob sebi izdaja. S teboj sem gotov. Ne bodeš me več videl. Svetujem ti, da se spokoriš, predno umrješ. Odvedite lopova!”

“Gospod, ti govoriš o smrti!” zakliče, “Saj si mi vendar obljubil, da nas ne usmrtiš!”

“Res sem to obljubil in dano besedo tudi držim. Ne bomo se vas dotaknili, a smrt vas čaka od druge strani. Že tako blizu vam je, da dviga roko, da vas pograbi.”

“Ktera smrt?” vpraša ves v strahu, medtem ko ga dvignejo in hočejo odnesti.

“Kmalu jo bodeš spoznal, ne da bi ti jo prej napovedal. Strani s teboj!”

Ko ga odnesejo, naročim Halefu, naj prinesejo Alima. Ko pridejo z njim nazaj, ga ne nesejo v sobo, ampak ga položijo zraven ognja. Halef ga oprosti na nogah vezij, da zamore stati.

Ustnice drži krčevito skupaj stisnjene in niti pogleda nam ne privošči, dasiravno mu je brati smrtni strah z obraza.

“Nekaj bi rad od tebe zvedel,” pravim. “Povedal mi bodeš, če nočes, da jih dobiš še enkrat petdeset. Zvedeti moram, kako se skrivaj pride v Žutov karavlj.”

Anglež mi še ni povedal, kako je prišel v stražni stolp; dovolj je vzrokov za domnevo, da mora biti kak skriten vhod. Tega moram zvedeti. Alim gleda srpo pred-se in noče odgovoriti.

“No, ali me nisi slišal?” ga vprašam. Kjer še vedno molči, pokimam Halefu, ki drži bič pripravljen. Ko ga zavihti, skoči Alim nazaj, me neizrečeno ježno in sovražno pogleda ter reče:

“Ne bodeš me zopet pretepal! Odgovarjati ti hočem, kar pa bode v tvojo pogubo. Kdor se vmešava v Žutove skrivnosti, je izgubljen. Ne bodem te nalagal, ampak ti resnico povedal. Toda ravno resnica vas bode dovedla grozni smrti v naročje. To bode moje maščevanje. Toraj, kaj hočeš vedeti?”

“Ti si Žutov zaveznik?”

“Da.”

“Ali poznaš vse njegove skrivnosti?”

“Vseh ne, ampak nekatere.”

“Toda vhod v karavlj ti je znan?”

“Vem za njega.”

“Opiši ga!”

Njegova sovražnost ga je zapeljala v veliko neprevidnost, ne da bi na to mislil. Povedal mi je, da nam grozi smrt. Gotovo skriva vhod veliko nevarnost za onega, kateri je ne pozna. Sedaj se gre za to, zvedeti, kje je, ali na katerem prostoru jo je pričakovati. Seveda je samoobsebi razumljivo, da je ne bo izdal. Ne morem ga prisiliti niti z silo, niti z zvižajo, da bi mi jo razkril. Bičanje ga ne bi moglo prisiliti, da bi resnico govoril. Vsako laž bi mu moral verjeti.

Samo eno sredstvo je, da izvem pravo: njegov obraz moram natančno opazovati. Mož kakor je on, in še zraven jezen, se gotovo ne more dobro zatajevati. Sploh ne misli na to, da bi ga zamogel njegov obraz izdati.

Iz tega vzroka se postavim tako, da me moram gledati v obraz, ogenj pa popravim, da jako svetlo gori. Seveda napravim kolikor mogoče brezbrizen obraz in povesim trepalnice, da pogled ni tako oster.

“Pota čez gorovje ne poznaš,” začne. “Radi tega moraš jezdit skozi Kalučin. Sled tiru te privede k produ, kterege voda ni visoka. Pod Kalučinom se združi črna Drina z belo in se obrne proti severozapadu, kjer teče mimo Rugovega. Ne smeš pa slediti Drini, ampak jezdit moraš po cesti, ki vodi iz Kalučina v Rugovo. To je ona cesta, ki pride iz Obride na jugu in gre v Spasijo, ter potem zapadno v Škoplje. Cesta se vleče na levem bregu Drine, medtem ko leži Rugovo na desni. Ko prideš tja, se boš najbrže v kanu vstavil. Gostilničar se imenuje Kolami. Kakšen mož je to, ni treba, da bi ti povedal, ker vendar delaš, kar hočeš. Toda iz tega, da ti vse popišem, lahko uvidiš, da sem o tvoji pogubi prepričan.

Beseče, s kterimi mi je povedal, da od Kalučina naprej ne smem slediti Drini, ampak da moram jezdit po cesti, je hitro govoril in z tako vsiljivim glasom, da slišim, da bi nas jako rad imel na tej cesti. Če moram res po njej jezdit, ako ne najdem druge, moram biti jako previden in oprezen.

“Pusti te opazke!” pravim. “Nisem te vprašal po potu, ampak o karavljju.”

“Karavlj je v gozdu. Vsakdo te lahko pelje k njemu. Našel boš star, napo: razpal stražni stolp, ki stoji sredi velike razvaline. Vhod ni pri tleh, ampak visoko zgoraj. Takrat so tako zidali, da so otežkočili naskok. Kdor hoče skozi vrata, mora iti po dolgi lestvi navzgor.”

“Ali je tam kaka?”

“Ne, ker je dandanes ni več treba. Zid je več vatlov debel in iz njega so v malih presledkih izruvali kamne, da so nastale luknje, ki omogočijo plezanje. Gori pa ne najdeš razun razvalin ničesar.”

“In spodaj?”

“Ni nič.”

“Tega ne verjamem. Kako visoko nad zemljo je vhod v stolp?”

“Za kakih pet možkih dolžin.”

“Tam so bile preje sobe. Pod njimi morajo biti še drugi prostori. Petnajst vatlov visokega stolpa vendar niso zidali masivno!”

“Gotovo je masiven, ker kljub pridnemu iskanju ni bilo mogoče najti pota, ki bi vodil v notrino. Stolp je podoben okroglemu stebri, ki je do omenjene višočine masiven in potem šele votel. Vendar so ravno pod njim toda popolnoma slučajno, votline, ki pa niso z njim v zvezi in tudi niso nikdar bile. Ostale so od tedaj, ko so kopali srebrno rudo. Rov, ki je vodil z gore v zemljo, je zasut in sedaj je tam vse poraščeno, da prostora skoraj ni mogoče najti. Tudi drug rov je še bil, ki je vodil od obrežja reke v jamo, a ta je bil zazidan. Po naključju ga je našel eden naših prijateljev. Skozi ta rov moraš v jamo; daleč vodi v notrino, dokler ne prideš do velikega, okroglega prostora, v katerem je več hramov.”

“Ali je Stojko v katerem izmed teh?”

“Da.”

“V katerem?”

“V onem, ki leži nasproti vhoda.”

“Ali je zaklenjen?”

“Samo z lesenim zatikačem, ktereja je lahko odstraniti.”

“Ali se zamore po rovu hoditi?”

“Tako dobro, da niti luči ne potrebuješ. Naravnost naprej vodi in se polagamo dviguje. Tlakovan je z deskami, ki so seveda nekoliko opolzke. Enkrat vođijo skozi neko skalnato razpoko, a so tako dobro pritrjene, da ni niti najmanjše nevarnosti.”

Pri teh besedah zamahne zaničljivo z roko, da bi označil varnost; toda iz njegovih oči me zadene hudoben, zmagujoč pogled, in njegove temne obrvi se zježijo. Pogled je bil samo hipen, a zadostuje mi popolnoma, ker vem, pri čem sem. Ravno pri tej skalnati razpoki nas čaka nevarnost.

Sicer me je pa že preje nalagal. Spodnji del stolpa prav gotovo ni masiven. Če je bilo zidovje več vatlov debelo, je nudilo dovolj varstva proti sovražniku, posebno še, ker je bil vhod zgoraj. Prejšnji bivalci karavljaja, stražarji, so potrebovali razun sob tudi kleti in shrambe. In zakaj naj ne bi bile v spodnjem delu stolpa?

Ali je bil res kterikrat rudnik? Potem je moral biti pred turškim gospodarstvom, pod vladanjem bolgarskih kanov. O kanu Symeonu, ki je vladal od leta 888 do 927 je znano, da se je pod njegovim vladanjem država jako povečala in da je takrat cvetela obrt. Tudi so kopali rudo. Potem je seveda mogoče, da je od onega časa ostal še ta, sedaj seveda zapuščen rudnik. Meja dežele je bil zastražena s stražnimi stolpi in mogoče je ta karavlj služil v posebno varstvo rudnika.

Če je moja domneva prava, je pričakovati, da se je vsled bližine meje, toraj sovražnih narodov, končal rov v stolpu. Alim je govoril o razvalinah, ki so okolu njega. Mogoče je pod njimi, ali saj v varstvu stolpa, bil vhod.

Zraven tega pa še pride, da ne morem verjeti na zasutje rova. Stare rudnike zasilplejo samo v civiliziranih deželah. Turek se pa jako boji storiti kako delo, ki mu dela samo sitnosti in stroške. Njemu je pač vseeno, če pade kak Albanec ali Bolgar v odprti rov in si zlomi vrat. “Alah je želel!” pravi in s tem se zadovolji.

Če glavni rov še obstaja, mora biti ali v karavljju samem, ali pa v njegovi bližini, skrit pod razvalinami. Alim bi mi gotovo lahko povedal kaj več o tem, a ne morem ga siliti. Iz njega ne morem nič izsiliti, ker nisem prepričan, če kaj ve. Radi tega vprašam na njegovo zadnje zagotavljanje popolnoma ravnodušno:

“Kje pa leži za nas nevarnost, o kateri si preje govoril?”

“Ta pride še le potem, ko pridete v velik, okrogel prostor, da oprostite jetnike.”

“V kom pa obstaja?”

“Tega ne vem. A če bi jo tudi poznal, vam ne bi nič povedal. Kakor hitro se nevarnost pozna, že ni več nevarnost.”

“Toda z bičem te lahko prisilim, da mi poveš!”

“In če me do smrti bičaš, ti ne morem nekaj povedati, kar sam ne vem. Če bi me hotel siliti, bi si moral kako laž izmisliti.”

“Kako pa veš, da je v rovu nevarnost?”

“Žut je o njej govoril. Rekel je, da je vsakdo izgubljen, kdor stopi brez njegove vednosti v okrogli prostor. Gotovo je postavil kako pripravo, ki vsakega nepoklicanega obiskovalca usmrti.”

“Hm! In kako se najde vhod k opisanemu rovu?”

“Samo od vodne strani ga je mogoče doseči. Preskrbeti si moraš čoln in se peljati nekoliko po reki navzgor. Na drugi strani obrežja se vleče cesta, na tej pa, na levo, se dviga strma skalnata stena iz reke. Če natančno opazuješ, bodeš našel prostor, kjer naredi ta stena — toraj tudi reka — ovink. Voda je tam zelo globoka, in ravno tam je rov, ki je pri navadnem vodnem stanju tako visok, da moreš stoječ v čolnu, naravnost notri, ne da bi se zgoraj zadel z glavo.”

“In ta rov ste šele pred kratkem najdlji?”

“Da, ker ga rastlinje popolnoma zakriva. S čolnom se pelješ tako daleč notri, dokler seže voda, potem ga pa privežeš za močan drog, ki je tam.”

“To ni popolnoma brez nevarnosti. In na ta način so spravili Stojkota notri?”

“Da, in tudi Angleža, ki stoji pri tebi. Vprašaj ga; gotovo ti bode pritrtil.”

“Ali ni notri razun onega okroglega in celic še več drugih prostorov?”

“Ne. Ravno pod karavljem so, a jako globoko. Zaman smo iskali preder, ki bi vodil navzgor. Zasut je.”

“Kdo pa prinaša jetnikom hrano in pijačo?”

“Tega ne vem.”

“Ali imaš svojemu opisu kaj pripomniti?”

“Ne. Vse sem ti povedal, kar vem. Žut mi je naznanil, da mora vaskdo, ki pride nepoklican v okrogli prostor, umreti. Radi tega sem ti preje povedal, da vas čaka gotova smrt, če hočete res kaj proti Žutu podvzeti.”

“No, saj ni treba, da bi šli sami v rov. Poslali bomo koga notri.”

“Potem mora ta umreti in vi niti zvedeti ne morete, kako se mu je godilo.”

“Žuta pustim prijeti in on sam nas mora notri peljati.”

“Prijeti?” se zasmeji. “Če hočeš pustiti v Rugovi koga aretovati, moraš iti k najboljšemu Žutovemu prijatelju. Nič ne moreš proti njemu podvzeti. Velik ugled in spoštovanje vživa. Če zahtevaš pomoč proti njemu, imaš opraviti z ljudmi, ki so, ali njegovi zavezniki ali pa ljudje, ki ga imajo za pobožnega, poštenega in milodarnega moža, ki ti ne verjamejo nobere besede. Mi smo pač prišli vam v roke; on pa se ti bode smejal. Če nastopite javno proti njemu, bodo z vami ravnali, kakor z blazneži. Če delati pa tajno, greste gotovi pogubi nasproti. Naredite kar hočete. V vseh slučajih vas čaka pekel!”

“Peko!? Smrt? O ne! Zopet se v nas motiš. Povedal si mi mnogo, mnogo več, kakor si hotel. Ti dopuščaš, da te imenujejo Alima, učenjaka, in vendar si tako neumen, da se mi skoraj smiliš. Natančno si mi povedal, atere nevarnosti nas pričakujejo.”

“Jaz? Saj jih sam ne poznam!”

“Ne misli, da me moreš prevariti! Dokazal sem ti že nasprotno. Prva nevarnost nas pričakuje na cesti med Kalučinom in Rugovo. Tam čakata Aladžija, ktera sta te spremljala. Žut je gotovo za to skrbel, da sta zopet oborožena, in najbrže jima je dal tudi nekaj spremljevalcev. Po tej cesti bomo jezdili, ker se sovražnikov ne bojimo. Če nas zopet napadejo, jim ne bomo prizanašali.”

Prisiljeno se zasmeje, potem pa pravi:

“Smešne so tvoje misli! Aladžija vam prav gotovo ničesar ne stori; vesela sta, da sta vam ušla.”

“Bodemo videli! In druga, gotovo večja nevarnost nas čaka v rovu na prostoru, kjer se mora iti po deskah čez skalnato razpoko. Povem ti, da ne stopimo preje na deske, dokler jih dobro ne preiščemo. Mogoče so tako pritrjene, da mora vsak, kteremu skrivnost ni znana, pasti v globočino. Nam se gotovo ne boče ničesar pripetilo! V okroglem prostoru pa, kjer si rekel, da nas čaka nevarnost, je prav gotovo brez vsake nevarnosti.”

Alim grdo zakolne in udari z nogo ob tla, odgovori pa ne.

“Sedaj pač uvidiš, da sem te prepoznal,” nadaljujem. “Vem, da si me nalagal. Trudil si se, da bi nas odvrnil od prave nevarnosti. Nočem se več s teboj prerekati. Psi grizejo, ker jim leži v naravi, in psi ste. Sedaj vem, kar sem hotel vedeti in pustil te bom zopet spraviti v vaš kareem. Dobro se imej, Alim, in napenaj svojo modrijansko pamet z pre-mišljevanjem, kako bi mogel iz jame pobegniti. Saj si študiral sestavo zemlje in se moraš med pečinami in jamami počutiti kakor doma.”

Noge mu zopet zvežejo ter zaprejo v jamo. Potem hoče Halef svoj ‘ogenjček’ prižgati, kar mu pa izgovorim.

Vedeti hočemo, koliko denarja je v mošničkih. Halef jih gre iskat v sobo in strese vsebino v svoj turban. Naštejemo šeststo pijastrov v srebru in osem tisoč pijastrov v zlatu. To je okolu štiristotridaset dolarjev. Zakaj je imel Stojko toliko denarja seboj?

Denar seveda zopet spravimo v mošničke in pripeljemo konje, da jih pregledamo; eden mora baje biti prav izvrsten tekač. Rjavec je, z belo liso na čelu, tako krasen konj, da ga takoj zasedem, da ga, četudi brez sedla, preizkusim. Kakor takoj opazim, je dobro izvežban a po neki, meni nepoznani šoli.

“Izborna žival!” meni lord. “Ali jo vzamemo seboj?”

“Seveda,” odgovorim. “Sploh vzamemo vse konje, kar jih je tukaj. Samo tolmač obdrži svojega. Saj bi bilo vendar mogoče, da bi se lopovom na kak način posrečilo iz jame pobegniti. Za ta slučaj skrbimo z odstranitvijo konj saj za to, da ne morejo kmalu za nami priti.”

“Weil! Potem prosim za rjavca! Ko so me vlekli semkaj, sem sedel na živali, ki je morala biti koza; še sedaj me vse kosti bolijo. Ravno take občutke imam, kakor bi se zvrnil z visoke gore. Upam, da nimate nič proti temu.”

“Proti vašim občutkom? Nič.”

“Neumnost! Menim, da jezdim rjavca?”

“Vzemite ga!”

“Za kako dolgo?”

“Tega seveda ne vem, ker ni naša lasti.”

“Ali ločete tudi tukaj najti gospodarja?”

“Mogoče. Ne verjamem, da bi bil konj ogljarjeva lastnina. Ukraden je. Mogoče je Stojkov.”

“Poslušajte Master. Vi imate dve ali tri lastnosti, ki se mi dopadajo; a drugih pa nimate. Za kradnjo naprimer nimate talenta.”

“Ali ga imate mogoče vi?”

“Nepotrebno vprašanje! Lord nikdar ne krade; toda tega rjaveca vzamem seboj, ne da bi kaj premišljal. Saj imam pravico, da ga smatram za dober plen!”

“Malopridnežu je vse dober plen, kar more spraviti na stran. Odpeljite konje! Vsedimo sem okolu ognja in poglejmo, če imamo še dovolj medvedje gnjati. Košček tace za sir David Lindsaya se bode še dobil.”

“Med-medvedjo gnat? Med-medvedjo taco?” vpraša lord Lindsay, in prav široko zazija.

“Da, sir! Oško in Omar naj pripeljeta naše konje, ker pri njih so slaščice, ktere sem vam imenoval.”

“Od pravega medveda?”

“Da, od pravega severnega medveda, kterega smo predvčerajšnjem vjeli v past. Prav lahko se je dal prevariti, ker smo mu dali za vado črve.”

“Oslarija! Govorite pametno, sir! Ali imate res medveda?”

“No, seveda. Posrečilo se nam je tako živalico pobiti.”

“Halo! To mi morate pripovedovati!”

“Naj vam Halef pove! On ga je premagal in je radi tega dobil kožuh, ki dokazuje, kako velik je bil kosmatinec.”

“Halef? Mali? On je pobil medveda? Well! Prisodim mu to. Ta hadži se ne vstraši ničesar, če je treba izvršiti kak pogumen čin. Kdo bi si mislil, da so tukaj medvedi! Halef, bodite tako dobri in povejte mi dogodljaj!”

Halef se ne obotavlja dolgo. Pripovedovanje je njegovo največje veselje, posebno pa še, če se gre za kako stvar, ktere se je sam vdeležil. Takoj začne na svoj način:

“Da, gospod, snidli smo se z medvedom in sardaškim velikanom. Njegova sled je bila podobna slonovi in njegova velikost bi vzgrozila vse narode sveta. Kljub temu se mu je naša krogla zarila v prsi, in naš nož mu je razrezal življenje. Sedaj ne more več jesti konjskega mesa in si privoščiti za desert malin. Njegovo noge smo spekli in desno stran njegovega počitka skoraj vso snedli. Kako je prišlo, da smo ga izbrisali iz registra življenja, bodeš zvedel, da ti bode polovica šape, ktero še imamo, boljše dišala.”

Klakor znano, se Lindsay in Halef razumeta kljub neznanju jezikov. Lord si je nabral nekaj arabskih in turških besedij. Halef se pa je med časom našega bivanja z Lindsayjom jako trudil, da si je zapomnil nekaj

angleških izrazov. Razven tega sem moral malemu vedno pripovedovati o moji domovini. Iz ljubezni do mene se je za vse jako zanimal. Kar ni razumel, sem mu moral pojasniti in imenovati razne stvari v nemškem jeziku, ktere si je skušal zapomniti. Na ta način si je prilastil precej nemških izrazov, s kterimi se je jako rad postavljaj. Z veseljem je pograbil sedaj to priložnost, da pokaže svojo znanost.

Nekaj časa pripoveduje turški, potem arabski, a vmes vedno vpletava angleške in nemške izraze. Zadnjih se kolikor mogoče velikokrat poslužuje, ne da bi se briga za to, če so na mestu, ali ne. Njegovo klobasanje me na tihem jako veseli. Lord pa gleda strašno resno pred-se in le tupatam kaj vpraša, če se Halef preveč nejasno izrazi. Živahne kretnje, s kterimi spremlja mali svoje poročilo, veliko pripomorejo k boljšemu razumljenju.

Medtem pripeljeta Oško in Omar naše konje in nato spečemo na ražaju medvedje ostanke. Halef pripoveduje tako, da postavlja sebe v najlepšo luč, pove pa tudi, da ne bi bil več živ, če ne bi jaz z nožem na pomoč priskočil.

Med pripovedovanjem je pravi užitek, opazovati lordovo mimiko. Če ga kak govor jako zanima, ima navado, da ne obrne očesa od govornika, in da oponaša gibanje obraza istega. Tako dela tudi sedaj. Na njegovem obrazu se razni Halefovi obrazi, ktere dela, ponavljajo. Njegove oči, obrvi, velik nos, široka usta, se vedno gibljejo, kar nepopisno šaljivo učinkuje.

“Well!” pravi, ko Halef konča. “Svojo stvar ste dobro naredili, dragi Halef. Sicer se mi dozdeva, da niste ravnali povsem pravilno, a bali se niste — to je gotovo. Rad bi bil zraven! Meni se kaj takega ne bi moglo pripetiti! Če hočem izvršiti kako junaštvo, pride vedno kaj zraven, da me zadrži.”

“Da,” mu prikinam, “časih se tudi prigodi, da vas primejo in zaprejo v kak karavlj. Ktero junaštvo pa je bilo pravzaprav, da vas je napotilo tako hitro v Albanijo?”

“Hm! Že dolgo sem pričakoval to vprašanje. Sem vedel, da se moram konečno spovedati. Toda o tem ste lahko prepričani, da sem prišel samo iz ljubezni in prijateljstva do vas.”

“Globoko sem ganjen. Prijateljstvo, ki tvega, da se ga v sardaški votlini do smrti prekadi, mi more izsiliti najgrenkejše solze radosti.”

“Ne norčujte se! Res sem dobro mislil. Hotel sem vam priti na pomoč.”

“A tako! Ali ste vedeli, kje se snidete z nami in ste poznali nevarnost, v kateri smo bili?”

“Seveda! Predno sem odšel iz Carigrada, sem obiskal Mafleija, pri kateremu smo stanovali, da bi se poslovil. Njegov sin Isla se je ravno vrnil iz Drinopolja. Povedal je, kaj se je tam zgodilo. Tako sem zvedel, da hočete jezdit v Skadar k trgovcu Galingré, da ga obvarujete pred veliko škodo in drugimi nevarnostmi. Slišal sem, da ste se odpravili za pobeglimi; opisovali so mi njih prekanjenost in nevarnost; mnogo so mi

pripovedovali o nekem zavržencu, ktereга imenujete Žut, in tako sem začel za vas skrbeti. Sklenil sem, da vam prihitim na pomoč.”

“Tega vam nikdar ne pozabim, sir! Vaša pomoč je bila tako izdatna, da nam konečno ni preostalo ničesar drugega, kakor vas potegniti iz luknje.”

“Le smejite se, le! Ali sem mogel kaj vedeti o tej luknji?”

“Ne, toda tudi mi je nismo poznali, a kljub temu nas niso notri vtaknili. Kako se vam je pa posrečilo, da ste vaš načrt mogli tako hitro izvesti?”

“Jako enostavno. Povpraševal sem v luki po priložnosti, a nisem mogel nobene dobiti, ki bi me dovolj hitro odpravila. Radi tega sem najel majhen parnik, nekega Francoza, ki ni dobro vedel, kaj naj bi naložil.”

“To se seveda čuje popolnoma po lord David Lindsayju! Ker ni mogel takoj dobiti primerne priložnosti, je najel cel parnik. Kje pa je? Ali je odplul, ko ste stopili z njega?”

“Ne, čakati mora, dokler se ne vrnemo. Zasidran je v Baru. Slab zaliv, preplitva voda; a ni šlo drugače.”

“No naprej! Kaj ste storili, ko ste stopili na suho?”

“Kaj naj bi storil. Saj si lahko mislite! Vzel sem konje, tolmača in nekaj služabnikov in sem odjezdil semkaj, kjer smo se sešli. To je vse!”

“Če imenujete to ‘vse’, bi najprvo rad vedel, kaj je ‘nič’! Med vožnjo na vodi ste imeli dovolj časa vaš načrt premisliti.”

“Načrt? Vrag naj jih vzame! Saj se vedno vse drugače zgodi, kakor človek misli.”

“No, potem se mi seveda nič čudnega ne zli, da ste se tako lepo vjeli. Če se kaj takega podzame, kakor ste vi, je treba nekoliko premisliti, na kak način in kako se naj vse izvrši.”

“To sem tudi storil in nisem rabil dolgo časa. Najprvo sem si kupil knjigo ‘Redhouse Turkish and English dictionary’; plačal sem zanjo sto-osemdeset pijastrov —”

“In kljub temu ste si vzeli tolmača!”

“Primoran sem bil v to. V knjigi je bilo vse polno turških znamenj, kterih nisem znal brati.”

“Potem je bil že začetek vašega potovanja za rešitev spremljan z velikim vspehom! Kupili ste si knjigo, ktere niti brati ne morete. To je jako dobro! Trebalo bi samo še, da bi si vzeli tolmača, kteri ne razume angleščine, pa bi se vaša junaštva lahko pričela.”

“Poslušajte, sir, če me hočete zasmehovati, zajezdim rjavca in vas pustim tukaj sedeti!”

“Da, in zopet pridete Aladžijema in Žutu v roke, da vas zopet vjamejo. Sicer pa misel jezdit v Rugovo, ni bila ravno slaba. Kako ste pa prišli na njo?”

“Tolmača sem izpraševal in zemljevid sem pregledal. Zvedel sem, da

ste jezdili v Menlik; vedel sem, da hočete v Škoplje. Ker ste mogli zabiti samo eno pot, sem vam po tej jezdil nasproti."

"Pri tem ste pa pozabili, da ni moja navada, jezdit po deželnih cestah. Samo slučaj je, da smo se sešli. Če bi morali iskati Žuta drugje, bi bila vaša smrt gotova stvar. Toda, resno govorjeno, zahvaliti se vam pa vendarle moram, da ste se radi mene podali v tako nevarnost. Zdi se mi pa tudi, da vas je še nekaj drugega vodilo."

"Kaj pa?"

"To veste sami. Ali nimam prav?"

Na naše konje pokažem. Lord se popraska po nosu, se odkašlja in odgovori:

"Well! Prav imate. Mislil sem si, da ste se radi konja premislili. Žival bi jako rad imel. Velikansko svoto denarja vam plačam za njo!"

"Moj Ri ni na prodaj; pri tem ostane. Držimo se našega pogovora! Ali v Baru niste mislili na najpotrebnejše, kar ste morali storiti: na trgovca Galingré?"

"Seveda sem na njega mislil; tudi sem bil tam. To je samoobsebi razumljivo. Vi ste hoteli k njemu in radi tega sem moral vendar povprašati, če že niste prišli."

"To je bilo nemogoče. Toda svariti bi ga morali, sir."

"To sem tudi storil."

"Kaj je pa rekel?"

"On? Hm, saj ga ni bilo."

"Kje pa je potem bil?"

"Žito je šel nakupovat v pristiniško pokrajino. Galingré si je namreč z žitno trgovino pridobil precej bogastva. Sedaj je trgovino prodal in hoče v Škoplje, ker je tamonja pokrajina jako rodovitna in je trgovanje vsled novo otvorene železnice zelo ugodno."

"Od koga ste to zvedeli?"

"Od tolmača, ki je to v mestu slišal."

"Ne od Galingréja samega?"

"Ne."

Dobrega lorda poznam in slutim, da je, ravno ker je hotel jako prebrisan ravnanj, naredil velikansko neumnost. Vedno je iskal razne prigodljaje, katerih žrtva je skoraj vedno sam postal.

"Ali ste tolmača in služabnike že v Baru najeli?" ga vprašam.

"Seveda! Potem smo jezdili v Skadar. Slaba pota so in več ur smo morali jezdit skozi močvirje, da smo prišli jako umazani v Skadar, kjer sem takoj povprašal za Galingréjevo stanovanje. Nato sem šel k njemu."

"Kdo vas je sprejel?"

"Odpotoval je v Pristino, kakor sem že rekel. Peljali so me v pisarno, ki pa je bila popolnoma prazna, ker je trgovino že prodal. Sprejel me je njegov zastopnik, fin, izobražen in jako ljubeznjiv mož."

"Ali vam je njegovo ime znano?"

"Gotovo. Piše se Hamd en Nazr."

"Tako! Izvrtno!"

“Ali ga mogoče poznate, Master?”

“Celo jako dobro.”

“Ni res, da je izboren človek?”

“Jako izboren! Gotovo ga je jako veselilo, da vas je mogel spoznati, posebno pa še, ko ste o meni pripovedovali.”

“Čudno! Tako se je delal, kakor bi vas ne poznal!”

“Je že moral imeti svoje vzroke za to. Seveda ste mu povedali, zakaj ste prišli?”

“Da, vse sem mu povedal, vaše doživljanje v Carigradu in Drinopolju, beg Barud el Amazata, Manah el Baršata in jetničarja. Konečno sem ga tudi posvaril pred bratom prvega, Hamd el Amazatom. Povedal sem mu, da je lopov, ki hoče Master Galingréja opehariti, morilec, kterega že dalj časa, toda zaman zasledujejo.”

“Izvrstno! Kaj je nato rekel?”

“Opetovano se mi je zahvaljeval in pustil je prinesiti vina. Hamd el Amazata so že spoznali in nagnali. To je bilo pametno. Potem me je vprašal po potu, kterega hočem rabiti, da se snidem z vami. Povedal sem mu, da hočem iti v Kalkandelen in Škoplje, in da se na tej poti gotovo z vami srečam. Pritrdil mi je v tem ter mi potem dal še nekaj dobrih nasvetov.”

“Priiden mož!”

“Da. Sicer je Turek, a skozinskoz gentleman. Dal mi je celo priporočilno pismo seboj.”

“Tako. Na kterega pa, spoštovani gospod?”

“Na najuglednejšega konjskega trgovca v deželi, Kara Nirwana v Rugovi, skozi kateri kraj me je moja pot vodila. Vendar ga pa ni dobro poznal, ker ravno ta konjski trgovec me je spravil v zagato.”

“Ali je bilo priporočilno pismo odprto?”

“Ne.”

“Ali ga niste odprli in ga prebrali?”

“Kaj pa mislite o meni, Master! Gentleman, lord iz Stare Anglije in vpogled v tuje pismo! Ali me imate res za tako prostega?”

“Hm! Odkrito vam povem, da bi jaz na vašem mestu prav gotovo prosto ravnal.”

“Res? Tuja pisma bi odprli, toda tuj konj vam je svet! Čuden možakar, kakoršen ste!”

“Večkrat je dobro, če je človek čuden. Toraj ste samo s tem govorili. Ali Galingré nima družine?”

“Ženo in omoženo hčer. Zet stanuje v isti hiši.”

“Zakaj se jim pa niste pustili predstaviti?”

“Saj sem hotel a zeta ni bilo doma, dami pa niste bili oblečeni. Sicer pa tudi niste imeli časa, ker ste se morali pripravljati za odhod.”

“Kdo vam je to naznanil.”

“Zastopnik.”

“Zakaj ste se pa za odhod pripravljali?”

“Ker se vsi preselijo v Škoplje. Galingré jima je pustil po selu nanzaniti, da sploh ne pride več nazaj, ampak da gre takoj v Škoplje, kjer ju bode pričakoval. Šele čez kaka dva ali tri dni po mojem odhodu ste hoteli odpotovati.”

“Ali veste, kdo je bil sel, katerega je baje Galingré poslal?”

“Ne.”

“Tako! Hm! Ali vam ta izborni Hamd en Nazr ni zaupal, da je bil on sam?”

“Nič ni o tem govoril. Sicer se pa motite. On sam vendar ni mogel prinesiti poročila, ker je moral ostati doma kot zastopnik.”

“O ne! Jezdil je z Galingré-om in potem se je vrnil po njegovo rodbino in — — premoženje.”

“Če bi bilo to res, bi mi povedal.”

“Zamolčal vam je še kaj drugega. Ta ljubeznjivi gospod, katerega imenujete gentlemana, je lopov skozinskož.”

“Master, tega mi ne morete dokazati!”

“Jako lahko. On vas je, ko ste odšli, prav gotovo zasmehoval.”

“Kaj takega si prepovedujem!”

“Povedati vam hočem celo, da vas je imel za velikega tepca in vas ima še danes za takega.”

Med pogovorom se je gnjat in šapa spekla. Lindsay je dobil taco in je pravkar porinil prvi kos v usta. Pri mojih zadnjih besedah jih pozabi zapreti. Nekaj časa zija va-me, taco v levici, nož v desnici in kos mesa v odprtih ustih. Potem izpljuje meso in vpraša:

“Ali mislite resno, sir?”

Vedno me imenujete Master. Če mi pa pravi kterikrat ‘Sir’, je to gotovo znamenje njegove jeze.

“Da, popolnoma resno mislim,” odgovorim.

Sedaj pa poskoči, vrže nož in šapo stran, zaviha rokave in zakliče:

“Well! Potem se boksava! Vstanite sir! Dal vam bodem tepca v trebuh, da zletite iz te doline v puščavo Gobi! Jaz, lord David Lindsay, tepee!”

“Vsedite se, sir!” odgovorim mirno. “Ne imenujem vas jaz tako, ampak rekel sem samo, da vas ima oni človek za takega.”

“Kje ste pa to zvedeli?”

“Mislim si tako.”

“Tako! Take misli vam bodem iztrebil, sir! Če me imenujete tepca ali mi pa pravite, da me je kdo drugi tako imenoval, mi je vseeno. Vstanite! Kdor ima toliko poguma, da me žali, mora imeti tudi pogum, da se z menoj boksata! Pripravite se! Sunem vas v želodec, da vam skoči skozi usta!”

“Dobro, pripravljen sem, sir! Toda ne sedaj, ampak potem, ko bode naš pogovor končan.”

“Tako dolgo nočem čakati!”

“Če se nočem preje z vami boksati, morate čakati. Naredili ste nekaj genijalnega, zakar bi pravzaprav morali dobiti kak red. Jezdili ste v

Skadar, da oprostite Galingréja pred Hamd el Amazatom, mesto tega ste pa Hamd el Amazata pred nami svarili. Peljali ste se v Bar, da bi nam v nevarnosti prišli na pomoč, in vendar ste se na vso moč trudili, da ste nas privedli v roke naših sovražnikov; da, vi sami ste prišli v past. Seveda vas zasmehujejo. Če mislite, da vas imam za jako pametnega, vas ne morem razumeti."

Te besede njegovo jezo še povečajo. Pesti stisne, se široko pred menoj razkorači in zakliče:

"To, to se mi upate povedati, vi Master, vi Mister, vi sir, vi — vi mosje? Naprej! Boksanje se prične! Dam vam eno, da se razletite na črepinje, kakor pisker!"

"Potrpajte še trenutek, sir! Ali niste slutili, da je oni, kterega ste svarili, tisti, pred katerim ste hoteli svariti?"

"Kaj? Kako? Če bi to storil, bi bil še več kakor neumen; moral bi reči, da sem norec."

"No, potem se imenujte tako! Meni pa ne smete zameriti, če sem besedo tepec komu drugemu v usta položil. Ali se vam ime, kterega ima zastopnik, ni nekam čudno zdelo?"

"Hamd en Nazr? — Ne."

"In oni, pred katerim ste ga svarili, se imenuje Hamd el Amazat!"

"Kaj to, če so imena slična? Milijon ljudi ima jednaka imena."

"Dobro! Toda saj smo vam vendar povedali naš priglavljen v Sahari, o umoritvi mladega Galingré in vodniku Sadeku na salinah. Ali se še sponinjate na morilčevo ime?"

"Da, ravno ta Hamd el Amazat je bil."

"Toda takrat se je drugače imenoval. Pomislite malo!"

"Že vem. Imenoval se je oče zmage, po arabski Abu en Nazr."

"No, primerjajte sedaj ta oba imena Hamd el Amazat in Abu en Nazr z imenom zastopnika, ki se piše Hamd en Nazr!"

Še vedno drži pesti dvignjene. Sedaj jih počasi povese. Tudi spodnja ustnica mu leze čimdalje nižje, njegov obraz pa postane tako gniljivo neumen, da se moram glasno zasmejati.

"Hamd — en Nazr!" zastoče. "O nebesa! To ime je sestavljeno iz obeh imen morilca! Ali — ali — ali — —"

Preneha.

"Da, tako je, kakor se bojite sir! Morilca ste pred njim samim svarili. Imel vas je za tako — tako — hočem reči, nenevarnega, da vam je dal celo priporočilno pismo na Kara Nirwana, v katerem je bilo ukazano, naj se polasti vaše osebe. To pismo ste v vaši ganljivi poštenosti oddali na pravi naslov. Seveda so vas prijeli in prepeljali semkaj, da bi vas do smrti prekadili, kakor trihino v klobasi. Zraven tega ste pa še izdali, da pridemo, in na ta način ste dali možu, za katerim gremo, orožje zoper nas v roke. Res ste naredili lepo uslugo vam samim in vašim prijateljem. To sem vam hotel povedati. In sedaj, sir, se boksanje lahko prične. Toraj, come on!"

Vstanem in zaviham rokave. Ko se pa proti njemu obrnem, se obrne, počasi spusti na svoj prejšnji sedež, povesi glavo, z obema rokama popraska za nšesi in tako globoko vzdihne, da je videti, kakor bi hotel naš ogenj izpihniti.

“No, sir, jaz mislim, da me hočete poslati v puščavo Gobi!”

“Bodite tiho, Master!” prosi z žalostnim glasom. “Mislim, da imam Gobi v glavi!”

“Razbiti ste me hoteli kakor pisker!”

“Jaz sam sem največji pisker na svetu!”

“In mi pognati želodec skozi usta!”

“Molčite! Na svoj lastni želodec moram misliti. Notri imam lord David Lindsayja, pa še kako! Well! Yes!”

“Videti je, da se na vašega izbornega gentlemana v Skadru nič več veliko ne domišljujete?”

“O gorje! Pustite me s tem lopovom na miru! Kaj si more o meni misliti! Gotovo meni, da imam ovčji sir mesto možgan v glavi!”

“Tega mnenja sem bil že preje in radi tega ste se hoteli z menoj boksati. Ali se sedaj odrečete zadoščenju?”

“Rad, jako rad! O boksanju ne more biti govora, ker ste imeli prav. Sam sebe bi najraje zboksal. Bodite tako dobri, Master, in dajte mi zašnico, toda tako, da se jo bo slišalo v Staro Anglijo!”

“Ne, sir, tega ne storim. Kdor pripozna svojo napako, ne sme biti kaznovan. Da se pa pomirite, vam povem, da nam niste napravili nikake škode. Samo vas so zadele posledice vaše napake.”

“To pravite samo, da bi me pomirili.”

“Ne, resnica je.”

“Tega ne verjamem. Sedaj je Hamd el Amazat na vas pripravljen.”

“Ne, ker misli, da smo mrtvi.”

“Mu ne pade v glavo!”

“Vendar! Zvedel je, da nas čaka tukaj smrt. Mnenja je, da pri-
demo Žutu tem gotoveje v roke, tudi če bi se nam posrečilo od tukaj uiti. Z ozirom na nevarnost, koja mu grozi od naše strani, je popolnoma miren.”

“Kje pa naj bi vse to zvedel?”

“Od Žuta, pri kateremu je bil.”

“Ah! Ali veste, da je bil tam?”

“Da. In kar nisem slišal, domnevam. V tem slučaju je lahko sklepati. Če mislite, da je trgovec Galingré v Pristini, se jako motite. Mo-
goče je bil celo vaš sosed, ko ste bili v karavljju v Rugovi zaprti.”

“Master!”

“Da, da! Hamd el Amazat je samo radi tega vstopil v njegovo trgovino, da bi ga uničil. Spremil ga je v Pristino, in ga izročil Žutu. Tam so mu vzeli denar. Ker je hotel nakupiti žito, je imel gotovo veliko svoto denarja seboj. Hamd el Amazat mu je, kakor si mislim, prigovarjal, da je trgovino prodal in da bi novo vstanovil. Vsled tega je promenil Ga-

lingré svoje premoženje v gotovino. Ker ni sam v Skadru, je prišlo v roke njegovi soprogi ali pa zet. Da bi si jo prilastil, si je moral Hamd el Amazat zagotoviti ti osebi, in sicer tako, da ne more nikdo izvedeti. Radi tega jima je rekel, da je potoval Galingré naravnost v Škoplje, in da naj hitro odpotujeta za njim. Odpotovala bodeta, toda ne v Škoplje, ampak v Rugovo, kjer zgineta z vsem, kar imata seboj. Ta načrt so sklenili že pred dolgo časa in z rafinirano zvijačo izvedli. Hamd el Amazat je naročil svojemu bratu Barudu, naj pride k njemu v Rugovo, kjer se sestaneta v Karanirwan kanu. Ta listek mi je prišel v roke in mi služil kot kažipot. Brata sta gotovo nameravala začeti z naropanim denarjem kako trgovino ali od denarja živeti. Del ropa pripade Žutu. Galingréja niso umorili, da s pomočjo njegovega podpisa še eventuelne dolgove iztirjajo. Tako si jaz mislim in ne verjamem, da bi se za veliko motil."

Lindsay molči. Njegova napaka ga tako teži, da zasedaj ne more nič drugega misliti. Ogrehem medvedjo tace nad ognjem in mu jo podam z besedami:

"Pustite, kar je bilo in kratkočasite se raje s to slaščico. Bolje bode za vas."

"Že verjamem, Master! Toda za tako neumnost biti še z pečeno medvedjo tace obdarovan, je preveč popustljivosti. Vendar jo hočem vzeti, toda svojo nepremišljenost popravim. Gorje temu zastopniku, če ga dobim v roke!"

"Nič mu ne bode storili. Vodnik Sadek, ktereга je ustrelil, je bil oče našega Omarja. Hamd el Amazat je toraj zapadel krvnemu maščevanju. Nič drugega ne moremo storiti, kakor da zadevo kolikor mogoče človeško zaključimo. Jejte sedaj, sir! Kako se vam je v Rugovi godilo, nam lahko kasneje poveste."

"Lahko vam takoj naznanim. Priznanje mi bode sol k pečenki."

Precejšen kos pečenke porine med zobe, žveči, da se mu giblje nos gori in doli, ter pripoveduje:

"Ko smo prišli v Rugovo, smo se seveda vstavili v Kara Nirwanovem kanu. Gostilničar je bil doma in jaz sem mu oddal priporočilno pismo. Počasi ga je prebral ter mi potem prisrčno dal roko, in mi s tolmačevo pomočjo zatrjeval, da sem mu najboljši priporočen in da lahko na njega računam; njegov gost sem, kolikor časa se mi ljubi, in da ne smem na plačilo niti misliti."

"Kolikor vas poznam, ste ravno radi tega pokazali svoj denar?"

"Seveda! Mož naj bi videl, da zamore lord iz Stare Anglije vse plačati, in da, če noče vzeti plačilo, bogato obdaruje."

"Slišal sem o tem, ko sem prisluškoval Alimov pogovor z ogljarjem. Vedno je neprevidno, kazati denar v tujini, posebno pa še takim ljudem."

"Ali naj bi mogoče mislili da sem lopov, ki si je samo radi tega preskrbel priporočilno pismo, da bi zastonj jedel in pil?"

"To je vaša stvar, sir. Jaz vam pa povem, da tekom naše ježe skoraj nikjer nismo smeli ničesar plačati, in da nas radi tega vendar ni nikdo imel za lopove."

“Potem res ne vem, na kak način to delate. Naj pridem kamor hočem, vedno zahtevajo ljudje najprvo denar. In če več plačam, več denarja zahtevajo. Kratkotamo, vslužbencem v kanu sem takoj dal dober bakšiš, za katerega so mi bili jako hvaležni.”

“Da hvaležnost, ki se je konečno tako nehala, da so vam vse vzeli, celo prostost. Na kak način so vas pa zvabili v past?”

“Po tolmaču, kateremu sem medpotoma pripovedoval svoja potovanja. Med drugim sem mu rekel, da rad iščem zakopane starine, krilate bike in tako dalje, a da še nisem imel prave sreče. To je on gostilničarju zopet povedal, in ta me je vprašal, če sem prišel mogoče radi tega v te kraje, da bi kaj kopal. Na moje tozadevno vprašanje mi je odgovoril, da pač pozna kraj, kjer je najti zelo dragocene starine, da pa je vlada preiskovanje prepovedala.”

“A tako! To prepoved si je moral izmisliti, da bi vas ponoči zvalil.”

“Tako je. Skrivaj je pokazal na tolmača in pri tem se je tako delal, kakor da bi ta ne smel ničesar vedeti. Prišel sem na misel, dati gostilničarju svoj besednjak, katerega sem kupil v Carigadu, ne da bi ga mogel rabiti. Vzel ga je in je odšel, najbrže, da bi ga pregledal.”

“To ste jako dobro naredili. Brez tolmača ni mogel z vami govoriti. Ta bi vas na vsak način posvaril. S knjigo pa ste dali Žutu sredstvo v roke, da vas je mogel dobiti v mrežo, ne da bi postal tolmač nezaupljiv. Da bi bil tolmač kaj kriv, ne smete govoriti. Sami sebi si imate vse pripisati. Ali se je Žut v knjigi spoznal?”

“Prav lahko, ker zna turško pisavo brati. Drugi dan mi je pri prvi priložnosti pomignil, naj mu sledim v neko oddaljeno sobo, v kateri sva bila sama. Knjiga je ležala na mizi. Podčrtal si je besede, mi jih turški prebral in pokazal na prestavo. Besede kanad aslani in maden so se največkrat ponavljale.”

“Toraj krilati lev v rudniku?”

“Da, to je bilo, kar sem počasi zapopadel. Pokazal mi je po besedah, ktere je izbral, da me hoče ponoči peljati z čolnom po vodi v nek rudnik, v katerem najdem krilatega leva.”

“In tako neumnosti ste verjeli?”

“Zakaj ne? Če so ob Tigrisu krilati biki, so lahko ob Drini krilati levi.”

“O tem ste seveda bolje podučeni kakor jaz, ki mislim, da kaj takega ni mogoče.”

“Če je mogoče ali ne, jaz sem verjel. Vprašujoče me je pogledal in jaz sem mu pritrjujoče pokimal. Ko so potem vsi spali, me je prišel iskat in me peljal k obrežju. Tam je bil čoln, v katerega sva šla. Veslal je po vodi navzgor, dokler nisva prišla do skalnate stene, v kateri je bila neka luknja, popolnoma skrita za zelenjem. V to sva šla. Ko je Žut privezal čoln, je prižgal bakljc, ktero je vzel seboj. Bila sva v nekem hodniku, tlakovanem z deskami. Pomignil mi je, naj mu sledim, in jaz sem šel za njim. Kmalu sva prišla v veliko, okroglo čumnato, kjer sem v zidu opazil več nizkih vrat. Tudi sem videl železen obroč, pritrjenega v steni. V tega

je vtaknil Zut bakljo. Potem je z rokami zaploskal, na kar so se odprla ena vrata, iz ktere je stopil hlapec, kateremu sem dal podnevi bakšiš. Imel je kladivo v rokah. Žut je odprl druga vrata in pokazal notri. Ko sem se sklonil, da bi notri pogledal, me je udaril hlapec s kladivom po glavi, da sem se takoj zgrudil.”

“Toda, sir, ali niste bili nič nezaupljivi?”

“Ne. Poglejte enkrat Kara Nirwana in potem mi povejte, če vam je mogoče, držati ga za takega lopova! Tako pošten obraz ima, da mu mora človek takoj zaupati. Šele tukaj sem izvedel, da je Žut.”

“No, upam, da ga tudi jaz vidim in takrat si bodem njegov obraz natančno ogledal. Naprej!”

“Ko sem se zopet zavedel, sem bil sam. Roke sem imel proste, noge so mi pa fičale v železnih obročih, pritrjenih na tleh. Pod menoj, na desno, levo in za menoj je bilo skalovje. Stropa nisem mogel doseči z rokami, ker nisem mogel vstati. Mogel sem samo sedeti ali pa ležati — vjet sem bil!”

“Zelo energična, a ne popolnoma nezaslužena kazen za vašo neprevidnost! Kako ste se počutili? Na kaj ste mislili?”

“To si lahko predstavljate. Klel sem in molil; več ur sem kričal in rjovel, ne da bi me kdo slišal. Pronašel sem, da sem popolnoma izropan. Niti ure mi niso pustili in tudi klobuka ni bilo nikjer.”

“No, za vašim visokim, sivo kariranim klobukom vam ni treba žalovati, dasiravno ste morali jezdit na gologlavi. Kar se pa ure tiče, vendar ne morete pričakovati, da bi vam kak ropar pustil tako dragocen, z briljanti posut umotvor.”

“Še danes ne vem, koliko časa sem ležal v nezavesti. Tudi ne vem, koliko časa sem čakal, dokler se niso vrata odprla. Zunaj je stal Žut. Prinesel je seboj luč, črnilo, papir, pero, mojo knjigo in listek. Z dvema pištolama me je strahoval, da ga nisem mogel napasti, ker sem vendar imel roke prosti. Iz besednjaka si je napisal besede, iz katerih sem izvedel, da moram umreti, če mu ne izstavim nakaznice za dvestopetdeset tisoč pijastrov. To nakaznico naj bi spisal na papir. Prinesel je seboj tudi moj pečatni prstan, katerega mi je potegnil z prsta, in pečatni vosek.”

“To je skoraj šestnajsttisoč dolarjev. Mož bi delal izborna kupčijo, če bi vjel večkrat take tiče in denar tudi res dobil. Ali ga niste hoteli ubogati?”

“Razume se samoobsebi, da ne. Prišel je še nekolikokrat, a z vedno istim vspehom. Kričal je nad menoj turški ali armenski, radimene tudi perzijski, jaz sem pa angleški odgovarjal. Besed nisva razumela, vedela sva pa oba, kaj pomenijo. Konečno je prišel še enkrat ter je pripeljal seboj že omenjenega hlapca. Zvezali so mi roke in mi oprostili noge iz obročev. Potem so mi jih zopet zvezali; nato so mi zakrili z ruto oči ter me odvedli.”

“Kam? Po hodniku?”

“Ne. Šli so skozi več hramov in hodnikov, mene so pa nesli. Potem so me zopet položili na tla. Nato so me potegnili z vrvo navzgor.”

“Ah! Toraj mora vendar biti rov! Če bi vendar vhod videli!”

“Počakajte! Zgoraj, ko sem začutil svež zrak, so me položili na tla. Ljudje so tiho govorili med seboj in slišal sem sopihanje konjev. Potem so mi odvezali noge. Dvignili so me v sedlo, pri tem se je pa ruta nekoliko premaknila in zamogel sem gledati, dasiravno ne veliko. Videl sem razvaline in močan okrogel stolp, najbrže karavlj. Drugače je bil okoli gozd.”

“Toraj se končuje rov pri razvalinah v stolpovi bližini, kakor sem si mislil.”

“Tako je. Takoj so me odvedli, kam in v kaki družbi, že sami veste.”

“Ali ste imeli še dolgo zavezane oči?”

“Nekaj časa preje, dokler so me pripeljali sem, so mi odvzeli ruto, ker je bila tema in itak ne bi mogel ničesar videti. Drugo vam ni treba pripovedovati.”

“In kako je bilo potem z vami?” vprašam tolmača. “Da je lord kar naenkrat izginil, se vam je moralo vendar čudno zdeti?”

“O ne,” odgovori. “Sicer ga nisem videl, ko sem se zbudil; ko sem po njem povprašal, so mi rekli, da je odšel v smeri proti vasi, počasi in složno, kakor bi se hotel iti sprehajati. To ni bilo nič čudnega. Lordu vendar nisem mogel prepovedati, da bi si brez mojega spremstva ne ogledal vasi in reke. Potem je zgodaj zjutraj prijeznil Alim. Rekel mi je, da je videl lorda in da me lahko pelje na označeni prostor — —”

“Ali je to takoj rekel, ko je prišel?”

“Ne. Najprvo je govoril z gostilničarjem.”

“Misli! sem si tako! Ta ga je podučil, kako naj dela, da tudi vas vjame. Alim je namreč tukaj prejšnji večer povedal, da vas hoče pripeljati, ker ogljar z lordom ne more govoriti. Ali ste šli z njim?”

“Da. Pokazal mi je prostor, kjer je lorda videl, tega pa ni bilo nikjer. Radi tega sva ga začela iskati.”

“Jako pametno! Med tem časom je pa naročil možem, naj se vas polastijo.”

“Tako je. Alim me je slednjič peljal k karavlj, kjer sem našel gostilničarjeve konje. Tam so mi povedali, da mora nastopiti Anglež majhno potovanje in da ga moram jaz spremljati. Če bi se branil, bi bila moja smrt. Prijeli so me, privezali na konja in zavezali so mi oči kakor lordu. Nikdo mi ne more predbacivati, da bi bil jaz kaj kriv.”

“To tudi nobeč resno ne misli. Prav po nedolžnem bi morali pustiti svoje življenje. Radi tega nam lahko veliko pripomorete, da doleti te ljudi zaslužena kazen. Upam, da jih bodeite skrbno stražili!”

“To se samoobsebi razume; mislim, da me ne pustite dolgo čakati. Ne ve se, kaj se vse lahko pripeti.”

“Požuril se bodem. Če bi bil v Kalučinu znan, bi vam od tam poslal nekaj zanesljivih mož, da bi imeli družčino. Ker pa ne poznam nobenega človeka, bi bilo mogoče, da bi vam poslal kakega ogljarjevega prijatelja.”

“Kar se tega tiče, vam imenujem enega, na ktere ga se lahko obrnete, ali celo dva. Nek moj sosed v Baru ima ženo, ki je iz Kalučina. V domovini ima dva brata, od katerih jo eden večkrat obišče. Dobro ga poznam

in če zahtevate, lahko prisežem, da je zvest in gotov mož, ki mi rad stori uslugo in pride sem. Seboj lahko pripelje brata in še kakega znanca.”

“Kdo je ta mož?”

“Delavec je, krepak dečko, ki se treh ne vstraši. Imenuje se Dulak. Ali hočete po njem povprašati?”

“Da, pošljem ga sem, če hoče vstreči moji želji. Ako najde še koga, ki ga hoče spremljati, jim lahko damo, če nimajo konj, te, ktere vzamemo od tukaj seboj. Sedaj mislim, da smo dovolj govorili. Ne vemo, kaj prinese prihodnja noč. Srečajmo, kako se bodo straže menjavale. Zgodaj zjutraj odrinemo, da pridemo mogoče dopoldne v Rugovo.”

“Gospod,” pravi tolmač, “nikdo drugi naj ne čuje, kakor jaz. Vi in vaši spremljevalci se morate jutri truditi, medtem, ko bodem jaz tukaj počival. Tudi je samo še nekaj ur do zarje. To prošnjo mi morate izpolniti.”

Jaz nočem; ker pa na tem pristoji, ustrežem njegovi želji. Prepričan sem, da je zvest mož, ki med našim spanjem ne boče ničesar nepravicega podvzel.

Kljub temu mi ni mogoče mirno zaspati. Misel na zaprte lopove, ki vendar mogoče najdejo kako sredstvo, da se oprostijo, mi ne da spati. Ko napoči dan jaz prvi vstanem. V hlev grem k konjem. Tu visijo odeje in sedla. Dve odeji imata v enem kotu vvezeni črki St. in V. Ti dve črki gotovo pomenite Stojko Vites. Dva konja, med tema rjavec in dva sedla sta tudi njegova. Vse mora dobiti nazaj.

Sedaj zbudim svoje tovariše in zlezem v jamo, da se prepričam, če so jetniki dobro spravljani. Pustim jim prinesiti vode, da si ugasijo žejo. Jedil pa ne dobijo, dasiravno sem videl v ogljarjevi sobi moko in druge jestvine, toda v kakem stanju!

Skraja smo hoteli orožje, najdeno v kopi, sežgati, kar ga nismo razdelili; sedaj pa pustimo vse nepoškodovano. Tolmač ga lahko vzame in naj stori z njim, kar hoče. Reče nam, da hoče ono, kar ne more porabiti, dati ljudem, ktere mu pošljem iz Kalučina. Še enkrat ga opozorimo nato, da mora vhod k jami dobro čuvati, nato pa se poslovimo v upanje, da se kmalu vidimo. V nasprotnem slučaju mu obljubi lord, oddati obljubljeno plačilo v Baru. Solnce stoji še jako nizko, ko zapustimo osodepolno dolino.

PETO POGLAVJE.

Napad.

Še nikdar ni sede Halef s tako eleganco v sedlu, kakor to jutro. Da mu namreč ni bilo treba oklepa vlačiti seboj kot prtljago, si ga je nadel, opasal meč in vtaknil bodalo za pas. V Stojkovo bojno opravo opremljen, si je maliček seveda domišljeval, da je bogve kaj.

Da oklepa ne bi nikdo prezrl, ni oblekel svojega kaftana, ampak ga je ogrnil okolu ramen, da je pri hitri ježi plapolal za njim kakor zastava.

Na svoj turban je pritrdil rumeno pisano, svileno ruto, spomin iz Carigrada; tudi ta vihra za njim. Omažen oklep se blišči v jutranjem solneu, ki nam posije nasproti, ko jezdimo čez višino, katero tvori razvodje med Drino in Tresko in se stopnjevaje znižuje k dolini prvoimenovane reke.

Večkratno omenjenje strmih skalnatih sten, sotesk in razpok ne sme nikogar začuditi. Gorovje balkanskega polotoka — posebno zapadno ležečega in pred vsem sardaškega — tvorijo velikanske, divje raztrgane, skalovite mase. Navpične stene, visoke več sto, ali pa celo čez tisoč čevljev, niso nič redkega. Med temi stenami se polasti tujea čut malosti in bojazni. Tako mu je, kakor bi se mu vsak hip hotelo velikansko skalovje zvrniti na glavo. Misel pride, da bi se vrnil, in nehote požene hitreje konja, da uide mogoči nevarnosti.

Vsled te okolnosti je razumljivo, da so si prebivalci tega gorovja znali obvarovati svojo neodvisnost. Te temne, grozeče, mrzle soteske in prepadi mnogo vplivajo na značaj in fizično kakovost prebivalstva. Škipetarec je napram tujcu ravno tako resen, zaprt in sovražen, kakor njegova dežela. Njegova mišičasta, močna elastična postava, njegov resen obraz, z, kakor iz kamena izklesanimi potezami, njegovo mrzlo, neprijazno in skoraj grozeče zroče oko se popolnoma soglaša z gorami — njegovim stanovanjem. V njegovem duševnem življenju je le malo svetlih, prijaznih točk; njegova notrina mu je preprežena z globokimi razpokami, na katerih dnu se peni voda sovražtva, maščevanja in neodpuštljive jeze. Celó medsebojno si ti ljudje ne zaupajo. Rodovi so drug od drugega ločeni, poedine družine in osebe ravnotako. Toda proti sovražniku delajo skupaj, kakor stojijo skupaj skale, ki dopuščajo potniku le na nekaterih prostorih ozek, težaven prehod.

Take misli se mi vsiljujejo, ko jezdimo po nepopisno slabem potu. Nerazumljivo se mi vidi, kako je mogel tukaj Junak s svojim bornim vozom voziti. Konj je moral delati prave čudeže. Na vsak način je bila prodaja oglja samo pretveza, da je mogla čedna družba tem lažje služiti Žutu.

Ko smo premagali mase pravega gorovja, postane pot boljša. Jezdimo po gorskih obronkih in na nekaterih točkah že vidimo vodo črne Drine. Kamenita tla se umaknejo mehkim. Iz temnega gozda pridemo v redki boršč, ki se polagoma spreminja v prijazno grmičevje, dokler ne pridemo do reke.

Tukaj je prod, o katerem je Alim govoril. Tiri vozov vodijo na tem prostoru v vodo in na drugi strani zopet iz nje.

Ježo nam konji, katere smo vzeli seboj, jako otežkočijo. Le s težavo jih spravimo na drugi stran reke. K sreči pa od sedaj naprej pot ne dela nikakih težkoč. Jezdimo po travnati planjavi, ki se polagoma znižuje, dokler ne pridemo do obdelanega polja in vidimo Kalučin ob reki. Iz Gurazende in Ibali pride z leve cesta, ob kateri leži vas. Toda takoimenovana cesta zasluži svoje ime ravno tako malo, kakor pajek ime kolibrija ali krokodil onega kakega rajskega ptiča.

Prvega človeka, katerega srečamo, vprašamo po Dulaku. Vprašani je njegov brat. Jako prijazno nas pelje v stanovanje imenovanega, ki je doma.

Brata sta močna moža in izgledata napol divje, a imata obraze, ki vzbujata zaupanje. Ker je njiju stanovanje na koncu vasi, nas še noben drug vaški prebivalec ni videl in nadlegoval z radovednostjo.

Tovariše pošljem s konji za hišo in stopim z bratom notri, da bi mu povedal svojo željo. Mnogo mi je na tem ležeče, da nas ne bi ljudje opazovali in videli, da sem poslal pomoč k jami.

Ko mu svojo željo razložim in imenujem tolmača, sta oba takoj pripravljena, a me posvarita, da bi komu drugemu kaj zaupal.

“Vedeti moraš namreč, gospod,” pravi Dulak, “da se ne smeš na nobenega zanesti. Bogati Kara Nirwan se je znal povsodi narediti priljubljenega. Noben človek ti ne bode verjel, da je Žut, in kakor hitro bi opazili, da mu grozijo od tebe sovražnosti, bi ga svarili. Po pravici ti povem, da sam težko verjamem, kar si mi povedal. Ker pa izgledaš kakor resen, pošten mož, in ker te je moj prijatelj, tolmač, priporočil, narediva, kar zahtevaš. Tega pa ne sme nikdo drugi izvedeti. Radi tega se bodeva sedaj takoj odpravila, in tudi tebi se ni treba dolgo zadrževati.”

“Ali imata konje?”

“Ne. Kadar ga rabim, da obiščem svojo sestro v Baru, si ga sposodim. Zakaj vprašaš? Ali naj mogoče jezdiva?”

“Da, da prideta kolikor mogoče hitro k tolmaču. Saj vendar poznata pot v dolino, v kateri biva ogljar?”

“Jako dobro.”

“Potem vama dam konje, ktere mogoče lahko obdržite za vedno.”

Povem jim, na kak način smo prišli do živali, in potem ju vprašam, ali sta jim Aladžija znana in če sta jih mogoče videla.

“Poznava jih,” odgovori Dulak, “ker so se že večkrat klatili v tej okolici. Dasiravno se jih vse boji, si vendar ne upata priti v vas. Če pravilno sklepam, morata biti zopet tukaj in sicer v spremstvu drugih. Sklepam po tem, kar sem včeraj videl?”

“Ali smem izvedeti?”

“Nimam vzroka, da bi ti zamolčal. Kamenolom, v katerem sem vposlen, leži zraven v Rugovo vodeče ceste, na levo v gozdu. Da pridem do njega, moram skozi vso vas in še pol ure dalje. Potem se zavije moja pot iz ceste v boršt. Tam tvori majhen griček majhno, polkrožno zanožje, ki je zaraščeno z gostim grmičevjem in zraven ktereга vodi cesta mimo. Čez to zanožje moram iti, kadar grem na delo, ali z dela. Včeraj zvečer sem slišal, ko sem prišel do zanožja, zraven pota v grmovju glasove. Pogledal sem in videl sem osem ali devet konj, ter ravnotoliko mož; bilo je še dovolj svetlo, da sem opazil, da sta dva izmed konjev lisea. Ker je znano, da jezditā Aladžija lisee, sem prišel takoj na misel, da morata biti navzoča.”

“Ali so te opazili?”

“Ne, tiho sem se odstranil ter se napotil proti vasi. Tam, kjer se gozd konča in se že vidi prve hiše, je sedel človek na travi. Njegov konj se je paseł v bližini. Tako je bilo videti, kakor bi koga pričakoval.”

“Ali si z njim govoril?”

“Ne. Nočem se vmešavati v zadeve takih ljudi.”

Prepričan sem, da nas hočeta Aladžija napasti v zanožju. Saj si lahko mislita, da pridemo mimo. Posamezni jezdec je pa straža, ki bi naj naznačil naš prihod. Radi tega je treba, da teren natančno spoznam. Vprašam:

“Ali ni mogoče priti po drugem potu v Rugovo?”

“Ne, gospod, samo ta pot je.”

“Kaj pa, če bi jezdil kam drugam?”

“Tudi to ne gre, ker zanožja ni mogoče izpustiti.”

“Ali se ne more jezdit na desni, zraven reke?”

“Žal da ne. Na desno imaš najprvo nekaj polja, potem travnike, nato pa je med reko in cesto globoko močvirje. Kjer se isto neha, se začnejo visoke, strme pečine. Cesta vodi čez eno uro daleč med nepristopnim skalovjem, ki seže skoraj do Rugove. Sicer je tupatam, na desno ali levo, kaka zareza, a če ji slediš, se moraš kmalu vrniti, ker ne moreš naprej.”

“Toraj na levi je zanožje. Kaj je pa na desni strani ceste?”

“Se vedno močvirje. Pazi, da ne zalezeš v njega! Izgubljen bi bil. Potem se takoj začne skalovje.”

“Potemtakem je teren za nas seveda jako nevaren; vendar naprej moramo.”

“Mogoče se vam posreči, če prav hitro jezdite; a kamenja in krogelj bode gotovo kar deževalo.”

Sedaj dam njemu in bratu konje. Obdržim samo rjaveca in drugo najboljšo žival za Stojkota. Halef mora dati obema iz svoje blagajne nekaj denarja, vsled česar sta jako obveseljena. Potem se poslovimo.

Skozi vas jezdimo v galopu, zunaj pa se ustavimo. Tovarišem naznam, kaj mi je Dulak povedal, ter zamenjam svojega Rija z Halefovim konjem. Prosim jih, naj me nekaj trenutkov počakajo, potem pa mi naj počasi sledijo. Tako hitro odjezdím naprej, da moram priti do straže, predno more ista videti meni sledeče jezdece. Že od daleč zagledam dva moža, ki sedita zraven gozda na tleh. Konja stojita zraven.

Vidita me prihajati in se začneta najbrže o meni pogovarjati. Njiju obleka je raztrgana iz očíj pa jima sije pogum in zvijačnost.

Pozdravim, stopim z konja in grem počasi k njima. Dvigneta se in me ogledujeta z ostrimi pogledi. Da nisem ostal v sedlu, jih jezi. To vidim.

“Kaj hočeš tukaj? Zakaj ne jezdíš naprej?” me nahruli eden.

“Ker vaju hočem vprašati po potu,” se glasi moj odgovor.”

“Potem bi lahko ostal na konju. Nimava časa, da bi se s teboj pogovarjala.”

“Saj vendar ne vidim, da bi kaj delala!”

“To te nič ne briga! Vprašaj, in odgovorila bodeva; potem se pa izgubi od tukaj stran!”

Svoji puški sta pustila na tleh ležati, pač pa jima tičijo noži in samokresi za pasom. Ravnati moram tako hitro, da ne bodeta imela časa, zgrabití za orožje. Ker sem, da ne bi kaj sumila, pustil svoji puški na sedlu, moram skrbeti sedaj zato, da se polastim ene njihovih, ker jih hočem pobiti z kopitom. Z brezbriznim obrazom odgovorim:

“Kakor se kaže, sta slabe volje in radi tega bi najraje takoj dalje odjezdil; ker pa pota ne poznam, sem primoran prositi vas za pojasnilo.”

“Ali nisi v vasi povprašal?”

“Da, toda to, kar sem izvedel, me ni zadovoljilo.”

“Potem nisi razumel narečja teh ljudi. Vidi se ti na govorjenju, da si tujec. Odkod pa prihajaš?”

“Iz Ibali.”

“In kam hočeš?”

“V Rugovo, kamor bode ta pot pač vodila.”

“Tjakaj vodi. Jezdi vedno po njej in ne moreš zaiti, ker se pot niti enkrat ne cepi. Kaj pa hočeš v Rugovi?”

“Iti moram k trgovcu s konji, Kara Nirwanu, da sklenem z njim večjo kupčijo.”

“Tako! Kdo pa si?”

“Jaz sem — —”

Ne morem izgovoriti. Drugi, ki je dosedaj molčal, glasno zakliče in stopi nekaj korakov naprej, tako da se oddalji od pušk. Proti vasi pogleda.

“Kaj pa je?” ga vpraša njegov tovariš, kateri gre za njim, med tem ko ostanem jaz na prostoru.

“Tam pridejo jezdeci. Če so pravi?”

“Štirje so. Pravi bodo. Takoj moramo — —”

Naprej ne more govoriti. Jaz sem se namreč sklonil in zgrabil za eno puško, ter ga udaril s kopitom po glavi. Takoj se zgrudi. Drugi udarec zadene njegovega tovariša, predno se zamore obrniti. Konjem porežem vajeta in drugo jermenje, s katerim oba povežem. Z delom sem gotov, ko pridejo moji tovariši.

“Dva na enega?” meni lord. “To je dobro delo!”

Ker orožje tolovajev za nas nima nikake vrednosti, razbijemo puške in pištole ter vržemo vse skupaj v neko bližnjo mlako.

Sedaj moramo biti jako previdni. Prav počasi jezdimo naprej. Puške držimo v rokah. Če bi bil na naši levi gozd, bi se pod varstvom dreves lahko priplazili, ne da bi nas zamogel kdo videti.

Na desni vidimo omenjeno močvirje. Varajoči, z maklom in širokolistnatimi rastlinami porasli prostori se menjavajo z oljnatimi mlakužami, ki kaj hinavsko izgledajo.

Da bi naše število zakrili, jezdimo tesno drug za drugim. Žal, da je pot tako kamenita, da se kopitanje naših konj daleč na okolu sliši. Čez kake četrt ure zagledamo na desni konec močvirja in prostor, kjer se dviguje iz njega skalovje. Na levi se višina znižuje ter tvori zanožje, o katerem je Dulak govoril. Nimamo več daleč do tja.

Sedaj jezdimo še počasnejše in previdnejše, kakor doslej. Jaz jezdim prvi in ravno se hočem obrniti, da bi zapovedal tovarišem, naj jezdijo v galopu, ko se začuje glasen klic. Strel poči — kroglja zažvižga mimo mene, zajedno pa me zadene kamen v glavo, da skoraj izgubim zavest in da se mi zablistajo vse barve mavrice pred očmi. Kamen me je k sreči samo opra-

snil. Vržen je bil z pračo. Kogar je že tak lučaj zadel, rad verjame, da je nekdaž David z pračo in z kamnom ubil Goliata.

Toda za tako premišljevanje ni časa. Kamen je zadel rjavca in ta se vspne, da mora Lindsay porabiti vso svojo izurjenost, da ne pade doli.

“Naprej!” kriči Halef. “Naprej, skozi!”

Z bičem udari konja in oddirja naprej. Oško in Omar mu sledita. Lindsay pa svojega konja ne more spraviti naprej. Z vsemi štirimi udarja okolu in se spenja na istem prostoru.

Jaz pa se vstavim sredi pota. Tako mi je, kakor bi imel tisoč zvonov različne velikosti v glavi, ki vsi zvonijo. Nič ne morem misliti in niti konja ne morem naprej nagnati. Zopet počí strel. Prišel je z neke pečine, na kateri stoji strelec. Kroglja udari pred mojim vranecem v tla.

Streleca vidim stati kakih dvajset čevljev visoko nad potjo. Zasmehljivo se mi reži in pomeri s pištolo name. To mi da zopet del zavesti nazaj. Hitro dvignem brzostrelko in sprožim. Njegova pištola se v istem trenutku zabliška. Zopet ne zadene, a moja kroglja ga pogodi, da se zgrudi. V tem trenutku mi brzostrelka odpade. Lindsayev rjavec je vendar prišel do prepričanja, da tukaj ni popolnoma varno. Še enkrat skloni glavo, vrže zadnji del telesa kviško in oddirja, toda k nesreči tako tesno zraven mene, da zadene jezdec z glavo ob mojo, še dvignjeno puško ter mi jo izbije iz rok. Zajedno dobim udarec v levi bok, da zletim konju za vrat — potegljaj za moj pas, vsled česar vrže mojega vranca na stran, da bi skoraj padel raz njega — še en udarec po glavi in lord oddirja naprej.

Nesrečni Anglež me je skoraj popolnoma razorožil, ko bi vendar orožje tako potrotoval. Kako je vse prišlo nisem vedel, ker sem imel oči zaprte v moža, katerega je zadela moja kroglja. Izvedel sem še le pozneje od Lindsaya. Držal je puško v desni roki in to zelo trdno, da mu ne bi odpadla. Ko je potem njegov rjavec zdirjal tako blizu mene, mi je najprvo z glavo izbil brzostrelko iz rok, me sunil s cevjo v bok ter mi raztrgal pas. Tudi medvedomorko mi je vrgel na tla. Sicer sem hitro posegel, a nisem mogel drugega doseči, kakor čakan. Puška, brzostrelka, pas z nožem in revolverji — vse je padlo na tla.

Rad bi skočil z konja, da bi si svoje stvari zopet prilastil, toda trčenje rjavca je mojega, drugače tako pametnega vranca razburilo. Jezno zarežeče ter oddirja za rjavcem. “Ne morem drugega storiti, kakor se zopet pravilno vsesti in gledati na to, da saj čakan še obdržim.

To je bilo prvikrat, da mi je Rij všel — zato pa tudi gre kakor blisk. Strelí pokajo — ljudje rjovejo — nek čakan smukne tesno zraven mojega nosu naprej. Krepko nategnem vajeti in se vržem nazaj, da bi vranca ukrotil. Radi tega ne morem na kaj drugega paziti — naenkrat slišim krik — lord se zvrne z rjavca — moj vranec se je zadel v njega. Danes sem prepričan, da je to moj vranec nalašče naredil, ker ga je prej rjavec sunil.

Svoj namen je dosegel. Zopet zarežeče in se prav rad pokori vajetom. Meni pa ni tako dobro, kakor njemu: v glavi se mi ~~vse~~ črno se mi dela

pred očmi. Za seboj slišim konjsko kopitanje in divje vpijoče glasove. Pred menoj zakliče Halef:

“Lord, lord! Nazaj, hitro nazaj!”

S silo se vzamem skupaj in skočim — ne, opotečem z sedla, da bi pomagal Lindsayu, ki leži na tleh, ne da bi se ganil. Toda rjovenje za menoj odvrne mojo pozornost od njega. Aladžija drvita proti meni, za njima pa kakih šest ali osem lopovov, ki prav pa peklensko kričijo in v teku na nas streljajo — velika neumnost od njih, ker ne zadenejo. Če bi krogelje hranili, bi bili mi izgubljeni.

V takih slučajih človek nima časa, da bi se bal, in tudi ne, da bi mislil na šumenje v glavi. Vidim prihajajoče sovražnike in prijatelje, ki so se vrnili. Halef je prvi.

“Kje so puške?” vpraša in skoči v diru z sedla. “Sidi, kje jih imaš?”

Seveda nimam časa, da bi mu dal na njegovo vprašanje odgovor. Aladžija rabita samo še nekaj sekund, da prideta k nam.

“Vstavite se! Streljajte!” zakličem glasno. Še toliko imam časa, da izderem Halefu z levico meč iz nožnice. V desnici čakam, skočim k obestrni strani pečine, da se varujem napada od zadaj. Ko se obrnem, se zaženet Aladžija proti meni, kakor divje zveri. Njiju čakane v pesteh, držita v levih rokah pištole name namerjene in sprožita v razdalji kakih dvanajst ali trinajst korakov. Vržem se na tla. Krogelje udarijo nad menoj v skalovje. Ker imata dvocevne pištole in bodeta gotovo še enkrat streljala, ne vstanem zopet na istem prostoru, ampak se takoj vržem kolikor mogoče daleč naprej, a meč in čakam obdržim trdno v rokah. Res! Zopet dva strela, ki pa ne zadeneta; potem poskočim.

Med prvima in zadnjima dvema streloma je pretekla komaj ena sekunda. Aladžija sta pregoreča. Sedaj odvržeta pištole ter me naskočita z sekirama.

Dasiravno morem samo na sebe paziti, vendar vidim, da leži lord še vedno na tleh, ne da bi se ganil. Drugi trije so izprožili svoje puške na napadalce in jih tudi nekaj zadeli, a so jih drugi popolnoma obkolili.

Halef mi je pozneje priznal, da je meril na Aladžija, a ni nobenega zadel, ker je bil tako razburjen, da so se mu roke tresle. Sedaj je šest sovražniku proti njemu in dvema tovarišema; ne morem jim priti na pomoč. Proti vsakemu od nas sta dva sovražnika.

Če bi si katerikrat želel boj na življenje in smrt s čakani, bi bil sedaj lahko zadovoljen. Dva čakana proti enemu! Dva velikana, ki sta svojemu orožju vajena, proti meni, ki sem dosedaj vodil le mnogo lažji, lahko rečem, elegantnejši tomahavk! Samo največja hladnokrvnost me more rešiti. Svojih moči ne smem izrabiti; omejiti se moram na to, da vsak udarec previdno odbijem in vsako prednost, ki se mi nudi, bliskovito hitro izrabim. Kar se v takih trenutkih čuti in misli, pozneje ni mogoče povedati.

Aladžija sta k sreči od jeze kakor slepa. Kakor obnorela silita v me. Drug odriva drugega, da bi mi zadel smrtni udarec; sekire sta jima na

poti. Zraven pa rjoveta kakor nastreljena levinja, kateri hočejo odvzeti mlade.

S hrbtom blizu skalnate stene, toda ne na njo naslonjen, ker bi me to oviralo, in pogled ostro v nju uprt, se branim udarcev, da me ne moreta zadeti. Moj mir njih jezo podvoji in zapelje jih k nerednemu bojevanju.

Na sredi pota je krik in kletev, kakor bi se jih sto prepiralo. Obe stranki sta izstrelili puške. V skrbem sem za tovariše; skušati moram, da se svojih nasprotnikov kolikor mogoče hitro oprostim.

Obraza obeh sta skoraj modra vsled jeze in razburjenosti. Težko so-peta in usta se jima penijo. Ker odvrnem vsak udarec, me začneta breati z nogami. To moram izrabit.

Ravno odvrnem udarec, ko dvigne Sandar nogo, da bi me sunil v že-iodec, brat pa zamahne k drugemu udarcu. Takoj pade moj čakan na njegovo koleno, jaz pa se hitro vržem na stran, da odidem Bibarjevi sekiri, ktere ne morem več odbiti. Sandar pade na tla in začne vsled bolesti tu-liti; sekira mu odpade.

“Pes!” zarjove Bibar. “To je tvoja smrt!”

Tako zamahne, da bi mu sekira skoraj zadaj odpadla. Njegovoga brata se mi ni treba več bati, in radi tega tudi ni potrebno, da bi se branil na-pada od zadaj. Radi tega svoj prostor premenim in se odstranjujem od pečin. Bibar ne more tolči, če ga ne čakam. Obkrožujem ga, ga vedno ostro motreč. Istočasno menjam orožje v roki, tako, da dobim čakan v levico in meč v desnico. On se obrača okolu, ter mi vedno kaže obraz. Ko zapazi moje nehanje, zakliče, zasmehljivo se smejoč:

“Ali me hočeš z mečem napasti? To se ti ne posreči, ti črv!”

“Udari!” zakliče drugi, ki sedi na tleh ter objema koleno z obema rokama. “Nogo mi je zdrobil. Udari!”

“Takoj, takoj! Tukaj, sedaj naj dobi!”

Jaz se vstavim, da bi mu dal čas za udarec. Njegov čakan pade, moj, katerega držim v levi, ga prestreže. Seveda je bil njegov udarec bolj mo-čan, kakor moj; to sem preje vedel in tudi hotel. Svojo sekiro izpustim, kakor bi jo mi izbil iz roke.

“Tako je prav!” zarjove. “Sedaj velja!”

V drugič zamahne.

“Da, sedaj!” odgovorim.

Meč se zabliška — skok k njegovi dvignjeni roki, hiter udarec — sekira pade z odsekano roko na tla; izborna klinja mu jo je odsekala tesno pri zapestju.

Bibar povesi roko, zre nekaj trenutkov na štulo, iz ktere vre kri, ter me potem pogleda. Njegov obraz je skoraj moder. Oči mu hočejo izsto-piti; nečloveško rjovenje se mu izvije iz ust. Potem dvigne zdravo roko, da bi me udaril, a nima več dovolj moči za to. Počasi se obrne v polukrogu in se zvrne potem po tleh.

Sandar je kar trd od strahu. Ko je videl pasti bratovo roko, je po-skočil. Še sedaj stoji kljub ranjeni nogi. Njegove oči so popolnoma brez-

izrazne, pogled prazen, kakor mrliča. Hoče se vreči name, ko pa dvigne neranjeno nogo, mu druga kleene, in pade na tla.

Sedaj sem prost in pogledam po drugih. Meni nasproti sloni hadži na pečini in se brani z puškinim kopitom dveh napadalecev. Tretji leži pred njim na tleh. Nekoliko naprej leži zopet drug sovražnik. Zraven njega na desni leži Oško, ki objema nekega nasprotnika, in ta njega. Vsaki drži z nožem oboroženo roko drugega. Ne daleč od teh kleči Omar na enemu, katerega davi z levico. Ravno zamahne z desnico, da bi ga zabodel, ko mu zakličem:

“Omar. ne usmrti ga, ne ubijaj!”

Sedaj vrže nož stran in zgrabi nasprotnika tudi z desnico okolu vratu. Jaz skočim k Halefu, ki najbolj potrebuje pomoči. Enega napadalca udarim z mečem pa rami, drugega pa po stegnu. Usmrtiti ju nočem. Izpustita ga, nakar tudi Oškotu pomagam na ta način, da pobrem eno puško s katero udarim njegovega nasprotnika po glavi.

“O Alah!” zakliče Halef in globoko vzdihne. “To je bila pomoč v sili, sidi. Kmalu bi me bila premagala. Nazadnje sem bil sam proti trem!”

“Ali si ranjen?”

“Tega še sam ne vem. Toda moj kaftan je zelo ranjen. Tam leži. Iztrgali so mu roke in mu zlomili rebra. Najbrže ga ne bode več mogoče oživeti!”

Dolgo suknjo so mu res iztrgali z života. Mali junak je bil gotovo v jako nevarnem položaju. Ranjen pa ni; toda udarec s puškinim kopitom, katerega je prestregel na rame, ga zelo boli.

Oško ni ranjen in samo Omar krvavi iz globoke rane na levi roki.

Halef ga brzo obveže, pri čemur rabi cunje svojega kaftana. Jaz pa grem k lordu, za katerega sem že v skrbeh, ker se še vedno na gane. Preiščem ga in zahvalim boga: ni si zlomil vratu. Še diha, in ko ga krepko potresem, pride k zavesti, odpre oči, me pogleda in pravi:

“Good morning, Master! Ali ste že tako zgodaj vzbujeni?”

“Da, in čas je, da se tudi vi zdramite, ker drugače ne bode več dobro juiro, ampak lahko noč! Z glavo ste morali hudo udariti.”

“Udariti? Kako! Kdaj? Kje pa sem pravzaprav?”

Vsede se in gleda prav začudeno okolu. Jaz pomignem Oškotu, da mu pove, kaj se je vse zgodilo, in grem k Bibarju, ki leži v krvi. Če nočem, da izkrvavi, se mu mora hitro pomagati.

Od puškinega jermena odrežem ozek trak, katerega tako trdno zvežem okolu ranjene roke, da mu kri ne more več odtekat. Drug jermen pritrdim na isti način za prvim, in potem obvežem tudi to rano z kaftanovimi cunjami.

Pred vsem se mora vستي Halef na konja in jezdit nazaj v vas, da pripelje ljudi, katerim bi izročili premagance. Oško jezdi nazaj tja, kjer ležita moji puški z pasom, da mi vse skupaj prinese. Omarja obvežemo in pomaga nam lahko, da pregledamo bojno polje.

Tudi lord se je dvignil in konečno se na vse spomni, kaj se je zgodilo, dokler ni padel.

“Prokleta stvar!” mrmra. “Ravno, ko se je ples začel, sem moral izgubiti življenje! Klakor pa vidim, se vam je tudi brez mene posrečilo, očistiti polje.”

“Gotovo, sir. Mogoče ga z vašo pomočjo ne bi mogli.”

“Kako to menite?”

“Menim, da je bilo za nas jako dobro, da ste se v pravem trenutku vlegli in zaspali. Vaša pomoč bi nam samo škodovala.”

“Kaj hudiča! Ali ste neumni?”

“Ne. A vi imate svojstvo, da se pod vašimi rokami vse spremeni.”

“Oho! Tega mi ne smete reči, posebno pa vi ne! Vi ste vsega krivi, ke ste me s konja vrgli!”

“Potem, ko ste se zaleteli v mene.”

“Nisem mogel drugače, Master. Rjavec mi je ušel.”

“Kakor tudi moj vranec. Če se to ne bi zgodilo, bi ušli, ne da bi se nam skrivil kak las na glavi in ne da bi nam bilo treba prelivati kri drugih.”

“No, nekoliko puščanja nič ne škoduje. Tudi oni niso po tem vprašali. Mi smo zmagovaleci; to je glavna stvar in samo eden nas je ranjen. To je vendar gloriozno! Kako so pa bile vloge razdeljene?”

“Omar enega, Oško dva in Halef tri. Vidite toraj, da smo morali biti srčni. Poglejmo sedaj, kaj je s temi ljudmi.”

Drugega ne moremo storiti, kakor da jim obvežemo rane in v nezavesti ležečim zvežemo roke na hrbtu. Mrtev je samo eden: oni, kterega sem videl pred Halefom ležati. Halef ga je ustrelil.

Sedaj pride Oško nazaj. Svojega konja vodi za uzdo. Na njem sedi nek ranjenec.

“Pripeljal sem moža, na kterega si streljal, ko je stal na skali,” naznani Oško. “Ni mrtev.”

“Vedel sem,” odgovorim. “Če si ni zlomil vratu, ko je padel doli, ne more biti mrtev, ker sem meril na koleno. Obveži tudi tega. Jaz pa hočem pogledati po konjih teh ljudi.”

S pomočjo jermena svoj pas za silo zopet spravim v red. Potem jezdim k zanožju, kjer najdem osedljane konje. Samo za lisca mi je. Druge živali pustim. Aladžijeva konja pa primem za uzde in se vrnem z njima nazaj.

“Ali jih hočeš obdržati?” vpraša Oško.

“Da; to pot ne bom vprašal, ali imam pravico ali ne. Tukaj je v navadi, da postane plen lastnina zmagovalca. Dosedaj smo prizanašali jezdecem in konjem; to pa se ne bode več zgodilo. Aladžija sta nas vedno napadala, da bi nas usmrtila; če jima vzamemo konje, ne bo nikdo mogel reči, da smo tatovi.”

“In kdo jih naj dobi, sidi?”

“Kaj meniš? Lisca sta konja, kterima daleč na okolu ni kmalu najti

para. Zraven tega pa še pride slava, da sta izgubila roparja svoji živali. Jaz mislim, da vzameš ti enega in Omar enega.”

“Da bi ju za vedno obdržala?” vpraša hitro.

“Seveda! Upam, da se jih ne pustita zopet od Aladžijev odvzeti.”

“Gospod, ne moreš si misliti, kako si me razveselil. Z vami jezdim do Škadra in potem hočem obiskati svojo domovino, Črnogoro, predno se vrnem v Carigrad k svoji hčeri. Kako me bodo tam za konja zavidali!”

Tudi Omar izrazi svoje veliko veselje. Oba sta vsled mojega darila, dasiravno me ni veljalo niti pare, vsa srečna. Ravno začneta srečkati, kateri konj pripade enemu ali drugemu, ko se Halef vrne. Ko izve, da dobita Omar in Oško konja, sicer nič ne reče, a njegove misli se mu berejo na obrazu. Razžaljenega in zapostavljenega se čuti.

“No, ali pridejo?” ga vprašam.

“Da. Jezdil sem do gostilne in vse sporočil. Ne bode dolgo trajalo, pa pridejo vsi vaščani. Občudovali nas bodo in nas slavili, ker smo izvojevali tako slavno zmago!”

“Ne bodo nas občudovali.”

“Misliš? Zakaj ne?”

“Ker ne bomo tukaj, ko pridejo. Ne ljubi se mi, da bi izgubljal dragoceni čas in se pustil od teh ljudi ogledavati.”

“Saj moramo vendar ostati, da jim povemo vzrok in tek boja. Če odrinemo, se bodo ti lopovi lagali, da se bo vse kadilo, in še nas za krivce navedli.”

“To mi je vseeno. Le ne boj se, da bi nas kdo tožil.”

“In kaj se zgodi z zaplenjenim orožjem?”

“Razbili ga bomo.”

“Potem si hočem vsaj nekaj vzeti za spomin. Čakana še nimam in hočem se mu priučiti.”

Pobere čakan in ga vtakne za pas.

“Well!” pravi Anglež, ko to zapazi. “Če Halef tako dela, si hočem tudi jaz vzeti tako bojno sekiro. Spravil jo bom v spomin na neprevidnega efendija, ki me je vrgel s konja. In ker so me spravili ob klobuk, mi bode kdo od teh gentlemenov moral dovoliti, da se polastim njegovega pokrivala za mojo glavo.”

Drugo sekiro vzame in potem poizkuša rudeče kape vseh premagancev, da bi našel pripravno. Ta ljuba prostodušnost me prisili do smehljaja; vendar ga pustim, ne da bi ga svaril. Seveda mora imeti čepico, ker je v orijentu sramota, hoditi nepokrit; a da bi si vzel že rabljeno, kar pri njem drugače seveda ni mogoče — — — čakati je treba posledice.

Tudi jaz vzamem svoj čakan, potem pa hitro zapustimo kraj, ki bi nam kmalu postal jako usoden.

Oško in Omar jezditja svoja lisca; dosedaj rabljena konja hočeta prodati. Zraven teh dveh morata voditi za uzdo tudi onega, ktereга sem obdržal za Stojka.

Veseli, da smo odšli tako lahkega kupa, odjezdimo, ko smo še preje uničili orožje sovražnikov.

Vedno jezdimo med z drevjem poraslimi skalnatimi pečinami. Samo-
obsebi je razumljivo, da se pogovarjamo o zadnjih dogodkih.

Samo Halef ostane malobeseden. Svojih čuvstev in misli pa ne more
zakrivati; radi tega vem, da bode kmalu začel s svojimi predbacivanji.
Res še ne jezdimo eno uro, ko pride na mojo stran in vpraša z najljubez-
njivejšim glasom:

“Ali mi hočeš na moje vprašanje odkritosrčno odgovoriti, sidi?”

“Jako rad, moj dragi Halef.”

“Ali sem danes svojo stvar dobro napravil?”

“Izvrstno.”

“Tora, sem bil pogumen in si z menoj zadovoljen?”

“V polni meri.”

“A Oško in Omar sta bila gotovo še pogumnejša, kakor jaz?”

“O ne, dasiravno sta storila svojo dolžnost.”

“In vendar si ju pred menoj odlikoval!”

“Kako to?”

“Dal si jima lisea! Omar je premagal samo enega sovražnika, Oško
dva jaz pa celo tri!”

“Toda z mojo pomočjo, Halef.”

“Ali nisi tudi Oškotu pomagal? Zakaj pa je ta dobil enega lisea in
ne jaz? O sidi, tvoj prijatelj in zaščitnik sem in mislil, da me ljubiš.
Sedaj pa vidim, da so ti drugi ljubši.”

“Motiš se, Halef. Ti si mi od vseh najljubši.”

“To si danes dokazal. Kdo bode ponosen na Oškota, če jezdi na svojem
liscu skozi Črnogoro? Kdo se bode veselil nad Omarjevim konjem? So-
rodnikov nima in stoji popolnoma sam na svetu. Privoščim mu veselje,
ker je dober tovariš, katerega ljubim. Toda pomisli na Hano, mojo ženo,
rožo ženâ, najmilejšo med vsemi hčerami mater in babie! Kako bi bila
vzradoščena, kako ponosna, če bi prijezdil njen hadži Halef, najpogum-
nejši med pogumnimi, na uplenjenem Aladžijevem liscu. Hitela bi od šo-
tora do šotora in oznanjevala: ‘Vrnili se je, moj soprog in gospodar, junak
junakov, mož možev, vojščak vojščakov! On je tukaj, moreči meč, oče zmage,
brat in svak slave. Potoval je okolu sveta in izvojeval zmago za zmago.
Bojeval se je z divjimi zvermi in močnimi ljudmi, a nikdo ga ni mogel
premagati. Celo medveda je usmrtil in pojedel njegove šape. Sedaj se
je vrnil na liscu lisecev, katerega je vzel najmočnejšemu poglavarju roparske
tolpe. Njegov sidi, katerega vsi poznate, mu je dal tega krasnega konja
kot ceno njegovega junaštva, plačilo njegove moči in znamenje večne slave.
Slava temu sidiju, pravičnemu, ki obdarja po zasluženju, in slava mojemu
gospodu, hadžiju Halef Omarju, ben hadži Abul Abas ibn hadži Davud al
Gozara!’ Tako bi rekla in vsi arabski sinovi bi pritrdili hvali tvoje pra-
vičnosti; opevali bi tvojo nepristranost in te poveličevali. Sedaj pa je to
nemogoče, ker si me zapostavil in mi oddtegnil zasluženi dar!”

S takimi besedami izraža svojo bolest. Resno meni, dasiravno se jaz
na skrivaj jako veselim. Najboljše sredstvo imam, da ga takoj potolažim
in spravim v največje veselje. Radi tega pravim:

“Motiš se. Nisem te zapostavil. Pač pa te hočem tako obdariti, da te bodeta zavidala Omar in Oško.”

“Kake me moreta zavidati, če imata lisea?”

“Ti dobiš konja, ki je petdesetkrat toliko vreden, kakor Aladžijeva lisea skupaj.”

“Jaz? Kteri konj naj bi to bil?”

“Ali ne uganeš?”

“Ne, sidi.”

“Potem ti moram povedati. Ko se ločiva, ti podarim svojega Rija. Pripeljal ga bodeš k Hani, najlepši vseh lepih.”

Ko Halef to sliši, vstavi konja in buli z odprtimi ustmi v me.

“Sidi,” vzdihne, “imej usmiljenje z menoj! Če praviš, da naj postane Rij moja last, me narediš nesrečnega!”

“Nesrečnega? Zakaj?”

“Ker ne more biti res. Noben človek ne proda takega konja!”

“Saj ga nočem prodati, ampak ti ga podariti!”

“Nikdo ga ne bi podaril!”

“Ali ga nisem tudi jaz dobil v dar?”

“Da, kot plačilo tvoje velike zasluge za rod, ki bi bil brez tebe uničen, in v znamenje velikega prijateljstva šejka, ki je bil sin in vodja tega rodu.”

“Potem te ga podarim iz istih vzrokov. Ali te nimam še raje, kakor me je mogel imeti šejk? Ali nisi moj najboljši prijatelj na svetu? Ali si nisi pridobil za mene mnogo zaslug? Ali bi res še živel, če ne bi bil moj prijatelj in zaščitnik?”

Te besede mu globoko sežejo v srce. Solze mu pridejo v oči in žalostno reče:

“Da, tvoj prijatelj sem in tako te imam rad, tako rad, da bi dal svoje življenje tisočkrat za tebe. Celo Hano bi zapustil, če bi bilo za tvojo srečo potrebno. In vendar se iz mene norčuješ!”

“Ne misli tega! Ali nisi že svoje Hane radi mene zapustil? Ali nisi zapustil nje in malega sinčka, da bi mi sledil v vseh nevarnostih? In sedaj naj se norčujem!”

“Da, ker me imenuješ svojega zaščitnika!”

“Saj ti sam večkrat tako praviš!”

“O sidi, saj dobro veš, kako je to vzeti. Nisem jaz tvoj zaščitnik, pač pa ti moj. Že večkrat si mi rešil življenje in tvegaj svojega. In to je resnica. Dobro veš, da govorijo v časih moja usta več, kakor mislim. Miren ostaneš in se tiho smehljaš čez malega hadžija, ki je vesel, če ne odtegneš roke od njega. In sedaj naj bi za svoje zasluge, katerih niti ne poznam in ne posedujem, dobil žrebca? To ni mogoče! Pomisli, kako ponosen bodeš lahko, ko prijezdiš v deželo svojih očetov! Sinovi tvojega naroda se bodo čudili in te zavidali; v vseh mestih bodo govorili o tebi in pripovedovali o konju in njegovem jezdecu, in v vseh časopisih hode tvoja podoba, kako sediš na vrancu s puško ob sedlu in čakonom na strani!”

“Ne!” se zasmejim. “O tem ne bodo ne govorili in ne pisali. Le malo ljudi se bode za to brigalo, če imam konja ali ne. Razmere v moji domovini niso take, kakor v tvoji. Če hočem pripeljati Rija domov, me stane jako veliko denarja, kterega pa nimam; o tem nimaš niti pojma. Prodati bi ga moral, ker bi me drugače uničil.”

“Ne, ne, sidi, prodati ga ne smeš! Kdo se razume za takega konja, ki je kralj vrancev!”

“Potem si mojega mnenja. In tudi, če bi ga hotel prodati, bi pri najbogatejšemu posestniku počasi hiral in si želel prostega življenja, kakoršnjega je vaju. Ti ga ne poznaš tako, kakor jaz. Vaju je puščave in pekočega solnca. Hrano potrebuje, kakoršnjo dobi le tam. Pri najrevnejšemu Arabcu bi se bolje počutil, kakor v moji domovini v najkrasnejšem hlevu. Kdo bi tam tako z njim ravnal, kakor z domačim sinom? Kdo bi mu šepetal zvečer pred počitkom koranovo suro v uho, kakor je navaju od svojega rojstva? Še smo v padišahovi deželi, a vseeno je že bolan. Njegova dlaka ni več tako svilen; njegove oči so jasne, a niso več tako ognjevite. Poišči tri kodrčke: med ušesi, na vratu in začetku repa, ki so gotova znamenja polnokrvnosti. Niso več nakodrani. Mogoče bi slabo izgledal, toda ljubi me, in to mu obdrži čilost in svežost. Tudi tebe bode tako ljubil, nikakor pa ne koga drugega. Ve, da si njegov prijatelj, in ubogal te bode, kakor uboga mene. Toda zvečer ne smeš pozabiti na suro. Toraj ga že radi njega ne smem obdržati. Moram ga dati njegovi domovini iz hvaležnosti za to, kar mi je storil. In če naredim s tem še tebe srečnega, imam vzrok več, da ti ga podarim. Kakor hitro pridemo do morja, je tvoja last. Brez zavisti lahko gledaš Oškota in Omarja na liseih, ker Rij z njima ni primerjati.”

“Še vedno ne morem verjeti, sidi. Seveda bode moja boleost velika, ko se bodem moral od tebe tako kmalu ločiti, a da bi posedoval žival, ktero si jezdil, bi mi bila tolažba v tej boleosti; toda pomisli visokost tega daru! Kot Rijevo posestnik bi bil bogat, jako bogat mož in eden najuglednejših svojega rodu. Vem, da nimaš zakladov; kako bi mogel sprejeti tako darilo od tebe!”

“Moreš in moraš. Ne govoriva dalje o tem!”

Vprašujoče me pogleda v obraz. Ko vidi, da resno mislim, se mu razjasni obraz samega veselja. Vendar pravi obotavljajoče:

“Da, sidi, ne govoriva več o tem! To je tako važna zadeva, da si jo moraš temeljito premisliti.”

“Premišlena je in že davno sklenjena.”

“Potem premisli še enkrat; še vedno ni prišla ura ločitve. Toda veliko, veliko prošnjo imam do tebe!”

“Ktere pa?”

“Doveli me, da šepečem od danes naprej vsak večer Riju suro v uho. Vedel bode potem, da postane moja last, in privadil se bode temu. Ločitev mu bode potem lažja.”

“Da, stori tako! Od danes naprej mu tudi ne bodem več polagal klaje

in vode. Tvoja last je in od tega trenutka ga imam samo še na posodo od tebe. Toda nek pogoj pa še stavim pri tem darilu, Halef.”

“Kterega? Povej mi ga in izpolnil ga bodem, če bode le v moji moči.”

“Lahko ga izpolniš. Ne bi se rad za vedno od tebe ločil. Saj veš, da nikdar ne ostanem dolgo v svoji domovini. Mogoče je, da pridem zopet enkrat v deželo, kjer stanuješ s svojo Hano. V tem slučaju je Rij zopet za toliko časa moja last, dokler ga rabim.”

“Gospod, ali je res? Obiskati nas hočeš? O kako veselje bi vladalo na pašnikih in pod vsemi šotori! Ves rod bi ti prišel nasproti ter te sprejel s petjem. Na Riju bi prijezdil v vas, in posedoval bi ga tako dolgo, kolikor časa bi se ti zljubilo. Misel, da se zopet vidiva, me bode tolažila pri ločitvi in lažje bodem sprejel dragoceni dar. Imel bodem vranca, kakor bi bil tvoja last, ktero si mi zaupal.”

Seveda mu je nemogoče, da bi ta pogovor tako hitro končal. Vedno najdušenejši postaja. Potem naznani tovarišem svojo veliko srečo. Privoščijo mu jo iz vsega srca. Samo lord, ki je razumel malega, pride k meni in vpraša skoraj jezno:

“Slišite, Master, ravnokar sem izvedel, da ste Rija podarili. Ali je to res, ali sem Halefa napačno razumel?”

“Res je, sir!”

“Potem ste bili jako neumni!”

“O, prosim! Ali se smatra v Stari Angliji za neumnost, če kdo osreči pridnega človeka?”

“Ne, toda za blaznost se smatra, če se podari tako krasno žival svojemu slugi.”

“Halef ni moj služabnik, ampak prijatelj, ki me je daleč spremljal in radi tega zapustil svojo domovino.”

“To ne oprošča. Ali sem vaš prijatelj ali sovražnik?”

“Jaz mislim, da prvo.”

“Ali sem vas spremljal ali ne?”

“Da, bila sva nekaj časa skupaj.”

“Ali sem zapustil domovino ali ne?”

“Ali ste radi mene zapustil Staro Anglijo?”

“Ne; toda že davno bi zopet odšel. To je isto. Ali vam nisem naredili velike usluge? Ali nisem prišel v to proketo gorovje, da bi vas rešil, a so me izropali in zaprli?”

“Zadnje se je zgodilo samo vsled vaše neprevidnosti. Sicer pa, da govorim resnično, je pri tem dovolj razlike. Da ste nas hoteli rešiti, je prav lepo od vas in smo vam jako hvaležni; toda že prej sem vam rekel, da se pod vašimi rokami vse v nasprotno spremeni. Mi smo vas rešili, ne pa vi nas. Ali vam naj za to podarim vranca?”

“Kdo pa to zahteva? Niti v glavo mi ne pade, da bi zahteval od vas kako plačilo; znano vam pa je, kako si želim posedovati tega konja. Kupil bi ga od vas. Dal bi vam nakaznico, na ktero bi lahko zapisali svoto, kakoršujo bi hoteli. Ne da bi jo pogledal, bi vam bila izplačana. Rij bi dobil

hlev, v katerem bi lahko stanoval knez, jedel pa bi iz mramornatih jaslí najboljšé seno iz Walesa, najboljši oves iz Škotske in najsočnejšo deteljo iz Irske!”

“In bi pri vsem tem poginil. Rij hoče bivati v pušcavi in jesti svoja zelišča. Nekaj posušenih dateljev je njegova najljubša hrana. Ne, sir; vi ste bogat mož, milijonar, in imate sredstva, da si izpolnite vsako željo. Halef je pa ubog hudič, ki si ne sme ničesar želeťi, ker ve, da ne dobi ničesar. To darilo mu je naredilo nebeško veselje. Konja ima. Rekel sem tako in ne morem nazaj.”

“Tako! Njega hočete osrečiti; njega dvigujete v sedma nebesa; a za moje veselje vam ni nič mar. Hudič naj vas vzame, sir! Če bi prišel sedaj kak lopov in bi vas hotel ukrasti, ne bi imel nič proti temu, pač pa bi ga prosil, naj vas vzame seboj in proda pri starinarju za šest ali osem par!”

“Hvala za ocenitev! Osem par je komaj en cent. Res nisem vedel, da sem tako malo vreden. Toda, kaj pa imate? Ali vas boli glava, sir?”

Prijema se namreč večkrat, sedaj z desnico, potem zopet z levico za glavo in petiska fes enkrat v čelo, drugikrat ga pa porine nazaj v tilnik. Potem se zopet energično popraska.

“Da bi me glava bolela? Kako to?” vpraša.

“Ker se vedno prijemate zanjo.”

“O tem ne vem nič; to se zgodi nehote, pač, ker fes na glavi dobro ne stoji.”

Toda, še ko govori, se zopet popraska.

“Vidite, sedaj zopet, a fes vam vendar dobro stoji.”

“Da, hm! Veste, meni se zdi, da imam slabi kri. Zbira se v naglavni koži in začne srbeti. Ko pridem v Staro Anglijo, bodem začel svojo bolno kri zdraviti, pil bodem lipov in bezgov čaj in strogo se bodem postil.”

“Ne mučite se s takim zdravljenjem! Pokvarili bi si želodec. Nekoliko masti z živim srebróm bode ravno tako pomagalo in to zdravljenje zahteva samo kakih pet minut.”

“Ali mislite?”

“Da. Če bi hoteli čakati na lipov čaj v Stari Angliji, bi gotovo prišli tja kot okostenjak; mehkejši deli vašega telesa bi bili odžrti.”

“Od koga?”

“Od onega, ki ga imenujete slabo kri. Te čudne krvne kaplice imajo namreč slučajno šest nog in rílec, ki jako neprijetno učinkuje.”

“Kako — ka — kaaaj?” vpraša ter me prestrašeno pogleda.

“Da, moj dragi gospod! Mogoče še niste latinščine, ktero ste se učili v mladih letih, pozabili. Ali še veste, kaj pomeni *Pediculus capitis*?”

“Gotovo sem nekđaj vedel, a sedaj sem že pozabil.”

“Ali mogoče veste, ktero ljubo živalico imenuje Arabec ‘kamli’, Turek pa ‘bit’? Rus pravi ‘vošj’, Italijan ‘pidochio’, Francoz ‘pou’ in Hotentot ‘t’ Garla’.”

“Molčite! Pustite me s turščino in hotentotščino v miru! Saj veste, da mi te besede niso znane!”

“Potem bodite tako dobri, odkrite glavo in preiščete notrino vašega fesa. Mogoče kaj važnega najdete in dobite ime slavnega preiskovalca mrčesov.”

Hitro potegne kapo z glave, toda ne pogleda v njo, ampak vpraša presenečen:

“Ali me hočete žaliti? Ali mogoče menite, da je tu notri — —?”

“Da, menim, da tu notri — —!”

“Nekaj — nekaj živega mrgoli?” nadaljuje.

“Take je! Tega mnenja sem.”

“Vsi hudiči! Ah!”

Kapo drži pred obrazom in zija v njo. Nos vtakne notri in rije z njim na vse strani, kakor bi bil samo za tako preiskavanje. Potem povesi roko z kapo in zakliče ves prestrašen:

“Woc to me! Louses! Lice!”

Fes hoče vreči proč, a se premisli, ga natakne na konec sedla, potem pa seže z obema rokama v lasе ter začne v njih riti. Zraven rabi izraze, katerih ni mogoče ponoviti, in najbolj se jezi radi tega, ker te živalice ne rešpektirajo niti čistiljeve glave lorda in Stare Anglije.

Ta jeza me spravi v smeh. Lindsay vzame roke z las, se obrne zopet k meni in me nahruli:

“Ne smejite se tako, sir, drugače se boksava! Kako je pa z vašim fesom? Ali ima tudi on take stanovalce?”

“Ne, moj ljubi lord. Te vrste vjedalcev se me ne držijo, ker se jim nisem še nikdar tako naklonjenega izkazal, kakor ste se jim vi.”

“Kaka neprevidnost, da sem vzel fes! Taka nesreča, katero je povzročil! In v tako kratkem času! Kdo bi si mislil, da je to mogoče!”

“O, kar se tega tiče, ima Turek pregovor, ki se glasi: Čapuk ok gibi hem bit gibi — hiter, kakor pšiča in uš. In v Turčiji se na take stvari gotovo jako dobro razumejo.”

“Toda, kaj naj storim? Dajte mi vendar dober svet! Palače, v kateri bivajo te nesrečne živalice, ne smem vreči proč, ker bi bila sramota, če bi prijezdi v Rugovo nepokrit. In če je tam kaka trgovina, kjer bi si mogel kupiti novo pokrivalo, je dvomljivo.”

“To je res! Pred nami se vam ni treba sramovati in z mirno vestjo smete povedati tovarišem vašo nesrečo. Vstavimo se za dve minuti.”

Ko zvedo drugi, za kaj se gre, se ponudi Oško, da spravi vse v red. Kapo položi na kamen in jo potrosi z majhno plastjo zemlje. Na to položi kup suhih vej, ktere zažge. Zemlja, kamen in kapa se na željni način ogrejejo. V bližini je majhna mlakuža, v katero položi kapo po gorkem postopanju. Potem dobi lord varstvo čistiljevosti svoje glave nazaj in odjezdimo naprej. Na take prigodljaje mora biti človek v orijentu vedno pripravljen, in če je tudi slučajno lord iz Stare Anglije.

ŠESTO POGLAVJE.

Pod zemljo.

Jezdimo naprej. Čez nekaj časa stopi skalovje na desni strani nazaj, in pred nami se odpre prost pregled proti iztoku, medtem, ko nas na levi gorovje še naprej spremlja. V daljini, na naši desni, vidimo prihajati nekega jezdeca. Ker je teren med nami in njim ravan, nas istočasno zapazi in opazimo, da svojega konja tako obrne, da se mora z nami sniti. Ko nas dohiti, vljudno pozdravi in mi mu istotako odzdravimo. Precej obilne postave je in ima pošten odprt obraz, ki vzbuja zaupanje.

“V Rugovo hočemo,” mu povem. “Ali je še daleč do tja?”

“Še pol ure, gospod,” odgovori. “Takoj pridete do združene Drine, in tesno ob levi strani iste vodi pot. Kakor se vidi, ste tuji. Tudi jaz hočem v Rugovo; od tam sem. Ali mi dovolite, da se vam pridružim?”

“Zakaj ne. Ker smo tuji, nas lahko s pojasnili razveseliš.”

“Pripravljen sem za to. Povejte samo, kaj želite.”

“Najprvo bi radi vedeli, kje se tam lahko vstavimo.”

Nameraval sem se vstaviti pri gostilničarju Kolamiju, o katerem je Alim govoril, a tega ne povem, da bi najpreje kaj o Žutovem kanu izvedel.

“V Rugovi sta dva kana,” naznani. “Eden, ki je večji, je last nekega Perzijca, z imenom Kara Nirwan, ki stanuje zunaj Rugove; gostilničar drugega, ki je takoj pri mostu, se imenuje Kolami.”

“K kateremu nam svetuješ?”

“K nobenemu. Izbero prepustim vaši volji.”

“Kakšen mož je Perzije?”

“Jako ugleden. Pri njemu se jako dobro in ceno stanuje. Kolami se pa tudi trudi, da zadovolji svoje goste, in je še cenejši, kakor Kara Nirwan.”

“Ali sta ta dva gostilničarja prijatelja?”

“Ne, sovražnika sta.”

“Zakaj?”

“Samo iz osebne nenaklonjenosti. Nobenega sovražtva ni zraven; drug drugemu nista ničesar storila. Toda Kolami Perzijca ne more videti; ne zaupa mu.”

“Zakaj ne?”

“Oprosti me tega vprašanja. Tuji ste in vam je vseeno.”

“Potem se bomo pri Kolamiju vstavili.”

“Ljubo mu bode, da sprejme take goste; toda ne odsvetujem vam Kara Nirwana, ker tega nikdar ne storim; imeli bi me za nevošljiveca in hudobneža. Kolami sem namreč jaz sam.”

“A tako! Potem se samoobsebi razume, da stanujemo v tvoji hiši!”

“Zahvaljujem se ti. Kako dolgo hočete ostati v Rugovi?”

“Tega še sam ne vem. Nekaj namreč nameravamo, a ne vemo, če se nam posreči.”

“Ali je trgovski posel ali konjska kupčija? Potem se morate seveda obrniti na Perzijca, ki kupčuje s konji. Vidim, da imate tri proste konje.”

“Da, dva od teh hočemo prodati; toda, radi tega nismo prišli. Še nekaj drugega nameravam. Mislim, da si mož, kteremu se sme zaupati. Radi tega ti hočem povedati, da smo prišli Perzijca tožit.”

“Tožiti? O, zavzeli ste se za nekaj, kar ne morete tako lahko doseči. Ljudje, na ktere se morate obrniti, so njegovi prijatelji. Ali ti dolguje kaj denarja?”

“Ne, obtožiti ga hočem hudodelstva.”

Pri teh besedah se hitro dvigne v sedlu, vstavi konja in vpraša:

“Toraj ga držiš za hudodelca?”

“Da.”

“Kaj pa je storil?”

“Umor, da, mnogo umorov in ropov.”

Sedaj se njegov obraz pordeči; oči se mu svetijo. Roko mi položi na ramo in vpraša v eni sapi:

“Gospod, povej mi hitro, če nisi mogoče padišahov muhbir — tajni policaj?”

“Ne, to nisem. Jaz sem iz tuje dežele, v ktero se nameravam vrniti. Še preje pa hočem videti nekega moža kaznovanega, ki nam je v zvezi s svojimi pristaši opetovano stregel po življenju. In ravno ta mož je Perzije.”

“Alah haki! Ali prav slišim? Ali je mogoče! Ali sem vendar enkrat našel človeka, ki je tega mnenja, kakor jaz?”

“Potem ga imaš tudi ti za lopova?”

“Da, a tega se ne sme povedati. Nekdaj sem le nekoliko o tem namignil, a vendar bi me kmalu stalo življenje.”

“Kteri vzrok pa je, da imaš o njem tako mnenje?”

“Oropal me je. Šel sem v Prizren po denar. Tam sem se z njim sestal in zvedel je, da nesem napolnjen mošnjiček seboj. Medpetoma sem bil napader in sem moral izročiti denar. Štirje zakrinkani možje so bili. Oni, ki je vodil besedo, se je preoblekel, vendar sem ga spoznal po glasu, bradi, ki se mu je videla izpod krinke, in po pištolah, s kterimi mi je grozil. Bil je Perzije. Toda, kaj naj bi storil? Dva moža iz mojega kraja sta mi drugi dan prostovoljno povedala, da sta ga videla nek gotovi dan v Perziji, in ravno tisto uro, ko sem bil napaden. Dokazal je lahko, da ni mogel biti pri napadu navzoč. Molčati sem moral.”

“Onadva sta bila gotovo tudi zraven. Ali nisi tudi ti tega mnenja?”

“Prepričan sem o tem. Od onega časa naprej sem pazil. Videl in slišal sem mnogo, ne da bi našel pravo zvezo. Nazadnje sem prišel celo na misel, da ni nikdo drugi, kakor — kakor — —”

Besede si ne upa izgovoriti. Radi tega izpopolnim:

“Kakor Žut!”

“Gospod!”

“Kaj je?”

“Saj praviš isto, kar si jaz mislim!”

“Potem sva oba enega mnenja in to je dobro.”

“Ali lahko dokažeš?”

“Prišel sem v Rugovo, da svoje dokaze izpopolnim. Ne more mi odti.”

“O Alah, če bi bilo res! Dežela bi bila oproščena njegovega strahu. Gospod, že preje sem ti rekel, da si z Perzijcem nisva dobra. Moral sem tako reči, ker nisem mogel drugače. Sedaj ti pa pripoznam, da ga sovražim kakor hudiča in da jako želim, da bi ti mogel pomagati in uničiti njega, poštenega, pobožnega, spoštovanega človeka, ki je vendar največji lopov na svetu.”

Videti je, da resno misli. Da smo se z njim sešli, nam mora le koristiti. Radi tega ne premišljam dolgo in naznanim mu, kaj hočemo v Rugovi, kaj smo doživeli in kaj smo o Žutu izvedeli. Posebno obširno mu pripovedujem naše dogodljaje pri hudičevih pečinah in v ogljarjevi dolini. Večkrat me prekine z izrazi začudenja, strahu in zadovoljstva. V svoji vnetosti o tem, kar sliši, konja večkrat vstavi, kar našo ježo precej zamudi. Najpozornejši postane, ko mu pripovedujem o karavljju in rovu. Ko končam, zakliče:

“Skoraj ni mogoče tega verjeti; toda vse se strinja natanko s tem, kar sem že sam mislil, da pridržuje Perzije pri sebi ljudi. Že mnogo jih je izginilo, ki so se pri njem vstavili. In zakaj se tolikokrat vozi po reki? Stanuje zunaj Rugove in vendar ima na vodi čoln. Komaj se ga vidi odveslati, pa že izgine. Sedaj zapopadem: v rov se vozi!”

“Ali ti o starem rovu ni ničesar znanega?”

“Ne, prav nič ne. Kaj misliš storiti, gospod, ko prideš. Ali hočeš iti k starešini in narediti ovadbo? Ta mož je njegov najboljši prijatelj.”

“Mi ne pade v glavo. Še nimam dovoljnih dokazov proti Perzijcu; te hočem najprvo poiskati in v to svrho bodem rov preiskal.”

“Potem se moreš mojih čolnov poslužiti. Če mi dovoliš, se peljam s teboj.”

“To mi je ljubo, ker mi lahko služiš kot priča.”

Prišli smo sedaj do reke ob ktere obrežju jezdimo. Voda se tiho in hinavsko naprej podi. Na tej strani je obrežje plano, na drugi strani pa se dviguje skalnata in visoka stena navzgor.

Te pečine pokriva gozd, med katerega zelenjem je videti sivo zidovje. To je bil stražni stolp, gotovo kakih tisoč let star. Ravno pod njim se reka in pečina zavijeta in za tem ovinkom leži skrita vas.

Ko imamo ovink za seboj, vidimo vas in tudi most, skozi katerega moramo jezditi. Vendar se nič kaj ne požurimo, da bi kmalu prišli do njega. Najprvo moramo najti rov.

Kmalu ga imamo, dasiravno luknje ne moremo videti. Ravno pred ovinkom, kjer jakost toka z vso močjo zadeva pečino, je prostor, kjer raste nekaj čevljev nad vodo bujno zelenje, ki visi navzdol in zakriva vhod k rovu kakor zavesa.

Radi močnega toka ni nenevarno, voziti se tukaj z čolnom. Treba je že krepkih rok za premaganje pritiska vode. Ko si vse dovolj natanko

ogledamo, jezdimo hitreje in kmalu pridemo čez most, ki je jako slab. Deske so zgnjite in polne lukenj, skozi ktere je videti spodaj tekočo vodo.

Vas je precej tesno med hribi zagozdena in ne izgleda tako, kakor bi v njej stanovali premožnejši ljudje. Na levi je videti cesto, ki vodi v goro. Tej bodedo morali pozneje slediti.

Most se končuje na prostem trgu, ktereга obdajajo uborne kočе, med kterimi je ena boljša. Ta je Kolamijev kan. Nek vrvar dela svoje delo na trgu. Nek čevljar sedi pred vratmi in krpa stare čevlje. Zraven se sprehajajo kokoši, otroci pa se igrajo v blatu. Ne daleč od teh je nekaj mož, ki končajo svoj govor in nas radovedno gledujejo, ko nas ugledajo.

Toda eden od teh nas ne gleda radovedno. Ne radovednost, ampak strah in bojazen mu je brati na obrazu.

Oblečen je v mohamedansko škipetarsko opravo: kratke, svitle škornje, snežnobe le fustanele, rdečo, z zlatom pretkano jopo, moder pas, iz ktereга gledata držaja dveh pištol in kriv handžar, na glavi pa ima rudeč fes z zlatim cofom. Po obleki sodeč, mora biti mož jako premožen.

Njegov suhljati obraz kaže jako pogumne poteze, a je intenzivno rumene barve — 'žute' pravi Srb; gosta, črna brada mu gre skoraj do prs, in temno črna je tudi barva njegovih oči, ki so široko in odprto na nas obrnjene.

Usta je odprl da se vidi njegove snežnobe le zobe bliščati med brado; njegova desnica oklepa handžarjev držaj. Ravno tako je videti, kakor bi se hotel z nožem vreči na nas. Še nikdar ga nisem videl; toda takoj, ko sem ga opazil, sem ga tudi spoznal. Gostilničarju zašepečem:

"To je Žut, rumeni, ne?"

"Da," odgovori. "Neprijetno je, da nas je takoj videl!"

"Meni je pa dobrodošel, ker s tem zadevo požurimo. Spoznal me je po vrancu; pozna tudi rjavca in Aladžijeva konja; sedaj ne ve samo, da smo se rešili, ampak tudi da sta bila ogljar in Aladžija v naših rokah. Prepričan je, da smo prišli radi njega, in slep bi moral biti, da ne bi spoznal Angleža, ktereга je imel v rovu zaprtega. Takoj mora vedeti, da hočemo v rov. Pazi! Ples se takoj prične.

Midva jezdiva naprej. Oško in Omar nama sledita. Halef je z lordom ostal nekoliko zadaj in Anglež, ki se razgovarja z Halefom, ni pazil na može. Sedaj jih pa zagleda. Konja vstavi in gleda Perzijca.

Vse to lahko opazujemo, ker smo prišli medtem do kana in stopili z konj. Nič več, kakor kakih dvanajst korakov od nas oddaljeni stojijo može. Vidim, da si grize Žut ustnice. Na njegovem obrazu je zapisana jeza in tudi strah.

Sedaj pošegeče Lindsay svojega konja z ostrogami, se zapodi naprej in vstavi rjavca tako tesno zraven Žuta, da bi ga kmalu podrl. Potem začne govoriti. V tem govoru so vsi izrazi kolikor jih je prav krepkih angleških, arabskih in turških. Tako hitro se mu izlivajo iz ust, da posameznih ni mogoče razumeti. Zraven tega maha z rokami in nogami, kakor bi bil obseden.

"Kaj hoče ta mož?" vpraša eden možev.

„To je starešina,” mi javi gostilničar.

„Ne vem, ne razumem ga,” odgovori Žut. „Toda poznam ga in zelo se čudim, da ga zopet tukaj vidim.”

„Ali ni Anglež, ki je stanoval s svojim tolmačem in slugami pri tebi?”

„Da. Nisem ti še povedal, da mi je ukradel rjavea in z istim izginil. Bodi tako dober in aretuj ga.”

„Tako! Tujim gjavrom bomo kradnjo konj pregnali.”

Res stopi k Lindsayu in mu pove, da je aretovan. Lord ga pa ne razume; naprej kriči in maha, ko ga pa zgrabi starešina za nogo, ga krepko sune.

„Alah!” zakliče uradnik. „Kaj takega se še ni nikdo podstopil! Semkaj, vi možje. Vzemita ga s konja in odpeljite ga!”

Možje ga ubogajo in stopijo k lordu. Ko ga pa hočejo zgrabiti, prime za puško, pomeri na nje in zakliče:

„Away! I atmak! I atmak!”

Zapomnil si je, da se pravi streljati 'atmak'. Napadalec stopijo hitro nazaj in starešina pravi:

„Ta človek je neumen. Ne razume nas. Da bi vsaj tolmača imeli in mu mogli razjasniti, da mu upor nič ne pomaga in da svoj položaj s tem samo poslabša!”

Sedaj stopim jaz k njemu in pravim:

„Oprosti starešina, da te motim v izvrševanju tvoje službe. Če rabiš tolmača, ti lahko služim.”

„Potem povej temu konjskemu tatu, da mi mora slediti v ječo.”

„Konjski tat? Zelo se motiš. Ta efendi ni tat.”

„Pa je, ker je moj prijatelj Nirwan tako rekel.”

„In jaz ti povem, da je Anglež v svoji domovini tako ugleden, kakor tukaj kak paša s tremi konjskimi repi. Tak mož ne krade. Doma ima v svojem hlevu več konj, kakor jih je v Rugovi.”

To povem uljudno, dasi določno. Starešina menda misli, da imam do njegove oblasti ali pa osebe veliko spoštovanje in da ni mora vsled tega imponirati. Odurno se zadere nad menoj:

„Molči! Tukaj velja samo to, kar jaz rečem! Anglež je ukradel konja in je tat, kterege pustim kaznovati. Povej mu!”

„Tega mu ne morem reči.”

„Zakaj ne?”

„Ker bi bila žalitev, ktere ne bi nikdar odpustil. Njegovega prijateljsstva nočem izgubiti.”

„Potem si prijatelj konjskega tatu? Sram te bodi!”

In pljune pred mene.

„Opusti to, starešina!” ga svarim. „Uljudno govorim s teboj in ti pljuješ! Če se to še enkrat zgodi, bom govoril s teboj tako, kakor za služiš.”

To pravim že s precej ostrim naglasom. Žut me meri od glave do nog.

Sedaj zakašlja in zamahne z roko, da bi vzbudil v starešini jezo proti meni. Posreči se mu, ker mestni glavar odgovori:

“Kako pa hočeš z menoj govoriti? Drugače vendar ne moreš, kakor uljudno, ker te pustim inace strogo kaznovati. Izpljunil sem pred teboj, ker si rekel, da si prijatelj konjskega tatu. In v dokaz, da imam za to pravico, bodem takoj še enkrat pljunil. Poglej, to zopet tebi velja!”

Hoče pljuniti, jaz pa stopim nekoliko na stran in mu prisolim tako zausnico, da se opoteče in zvrne po tleh. Potem potegnem revolver. Moji tovariši zgrabijo za orožje. Tudi Žut potegne svojo pištolo izza pasa.

“Strani z orožjem!” zakričim nad njim. “Kaj te briga ta klofuta?”

Nehote uboga. Toda kakor jaz, gotovo ni še nikdo nad njim zakričal.

Starešina se dvigne. Nož mu tiči za pasom. Mislim, da ga bode potegnul in se maščeval za moj udarec. Toda širokoustneži so navadno strahotepci, če pride do resnosti. Tako tudi tukaj. Mož izgubi pogum in se obrne k Žutu:

“Ali moreš trpeti, da tako z menoj ravnaajo, ko sem se zavzel za tvoje stvar? Upam, da bodeš to žalitev, ki velja pravzaprav tebi, takoj maščeval!”

Perzije gleda nekaj časa mene, potem zopet starešino. Ta surov in brezvesten človek je gotovo jako pogumen; toda prihod ljudij, o katerih je mislil, da so vsaj neškodljivim storjeni, če ne mrtvi, ga oplašči. Zraven tega pa še pride naš samozavesten nastop. Orožje imamo v rokah pripravljeno in videti je, da ga nimamo za šalo. Le z velikim premagovanjem zamore odgovoriti starešini:

“Klofuta je veljala tebi in ne meni. Ti si jo dobil, in vedel bodeš, kaj imaš storiti. Pripravljen sem, da ti pomagam pri izvršitvi tvojih povelj.”

Zopet položi roko na pištolin držaj.

“Strani z roko!” mu zakličem. “Nisi policaj. Ne trpim nikake grožnje od tebe. Če sem pokazal starešini, kakor odgovarjam na neuljudnosti, bodeš tudi vedel, kako bodem sprejel grožnjo privatne osebe, ki nima ničesar zapovedati. Pištola je smrtno nevarno orožje. Če mi kdo grozi z njo, imam pravico do silobrana. Kakor hitro jo potegneš, dobiš mojo krogljivo v glavo. Zapomni si to; ne šalim se!”

Roko odtegne od pasa, a mi ježno zakliče:

“Vidi se, da ne veš; s kom govoriš. Udaril si poveljnika tega mesta. Grozite nam s puškami a trpeli bodeate radi tega. Vsi Rugoviški prebivalci bodo prihiteli in vas vjeli. V padišahovi deželi ni navada, da bi konjski tatovi grozili poštenim možem s smrtjo!”

“Kar praviš, je smešno. Takoj vam bodem dokazal, da vem, s kom govorim. Ljudi iz Rugove se ni treba bati, ker sem prišel, da jih oprostim hudiča, ki deluje v njih sredi in po vsej deželi. Če nas imenuje ropar in morilec konjske tatove, se moramo smejati, toda ta smeh bode za njega zelo nevaren!”

“Ali mogoče niste?” vpraša. “Anglež jezdi mojega rjavea in dva

tvojih spremljevalcev sedita na liscih, ki nista njuna last; ukradla sta jih.”

“Kako pa veš, da nista njihova?”

“Ker sta konja last dveh mojih prijateljev.”

“To pripoznanje je od tebe velika neprevidnost. Lisceev gotovo nismo kupili, ampak jih vzeli Aladžijema. Če priznavaš, da sta zloglasna roparja tvoja prijatelja, si zrekel svojo sodbo. Povej mi,” nadaljujem in se obrnem k starešini, “če veš, da jezdit a Aladžija lisce?”

“Kaj me brigata Aladžija?” odgovori. “Nimam z njima, ampak z vami opraviti.”

“To mi je ljubo, ker jako želim, da se nekoliko z nami motiš. Seveda se mora zgoditi na drug način, kakor nameravaš.”

“Oho! Ali imaš ti tukaj zapovedati? Ali imaš pravico, deliti klofute? Sklical bodem rugoviške prebivalee in jim zaukazal, da vas vjamejo in zapro. Takoj bodem izdal tozadevno povelje!”

Oditi hoče.

“Stoj! Čakaj še malo!” mu zapovem. “Nisi še vprašal, kdo smo. Povedati ti hočem. Mi — —”

“Tega ni treba!” me prekine Žut. “Gjauer iz Gemanistana si, ktere ga bodemo kmalu premagali.”

“In ti si Šiit iz Perzije, ki obožuje Hassana in Hosseina. Ne imenuj se toraj pravovernika in ne reči še enkrat gjauer, ker dobiš drugače klofuto kakor starešina!”

“Ali me hočeš žaliti?” vskipi.

“Da; še več kakor to. Kje si pa izvedel, da sem tujec iz Germanistana? Izdal si se s to besedo. Tvoja vloga kot Žut je v tem trenutku izigrana!”

“Žut?” vpraša in prebledi.

“Žut?” zakličejo tudi drugi.

“Da, ta Šiit je Žut. Dokazal vam bodem. Tukaj, starešina, imaš moje potne listine. Izstavljene so od padišaha in velikega vezirja, in upam, da jim izkažeš zahtevano spoštovanje. Če storiš nasprotno, te takoj naznanim valju v Prizren in tudi vezirju v Carigrad. Obriši si svoje umazane roke in pazi, da mi listin ne zamažeš!”

Listine vzamem iz torbe in mu jih dam. Ko ugleda padišahove pečate, si res obriše roke ob hlače, se udari po prsih in čelu, se globoko pokloni in jih vzame. Predno jih začne brati se še enkrat pokloni.

“Master,” pravi Anglež, “pokazali bi mu lahko tudi mojo potno listino, a Perzije mi jo je z drugimi stvarmi vred odvezel.”

“Če jo je uničil, jo bode te zopet dobili. Sicer pa zadostuje, da prebere moje papirje. Moj prijatelj ste, in pod mojim varstvom.”

Medtem so se nabrali ljudje okolu, ki nas radovedno ogledujejo. Nekaj jih je takoj odšlo po druge in ne traja dolgo, nas obdaja ljudstvo v velikem številu.

Žutu se menda to dopade. Varnejšega se čuti, kakor prej, ker misli, da se sme zanesti na pomoč tega ljudstva. Zaničljivo nas začne gledati in njegova visoka postava se ponovno vzravna. Videti je, da je ravnotako

gibčen, kakor močan. V rokoborbi se ga je gotovo bolj bati, kakor Aladžijev, ki svojih moči nista znala porabiti. Zavzamem se, da se ne bodem spustil v tak boj, ampak da ga v slučaju potrebe ranim s kroglijo, da se ne bode mogel več braniti.

Konečno starešina listine vendar prebere. Pritisne jih na čelo in prsi nato jih pa zvije in hoče vtakniti v žep.

“Stoj!” pravim. “Listine so moja last!”

“Saj hočeš vendar tukaj ostati?” vpraša.

“Da.”

“Potem jih obdržim toliko časa, dokler ne bode vaša tožba končana.”

“Ne, tega ne bodeš storil. Kako se moreš ti, navaden kijaja predrzniti, vzeti listine možu, ki je vendar tako visoko nad teboj! Že sama misel na to je za mene žalitev. In kaj ti ne pade v glavo, da govoriš o obravnavi! Sedaj veš, s kom govoriš, in povedal ti bodem, kaj od tebe zahtevam. Ker bodem stanoval pri Kolamiju, mi zadostuje, da oddaš listine njemu. Daj mu jih! Brez mojega izrecnega povelja jih ne bode dal iz rok.”

Uboga me, dasiravno nerad. Potem nadaljujem z povzdignjenim glasom, da me lahko razumejo vsi okolu stoječi:

“In odločno si prepovedujem, da bi koga od nas imenovali konjskega tata. Poštani ljudje smo in prišli smo radi tega sem, da oprostimo deželo pred največjim tatom. Rjavec ni bil Perzijec, ampak nekega Škipetarja, namreč barjaktarja Stojko Vitesa iz Slokuce, ki je jezdil s svojim sinom v Batero, da bi ga tam oženil. Prišla sta v hudičevo dolino k ogljarju Šarku, ki je Žutov podložnik in ki je barjaktarja napadel in izropal. Njega je pustil živeti, a sina je umoril in njegovo truplo sežgal. Lahko vam pokažem ostanke kosti. Ta bojna oprava, v katero se je začasno oblekel moj spremljevalec, meč in bodalo so del ropa. Barjaktarja so vleкли k Kara Nirwanu, da bi ga kasneje umorili, ko bi se jim posrečilo izsiliti iz njega veliko odkupnino.”

“Laž, laž, tisočera laž!” kriči Perzije. “Konj je moj in o kakem barjaktarju mi ni ničesar znanega!”

“Laž je na tvoji strani. Barjaktarja imaš v rovu, kjer si imel tudi Angleža zaprtega. Pustil si tudi Angleža prepeljati k ogljarju, da bi mu izsilil odkupnino in ga potem umoril. Posrečilo se nam je, da smo ga oprostili in vrnili smo se, da te obtožimo.”

“Alah! Alah! To naj trpim! Jaz naj bi bil ropar in morilec! Vprašaj ljudi, ki čujejo tvojo laž! Povedali ti bodo, kdo sem. In če me hočeš še nadalje tako nesramno dolžiti, tega ne bodo trpeli ampak me bodo branili. Ni res, vi možje in rugoviški prebivalci? Ali morete mirno gledati, da se upa tujec, kristjan, mene, ki sem dobrotnik mnogih, na ta način žaliti in obtoževati?”

“Ne, ne!” zakliče več glasov. “Strani z gjavrom! Nobene besede ne sme izgovoriti!”

Slutim, kaj sedaj pride. Mislim, da bode kasneje hitrica potrebna in

radi tega Halefu tiho rečem, naj začasno konje spravi. Potem se obrnem k ljudem:

“Ali je sramota biti kristjan? Ali ne bivajo ravno v Rugovi spoznavci Izlama in Sv. Pisma mirno skupaj? Ali ne vidim tukaj ljudi, ki imajo obešene rožne vence, so toraj kristjani? Do teh ljudi se obračam, če se sklicuje Kara Nirwan na mohamedance. Kar sem mu očital, je vse resnica; dokazal bodem. In sedaj čujte še zadnje, najhujše! Perzijec je Žut, razumete — Žut! Tudi to vam lahko dokažem, če me hočete mirno poslušati.”

Sedaj zagrmi konjski trgovci nad menoj:

“Molči! Drugače te ustrelim kakor psa, ktereга je samo s pomočjo kroglice mogoče oprostiti garjev!”

Najrajše bi ga pobil; toda, kakor vidim, je vse proti meni. Radi tega pregledam, da seže za pas, in mu odgovorim:

“Ne zagovarjaj se z besedami, ampak z dejanji! Pelji nas v rov, in dokaži mi, da ni Stojkota notri!”

“Nobenega rova ne poznam!”

“Ga pa jaz in peljal bodem te ljudi tja!”

Zasmehljivo skremži obraz in dobro vem, zakaj. O rovu, v ktereга hočem, nočem govoriti; naj si misli, da je lord vhod pozabil. Vzbuditi hočem v njem upanje, da hočemo k karavljju, da bi tam poiskali rov. Radi tega nadaljujem:

“In nima samo tega edinega jetnika v rovu pod karavljjom skritega, ampak še drugega, nekega trgovca iz Skadra, kteremu je vzel denar in od ktereга hoče še ostalo premoženje. Tudi tega moža najdete spodaj. On in Stojko vam bodeata povedala, kako se jima je godilo in potem bode te verjeli, da je Kara Nirwan Žut. Pozivljam vas in starešino, da ga napravite jetnikom in peljete k stolpu. Tam vam mora pokazati vhod k rovu.”

“Jaz jetnik!” zakliče Žut. “Rad bi videl onega, ki se me upa dotakniti. Nobenega rova ne poznam. Pripravljen sem prostovoljno iti k stolpu. Išcite rov; pokazati vam ga ne morem, ker sam ne vem za njega. Če ga najdete pojdite notri! Če se uresniči izpovedba tega tujca, se bodem pustil brez branjenja zvezati in prepeljati v Prizren. Če se pa izkaže, da je lagal, bodem zahteval najstrožjo kazen.”

“Dobro, zadovoljen sem,” odgovorim.

“K karavljju, k karavljju!” se čuje od vseh strani. “Perzijec naj bi bil Žut! Gorje tujcu, če laže!”

“Ne lažem. Popolnoma v vaše roke se damo. Odložili bodemo celo vse orožje, da se prepričate o naši miroljubnosti in poštenju. Oddajte vaše puške, nože in pištole in idite s temi poštenimi ljudmi k stolpu. Spravil bodem orožje v kanu in prišel bodem šele pozneje z Kolamijem za vami.”

To povelje velja mojim tovarišem. Halef je pomagal spraviti konje v hlev; zopet je tu in pravi, ko zahtevam od njega orožje:

“Toda sidi, potem se ne moremo braniti!”

Ne smem mu povedati, iz katerega vzroka sem jim zapovedal, naj odložijo orožje. Neoboroženi naj bodo, da ne napravijo kake neprevidnosti. Vročekrvni Halef je v stanu, da spravi sebe in tovariše s kako silovitostjo v nevarnost.

“Ne bode se vam treba braniti,” odgovorim. “Nič hudega se vam ne zgodi. Bodite mirni in previdni!”

“Ti prideš za nami?”

“Ne. Rekel sem to samo radi tega, da Žuta prevarim. Šel bode nekaj časa z vami in bode potem gotovo izginil. Skril bode jetnika ali ju pa mogoče hotel usmrtiti. Medtem se peljem z gostilničarjem k rovu in notri se sestanem s Žutom.”

“Ti sam? Prenevarno je. Jaz grem s teboj.”

“Ne, to bi vzbudilo preveč pozornosti. Varujte se pa iti v rov, če ga slučajno najdete. Ne ve se, kaj je Žut naredil, da bi mu ne mogli slediti. Bodite napram ljudem prijazni, da ne bodo proti nam zavzeti in ne podvzemite ničesar, dokler ne pridem.”

Precejšnja množica ljudi se je nabrala in videti je, da se bode to število še pomnožilo. Ko vzameva jaz in gostilničar orožje mojih tovarišev, vzame množica Žuta v sredo in vsa procesija se začne pomikati naprej.

Sedaj preskrbim z gostilničarjem vse potrebno, grem potem k mostu in stopim v čoln. Kmalu pride z dvema hlapcema za menoj. Hlapca veslata, on se vsede spredaj in jaz vodim krmilo.

Dasiravno hočemo na levo stran, krmarim k desnemu obrežju, ker tam voda ni tako deroča. Ko pridemo na nasprotno stran, obrnem na levo.

Sedaj morata hlapca vse moči napeti, da nas deroče valovje ne zanesa. Vesla se upogibajo; skrbi me, da se ne bi zlomila, še bolj me pa skrbi, če bodedo res našli pod zelenim zastorom vhod v rov.

Nekoliko nad njim smo. Sedaj obrnem čoln in ga namerim naravnost k luknji. Če tam ni nobene, in če so same pečine, se mora čoln razbiti, ker tako hitro nas nese voda.

“Potegnite vesla! Sklonite se!” zakličem trojici.

Takoj me ubogajo. Jaz sam obsedim, ker bi moral drugače izpustiti krmilo. Sedaj smo blizu; še dve ladijini dolžini — še ena — oči zaprem, da me vejevje ne bi ranilo — udarec v obraz, kakor od mehke brezove metle — oči odprem, — globoka tema okolu mene — v rovu smo.

“Alaha bodi hvala!” vzdihne gostilničar. “Bal sem se nekoliko.”

“Jaz tudi,” odgovorim. “Če bi zadeli v skalovje, bi dobili nevarno kopelj. Kdor ne zna izvrstno plavati, bi bil tukaj izgubljen. Potipaj na steni, če ni kje kakega kola. Eden mora biti, da se čoln priveže.”

Ko najdemo stebriček, pritrdimo čoln in prižgemo svetilke. Dovoljno osvetlujejo rov, ker je nizek in ozek.

Eno svetilk v levici, revolver v desnici, grem naprej. Ker imamo luč, nas je možno od daleč videti, kar je nevarno, ker je mogoče kdo žutovih hlapcev kot straža jetnikov v rovu.

Rov je tako visok, da morem vzravnan hoditi. Tlakovan je z deskami. Zakaj? Tega sedaj še ne morem zapopasti. Prav počasi gremo, ker moram v večjo sigurnost korak za korakom preiskati. Mogoče je preteklo kake četrt ure, ko nas objame ozračje, ki je za nekaj stopinj mrzlejše, kakor zunaj.

“Najbrže se bližamo razpoki, o kateri je Alim govoril,” omenim. “Sedaj moramo biti dvojno pazljivi.”

Še par korakov in pred nami zazija široka razpoka, ki rov povprek prereza. Kako je globoka, ni mogoče spoznati. Deske vodijo počez, široke samo poldrugi čevelj.

“Tukaj je prostor, kjer čaka pogubljenje,” meni Kolami. “Gospod, preišči brv natanko!”

“Dajte mi vrvi!”

Vrvi, ktere smo vzeli seboj, zvežemo skupaj in na to mi jo pritrdijo pod rokami okolu prs, drugi konce pa držijo v rokah. Sklonim se tako, da osvetljuje svetilka tla, in potem grem naprej, jih natanko preiskujoč.

Tako široko, kakor je razpoka, seveda ni trdnih tal. Položeni so trije tramovi, eden na desni, drugi na levi strani in tretji v sredi. Na srednjem tramu je deska. Med tem in obema stranskimi tramama je za čevelj široko prostega prostora, iz kterega zija strašna globočina.

Zakaj to? Zakaj niso tramovi skupaj? Tako se vprašam. V tej konstrukciji nevarne brvi mora biti nevarnost, ktere žrtva postane vsak nepoklicani.

Po šestih ali osmih korakih, ko sem nad prepadom, pridem do prostora, ki vzbudi mojo pozornost. Tramove veže tukaj namreč povprečni tram. Ko tega natančneje pregledujem, vidim, da tvori os, ki se ziblje v luknjah na obeh stranskih tramovih. Sedaj mi je konstrukcija znana. Gotovo je že vsakdo videl otroke, ki se gugajo na tramu, kterega položijo povprek čez drugega. Tako je narejena tudi ta nevarna brv. Sedaj tudi vem, zakaj sta stranska tramova. Vežeta namreč obrežja razpoke skupaj. Na sredi nosita povprečni tram, ki tvori premikajočo se os, na kateri leži srednji tram z desko. Ta sredni tram leži pri vходу rova trdno na skali, a na drugem koncu gotovo ne. Vsled tega je lahko priti do srede brvi, do osi. Kakor hitro pa bi hotel iti naprej, bi se tram nagnil in vsakdo, ki bi bil na njem, mora pasti v grozni prepad in se ubiti.

Alim je gotovo računil, da se bode tudi z menoj tako zgodilo.

Obrnem se in povem trojici, kaj sem pronašel.

“Potem sploh ne moremo na drugo stran?” vpraša Kolami.

“O vendar, ker rabi tudi Žut ta rov. Mora biti neka priprava, s katero je mogoče srednji tram na drugi strani pritrditi. Poglejmo!”

Vrnem se nazaj in začnem preiskovati. Da, ta srednji tram leži prosto na skali. Njegov konec dvignemo in druga polovica ne nagne. Zaman iščemo po kaki luknji, stebriču ali zapahu, da bi tram na drugi strani pritrdili.

“Potem moram pač na drugo stran,” izjavim.

“Za božjo voljo! Saj padeš v prepad!” zakliče Kolami.

“Ne. Vi stopite tukaj na tram, da se na drugi strani ne more nagniti. Trije možje ste in lahko bodete držali. Sicer sem pa tudi privezan. Poklekните in trdno držite. Jaz grem.”

Precej tesno mi je pri srečju, ko zopet stopim na ozko desko in stopam nad prepadom; vendar pridem srečno na drugo stran. Tam vidim pri svitu svetilke, na kak način je brv pritrditi. Konec trama visi v zraku — ne doseže skale; v njem pa sta pritrdjena dva železna obroča, v skali pa dve verigi z kavlji. Če se te kavlje zatakne v obroče, se brv ne more nagniti.

“No, ali si našel;” vpraša gostilničar.

“Da. Takoj tram pritrdim. Varno pridete sem.”

Krepko vlečem za verige in prepričam se, da so zanesljive. Drugi trije pridejo, si ogledajo priprosto napravo in nato korakamo naprej.

Samoočsebi je razumljivo, da je šlo to vse jako počasi, ker je od naše previdnosti odviselo tudi naše življenje. Zato pa gremo sedaj hitreje naprej. Ura mi pokaže, da je preteklo že več kakor pol ure, odkar smo zapustili kan.

Vedno navzgor vodeči rov ne nudi več nikakih težkoč. Čez kake tri minute dospemo v okrogel, velik prostor. Skalovje se je končalo. Okolu in okolu vidno zidovje. Pet vrat je tu, štiri so zelo nizka in ena visoka, ozka. Zadnja nimajo zapaha in jih je mogoče samo razstreliti. Druga štiri vrata so z zapahi opremljena.

“Za temi nizkimi vratni so jetniki,” pravim, potegnem zapah nazaj in odprem. Kakih sedem čevljev visoko, štiri ali pet čevljev široko in ravnolake visoko luknjo zagledamo, v kateri leži brez vsake podlage nek človek, in sicer, kakor je Anglež povedal, z nogami v železnih obročih.”

“Kdo si?” ga vprašam.

Kletev je odgovor.

“Povej, kdo si! Prišli smo, da te rešimo.”

“Ne laži!” mi zadoni osorno nasproti.

“Resnica je. Mi smo Žutovi sovražniki in te hočemo — —”

Naprej ne morem. Dva klica zadonita, eden iz ust enega hlapcev in eden iz — Žutovih.

Pokleknil sem pred luknjo in svetim z svetilko v njo. Gostilničar čepi zraven mene, hlapci pa pripognjeni za nama, da bi tudi kaj videli. Medtem so se omenjena ozka in visoka vrata odprla in Žut je vstopil. Hlapec ga je videl. Oba sta zakričala.

Obrnem se k hlapcu in ga vprašam:

“Kaj pa je?”

Žuta namreč ne morem videti.

“Tam, tam je — tam je!” odgovori vprašani in pokaže na Perzijca.

Hitro poskočim in pogledam čez vrata.

“Nanj!” zakličem, ko ga spoznam.

Hudodelec je v največji meri prestrašen, da nas tukaj vidi, in stoji kakor otrpel. V roki drži nekaj dletu podobnega. Moj klic ga zopet vzdrami.

“O Hassan, o Hossein!” zakliče in vrže dleto proti moji glavi. “Ne bodete me dobili, vi psi!”

Bliskovito hitro moram počeniti za duri, da me ne zadene. Ko se zopet dvignem, ga vidim, ko izgine v rovu. Pobegniti hoče po onem potu, po katerem smo mi notri prišli. Misli si, da mora biti kak čoln, ker smo mi tukaj. Prišel je skozi rov od zgoraj, a se po istem potu ne sme vrniti, ker so prišli medtem ljudi gozi, od katerih se je na kak način odstranil. Videti bi ga morali in vhod v rov bi bil izdan.

“Pobegne nam! Za njim!” zakličem, pustim svetilko in skočim proti rovu.

“Vzemi svetilko seboj!” kriči Kolami za menoj.

Ta nasvet seveda ne ubogam, ker sem svetilko nalašč pustil. Videl sem, da ima Žut še vedno pištolo za pasom. Svetilka v moji roki bi mu nudila gotov strel. Samo obstal naj bi in nameril orožje name, pa bi me meral zadeti. Radi tega mu sledim v temi.

To seveda ni tako lahko. Roke iztegnem, da se dotikam z njimi stranskih sten in hitim kakor hitro mogoče naprej. Od časa do časa nekoliko postanem, da bi čul njegove korake. Vendar ne morem nič slišati, ker gre Kolami s svojima hlapcema za menoj, in šum, katerega delajo, Žutove korake zaduši.

Tudi drugače je zasledovanje nevarno, dasiravno nimam svetilke. Ni treba, da bi me videl. Samo postal naj bi in potegnil pištolo. Šum mojih korakov zadostuje. Jaz bi na njegovem mestu prav gotovo tako storil. Dve nabasani dvojni pištoli, toraj štiri kroglice in zraven tega še nož mora zadostovati, da bi nas storil neškodljivim. Vendar računam na njegov strah in na to, da si misli, da tudi potem ne more uiti, če se mu tudi posreči enega ali dva od nas usmrtiti.

Vračunil sem se, ko sem mislil, da ga bode velik strah gnal vedno naprej. Postal je, ker naenkrat počí strel, desetkrat močan v tem ozkem, nizkem hodniku. Pri blisku smodnika vidim, da je strelec komaj kakih dvajset korakov od mene oddaljen. Kroglica ne zadene. Slišim jo, ko prileti v steno, postanem, potegnem revolver in dvakrat, trikrat sprožim.

Poslušam. Nekaj trenutkov pozneje slišim njegov zasmehljiv smeh. Dirja naprej, jaz pa za njim. Še enkrat ustrelí; kakor vidim pri blisku strela stoji sedaj na brvi, vodeči čez prepad. Počasneje mu sledim in dosežem rob razpoke. Prepričam se z rokami, da so verige pritrjene in potem mu sledim.

Sedaj je prišel najnevarnejši trenutek. Če obstane na drugi strani in me počaka, predno pridem na trdna tla, sem izgubljen. Da bi mu to preprečil, oddam stoječ na sredi brvi, še ostale tri strele. Zopetni smeh me pouči, da ga nisem zadel. Po zvoku pa se prepričam, da ne stoji pred prepadom, ampak da hiti naprej.

Seveda mu sledim. Ko pridem na drugo stran, pogledam nazaj. Svit svetilke vidim. Kolami ni daleč za menoj. Naprej drvim. Težko sopem, tako sem razburjen; večkrat mi na opolzkih deskah izpodrsne. Zopet počí strel, kteremu odgovorim z drugim, še napolnjenim revolverjem. V skrbeh,

da bi hudodelec vendar obstal in me konečno zadel, oddam zaporedoma vseh šest strelav drugega revolverja. Potem primem za nož — ne, za prazen pas. Ali mi je nož odpadel, ko sem potegnil revolver, ali pa ko sem klečal pred ječo, ne morem sedaj vedeti

Tako mi je, kakor bi trajala gonja že celo uro. Sedaj se pred menoj zmurači: — prišel sem do vhoda rova.

Ker so se mi oči privadile temi, zamorem vsaj obrise predmetov razločiti. Vstavim se.

Pred menoj je čoln. Ravnokar ga je Žut odvezal in skočil v njega. Sliši, da sem blizu, in mi zakliče:

“Pes, zdravstvuj! Samo ti si vedel za to luknjo in nikdo drugi. Nikdo je ne bode našel in vas tukaj iskal. Požrite se od lakote!”

V prvem trenutku sem tako presenečen, da niti ne mislim na to, da bi se v najslabšem slučaju lahko rešili z plavanjem; verjamem njegovim besedam. Čoln toraj ne sme proč. Zaženem se in skočim v njega.

Žut stoji v njem pokonci, naslonjen z obema rokama na skalnato steno, da bi na ta način čoln odrinil. Vesel sedaj še ne more rabiti. Ko skočim v čoln, se jako zaziblje. Izgubim ravnotežje in padem, on pa name.

“Ali si tukaj?” mi zasiče v obraz. “Dobrodošel! Moj si!”

Z eno roko me zgrabi za vrat, jaz pa ga primem za obe roki. Z levico čuim, da seže z desno roko za pas. Hitro ga primem za zapestje in mu ga tako stisnem, da zakriči bolečin in orožje — ali nož ali pištolo, tega ne vem — izpusti. Potem skreim koleno in ga odrinem od sebe. V naslednjem trenutku se postavim, on pa tudi. Za korak sva oddaljena drug od drugega. Kakor skozi gosto meglo vidim, da prinese obe roki izza pasu, in name pomeri; z pestmi mu jih odbijem — strel poči. Ali sta bila dva? Ne vem. On pa zarjove:

“No dobro, pa drugače! Mene ne dobite!”

V vodo skoči — ugledal je Kolamijevo svetilko, ki se nam bliža.

Mož je res predrzen! Za skok v tak vrtinec je treba že več, kakor samo pogum.

Skušam čoln odriniti, toda voda tako dere, da bi trajalo dalj časa, predno bi ga mogel splaviti. Medtem bi mi Žut ušel, ali bi bil pa rešen ali mrtev.

Da se je predrznil skočiti v vodo mi dokazuje, da mora biti dober plavač. Deroča voda ga mora hitro odnesti. Če pobegne, lahko jezdi Galingréjevi rodbini, ktero hočemo svariti, nasproti, se združi z Hamd el Amazatom in — —

Dalje ne premišljam. Odkar je skočil v vodo, ste pretekli komaj dve sekundi; hitro odvržem suknjo in telovnik, se vsedem na klop in si sezujem visoke, težke škornje. Nato zakličem v rov:

“Plaval bodem. Hitro v čoln in za menoj!”

“Za božjo voljo, ne! Tvoja smrt je!” odgovori Kolami.

Jaz sem pa že v vodi. Nisem skočil v njo, ampak počasi sem se spustil doli, ker pri vrtincih, katerih je tukaj vse polno, je boljše, če ostanem na

površju. Glavna stvar je tukaj krepko plavanje, toda ne na prsih, ampak nekoliko po strani. Na ta način se lažje premaga pritisk vode.

Komaj pridem z glavo skozi zeleni prostor, me hoče vrtinec zgrabiti. Proti pečinam me zanese in dalj časa se moram bojevati, da ostanem vsaj na enem prostoru. Potem pridivja val, ter se razbije ob pečine — to je pravi trenutek; prepustim se mu, pomagam z energičnim plavanjem in kmalu me nese voda po reki doli, tako hitro, da nehote zaprem oči.

Ko zopet pogledam, sem med dvema tokoma, ki se nedaleč od mene spajata in tvorita nevaren vrtinec. Ta je v sredi reke. Moram se mu ogniti. Takoj se obrnem, a moram dolgo in naporno delati, predno se mi posreči tok prerezati in priti v mirnejšo vodo.

Sedaj šele se morem za Žuta brigati. Vstavim se, jezdim vodo in se ogledam. Ravno iz vrtince, ktereга sem se ognil, se pokaže, požene naprej in vrtinec premaga. Nato plava proti obrežju, v ktereга bližini sem jaz.

Ne morem drugače, kakor da ga občudujem. Veliko, veliko boljši plavač je, kakor sem jaz. Vedel je, da ga bode potegnil vrtinec v-se, a tudi, da ga bode zopet ven vrgel. Sedaj je nekoliko od mene odstranjen in plava proti obrežju, ne da bi se obrnil; radi tega me ne opazi.

Razume se, da mu sledim. Pazim, da ne delam nikakega šuma ter se tesno za njim držim. Hitrejši plavač sem, kakor on, ker kmalu sem mu tako blizu, da bi ga lahko za nogo zagrabil. Toda tudi obrežje je že tu. Sedaj mora biti strah moj zaveznik. On nima orožja, jaz pa tudi ne. Čaka me toraj to, česar sem se hotel ogniti — rokoborba.

Plano obrežje je pokrito z kameni in postaja vedno plitvejše. Ko začuti Žut trdna tla pod nogami, se hitro postavi in brodi naprej. Pri tem tako hiti, da se niti ne ogleda in vodo pred seboj z glasnim šumom odriva. Radi tega ne sliši, da za njim še nekdo prihaja. Varujem se kolikor mogoče, in pazim, da ne naredim nič šuma. Da bi imel kako orožje, poberem kot pest debel kamen.

Sedaj pride na suho, stegne roke, ter veselja zakliče. Potem se napol obrne, in pogleda proti vhodu rova. Ravno sedaj se prikaže tam čoln, ker toliko časa so rabili trije možje, da so premagali pritisk vode.

“Vi psi! Dobim vas še!” zakliče in se potem zopet obrne, da bi odšel. Hitro napravim dva koraka in se vstopim ravno pred njega.

“In jaz dobim tebe!” odgovorim.

Še bolj se prestraši, kakor sem pričakoval. Od strahu se skoraj zgrudi in še predno se more do dobrega zavesti, ga udarim s kamnom po glavi, da se zvrne.

Toda ta mož je prenevaren nasprotnik; če je samo za trenutek omamljen, postane izid za mene lahko še hujši. Radi tega mu takoj, ko se zvrne, odvežem pas ter mu z njim zvežem roke na hrbtu.

Komaj sem gotov, že pride k sebi. Še z zaprtimi očmi loče poskočiti, kar se mu pa seveda ne posreči. Potem oči odpre, me gleda ter obleži, ne da bi se ganil. Naenkrat pa skreči noge, se zavihti z gorenjim delom telesa in se postavi. Nato začne vleči, da bi pas pretrgal. K sreči dobro drži.

To vse se je izredno hitro zgodilo; toda ravnotako hitro pripravi

pas, ter ga izpodbijem, da pade naprej. Takoj mu sedim na kolenih in mu tudi noge zvežem. Ne more se braniti, ker ima roke na hrbtu.

“Take!” pravim, ko vstanem. “Sedaj vemo, kdo ima drugega. V rovu se ljudje ne bodo požrli, ti pa bodeš dobrim rugoviškim prebivalcem izjavil, kako je bilo mogoče, da si prišel v rov, ktereга sploh ne poznaš.”

“Hudič!” zasika. “Stokratni hudič!” Potem oči zapre in mirno obleži.

Tok je čoln zgrabil in ga podi bliskovito hitro nizdol. V njem sedeči me vidijo in veslajo proti meni.

“Gospod, mislili smo, da si izgubljen!” zakliče Kolami že od daleč. “Alahu bodi hvala, da te je rešil! Kdo leži pri tebi?”

“Žut.”

“O nebesa! Torej ga imaš?”

“Da.”

“Potem hitro! Uprite se v vesla!”

Hlapec čoln tako naženeta, da pride polovica čolna na suho. Vsi trije skočijo iz njega in prihitijo k meni.

“On je, da, on je!” se veseli Kolami. “Kako izboren plavač moraš biti, gospod! Kako se ti je pa posrečilo, da si ga premagal?”

“To ti bodem pozneje povedal. Sedaj ga spravite v čoln, ker gre hitreje, kakor če bi ga nesli po suhem. Hitro moramo poslati kako poročilo k karavljū, da bodo ljudje prepričani, da jih nisem nalagal. Ker jim nisem sledil, je mogoče, da napadejo moje tovariše.”

Moje povelje kaj hitro izvršijo in čez nekaj minut se vstavimo pri mostu. Eden hlapec hiti k karavljū. Kolami nese Žuta z drugim hlapcem v svoj kan. Suknjo, telovnik in škornje vzamem v roke in hitim za njima. Fesa nisem odložil; ostal mi je trdno na glavi. Mokro obleko si moram sleči. Nič kaj me pa ne veseli, da bi si izposodil hlače, posebno še, če mislim na lordovo zoologično najdbo. K sreči poseduje gostilničar nov šalvar, — široke turške hlače — katerih še ni nosil. Te oblečem. Komaj sem opravljen, pride Halef z Angležem. Ker dela lord s svojimi dolgimi kraki velikanske korake, mora Halef skakati zraven njega, kakor skače majhen konjiček zraven dolgonoge kamele.

“Ali je res? Ali ga imate Master?” zakliče Lindsay, ko odpre vrata.

“Tukaj leži. Poglejte ga!”

Žut ima še vedno oči zaprte.

“Mokri ste. Gotovo ste se bojevali v vodi?” vpraša Lindsay.

“Skoraj.”

“Ali je bil v rovu?”

“Da.”

“Well! Potem ne more več tajiti!”

“O sidi, druge hlače imaš?” pravi Halef. “Strašno je moralo biti tam na nevarnem prostoru! Radoveden sem vse zvedeti.”

Toda za pripovedovanje ni časa; sedaj prihajajo tudi drugi. Drugi? Ne, vsa vas prihiti in hoče videti in poslušati. Postavimo se pred vrata in pustimo v hišo samo starešino in vaške očete. Policaj je tudi zraven,

možakar debel kakor sod in oborožen z neko plehnato cevjo, ki naj bi gotovo predstavljala trobilo.

Ko vidijo ljudje vaškega ljubljenca na tleh zvezanega in popolnoma premočenega, se jako razburijo. Starešina zakliče jezo:

“Kakc se morete predrzniti, da brez mojega dovoljenja ravnate z njim kakor jetnikom?”

“Govori drugače!” ga hladno zavrnem. “Povej mi najprvo, kako je bilo Perziju mogoče, da se je od vas odstranil.”

“Jaz sem mu dovolil.”

“Zakaj?”

“Hotel je iti po svoje hlapce, da bi pomagali iskati rov.”

“Jaz pa mislim, da naj bi k temu pripomogli, da rova ne bi mogli najti.”

“Zaman smo te čakali. Da nisi prišel, je dokaz tvoje slabe vesti in zapovem ti, da Perzija pri tej priči oprostiš!”

To povelje velja debelemu policaju, ki se tudi pripravlja, da bi ga izvršil. Tu ga pa prime Halef za roko in pravi:

“Priateljček, ne dotakni se tega moža! Kdor se kaj takega predrzne brez emirjevega dovoljenja, tega namažem z bičem!”

“Kaj praviš?” kriči starešina. “Tukaj nima nikdo drug zapovedovati, kakor samo jaz, in jaz pravim, da bode Kira Nirwan oproščen vezij!”

“Motiš se!” ga zavrnem. “Sedaj sem jaz, ki ima zapovedovati. In če se mi hočeš upirati, te pustim istotako zvezati in prepeljati v Perzijo. Ti si najmanjši padišahovih uradnikov in nimaš ničesar zapovedovati, če je kak višji navzoč. Pokoriti se mu moraš. Povem ti, da ne bode imel vali nič proti temu, če ti pripoznam bastonado. Vendar se hočem ponižati in ti povedati, zakaj smo prišli v Rugovo. Poslušal me bodeš in samo takrat govoril, kadar ti dovolim. Vidim, da so vaščani radovedni in da hočejo poslušati.”

Sedaj meni Halef:

“Ne, efendi! Zakaj bi govoril tako odličen mož, kakor si ti, da bi nizkemu kijaji razložil, kaj se je zgodilo in kaj se mora zgoditi! Jaz sem tvoja desna roka in tvoj jezik in odprl bodem očetom tega okraja oči. Prepričal jih bodem, koga so imeli pri sebi, ne da bi slutili, da je rojen v peklu in da pride v pekel.”

In sedaj začne na svoj način prednašati svoje poročilo, ki v vedno večji meri vzbuja začudenje poslušalcev. Ko omeni naš sestanek s Kolamijem, mu seže ta v besedo:

“Prosim te, da pustiš meni nadaljevati, ker ne veš, kaj se je v rovu godilo.”

In sedaj pripoveduje gostilničar, da je že davno imel Nirwana v sumnji, da je Žut in spravlja razne dogodke v okolici z njim v zvezo. Tako dobre govori, da se morajo poslušalci čuditi, da tudi oni niso že tako mislili. In ko pove končno, kako smo vdrli v rov in kako sem Žuta premagal, ga glasni alicji začudenja večkrat prekinajo.

Same starešina posluša do konca, ne da bi kaj rekel. Potem pravi:

“To še ničesar ne dokazuje! Perzijec je iskal rov in našel ga je slučajno jako hitro. Šel je v njega in snidel se je z vami. Ker ste napram njemu sovražno nastopili, je moral bežati, da se vas reši. Potem je to, kar mu podtikujete, vaša krivda, in moram svoje povelje — —”

“Molči!” zagrmí Halef nad njim. “Ali ti je efendi dovolil govoriti? Zui se mi, da si Perzijecv sokrivec.”

Sedaj pride nek starček k nam. Uljudno se prikloni in pravi:

“Gospod, ne jezi se čez starešino. Eden zadnjih je v vasi in dobil je urad samo radi tega, ker ga sled sitnosti, ki so zvezane z njim, ni nobeden drug hotel prevzeti. Število mojih let je najvišje v vasi in vsi ti možje ti bodo pritrčili, da sem tudi najpremožnejši. Nisem hotel biti kijaja; toda sedaj, ko se gre za tako važno zadevo, bodem vzel vaški glas v svoja usta in ti rekel, da vam verjamem in zaupam. Šel bodem ven, da povem množici, kaj smo čuli. Potem bodemo izvolili nekaj mož, da jih pelješ v rov in jetnike oprostiš. Ti bodo tvojo izpovedbo potrdili, nakar izročimo Žuta valiju. Že več let ga iščejo. In sedaj, ko je vjet, ne smemo stati na njegovi strani, ker je bivalec tega kraja, ampak moramo sramoto, katero nam je napravil, s tem izbrisati, da se z zaničevanjem od njega obrnemo.”

To je bila prava beseda ob pravem času. Ven gre. Dolgo časa ga slišimo govoriti; potem se dvigne zunaj vrišč, da se že začnem bati, da je proti nam naperjen. Toda motil sem se.

Ko se vrne, izvolimo one, ki naj bi šli z menoj. V celem imamo pet čolnov, ktere vse porabimo.

Skrbi me, da bi v naši nenavzočnosti skušal kdo Žuta oprostiti. Radi tega vprašam tovariše, kdo ga hoče stražiti. Halef, Oško in Omar hočejo pa na vsak način v rov, in samo lord izjavi, da hoče stražiti. Konečno mi pravi gostilničar, da bode svoji služinčadi zapovedal, da ne smejo nikogar pustiti v hišo. To zadostuje. Žuta položimo v kot in Anglež se vsede obo-rožen zraven njega.

Zunaj nam množica rada, da skoraj spoštljivo napravi prostor. Ker ima pri vходу v rov samo po en čoln prostora, gre izkreevanje jako počasno izpod rok. Vsak prazen čoln se mora vrniti, predno mu more slediti naslednji. Prvi došleci morajo čakati v rovu na zadnje. Kolami, ki pozna vhod, stopa iz enega čolna v drugega, da krmari, dokler nismo vsi skupaj, šestnajst oseb. Bilo je pač toliko ‘vaških očetov.’

Omeniti moram, da smo vzeli kolikor mogoče veliko število svetilk seboj. Vendar so bile vse v jako žalostnem stanju. Najboljša je imela eno celo in polovico steklene šipe ter prelepljena z oljnatim papirjem. Luči je toliko, da nosi vsak kdor nima svetilke, svečo v roki.

Jaz grem kot prvi naprej. Predno pridemo do razpoke, vidim na tleh svoj nož. Toraj sem ga z revolverjem potegnil. Poberem ga in zopet za pas vtaknem. Čez razpoko vodečo brv preiščem in kočno pridemo v okrogli prostor. Vrata, pred katerimi sem klečal, ko je prišel Žut, so še odprta. Nek glas nam zakliče iz notrine nasproti:

“O Alah! Ali vendar prihajate? Skoraj sem obupal!”

“Toraj verjameš sedaj, da smo te prišli rešiti?” vprašam, ter se z svetilko v roki zopet sklonim.

“Da, prepričal sem iz pogovora, kterega ste imeli, predno ste začeli Žuta preganjati. Potem je preteklo dolgo, dolgo časa in že sem mislil, da ste postali njegova žrtev.”

“Vjeli smo ga in ti bodeš proti njemu pričal.”

“Moje pričevanje naj bode njegova poguba, in tudi ogljarjeva, ki je umoril mojega sina.”

“Potemtakem si toraj Stojko, posestnik rjaveca?”

“Stojko je moje ime. Kako to, da me poznaš?”

“Bodeš že pozneje izvedel; sedaj te moramo pred vsem oprostiti železnih obročev na nogah.”

Obroči obstajajo iz dveh polovic, ki sta premakljivi in zgoraj z vijakom pritrjeni. Žut je imel pri sebi ključ, kterega je pustil pasti; iščemo ga in tudi kmalu najdemo. Ko je mož prost, se hoče postaviti, a ne more. Prebil je štirinajst dni v taki legi in mora najpreje svoje ude nekoliko razgibati.

Visoka, častitljiva postava je. Sedaj seveda ne predstavlja ponosnega Škipetarca. Halef stopi k njemu, tako, da ga svetilke osvitljujejo, in vpraša:

“Stojko, ali poznaš ta oklep?”

“Alah! Moj je.”

“Odvzeli smo ga ogljarju, kakor tudi meč, handžar in denar. Bil je v dveh mošnjčkih.”

“Moja lastnina je, če je namreč osematisoč šeststo pijastrov. Imel sem trideset srebrnjakov, drugo pa je bilo v zlatnikih.”

“Rešili smo ga in dobil ga bodeš zopet nazaj.”

“Kaj mi koristi denar, če sina ni mogoče oživeti! Šel je po rožo svojega srea in bil je usmrten, ne da bi jo videl v obličje. Denar smo imeli pri sebi, da bi nakupili ovce, ker je obiskala naše črede smrt. Kako ste pa ogljarjevo hudodelstvo iznajdli in istočasno izvedeli, da so me k Žutu spravili?”

“Pozneje ti bodemo pripovedovali,” odgovorim. “Najprvo mi povej, če si sam tukaj.”

“Tukaj zraven mene leži še eden, ki zna turški, a mora biti tujec, ker — —”

Močno trkanje ga prekine, in za sosednjimi vratmi nekdo zakliče:

“Odprite, odprite!”

Zatikač porinemo nazaj in najdemo drugega jetnika, zvezanega ravno tako, kakor je bil Stojko.

“Zakaj ste dosedaj molčali?” ga vprašam.

“Vse sem slišal; nisem verjel in sem mislil, da je kaka nova Žutova zvijača. Kako sem si želel prostosti in vzdihoval ter prosil, a vse zaman!”

Galingré je, francoski trgovec s žitom v Skadru. Ni bil tako dolgo v obročih in radi tega zamore po oprostitvi počasi hoditi. Druge luknje so prazne.

Stojko in Galingré pripovedujeta, kaj sta morala pretrpeti. Kdor je

dosedaj še dvomil, da je Kara Nirwan Žut, mora dobiti drugo mnenje. Pogled na bivša jetnika navzoče jako razjari. Divje grozijo vendar ne verjamem, da bi bila ta moralčna razjarjenost trajna. Škipetarec maščuje samo to, kar se je njemu in članom njegove rodbine, ali njegovemu rodu hudega zgodilo. Tukaj pa se gre za ta dva tuja človeka, za katera rugoviški prebivalci nimajo gorkejšega interesa. Preveč se na njih pomoč ne smem zanašati.

Najprvo moramo sedaj dalje preiskovati. Ozka vrata, skozi katera je prišel Perzijec so še odprta. Moramo pogledati, kam vodijo. Požgane sveče nadomestimo z novimi in potem začnemo preiskovati. Nekaj vaščanov ostane pri Galingréju in Stojku.

Skozi vrata dospemo v precej visok, toda ozek hodnik, katerega stene so zidane. Čez nekaj časa nas privede v štirioglasto sobo, v katero se končuje več drugih hodnikov. Stropa ni, pač pa vodi navzgor lestva, ki je podobna cnim v naših šahtih. Zraven te visi doli vrv.

Zakaj je ta vrvica?

Natančno jo preiskujem. Zelo tenka je in temne barve. Ko jo zmeljem med prsti, se odloči fin, sivkast prah.

“Strani z lučjo!” zakličem starcu poleg sebe. “Zažigalna vrvica je, ki pelje navzgor v — —”

Dalje ne morem. Mož se je pripognil, da bi brez potrebe pogledal, če seže vrvica do tal, in prišel ji je pri tem preblizu. Takoj švigne višnjevkast plamenček med mojimi prsti, med katerimi vrvico še držim.

“Nazaj! Hitro nazaj!” zakličem ves prestrašen. “Razstrelba nastane!”

Vaščani stojijo kakor otrpeli. Moji tovariši so hladnokrvnejši. Takoj izginejo v hodniku, skozi katerega smo prišli. Sledim jim in nato bežijo tudi drugi za nami. Sedaj tudi že začne pokati.

Najprvo slišimo zamolkel pok. Stene hodnika, skozi katerega hitimo, se majejo in izpod stropa pada kamenje. Zatem sledi grmenje, in konečno pok, visoko gori nad nami, da se vse strese. Še nekaj časa grmi, potem pa postane tiho. Zopet smo v okrogljem prostoru. Nobenega ne manjka.

“Alah! Ne idi bu — Bog! Kaj je bilo to?” vpraša starec, ki vsled strahu in nاپora ne mere priti k sapi.

“Patlama — eksplozija,” odgovorim. “Prižgal si zažigalno vrvico in mislim, da se je rov zasul. Vrvica je bila s smodnikom vdrgnjena.”

“Saj vendar ne bi gorelo, ker je v rovu vlažno. Ali se je Žut mogoče grškega smodnika poslužil?”

“Tega pač ni mogoče dobiti.”

“O, vendar! Baje se dobijo ljudje, ki znajo narediti ogenj, ki gori pod vodo. Alahu bodi hvala, da smo z golim strahom odšli! Kaj naredimo sedaj?”

“Počakajmo še nekaj časa in poskusimo, če je mogoče brez nevarnosti priti v rov.”

Ko poteče nekaj minut, ne da bi še kaj slišali, se vrnem z Halefom v hodnik. Mnogo kamnov leži po tleh in čim dalje greva, tem več jih je.

Stene kažejo nevarne razpoke; kljub temu greva previdno naprej, dokler ne prideva do prostora, kjer je rov popolnoma zasut. Vrneva se. Zakaj naj bi se podajala v nevarnost, ko ni več treba. Jetnika sta oproščena in drugo nas nič ne briga. Gledati moramo samo, da pridemo na zemsko površje.

Stojka moramo nesti in tudi Galingré potrebuje podporo. Ker pa pred vsem rabita svež zrak, ju najprvo ukrcamo. Ko pridemo do vode, ju dvignemo v čoln. Tudi jaz grem v tega, da vodim krmilo. Konadži sledi z drugim močnim možem, da bi veslala. Drugi morajo čakati, ker za več, kakor za en čoln, ni prostora.

Ko pridemo na prosto in nas vidijo na obrežju stoječi ljudje, zaženejo glasne kričanje. Mnogo od njih kaže na višino na pečine; drugi vprašujejo, če se je posrečilo najti iskane in ko gostilničar to vprašanje potrdi, dirjajo v smeri z našim čolnom proti vasi.

Drugi čolni čakajo v prosti vodi na nas. Gostilničar prestopi v naslednji čoln, da bi ga pripeljal do rova. Obeh ne rabim več, ker žene čoln voda in je treba samo še krmariti, da se vstavim pri mostu.

Tam nas pričakujejo ljudje, ki so se jako požurili in nas prehiteli.

Oba oproščence vzamejo iz čolna in ju nesejo zmagoslavno v sobo, kjer sedi Anglež pri Žutu še vedno tako, kakor smo ga zapustili.

“Sedaj prihajate, Master,” pravi. “Je jako dolgo časa trajalo. Ali sta ta dva iskana?”

“Da. Vaša tovariša sta, s kterima ste tičali v rovu.”

“Well! Naj si ogledata malopridneža, kteremu se imata za ječo zahvaliti. Najbrže ga obdarita.”

Ljudem ne zaupam kljub veselju, s kterim sprejmejo oproščence. Da se ne bi mogli s pogledi z Perzijscem razumeti, dovolim samo onemu, ki vodi Stojkota, da nam sledi v sobo. Galingré naredi teh par korakov brez pomoči.

Lahko si je predstavljati, s kakimi pogledi in besedami pozdravita svojega mučilca. Pogledov ne vidi, ker ima oči zaprte, in za besede se ne briga. Tako je, kakor bi sovražstvo poživilo Stojkove noge. Iztrga se Škipetarju, ki ga podpira, hiti k Žutu, ga sune z nogo in pravi:

“Ujusu kepek — pes, garjev! Alah je dopustil, da sem prišel iz tvoje roparske jame. Tvoja ura je prišla. Tulil bodeš vsled muk, ktere ti pripravim!”

“Da,” mu pade Galingré v besedo, “stoterokrat naj se pokori za to, kar se je nad nami in mnogimi drugimi pregrešil.

Tako ga začneta z nogami suvati, da jima moram zapovedati:

“Pustita ga! Saj ni vreden, da bi se ga z nogami dotaknila. Drugih je dovolj, ki bodo prevzeli rabeljski posel.”

“Drugi?” zakliče Stojko in oči se mu ježno zablistajo. “Kaj rabim druge! Meni je zapadel, meni! Jaz sam hočem prevzeti maščevanje!”

“O tem govorimo pozneje. Saj ni samo tebi, ampak vsakemu izmed nas zapadel. Zadovolji se sedaj s tem, da si oproščen. Pusti si prinesti rakijo in vdrgni z njo noge, ker mislim, da jih bodeš kmalu rabil.”

Obrnem se k možu, ki ga je privedel in pristavim:

“Zakaj ste takrat, ko smo prišli iz rova, kazali v višino?”

“Ker se je tam nekaj zgodilo,” odgovori. “Karavlj se je moral zrušiti; ni ga več videti. Ko smo že nekaj časa na vas čakali, je zgoraj neznanosko počilo. Kamenje je letelo na okrog in plameni so švigali visoko v zrak. Nekaj jih je oddirjalo ob reki tja, kjer je mogoče stolet videti. Ko so se vrnili, so rekli, da je izginil.”

“Najbrže je uničen in z njim tudi šaht. Žut je najbrže položil eno ali več min, da bi vhod od zgoraj onemogočil. Nekdo od nas je bil tako nepreviden, da je prišel z lučjo zažigalni vrvice preblizu, nakar je nastala eksplozija.”

“Potemtakem je vse uničeno in ni več mogoče videti notrine v hribu?”

“To se Žutu vendar ni posrečilo. Samo šaht je zamašen. Skozi rov pa je še vedno mogoče priti notri. Prav lahko je priti do mučilnice, kjer je svoje žrtve trpinčil.”

Sedaj so se vaški ‘očanci’ zopet zbrali.

Kaj neki Žut čuti. Popolno miren je in se niti ne gane. Dela se tako, kakor nekteri brošči, ki se v sovražnikovi bližini potajijo. Pri brošču se to dogaja vsled smrtnega strahu; pri človeku je pa najbrže sramovanje eden vzrokov in radi tega o Žutu ne mislim več tako slabo, kakor prej. Seveda ni pravo čustvo, ki mu oči zapira.

Možje nas obkolijo in ogledujejo. Častitljivi starček vpraša:

“Kaj je z njim? Ne gane se in njegove oči so zaprte. Ali se je kaj z njim zgodilo?”

“Jok, jok!” odgovori Halef hitro. “Ne, ne! Sramuje se!”

Tudi te glasno in zasmehujoče izgovorjene besede Žuta ne predramijo.

“Sramuje se? To je nemogoče! Sramovati se more le oni, ki je kaj neumnega naredil. Čini tega moža pa niso neumni, ampak grozni. Hudič se ne more sramovati. Priplazil se je med nas in nas več let goljufal. Zadnji dnevi in ure njegovega življenja mu morajo vzbuditi sladkosti, ki ga čakajo v peklju. Gospod, ti si, ki si mu potegnil krinko z obraza; ti tudi določi, kaj se naj z njim zgodi.”

Sedaj stopi starešina naprej in pravi:

“Dovoli, da ti jaz odgovorim. Seveda praviš, da sem samo radi tega dobil urad, ker ga noben drugi ni hotel sprejeti; o tem se ne bomo prepirali, če je res ali ne; ker ga pa že imam, moram tudi svojo dolžnost izvrševati. Radi tega o tem, kaj se naj z Kara Nirwanom zgodi, nima noben drug določevati, kakor samo jaz. Kdor se temu upira, dela proti postavi.”

“Tvoje besede se lepo čujejo,” meni starec. “Toda videti moramo, če je efendi zadovoljen.”

“Zadovoljen bodem, če se bode držal starešina postav, na ktere se sklicuje,” odgovorim.

“Ravnal bodem po njih,” zagotavlja imenovani.

“No povej toraj, kaj si sklenil!”

“Najprvo moramo Perzijca oprostiti vezij.”

“Ah! Zakaj?”

“Ker kot najpremožnejši in najuglednejši v vasi takega ravnanja ni navajen.”

“Ravna se z njim kakor z roparjem in morilecem, ne pa kot najuglednejšemu možu v Rugovi!”

“Saj vendar še ni dokazano, da je to storil, česar ga dolžiš.”

“Ne? — Res ne?”

“Ne, ker to, da si ga videl v rovu, še ničesar ne dokazuje.”

“Toda tukaj stojijo tri priče, ki lahko prisežejo, da jih je pustil zapreti!”

“Potem je šele po položeni prisegi njegova krivda dokazana; jaz sem le navaden muhtar — župan — in ne smem od njih vzeti prisege. Dotedaj velja Perzije za nedolžnega in zahtevam, da ga takoj oprostite.”

“Kje in kdaj se bode prisega položila, mi je vseeno. Prepričan sem o njegovi krivdi. Sicer pa si kot muhtar za vse, kar se v vasi zgodi, odgovoren. Če ne veš, katerega zadene krivda, te bodem pustil zvezati in prepeljati v Prizren k mutesarifu.”

“Gospod!” zakliče prestrašeno.

“Da, to bodem storil! Hočem, da ga za storjena hudodelstva doleti zaslužena kazen in če se ga nočes polastiti, si njegov sokrivec in bodem s teboj tudi kot z takim ravnal. Menda si že uvidel, da se z menoj ni šaliti. Pazi, da ne obudiš moje sumnje!”

V zadrego pride, ker sem pač pravo zadel. Tudi, če ni Žutov zaveznik, si menda misli, da mu več koristi, če se postavi na njegovo stran. Od mene, kot tujca nima ničesar pričakovati. Moja grožnja pa ima zaželjeni vseh, ker vpraša precej poparjeno:

“No, kaj zahtevaš, da se zgodi?”

“Zahtevam, da pošlješ takoj sela v Prizren, ki naj naznani, da je Žut vjet. Tam so padišahovi dragonci. Mutesarif naj takoj pošlje častnika s potrebnim moštvom, da odvedejo jetnika in njegove tukajšnje sokrvice. Preiskava se mora vršiti v Prizrenu.”

“Kako pa prideš na misel, da ima tukaj Žut zaveznike?”

“Zdi se mi tako, in gotovo vem, da se ne motim. Zdi se mi tudi, da spadaš ti k temi in se bodem tudi potemtakem napram tebi zadržal.”

“Gospod, take žalitve si moram najstrožje prepovedati! Na kak način pa bi bilo mogoče najti njegove zaveznike?”

“Kot najvišja policijska oblast v Rugovi bi moral to vedeti. Ker si izgovoril tako vprašanje, je gotov dokaz, da nimaš sposobnosti za dobro in pravično uradovanje. Tudi to bodem mutesarifu naznanil. Če vaški muhtar svojih dolžnosti ne pozna in zraven tega noče delati po obtožbi, marveč ga še zagovarja in brani, se ne smeš čuditi, če ga nočem ubogati. Zahtevam zanesljivega sela. Če sedaj odjezdi, je lahko v petih ali šestih urah v Prizrenu. Tekom noči dragonci že lahko dospejo.”

“To ne gre.”

“Zakaj ne?”

“Poslati sela je prepovedano. Izmed tukajšnjih vaščanov bodem

izbral nekaj spremljevalcev, ki bodo spravili Kara Nirwana in moje poročilo v Prizren.”

“Tako! Ta je pa dobra. Prav kmalu bi ti poročilo nazaj prinesli.”

“Kako to? — Zakaj?”

“Ker bi jim Žut pobegnil, oziroma, ker bi ga oprostili. Ne moj dragi, tako ne bodeva govorila. Berem ti tvoje misli z obraza. Sel bode šel v Prizren in toliko časa, dokler dragonci ne pridejo, bode Žut dobro hranjen.”

“Kdo ga naj straži? Vendar jaz in moj kavas?”

“Ne. Ni se ti treba mučiti. Mi sami bomo straženje prevzeli. Le mirno se vrni in brez skrbi počivaj. Kmalu bodem našel prostor, kjer bomo jetnika dobro spravili.”

“Tega ne trpim!” pravi trmoglav.

“Oho! Govori uljudnejše, drugače ti pustim dati bastonado! Ne pozabi, da bodem sam govoril z mutesarifom in mu povedal, kako si se branil služiti pravici. Sedaj bomo šli v Kara Nirwan kan. Skrbi za to, da nas zunaj stoječa množica ne bode nadlegovala. Če mi ljudje ne izkažejo spoštovanja, katero mi gre, te pustim zapreti v tvojo lastno ječo in te zbičati po podplatih, da več mesecev ne bodeš mogel stati.

To grožnjo izgovorim, da si pridobim potrebni rešpekt. Prebivalstvo je na Žutovi strani. Če pokažemo le majhno slabost, bi to lahko imelo velike posledice. Toda moje besede nimajo zaželjenega vspeha. Kijaja odgovori:

“Ne smeš govoriti takih besedij! Dovolj sem te že poslušal. Če izgovoriš še eno tako neuljudnost, bodeš ti oni, ki bode zbičan!”

Komaj izgovori, ga že oplazim štiri-, petkrat okolu nog, da glasno kričaje rovnolikkokrat poskoči. Obenem ga primeta Oško in Omar. Halef potegne svoj bič izza pasu in vpraša:

“Sidi, ali hočem?”

“Da, najprvo deset krepih udarcev na šalvars. Kdor bi ga hotel braniti, jih tudi dobi deset.”

Pri teh zadnjih besedah grozeče pogledam naokrog. Nobeden ne reče niti besedice, a vprašujoče gledajo drug drugega.

Oško in Omar držita starešino tako trdno na tleh, da mu ves upor nič ne pomaga.

“Gospod, efendi, ne pusti me tepsti!” zakliče sedaj z prosečim glasom. “Saj vem, da te moram ubogati!”

“Toraj veš?”

“Da, gotovo!”

“In mi bodeš odslej naprej poslušen?”

“Vse bomo storil, kar od mene zahtevaš.”

“Potem ti hočem sedaj teh deset udarcev pustiti, toda ne z ozirom na tebe, ampak radi spoštovanja do mož, ki so navzoči. Najstarejši so v vasi in njih oči naj ne razžali pogled na bič. Vstani in prosi odpusčanja!”

Ko ga izpustijo, vstane, se pokloni in pravi:

“Odpusti mi, efendi! Pokoren ti bodem.”

Pri tem me pa tako potuhnjeno pogleda, da sem prepričan, da bode prvo priložnost za maščevanje porabil. Vendar mu prijazno odgovorim:

“Upam! Slabo bode zate, če oblubo pozabiš. Skrbi toraj, da ne bode moteni. Odit moramo — najprvo k Žutovi hiši in potem k karavljju, da pogledamo razdejanje.”

“Efendi, pri tem moram biti tudi jaz navzoč; vendar pa ne morem iti tako daleč,” pravi Stojko.

“Potem se vsedi na svojega konja. Rjavca smo seboj privedli.”

“Vi ste ga — —?”

Naprej ne govori. Pogledal je na trg in jaz vidim, da dobi njegov obraz izraz prijetnega presenečenja. K oknu hiti in zakliče:

“Ranko! Ali ste me prišli iskat? Tukaj sem! Pridite notri!”

Zunaj sedi na krasnih konjih šest do zob oboroženih mož. Na klie svojega poglavarja se zdrenjajo s svojimi konji skozi množico, razjezdijo in pridejo notri. Ne da bi na kaj drugega pazili, hitijo k Stojku, katerega najprisrčneje pozdravijo. Potem vpraša najmlajši z naglasom velikega presenečenja:

“Ti si tukaj v Rugovi? Ali niste prišli dalje? Kaj se je zgodilo? Kje je Ljubinko?”

“Ne izprašuj! Ker, če ti odgovorim, ti potisne maščevanje bodalo v roko.”

“Maščevanje? Kaj govoriš? Ali je mrtev?”

“Da, mrtev, umorjen!”

Sedaj stopi mladi mož korak nazaj, potegne nož izza pasu in zakliče:

“Ljubinko, katerega sem ljubil, tvoj sin, sin brata mojega očeta, umorjen? Povej mi, kje je morilec, in moj nož ga takoj zadene! Ah, oni mož tam ima njegov oklep — on je morilec!”

“Stoj!” zapove Stojko možu, ki se hoče vreči na Halefa. “Ne stori zlega temu možu, ker je moj rešitelj. Morilec ni tukaj!”

“Kje pa? Povej hitro, da jezdim k njemu in ga usmrtim!”

Ta, še ne tridesetleten mož nudi podobo pravega Škipetarja. Njegova visoka, mišičasta postava je oblečena v rudeče, z zlatom pošito suknó. Noge mu tičijo v opankah, narejene iz enega samega kosa usnja in pošite z srebrnimi verižicami, ki so pritrjene na robu hlač. Obraz ima kakor izklesan iz kamna. Gorenje ustnice mu pokrivajo močni brki, katerih konce bi laško zataknil za ušesa. Njegove črne oči so bistre kakor orlove. Gorje temu, ki bi zapadel njegovemu maščevanju!

Stojko pripoveduje, kaj se je z njim tukaj in pri ogljarju zgodilo. Mladi mož molče posluša. Kdor bi pričakoval izbruh njegove jeze, bi se motil. Ko je njegov stric z poročilom gotov, stopi k meni, Halefu, Oškotu, Omarju in k Angležu, poda vsakemu roko in reče:

“Sluga pokoran. Najprvo zahvala in potem maščevanje. Vi ste storili morilec neškodljivim in oprostili ste mojega strica. Zahtevajte od mene, in če je mogoče, vaši želji ustrežem; ne zahtevajte pa milosti za onega, katerega mora zadeti naše jeklo. Strica dva tedna ni bilo. Radi tega smo začeli za njega skrbeti, kakor tudi za Ljubinka. Odpravili smo se, da bi

jezdili k njima v Batero. Prišli smo skozi Prizren in smo hoteli čez Fandino in Orošo naprej. Tukaj smo hoteli izpiti vrč mleka, ko nam je stric zaklical. Ne bomo jezdili v Batero, ampak k ogljarjevi jami. On in njegovi hlapei, morilci, morajo z nami Sloknee, da vidijo možje in žene našega rodu, kako maščujemo smrt onega, katerega smo ljubili in ki naj bi postal nekdanj naš glavar.”

“Da, jezdili bomo k hudičevim pečinom,” pritrdi njegov stric. “Moj sin je mrtev, in sedaj si ti dedič in kot tak imaš dolžnost, da mi pomagáš pri maščevanju. Preje pa moramo tukaj rešiti svojo nalogo. Dobro je, da ste dospeli; dobili smo šest pogumnih mož, ki bodo efendiju pomagali.”

S tem ima popolnoma prav. Pomoč teh mož mi je jako dobrodošla. Z Galingré-om štejejo sedaj trinajst mož, sicer malo število, a vendar dovoljno, da imponujemo vaščanom.

Kakija je pri prihodu šestih Škipetarjev šel iz sobe. Slišimo, da govori zunaj stoječim ljudem; njegovih besedij pa ne moremo razumeti, ker govori z pritajenim glasom. To se mi zdi sumljivo. Če ne namerava kake zahrbtnosti, bi glasno govoril. Svoje domnevanje naznanim stareu, ki se je postavil prostovoljno na naši stran. Takoj gre ven, da bi kako mogoče hujskanje preprečil.

Medtem je dal Halef Stojkotu oropani denar njemu nazaj. Potem odpaše mali damaščanko in oklep, da bi mu ga z handžarom vred izročil. Štojko se obotavlja vzeti svoje stvari. Po kratkem premišljevanju se obrne k meni:

“Efendi, neko prošnjo imam do tebe, in upam, da mi jo izpolniš.”

“Če mi je izpolnitev mogoče, sem k temu pripravljen.”

“Lahko mi jo izpolniš. Vi ste me rešili. Dobro vem, da bi moral brez vaše pomoči umreti. Moje sree je polno hvaležnosti do vas, in želim, da bi vam mogel to dokazati. Orožje, katero mi hoče tvoj Halef vrniti, je stara dedščina naše rodbine. Oni, kateri bi ga naj nosil, je sedaj mrtev; vedno bi me spominjalo na njegovo usmrnitev in radi tega bi ti ga rad v znamenje svoje hvaležnosti podaril. Žal, da ti je oklep premajhen; ker pa je Halefu prav, te prosim za dovoljenje, da mu ga smem podariti — —”

Hadži ga prekine z vzklikom veselja. Stojko nadaljuje:

“Meč in handžar pa naj bodeta tvoja, ker želim, da se večkrat na mene spominjaš.”

Halefove oči so z izrazom napetega pričakovanja obrnjene name. Od mojega odgovora je odvisno, če sme dragoceno darilo sprejeti ali ne. Njemu na ljubo odgovorim:

“Kar se tiče oklepa, ne morem reči ne da, ne ne. Naj bode Halefova lastnina, in on sam naj določi, če hoče darilo sprejeti ali ne.”

“Takoj, takoj!” zakliče mali. “Kako se bode Hana, roža ženâ, čudila in veselila, če pridem k njej ves v lesku! Ko me bode ugledala, bode mislila, da je prišel k njej kak princ iz pravljice slavnega vojščaka Saladina. Najsrčnejši bojevniki mojega rodu me bodo zavidali; mlade žene in hčere me bodo očudovala, in starejše jim bodo pritrjevale, kakor hitro me

ugledajo. Sovražniki pa bodo pri mojem prihodu bežali vsled strahu, ker po bliščecem oklepu me bodo spoznali — mene, nepremagljivega hadžija Halef Omarja ben hadži Abul Abas ibn hadži Davud al Gozara!”

Halef si je pri vseh bogatih izkušnjah in dogodkih ohranil otročjo dušo. Kljub patetičnemu glasu, s katerim prednaša svoj govor, se nikdo ne smeji. Stojko pravi nasprotno zelo uljudno in spoštljivo:

“Izredno me veseli, da se ti oklep dopade. Naj pove oni, katero ime-
nuješ rožo ženâ, koliko se ti imam zahvaliti! Upam, da tudi efendi mojega
darila ne odkloni?”

“O odklonitvi ne more biti govora,” odgovorim. “Samo radi tega
ga ne morem sprejeti, ker je predragoceno. Ne smeš se oropati zaklada, ki
je bil tvojim prednikom svet.”

Obraz se mu potemni. Dobro sem vedel, da je skoraj smrtna razžalitev,
če se odkloni darilo Škipetarja, vendar sem mislil, da bode naredil Stojko
tukaj izjemo. Toda njegov glas zveni skoraj ostro, ko vpraša:

“Efendi, ali veš, kaj naredi Škipetarec, če kdo njegovo darilo od-
kloni?”

“Nisem še bil v položaju, da bi mogel to izvedeti.”

“Potem ti hočem povedati. Tako žalitev maščuje, toda, če dolguje
žalitelju hvaležnost, da se ne more maščevati, dar uniči. Na noben način
ga ne vzame nazaj. Največja nehvaležnost od mene bi bila, če bi se nate
jezil; ti si mi ohranil življenje in meniš dobro z menoj. Radi tega se mora
moja jeza omejiti na predmete, katere si odklonil. Uničil jih bom.”

Meč potegne iz nožnice in začne klinjo upogibati, vedno in vedno
močneje, tako, da se mora knečno zlomiti. Zgrabim ga za roko, da bi mu
to preprečil, in zakličem:

“Mož, ali si od hudiča! Saj vendar ne misliš resno, da bi to izborno
klinjo zlomil! Samo groziš!”

“Ne grozim. Nasprotno ti dam svojo besedo, da jo zlomim na kosee,
če mi hitro ne obljubiš, da jo vzameš.”

Oprosti se moje roke in zopet začne upogibati. Vidim, da resno meni
in radi tega pravim:

“Stoj! Meč hočem vzeti.”

“In tudi handžar?”

“Tudi.”

“Potem je vse prav. Vtakni oboje za pas! Naj te varuje v nevar-
nostih in ti prinese zmago v boju! Sedaj pa odrinimo, predno izvejo Žu-
tovi ljudje, kaj se je zgodilo.”

“Če misliš, da tega ne vedo, se jako motiš. Rugovo je tako majhno,
da bi ljudje vse vedeli, četudi bi se njega ne tikalo. Na vsak način pa so
se pripravili. Odvežite Žutu noge, da zamore hoditi. Oško in Omar naj
ga vzameta v sredo, in naj takoj ustrelita vsakega, ki bi ga hotel, ali skušal
oprostiti.”

Perziju odvzamejo vezij. Ne gane se.

“Vstani!” zapove Halef.

Jetnik se dela, kakor bi nič ne slišal. Ko ga pa hadži z bičem oplazi, poskoči, malega grdo pogleda in zakriči:

“Pes, predrzen si, ker sem na rokah zvezan! Če bi ne bil, bi te pri tej priči zmlél. Toda, ni še vsega konec. Vsi bode te hitro in gotovo izvedeli, kaj se pravi Ž — —, hočem reči Kara Nirwana razžaliti!”

“Le izgovori besedo Žut,” odgovorim, da bi ga do priznanja vjezil. “Saj vendar vsi vemo, da si vodja roparjev. Od daleč si ščeval svoje pse na žrtve, medtem ko si sam vedno na varnem ostal. Ogljar ti je moral privabiti ljudi v mrežo, in samo z zahrbtnostjo in zvijačo si jih izvabil v past. Ropar, ki predrzno in odprto napada ljudi, je vreden nekekega obznanja; ti pa si strahopetnež, katerega se mora zaničevati. Čisto nič poguma nimaš. Bojiš se priznati, kdo si. Fej, sramuj se! Nisi toliko vreden, da bi te pes obljajal!”

Pri teh besedah pred njega pljunem. To ima zaželjeni učinek. Ves razjarjen rad menoj zatuli:

“Molči! Če se hočeš prepričati, če sem strahopeten ali ne, me oprosti vezij in bojuj se z menoj! Potem bodeš izvedel, kak črv si proti meni!”

“Da, z jezikom si pogumen, toda ne v dejanjih. Ali nisi pred menoj bežal, ko si nas zagledal v rovu?”

“Bili ste v premoči.”

“Jaz sam sem tvoje zaveznike premagal, dasiravno so bili v premoči. In, ali nisi bežal, ko sem se jaz — popolnoma sam — v čolnu s teboj bojeval? Ali je bilo to pogumno? Ali si bil zvezan, ko sva skupaj dospela na obrežje? Ali si mi pokazal, kak črv sem proti tebi? Ali te nisem pobil, kakor poba? Ne govori o pogumu! Vsi tvoji pristaši, oba Aladžija, Miridit, Mana el Barša, Barud el Amazat, stari Mibarek, so mi odprto kazali, da so moji sovražniki, da so roparji in morileci; samo ti se bojiš. Samo groziti znaš, drugega nič. Zajčje srce imaš, ki pobegne, če sliši pasje lajanje. Adžemi si, Perzijec iz Nirwana. Poznam ta kraj, ker sem bil tam. Nirwaneci jedo meso krastač, in jih potem, ko se odebelijo, požro uši. Če pride kak Nirwanec v drug perzijski kraj, kličejo prebivalci istega: ‘Tufu Nirwanost! Nirwanu džabandaranend: ora bazad, eden iz Nirwana! Nirwanci so strahotepci; pljunite nanj!’ Ravno tako moram tudi o tebi in tebi govoriti, če nimaš sreča za pripoznanje, kdo si. Treseš se bojazni in kolena se ti šibijo slabosti tako, da te ena jezna beseda prevrne!”

Tako ga gotovo še ni nikdo razžalil in mu povedal take razžalitve v brk. Res se trese, toda ne od strahu, ampak od jeze. Sedaj skoči proti meni, me hoče suniti z nogo in odgovori v onem perzijskem narečju, katerega sem se poslužil:

“Gur, cabac, bizaman, didžet efsa, gatar biz, gar riz — baraba, poba, osel, smejati se moram! Smrad razširjaš krog sebe! Noben človek naj s teboj ne govori! Tvoj govor je velika predrznost in tvoje besede so laž. Praviš, da sem strahopeten? Dobro, pokazati ti hočem, da se te ne bojim.”

Obrne se k drugim in nadaljuje v turščini:

“Ne smete misliti, da sem bojazljivec. Povedati vam hočem, da sem Žut. Da, zaprl sem te tri može v šaht, da bi dobil od njih denar in jih potem usmrtil. Toda gorje, trikrat gorje onemu, ki se mi upa skriviti las! Moji ljudje štejejo na stotine in vse, kar se meni pripeti, bodo grozovito maščevali. Ta pes iz Germanistana bode najprvo zapadel mojemu maščevanju; uši ga bodo užrle in zahvalil se bode onemu, ki ga z polenom oprosti trpljenja. Pridite sem in odvežite mi roke! Bogato vas poplačam, in potem naj — —”

Dalje ne pride, ker stopi Halef k njemu, mu prisoli zaušnico, da se opoteče, in mu zakliče:

“To je za psa in za uši. Če izgovoriš še kako besedo, lump nesramni, te pretepem z bičem, da bodo letele tvoje kosti na milje naokoli! Spravite barabro stran! Šel bodem z bičem za njim in za vsak glas, katerega izusti brez efendijevega dovoljenja, ga udarim!”

To je bilo resno menjeno in tudi nimam nič proti temu. V položaju, v kakoršnjem se nahaja Perzijec, je največja predrznost, posluževati se takih besedij. Glavna stvar je seveda, da sem svoj cilj dosegel: — priznal je, da je Žut. Sedaj ga ne sme nikdo več vzeti pod svoje varstvo, saj javno ne.

Krčevito stisne ustnice in se ne upa več govoriti. Rjavca privedemo za Stojka. Galingré izjavi, da hoče poskusiti hoditi. Prišel je čas, da se odpravimo k kanu. — — —

SEDMO POGlavJE.

Pri izdajalskem prepadu.

Ko pridemo iz hiše, opazimo, da se je množica pomanjšala. Častiljivi starec je dosedaj govoril množici, a vidi se, da se mu ni posrečilo izbrisati vtisa, katerega je napravil prejšnji kijajev hujskajoči govor. Ljudje tvorijo dve skupini, od katerih je ena za nas, druga pa za Žuta.

“Uno getirler — peljejo ga!” zakliče nek glas iz množice. “Kara Nirwan sudžuzdir; ana azadliki verinis — Kara Nirwan je nedolžen; dajte mu prostost!”

“Jok, jok; kadildir — ne, ne; — morilec je!” se glasi od druge strani. “Olmeli, šimdi, mutlak — umreti inora, takoj, na vsak način!”

Obe stranki se drenjata bližje; prvi govorim proseče, drugi grozeče in obljubim, da se bode vršila pravična preiskava. K temu pritaknem svarilo, da bodedo vsakega, kdor bi nam hotel postati nadležen, ustrelili. To pomaga. Orožje držimo v rokah. Sicer mrmrajo, a nas pustijo odkorakati. Seveda nam vsi sledijo. Nikdo ne misli na svoje delo; danes je dan, kakoršnjega v Rugovi še nikdar ni bilo.

“Vaški očanci” so se nam seveda pridružili. Starec koraka prvi, da nam kaže pot. Drugim zaukažem, naj gredo za nami, ker želim, da so med nami in upornim ljudstvom, kteremu ni zaupati. Tako gremo skozi neko ozko ulico in potem iz vasi, po bregu navzgor.

Hiše so videti popolnoma zapuščene. Niti otrok ni sedaj videti. Vse prebivalstvo je ali za nami, ali pa že pred nami na gori.

Perzijec se nam nič ne upira. Tudi ne kaže, da bi bil v kaki zadregi. Oči ima odprte i vedno gleda okoli. Najbrže pričakuje od svojih pri-
stašev kako skrivno znamenje. Radi tega imam jaz oči ravno tako odprte, kakor on.

Skipetarci, ki so preje došli, sedijo na konjih. To sem želel, da bi v slučaju napada nasprotnike takoj pojezdili. Na svojih lepih konjih in dobre oboroženi mudijo lep pogled. Videti je, da bi se v slučaju potrebe spoprijeli z vsemi vaščani.

Zadaj, oziroma nad vasjo je nekaj ubornih njiv in potem gozd, v kterega se soteska, skozi katero morajo jezdit, globoko zajeda. Tupatam se vmaknejo drevesa nazaj, da naredijo prostor malim travnikom, na kterih se pasejo konji, govedo, koze in ovce. Za nami ležeča mirna vas z živalmi se vidi jako idilično in ne harmonira z dejstvom, da je bilo Rugovo središče toliko zločinov.

Nikdo nas ne sreča in to, kar Žut pričakuje, ne pride, dokler konečno, ko smo prišli že skoraj na konec soteske, ne zadoni nek glas visoko nad nami:

“Imam upravo dvadeset i štiri godine!”

To je bilo srbski in se glasi slovenski: “Štiriindvajset let sem star.” Še predno morem pomisliti, kaj naj to pomeni, zakliče glas naprej:

“Vrlo je lijepo vrijeme!”

Nato sledijo besede:

“Koj li je doba? Baš sada je odbilo štiri!”

Ti glasni klici veljajo seveda Žutu. Pomerim z brzostrelko in pošljem dve krogli tja, kjer mora biti klicar.

“Joj za Boga, joj meni!” zakriči od zgoraj.

Zadel sem. Nobeden ne reče ničesar; toda Žut se obrne in me sovražno pogleda. Ko obraz zopet obrne, grem s hitrim korakom naprej. Hočem videti njegov obraz, kterega gotovo sedaj ne bode potajeval v mnenju, da ga nikdo ne opazuje. Ko pridem zraven njega, vidim, da se zadovoljno smehlja. Ko me zapazi, zopet prav ravnodušno gleda pred-se.

Jasno mi je, da je bilo klicanje namenjeno njemu v pomirjenje. Kaj pa klici pravzaprav pomenijo? Da je lepo vreme, je menda ravno toliko, kakor, da njegova stvar dobro stoji. Kaj pa je bilo menjeno z starostjo štiriindvajsetih let? Mogoče pomenja to število može, ki ga hočejo oprostiti? Najbrže! Drugega si ne morem misliti. In da je ura štiri odbila — kaj naj zopet to pomeni? Tovariše povprašujem, a tudi ti si ne morejo ničesar izmisliti. Ne moremo drugega storiti, kakor da smo izredno oprezni.

Kmalu po tem dogodku se stene soteske znižajo in pridemo na ravni-
no. Skoraj bi šel preiskovat prostor, kamor sem meril: toda, moram si reči, da je neranjen ranjenca prav gotovo odvedel ali pa vsaj skril. Tudi je bolje, da se ne odstranim, ker bi mogoče sovražniki tovariše v moji od-
sotnosti napadli.

Čez nekaj časa, ko se obrnemo na desno in smo še vedno v gozdu, se končuje neka steza na našem potu. Tukaj stoji več mož, ki so menda na naš prihod čakali.

“Kam vodi ta steza?” jih vprašam.

“K karavljju, gospod,” se glasi odgovor.

“Ali ste bili tam?”

“Da.”

“Ali je še kaj ljudi?”

“Mnogo. Zidovje preiskujejo.”

“No, kaj pa je videti?”

“Gospod, stolp je popolnoma zrušen.”

“Ali ni videti nikakega sledu starega šahta?”

“O pač! Tesno ob prostoru, kjer je stal stolp, se je zemlja znižala in nastala je velika luknja v podobi lijaka. Nikdo se pa ne upa v njo, ker se zemlja še vedno vdaja.”

Žut naredi par korakov vstran, kakor bi hotel zaviti na stezo. Gotovo pričakuje pri karavljju pomoč. Radi tega pravim:

“Ne gremo tja! Saj itak ne bi ničesar našli. Naravnost k kanu hočemo.”

Ko se začnemo zopet naprej pomikati, izginejo možje med drevesi. Glasno začnejo klicati:

“Nazaj k kanu gredo!”

Ali je bilo mogoče to znamenje za štiriindvajset mož, katerih se nam je bati? Besede so jim bile od daleč zaklicane, gotovo zato, da se požurijo in pridejo pred nami v kan. Rad bi poslal nekaj jezdecov naprej, toda rahlo jih in si tudi mislim, da bi bilo za nje nevarno, če jih odpošljem.

Kmalu se gozd konča. Pot nas vodi med gostim grmičevjem. Potem vidimo polja, omejena z grmovjem. Vsled tega je prost razgled nemogoč in ne moremo videti one, ki najbrže hitijo od karavljja k kanu.

“Kje leži Perzijevega hiša?” vprašam starca, ki nas vodi.

“Še pet minut, pa jo bodeš videl,” odgovori.

Ko ta čas preteče, pridemo do kraja, ki je bil za vso okolico tako usoden. Pot, po kateri gremo, tvori v Prizren vodečo cesto, po kateri so prišli preje Ranko in njegovi spremljevalci iz severa v Rugovo. Tesno ob tej cesti ležijo poslopja, tvoreča Kara Nirwan kan, ktereга smo tako dolgo iskali in ktereга vidimo sedaj pred seboj.

Glavno poslopje stoji levo ob cesti, stranska poslopja pa so na desni. Zadnja tvorijo veliko dvorišče, na ktero vodijo široka vrata, ki so zaprta. Pred njimi in pred vhodom k glavnemu posloppju stoji kakih pet ducatov ljudi obojega spola. Videti je, kakor bi jim bil vhod zabranjen. Tiho nas sprejmejo. Niti besede ne slišim govoriti. Obrazi niso ne grozeči ne prijazni: na vseh je videti izraz napetega pričakovanja.

Obrnem se na levo k stanovanjski hiši, ktere vrata nam kljub trkanju noče nikdo odpreti. Halef gre na zadnjo stran in naznani pri povratku, da so tudi tam vrata zaklenjena.

“Zapovej, da nam odprejo!” pravim Žutu. “Drugače jih sami.”

“Nisem te k sebi povabil,” odgovori. “Prepovem vam vstop v mojo hišo.”

Sedaj vzamem medvedomorko. Par udarcev z železom okovanim kopitom, in vrata gredo na kose. Žut grdo zakolne. Množica se drenja, da bi prišla z nami v hišo. Jaz pa prosim Rankota, naj ostane s svojimi petimi jezdeci zunaj in naj skrbi, da nikdo ne vstopi. Potem se podamo v poslopje.

Veža je prazna. Nobenega človeka ne vidimo. Pletenih, toraj premakljivih sten ni, ampak trdno zidovje iz opeke. Na levi in desni sta po dve sobi, ki niso zaklenjene. Tudi te so prazne. Po opravi sodeč, morajo biti za goste. Na levi stanuje najbrže Žutova rodbina, in na desni služinčad. Ko odprem zadnja vrata, vidim, da vodijo naravnost na prosto. Blizu njih vodijo ozke lesene stopnice navzgor. Popolnoma sam grem v podstrežje, ki sestoji iz treh razpredelkov. V srednjem je vsakovrstna ropotija. Od stropa visejo posušeni koruzni štori in venci čebule. Drugi dve čumnatii loči tenka stena. Potrkam na ena vrata, a ne dobim odgovora. Zopet vzamem puškino kopito in razbijem vrata. Sedaj vidim, da je čumnata prazna. Tudi na drugi strani se na trkanje nikdo ne oglasi. Pogledam skozi luknjico, ktero je naredila grča, in zapazim neko ženo, ki sedi na zaboju.

“Odpri, drugače razbijem vrata!” zagrozim.

Ker se za moj klic ne zmeni, vdrem desko, sežem v odprtino in porinem zatikač nazaj. Ko vstopim, me sprejme večglasno kričanje. Žena, ktero sem videl, je stara mogoče kakih petintrideset let. Pri njej sta dve stari ženi. Vse tri so dobro oblečene. Prepričan sem, da imam Žutovo ženo pred seboj. Vstala je s svojega sedeža in pobegnila v kot. Od drugih dveh zakrita, mi jezno-trmasto zakliče:

“Kaj si ne zmisliš! Kako se moreš predrzniti na tak način k nam udreti!”

“Ker na drug način ni bilo mogoče,” odgovorim. “Še nikdar nisem videl kaka, ktereга zapirajo pred gosti.”

“Ti nisi gost.”

“Kako to veš?”

“Vem. kaj se je zgodilo. Poročali so mi in sem vas tudi videla prihajati.”

Pokaže na okroglo odprtino v steni. Ker je obrnjena proti vasi, nas je res lahko videla.

“Kdo misliš, da sem,” vprašujem nadalje.

“Ti si največji in najhujši sovražnik mojega moža.”

“Tvojega moža? Kdo je to?”

“Gostilničar.”

“Toraj si ti gostilničarka! Kak vzrok imaš, da me imenuješ sovražnika svojega moža?”

“Ker si ga vjel in ga že dolgo časa zasleduješ.”

“To že veš? Potem si se gotovo za moj prihod pripravila. Povej mi: ali nisi z gostilničarjem Dezelimom v Izmilanu znana?”

“Celo v sorodu sem z njim,” mi ježno zakliče. “Bil je moj brat in ti si ga usmrtil. Alah naj te prekolne!”

Mirno se vsedem na rob zaboja in si trojico ogledujem. Žutova žena je še vedno lepa. Gotovo je zelo vročekrvnega značaja in več ali manj zaupnica svojega moža. Obe drugi sta stari habnici, ki se z nikomur drugim, kakor z odurnostjo odlikujeta. Ko vprašam, kdo sta, mi gostilničarka odgovori:

“Moja mati in njena sestra. Jako te ljubita, ker si morilec mojega brata!”

“Odrekam se tej ljubezni, njino sovražtvo me pa ne briga. Dezelima nisem usmrtil. Ukradel mi je konja. Bil je slab jezdec, konj ga je vrigel raz sebe, in pri tem si je vrat zlomil. Ali sem ga usmrtil?”

“Da, ker si ga zasledoval. Če tega ne bi storil, mu ne bi bilo treba preskočiti vode in pasti pri tem z konja!”

“Poslušaj, ti imaš pa jako čudne nazore. Če mi ukrade tat dragoce-nega konja, mi moraš vendar dovoliti poskus, dobiti ga nazaj. Ker pa celo želiš, naj me Alah prekolne, se ne čuje lepo iz ust nežne ženske in je zraven tega tudi velika neprevidnost. Kakor zadeva stoji, me ne smeš žaliti. Moč imam, da te kaznujem.”

“In mi imamo moč, da se potem maščujemo!” grozi z energičnim na-glasom.

“Tako? Videti je, kakor bi bila o vaši moči dobro poučena. Gotovo ti je mož mnogo zaupal.”

Da bi jo privedel k neprevidnosti, rečem to zasmehljivo. Res pravi jako jezna:

“Da, njegovo popolno zaupanje posedujem. Vse mi je povedal in radi tega dobro vem, da si izgubljen!”

“Da, mislil sem si že, da bode Žuta vse vedela in — —”

“Žuta?” me prekine. “To nisem!”

“Ne taji! Kara Nirwan je priznal, da je Žut.”

“To ni res!” vikne boječe.

“Ne lažem. Priznal je pred vaškimi očeti, ko sem mu rekel, da je pre-bojazljiv, da bi mojemu zatrjevanju pritrdil.”

“O Alah! Da, tak je! Raje se spravi v pogubo, kakor bi dopustil, da bi ga kdo imenoval bojazljivec!”

“S temi besedami se pridružuješ njegovemu priznanju. Pravzaprav z vami ženami nimam ničesar opraviti; toda ti si njegova zaupnica in sokrivka. Deliti bodeš morala z njim osodo, če nas ne pripraviš do tega, da milo s teboj ravnamo.”

“Gospod, s to stvarjo nimam ničesar opraviti!”

“O, pa še veliko! Več let si bila tovarišica pri hudodelstvih in zato bodeš morala sedaj trpeti. Žuta bodo najbrže obesili.”

“O Alah! — Mene tudi?”

“Prav gotovo!”

Babnice pričnejo sedaj glasno kričati.

“Sedaj tulite,” nadaljujem. “Mari bi tudi preje kričale! Ali ste res mislile, da hudodelstva ne pridejo na dan? Povem vam, da so vsi vaši zavezniki izgubljeni, in da bode marsikdo od njih moral pustiti življenje.”

Obe starici začneta viti roke. Žuta gleda nekaj časa pred-se, in potem vpraša:

“Govoril si preje o milosti. Kako to meniš?”

“Menil sem, da te bodo milostljivejše sodili, če jim daš za to povod.”

“In v čem obstoja ta povod?”

“V odkritosrčnem priznanju.”

“Saj je moj mož že vendar vse priznal. Izprašujte ga, če hočete še kaj več izvedeti.”

“Popolnoma pravilno. Tudi ni moj namen vas tukaj izpraševati in mogoče izsiliti kake priznanje. Preiskava, pri kateri bodem jaz kot priča navzoč, se bode vršila v Prizrenu. Toda moja izpovedba bode veliko zalegla in mogoče bodem dobro za tebe govoril.”

“Povej mi toraj, kaj naj storim!”

“No, odkritosrčen hočem biti s teboj. Jaz in moji tovariši smo iz tuje dežele. Vrnili se bomo nazaj in nikdar več ne pridemo semkaj. Radi tega nam je precej vseeno, kdo je bil od vas oškodovan in če vas za to doleti kazen. Ni nam pa vseeno, kar ste proti nam podvzeli. Ker smo pa k sreči ostali pri življenju, hočemo biti milostljivi, če se nam povrne škoda, katero smo trpeli. Lahko pomagaš, da se to zgodi.”

“Kolikor je meni znano, nisi trpel nikake škode.”

“Vidi se, da si res prav dobro poučena. Da, direktne škode nočem računati. Toda izropali ste Angleža in trgovca Galingré. Upam, da je še vse, kar ste jim odvzeli, tukaj?”

Ne da bi mi odgovorila, gleda zamišljeno pred-se. Videti je, da bojuje hud notranji boj. Ne verjamem, da pride do za nas ugodnega zaključka. Tudi nimam časa, da bi veliko govoril in radi tega ponovim zadnje vprašanje.

Sedaj me pogleda z nekamo čudnim izrazom in odgovori:

“Da, gospod, mislim, da je še vse tukaj.”

“Toda kje?”

“V pisarni mojega moža.”

“Nehaj!” zakliče njena mati prestrašeno. “Ali hočeš res svojega moža izdati? Ali hočeš vse dati, kar je postalo vaša last?”

“Tiho bodi! Že vem kaj delam,” odgovori hčer. “Ta mož ima prav. Nepravilno smo delali in moramo trpeti kazni; toda ta kazen bode milejša, če hočemo storjeno poravnati.”

To je bil pač jako hiter preobrat! Ali mu naj verjamem? Nemogoče! Posebno pa še ne, ker se mi obraz Žutove kar nič ne dopade. Obema staricama pomirljivo pokima in pomežikne zraven z očmi.

“Kje je pisarna?” vprašam.

“Na dvorišču. Spoznal jo bodeš po nadpisu na vratih.”

“Stvari in denar niso samo spravljene, ampak tudi dobro skrite?”

“Da. Takega plena se vendar ne da v blagajno.”

“Opiši mi skrivališče.”

“Videl bodeš denarno blagajno viseti na steni. Če jc snameš, opaziš za njo luknjo v zidu, v kateri so vsi predmeti, ki so bili Angležu in trgovcu odvzeti.”

“Če me hočeš varati, svoj položaj samo poslabšaš. Sicer pa vem, da je tukaj štiriindvajset mož, ki naj nas storijo neškodljivim.”

Prebledi. Mati in teta zaupijeta strahu. Gostilničarka ju ježno pogleda in pravi:

“Gospod, nalagali so te!”

“Ne. Nikdo mi tega ni povedal in me toraj tudi nikdo nalagati ni mogel. Sam sem opazil.”

“Potem si se motil.”

“Ne. Prav dobro vem, da so tukaj.”

“Jaz pa pravim, da niso. Priznam, da je bilo nekako toliko mož pripravljenih, da vam gredo nasproti, toda ne tukaj, ampak zunaj pri karavljju.”

“Ali so še sedaj tam?”

“Da. Mislili so, da idete tja, predno se napotite proti kanu.”

“Ali so na konjih?”

“Ne. Kaj bi jim konji v boju proti vam koristili?”

“Dobro. In kje so vaši hlapci?”

“Pri teh ljudeh. Dvanajst hlapcev imamo, ker jih toliko rabimo pri konjih, ki so vedno pri nas na prodaj.”

“In drugi dvanajsti?”

“So ljudje od tukaj.”

“Ki so vsi tvojemu možu kot Žutu podložni?”

“Da.”

Na vsa vprašanja odgovarja hitro, ne da bi se premišljala in z izrazom največje odkritosrčnosti. Vendar ji ne morem in ne smem verjeti. Uvidim, da bi bilo zaman, če bi še dalje v njo silil in jo izpraševal. Saj si moram misliti, da mi tudi do sedaj ni resnice pripovedovala. Radi tega se z zaboja dvignem in pravim:

“Vsled tvoje odkritosrčnosti uvidim, da te smem sodnikom priporočiti. Sedaj grem doli. Te sobe ne smete zapustiti. Če ne najdem vse tako, kakor si mi povedala, se ne smeš sklicevati na mojo milost.”

“O gospod, prepričana sem, da bodeš z menoj zadovoljen in da mi kazen odpustiš!”

To se čuje pošteno! Žena se zna izborno potajevati. Mogoče je še bolj zvičajna, kakor jaz.

Ko pridem doli, stojijo drugi še vedno v veži. Žut me vprašujoče pogleda, ne da bi mogel iz mojega obraza razvideti, če sem kaj opravil. Rečem jim, da hočemo na dvorišče. — Zunaj še vedno sedijo Škipetarci na svojih konjih. Nikdo se ni sovražno proti njim zadržal. Ko pridemo do dvoriščnih vrat, potrkam nanje, toda nikdo ne odpre. Žutu zapovem, naj pusti odpreti; toda zopet se brani. Sedaj se zmislim na besedo, katero sem izvedel od brodarja v Ostromdži. Še enkrat potrkam in zakličem:

“Ačiniz, bir sirdaş — odprite, zaupnik!”

“Bir azdan — takoj!” odgovori nekdo za vratmi. Ko se vrata odpro, zagledamo nekega hlapca, ki nas prestrašno gleda, ko nas zapazi.

“Budalo!” mu zakliče Žut.

Gremo skozi vrata, pa tudi velik del ljudstva. Ljudem zapovem, naj ostanejo zunaj; zaman. Drenjajo se notri, tako široka so vrata. To bi lahko postalo nevarno; radi tega namignem šestim Škipetarjem, ki se postavijo s svojimi konji med ljudi in v dvorišču nahajajoče od zunaj čakajočih ločijo.

Glasni klici nevolje se čujejo zunaj in notri; mi pa vrata zaklenemo in potem pravim ljudim, da morajo ostati tukaj, kjer se nahajajo. Da si pa ne bi zmislili vrat odpreti, morajo Škipetarji ostati zraven njih. Mi pa gremo naprej. Dvoriščne stanice so nizka, dolga poslopja, ki zavzemajo vso prvo črto četverokota; tretjo in četrto črto tvori visoko zidovje. Od tretje črte, nam nasproti, je šest poslopij — dolga, ozka in nizka. To so najbrže hlevi. Na enem teh vidim napis, iz kterega je razvidno, da je notri Žutova pisarna. Notri mora biti omenjena blagajna.

Najprvo pošljem Halefa, Omarja in Oškota, da preiščejo poslopja. Jaz pa ostanem pri ‘vaških očancih’ in pri Žutu; tega ne smem pustiti izpred oči.

Čez kake pol ure se tovariši vrnejo in Halef naznani:

“Sidi, vse je varno, nobenega človeka ni.”

“Kaj pa je v hišah?”

“Hiš ni, — ta dva poslopja” — pri tem pokaže na prvo in drugo stran dvoriščne četrti — “sta shrambi in sta samo proti dvorišču odprti. Poslopja, ki so nam nasproti, so hlevi, v kterih je mnogo konj.”

“In nobenega ni tukaj? — Niti enega hlapca ne?”

“Ne.”

“Ali so vsi hlevi enako zidani?”

“Ne. Oni, nad kterim je zapisana beseda jazlik — pisarna —, ima spredaj, proti nam, sobico, v kteri je miza in nekaj stolov. Na mizi je pisalno orodje.”

“Dobro, potem si hočemo najpreje to sobico nekoliko ogledati. Perzijec gre z menoj, lord in monsieur Galingré naju spremljata.”

“Jaz ne?” vpraša Halef.

“Ne. Tukaj moraš ostati, da mesto mene poveljuješ. Pred vsem ne dopusti, da bi kdo vrata odprl, svojega mesta pa ne smeš na nikak način zapustiti. S hrbtom ste obrnjeni proti skladiščnim poslopjem in ste izborno zavarovani. Vse dvorišče lahko pregledate. Če pridete tekom moje nena-
vzočnosti v nevarnost, rabite orožje. Kmalu zopet nazaj pridem.”

Mi trije — Galingré, Lindsay in jaz — peljemo Žuta k omenjenemu hlevu. Vrata so v sredi poslopja. Ko vstopimo, vidimo dve vrsti konj. Na zadnji strani so vrata, spredaj pa vodijo še ena v takozvano pisarno. Stropa ni; streha je slamnata. V hlevu toraj ni prostora, ki bi zamogel služiti kot skrivališče. Žut je razorožen in zvezan na rokah. Ni nam treba za nič skrbeti.

Kljub temu, da ne bi ničesar opustil, kar je potrebno v naše varstvo, grem k zadnjim vratom, ki so od znotraj zaklenjena. Odprem jih in pogledam skozi. Tukaj je za zidom, ktereга se dotikajo hlevi pravokotno, še drug zid. Med obeh je ozek prostor, ktereга rabijo za gnojišče. Ker nobenega ne vidim, se čutim popolnoma pomirjenega, posebno, ker vrata lahko od znotraj zaklenem. To tudi storim in se vrnem k Žutu in njegovima čuvajema nazaj.

Sedaj gremo v pisarno. Osvitljuje jo le majhna okenska odprtina. Vhodu nasproti vidim višeti omarico — nekaj nad vatel široko in približno dva vatra visoko. Ker tudi tu ni razun nas nobenega, je vsaka skrb pač odveč. Kljub temu je postalo Žutovo rumeno obličje še bledejše. Njegove oči švigajo nemirno semintja. Jako mora biti razburjen.

Porinem ga k steni, k nesreči tako, da gleda proti vratom, medtem ko jim mi obračamo hrbet, in rečem:

“Tako bodeš stal in odgovarjal na moja vprašanja! Kam spravljáš denar, ktereга naropaš?”

Zaničljivo se zasmeji in odgovori:

“To bi pač rad izvedel?”

“Seveda.”

“A ne bodeš nikdar!”

“Mogoče pa že vem.”

“Potem bi ti moral hudič skrivališče izdati!”

“Če je bil hudič, ima vsaj tako postavو, ktere se ni treba prestrašiti. Tvoji ženi je bil jako podoben.”

“Kaj?” zasiče. “Da bi ti ona povedala?”

“Da, oziroma hudič se je izdal za tvojo ženo, ko sem ga srečal na podstrešju. Rekla mi je, da se nahajajo ukradene stvari za omaro.”

“Ta neumna, pro — —”

Preneha; oči se mu zasvetijo. Pogleda preko mene in zakriči:

“Strani z noži! Ne ubite psov! Živega ga hočem imeti.”

Istočasno me brene v želodec, da se opotečem, in predno se morem obrniti, me že od zadaj zgrabijo. Kakih šest rok me objame.

K sreči mi še vedno visi brzostrelka na rami. Z menoj vred so objeli tudi puško in radi tega mi desne roke ne morejo tako ob telo stisniti, kakor levo.

Sedaj velja. Sreča je, da vsled Žutove zapovedi ljudje ne smejo rabiti orožja! Lord zakriči, Galingré istotako. Tudi onadva sta prijeta.

Zaženem se, da pridem z obrazom proti napadalcem; posreči se mi. V mali sobi stoji kakih dvanaest do štirinajst mož, dovolj, da bi nas zdrobili. In zunaj v hlevu jih stoji še več. Tukaj bi bilo prizanašanje naša poguba. Troje mož, ki me držijo, se hočem otresti; to bi se mi pač posrečilo, če bi imel več prostora.

Nekaj napadalecв potegne Žuta iz drenja, da bi ga oprostili vezij. Sedaj sežem z desno roko za pas in potegnem revolver. Vendar roke ne morem dvigniti in radi tega pomerim na živote. Trije strelj in prost sem.

Kaj sem potem naredil, ne morem podrobno popisati, ker se sam ne morem več na vse spomniti. Z ostalimi tremi streli oprostim lorda in trgovalca.

Kakor hitro se čuti lord prostega, zarujove kakor lev, kadar napade svoj plen. Težko kladivo, ki leži na mizi, pograbi in se vrže z njim, ne da bi na to mislil, da ima za pasom orožje, na sovražnika. Galingré iztrga enemu ranjencu nož, jaz pa revolver zopet vtaknem za pas in vzamem brzo-strelko v roke. Streljati nočem, kopita pa ne morem rabiti, ker ni dovolj močno — lahko bi ga razbil. Radi tega začnem sovražnika suvati z cevjo.

Vse se je izvršilo tako hitro, da je potekla komaj minuta, kar so prišli. Prepričani so bili, da nas bodo presenetili in nas takoj premagali. Tako je kakor bi ne imeli rok za braniteve. Vsi nam obračajo hrbte. Paničen strah se jih je polotil.

“Dur, dur, kalin — atin — sokin — stoj, stoj, ostanite, streljajte!” zadoni zunaj jezni Žutov glas.

Preje je prepovedal rabiti orožje. Sedaj pride povelje prepozno. Lopovi pred nami bežijo in ne smemo jim pustiti časa, da bi se vstavili in obrnili.

“Anglež vsakokrat, ko udari s svojim kladivom, zakriči: ‘Pobite jih! Naj poginejo! Well!’”

“Hajde, za-uš, dižari — strani, naprej, ven!” kričijo lopovi, ki porivajo drug drugega naprej. “Kurtulinic, geldirler, geldirler — rešite se; prihajajo, prihajajo!”

Skoraj bi se zasmejal. Ti strašni Žutovi ljudje, z njim vred devetnajst na število, bežijo pred nami tremi. Vse kriči, konji se plašijo, rezgetajo in udarjajo; bili so trenutki največje zmešnjave.

Jaz pa mislim samo za enega, na Žuta. Ali mi je mogoče zopet ušel? Zid je tako visok, da bi ga ne mogel preplezati. Moral je med hlevnimi poslopji nazaj na dvorišče in potem skozi vrata. To je bila edina pot, kakor sem si mislil. Tam pa vendar stojijo Škipetarji in Halef. Hadži bi ga na vsak način raje ustrelil, kakor pa pustil pobegniti skozi vrata.

In zunaj in na dvorišču stojijo ljudje iz Rugove. Če se ti za Perzijca zavzamejo, bi imeli prav gotovo težavno stališče.

Take misli se mi podijo v glavi, ko udarjam z puškino cevjo po bežečih. Prepričan sem, da so te udarce več mesecev čutili. Sedaj me ritne od leve strani konj. Kopito me sicer ne zadene s polno močjo, vendar tako krepko v rame, da padem.

Poberem se in hočem naprej, ko začujem za seboj jasni Halefov glas:

“Sidi, kaj se je pa zgodilo? Slišal sem strele iz tvojega revolverja in kričanje. Povej, kaj naj to pomeni!”

Ravnokar so izginili bežeči skozi zadnja vrata, Lindsay in Galingré za njimi. Halef jih ni videl ampak samo mene.

“Napadeni smo bili,” pravim hitro. “Žut je zopet prost. Poženem ga tebi v roke. Poišči si hitro najboljšo žival in pojezdi ga, če ga pred tebe napodim. Hitro, hitro! Ne smem se zadrževati, drugače pride do boja, kar bi bilo za nas jako nevarno.”

Skozi zadnja vrata oddirjam k gnojišču. Pravilno sem slutil. Ubežniki se hočejo postaviti v bran.

“Le po njih, sir!” zakličem lordu. “Ne smemo pustiti, da bi se vstavili.”

Sedaj povzdigne svoj glas in svoje roke ter skoči v sredo sovražnikov. Potem pridem še jaz zraven. Galingré se zadrži kakor junak. Zopet se obrnejo in zbežijo, mi za njimi, mimo hleva, ki ima številko 5, potem mimo številke 6 — Žuta in sprednjih ni videti.

Ko zavijemo okolu vogala šestega hleva in pridemo na drugo stran dvorišnega četverokota, vidimo tesno zraven drugega skladišča odprta vrata. Niti dvajset korakov niso od nas oddaljena in bežeči hitijo proti njim.

Ali je Žut zunaj? Potem je dober svet drag. Par skokov me prinese v sredo bežečih, ktere razrinem in se zapodim skozi vrata. Da, tako je! Na levo bežijo po polju, dočim jezdi Žut na desni. Konj je vranec. Kljub jeze, ktero čutim, in kljub razburjenju, v katerem se nahajam, konja občuduje gledam — široke močne mišice, visoki, vitki udje, lepo razvita kopita, globoko prsa, tenko telo, dolg, krasen vrat, jako majhna glava — vsi hudiči, to je polnokrven angleški konj! Kako pride ta žival v Rugovo!

Poln začudenja sem vsled elegance in hitrosti, s ktero dirja. Na jezdeca komaj mislim — na jezdeca, ah! Ne sme ubežati. Brzostrelko položim na lice, da bi ostro meril. Ali ga bodem zadel? Za krogeljo brzostrelke je že predaleč.

Sedaj se nekaj pred mojimi očmi posveti. Nož je, ktereга zavihiti eden mimo mene bežečih sovražnikov, da bi me zabodel. Še toliko časa imam, da skočim na stran; napadalec pa dobi Žutu namenjeno krogeljo v desno ramo.

“Nazaj na dvorišče!” zakličem Angležu.

On in Galingré skočita nazaj in skozi vrata, ne da bi se brigala za sovražnike. Pri skladišču nas čaka Halef na osedljanem konju.

“Žut beži na nekem vranecu proti vasi,” mu odgovorim ves vsapljen. “Hiti za njim, da se mogoče ne vstavi pri konaku in ukrade našega Rija. Skušaj izvedeti, v kateri smeri jo je iz Rugove odkuril! Na vsak način jezdi proti Skadru k Hamd el Amazatu, da odvzame Galingréjevi ženi denar, ker tukaj se ne smeš pokazati.”

“Alah je velik in vi ste bili neumni!” meni mali. “Kako daleč naj sledim lopovu?”

“Samo tako dolgo, dokler natančno ne veš, ktero pot je rabil. Nato se vrni. Drugo je potem moja stvar. Toda pazi, da ne napraviš kake neumnosti!”

Halef napodi konja proti vratom in kriči že od daleč:

“Odprite!”

Rankotu namignem, da tudi jaz tako želim, nakar vrata odklene in jih odpre. V naslednjem trenutku se zapodi Halef skozi — ne v sredo zunaj čakajočih ljudi, kakor sem mislil; ni jih več.

Jaz sem skočil za njim. Ko pridem do vrat, vidim, da hitijo ljudje proti vasi. Videli so Žuta in toraj vedo, da se je oprostil. Jaz sam ga ne

morem videti, ker ga zakriva grmičevje, ki omejuje polja. Toda tudi Halef že izgine za temi grmovji.

“Efendi,” vpraša Oško, “ali je Žut ušel?”

“Da, a ga bomo že zopet dobili. Ne smemo se dolgo tukaj zadržavati. To kar moramo še storiti, se mora hitro izvršiti.”

“Vaški očanci” so ostali. Povem jim kaj se je zgodilo. Da je Žut pobegnil, jim je menda zelo ljubilo, ker ničesar ne odgovorijo. Častitljivi starec se oddahne in vpraša:

“Gospod, kaj bodeš sedaj storil?”

“Žuta bodem lovil,” odgovorim.

“In vendar si tako miren? Kdor hoče koga ujeti, mora vendar hiteti!”

“Saj že hitim, toda ne na ta način, kakor si predstavljaš.”

“Ušel ti bode.”

“Go bodem že dohitel. Le ne skrbi!”

“In potem ga zopet semkaj pripelješ?”

“Ne. Za to nimam časa.”

“Toda nastopiti moraš proti njemu kot tožitelj ali kot priča!”

“Za to so drugi tukaj. Sploh lahko to vam prepustim. Dobro veste, da je Perzijec Žut. Priznal je v vaši navzočnosti. Sedaj je na vas, da ga pri povratku kaznujete. In če tega nočete, bode pa Stojko mesto vas nastopil kot sodnik, oziroma maščevalec.”

“Da, to bodem prav gotovo,” pravi omenjeni. “Kakor hitro se zopet prikaže, pripade meni.”

“Tako dolgo ne čakam,” reče njegov nečak. “Efendi ga hoče ujeti in mi ga spremljamo.”

“O tem bomo še govorili,” odgovorim. “Sedaj mi sledite v pisarno.”

Podamo se tja. Tam pustim omarico in res je za njo votlina ki je nekaj manjša, kakor omarica. Notri je vse, kar je bilo odvzeto Angležu in trgovcu, toda drugače nič. Prejšnje rope je gotovo kje drugje skril.

Potem obhodimo hleve. V njih so konji razne vrste, barve in cene. Najboljši konji pa so v hlevu, ki se dotika pisarne. Krasnega vranca sem videl, ko sem vstopil z Žutom. Halef ima ravnotak okus, kakor jaz, ker kljub naglici, s katero se je moralo vse vršiti, si ga je izbral. Ravnotako dragocenega konja izberem za Galingrēja in enega tudi za Angleža. Treba je, da imamo vsi dobre živali. Za lordovo služinčad ni treba skrbeti, ker je pobegnila.

Stojko odpelje več izbornih konj na dvorišče. Kijaja hoče nekaj oporekati, a Škipetar ga nahruli:

“Ali mi morejo vsi konji nadomestiti umorjenega sina? Dobro vem, da si bodeš Žutovo imovino razdelili, če se več ne vrne. Radi tega naj oni, ktere je oškodoval, vsaj nekaj dobijo. Sicer ste pa v stannu, da ga, če se vrne, tako sprejmete, kakor bi se nič ne zgodilo. Poznam vas, a skrbel bodem, da se mu ne bode predobro godilo.”

Drugi nasprotniki so ravnotako izginili, kakor Žut. Celo oni, v pisarni ranjeni, so pobegnili.

Denarna omara naj ostane zaklenjena, dokler ne pride kak uradnik iz Prizrena. Sel seveda še ni bil odposlan. Kijaju zapovem, da to hitro stori in da sploh poskrbi za to, da pride oskrbovanje Kara Nirwan kana v poštene roke. Potem zasedem konja in jezdim v Rugovo nazaj, ne da bi se brigal, če mi 'vaški očetje' sledijo. ali ne.

V konaku Halef že čaka na nas s poročilom, da je prišel še o pravem času in preprečil, da si Žut ni prisvojil Rija. Daleč je bil pred menoj," pripoveduje hadži, "ker na opolzkem in kamenitem potu konja nisem mogel dobro voditi. Nisem toraj vedel, kje je, ko sem pa prišel semkaj, sem jezdil na dvorišče. In glej, bil je tukaj in hlapci so se ravno pripravljali, da bi izvlekli vranca iz hleva."

"Kako so pa prišli do tega?"

"Rekel jim je, da se je njegova nedolžnost izkazala in da si mu naročil, naj gre po konja. Rugoviški prebivalci se ga tako strašno bojijo, da si nobeden ni upal ugovarjati."

"Ali je bil oborožen? Kolikor je meni znano, pri svoji oprostivni ni imel časa, da bi se z orožjem preskrbel."

"Ničesar nisem opazil. Seveda sem ugovarjal in zapovedal, da morajo Rija takoj v hlev spraviti."

"In potem?"

"No, potem se je hitro pobral."

"Kam?"

"Čez most. Toda ni jezdil po vhojenem potu, ki se vije vspeoredno z reko, ampak čez polja, k gozdu na zapadu. Sledil sem mu v galopu, dokler ni izginil med drevesi."

Sedaj mi Halef na moje tozadevno vprašanje ves poparjen prizna, da je pozabil z Oškotom in Omarjem pogledati za hleve, kjer so bili Žutovi ljudje skriti. Nato pravim:

"Mudi se nam. Žut je pobegnil in moramo ga zopet dobiti. Začasno je moral vse tukaj pustiti, da se reši. V tem trenutku je reven mož, brez denarja. Da bi ga dobil, jezdi Hamd el Amazatu naproti, ki hoče privedi Galingréjovo rodbino. Tem ljudjem hočejo vse odvzeti, kar imajo. Če se to posreči, ima Žut zopet denar in pozneje, ko smo mi že odšli, se lahko semkaj vrne in vse utaji. Jaz in moji tovariši potem nismo več tukaj, druge priče pa na kak način odstrani. Kakor so tukajšnje razmere, se mi ne zdi nemogoče, da bi ljudi prepričal, da je res nedolžen."

"Za božjo voljo!" zakliče Galingré. "Moja soproga, moja hčer in moj zet so v največji nevarnosti. Takoj moramo oditi, takoj."

"Potrpitate nekoliko!" ga opomnim. "Ne smemo delati prehitro. Pred vsem moramo vedeti, kam vodi pot, po kateri jo je udaril."

"To ti lahko povem," odgovori Ranko, Stojkov nečak. "Vem, kaj namerava. Sorodniki tega gospoda pridejo iz Skadra. Cesta od tam vodi skozi Skalo, Goro, Paho, Spaso in konečno Rugovo. Iz Spase se obrne severno v Paho in tam zopet proti jugu v Rugovo. Dela toraj velik ovink,

kar Žut ve. On ne jezdi v Spaso, ampak naravnost v Paho. Pot do tja sicer ni izvožena in je jako slaba, a pri tem si prihrani velikanski lok in pride mesto v sedmih urah, polovico hitreje v Paho. Za veliko nas hoče prehiteti.”

“Ali misli, da mu bomo sledili? Na vsak način. No, saj jezdimo tudi mi lahko po tem potu. Upam, da dobimo moža, ki bi nam hotel služiti za vodnika.”

“Ne rabimo nobenega. Jaz pot prav dobro poznam. Pred vsem velja, da Žuta zopet dobimo. Mi jezdimo s teboj. Potem se vrnemo semkaj in bomo obračunali z ogljarjem in njegovimi tovariši.”

“To ti moram odsvetovati, ker vas pri luknji že težko pričakujejo. Če se še dolgo obotavljate, je mogoče, da morilec, na katerih hočeš maščevati smrt tvojega bratrca, iz ječe pobegnejo.”

“Razjasni mi to!”

Prisiljen sem, da zopet naše prigodljaje pripovedujem. Potem opozorim Škipetarje, da tolmač in oba delaveca vendar niso popolnoma zanesljivi, da bi jim lahko zaupali stražo luknje za dalj časa. In v tem mi pritrdijo.

“To je res, gospod,” pravi Stojko. “Ne Žut, ampak ogljar je morilec mojega sina. Žuta prepustim tebi, druge pa vzamem nase. Dasiravno sem slaboten, bom takoj odšel. Pot poznam, sicer smo pa Škipetarji, ki se smejo na svoje oči in konje zanesti.”

“No dobro. Ne pozabi, da je ogljarjevo premoženje, tosepravi plen ropanja pod ognjiščem njegovega svaka, prodajalca oglja.”

“Jezdil bomem tja in ga vzel. Komu ga hočem izročiti?”

Last je sorodnikov onih, katerim ga je odvzel. Če teh ljudij ne moreš iznajti, razdeli denar med reveže in potrebne tvojega rodu. Glej pa, da ne pride sodnji v roke; potem ga ne bi dobili ne reveži, ne potrebni.”

“Natanko tako se boče zgodilo, kakor si rekel, in oni, ki denar dobijo, naj izvedo vaša imena, ker vi ste, katerim se morajo zahvaliti. Sedaj pa se pripravimo za odhod.”

Sedaj zopet Ranko za besedo povzame:

“Jaz ostanem pri tem, da še ne jezdim k ogljarjevi jami. Stric in moji spremljevalci bodo maščevali smrt mojega bratrca Ljubinka. Toda Žut je imel mojega strica čez dva tedna zaprtega in ga je hotel usmrtiti. Tudi to zahteva maščevanje. Ne zadostuje mi, če efendi tega človeka zasleduje; jaz sam moram biti poleg in radi tega bom z njim jezdil. Ne skušajte me od tega odvrniti. Jaz pristanem na tem. Sicer me pa lahko rabite za vočnika, ker poznam pokrajino, po kateri moramo jezditi.”

“Nočem te odvracati od svojega sklepa,” pravi njegov stric. “Prav imaš in vem, da tudi vse izvršiš, kar skleneš. Toda dobre konje rabite. Dal ti bom svojega rjava; saj imamo za njega nadomestilo. To je sedaj sklenjeno in jaz odrinem. Kaj pa bodeš z Žutom storil, če ti pride v roke?” me vpraša.

“Tega ti sedaj ne morem povedati. Odvisno je od razmer, pod katerimi se z njim snidem. Če se mi posreči, da ga dobim brez prelivanja krvi, ga

bodem oddal Ranku, ki ga naj semkaj pripelje. Kaj se potem z njim zgodi, je vaša stvar.”

Sedaj se gre še za konje. Jaz imam izbornega Rija. Oško in Omar jezditu Aladžijeva lisea; Ranko dobi rjava; za Halefa, Angleža in trgovca izberemo tri najboljše Žutove konje. Druge živali, tudi ono, katero je dosedaj jezdil Halef, dobijo Škipetarji razun ene, ktera nas naj spremlja kot tovarna žival, da nosi živež, katerega moramo vzeti seboj, ker medpotoma najbrže ne bomo imeli časa pustiti naše živali pasti. Zalogo si kupimo od gostilničarja, katerega žalosti, da ga že tako kmalu zapustimo. Zelo se kaže hvaležnega, ker smo ga oprostili njegovega največjega konkurenta in sovražnika.

Slovo od Stojka in njegovih je zelo prisrčno. Še, ko je na drugi strani mosta, in zavije potem na levo v smeri, iz ktere smo mi prišli, kliče za nami besede zahvale in blagoslova.

Gotovo je prišel s svojci srečno v ogljarjevo dolino. Kako se je njemu in njegovim hlapcem godilo, ne vem — in tega tudi vedeti nočem. Kri za kri, življenje za življenje! — —

Kmalu nato se tudi mi odpravimo. Solnce se že močno nagiblje k zatonu, ko zapustimo Rugovo. Vaščani gledajo za nami; mi se pa ne oziramo nazaj, ker nikakor nismo pustili svojih sre. Ko pa dirjamo v galopu po ravnini, še enkrat pogledam na skalnato višino, na kateri je stal karavlj. Sedaj ga ni več. Mogoče bodo še pozno govorili o njem, o šahtu in o tujih možeh, radi katerih je moral častitljivi stolp izginiti.

Nas je sedem jezdecev in posedujemo konje, kakoršnjih gotovo daleč naokrog ni mogoče skupaj zbrati. Radi tega nič ne dvomim, da ne bi Žuta dobili. Od Rugove do gozda bi rabil pešec gotovo najmanj tričetrtr ure. Mi pa rabimo za to pot samo pet minut.

Pravo gorovje je za nami. Na jugozapadu se dvigajo vrhovi Fadiga gorovja. Premagati moramo še severni obronek istega, in sicer planoto, ki se razteza med Rugovo in Paho do Drine in njenega pritoka Joska.

Kakor hitro pridemo pod drevesa, postane jako strmo in to kako slabo uro. Ko smo pa zgoraj na planjavi, se gozd konča in imamo pred seboj široko ravnino, na kateri rastejo visoke rastline in grmovje. Žutovo sled je jasno videti, ker se vleče pred nami kakor temna črta. Konje zopet nazenemo.

V gozdu smo morali jezditu posamič. Sedaj nam teren dovoljuje, da jezdimu drug zraven drugega. Poleg mene jezdi Halef. Njegov konj je izborna žival. Nazaj se obrnem in pomignem Galingrēju, da pride zraven. Vzameva ga v sredo.

“Ali mi imaš kaj povedati, efendi?” vpraša francoski, ker je Halef zraven, ki francosčine ne razume.

“Da, rad bi vedel, kako se je takozvanemu Hamd el Nazru posrečilo, da se je v tvojo trgovino utihotapil.”

“Nujno se mi ga priporočili iz Carigrada. Izkazal se je za rabljivega in zvestega.”

“Seveda — da bi te lažje prevaril. Ali je res tvoja trgovina prodana?”

“Da, in nova je bila kupljena v Škopljah. Ta pa še ni plačana. Moja soproga bode imela denar in menice pri sebi.”

“Kaka neprevidnost od ženske, vlačiti tako premoženje iz Skadra v Škoplje!”

“Ne smeš pozabiti, da proti moji volji in le vsled Hamd el Nazrovega nasveta!”

“To je res. Ali smem mogoče izvedeti, iz katerega francoskega mesta si?”

“Iz Marzile. Živahno trgovanje moje hiše z Levanto me je napotilo, da sem šel v Turčijo. Imeli smo podružnico v Algiru, katero je moral moj brat radi neke preteče izgube osebno obiskati. On je bil šef marzilske trgovine. Poravnava je bila možna le s pomočjo njegovega sina, in radi tega je tudi tega pozval. Čez nekaj časa sem dobil poročilo, da je bil moj brat v Blidah umorjen!”

“Od koga?”

“Umora osumljen je bil nek armenski trgovec, katerega so pa zaman zasledovali. Pavel, tako se imenuje moj nečak, se je sam napotil, da bi tega človeka dobil, a se ni vrnil.”

“Kaj je postalo iz trgovine v Marzili?”

“Moj brat je imel takrat omoženo hčer, kakor sedaj jaz; na tega moža je prešla trgovina.”

“In o svojem nečaku Pavlu in morilecu svojega brata nisi nikdar nič čul?”

“Ne pisali smo pisma na pisma, zet mojega brata je prišel osebno v Algir, potoval je v Blidah, toda ves trud je bil zaman.”

“Kaj bi storil, če bi naletel na morilca in bi te ta prosil za mesto v tvoji pisarni?”

“Mesto bi dobil, toda v peklu. Toda, zakaj tako čudno vprašuješ?”

“Ker ti hočem nekaj pokazati.”

Listnico, v kateri imam tri časnike, katere sem našel z Halefom zraven mrliča v Sahari, potegnem iz žepa in mu jih dam.

“Časopisi, zelo stari?” pravi. “Kje si jih pa dobil?”

“Listi so ‘Vigie algériene’, ‘L’Indépendant’ in ‘Mahouna’. Prvi izhaja v Algiru, drugi v Carigradu in tretji v Guelma. Beri članke, katere sem podčrtal.”

V listih je, kakor že omenjeno, *) poročilo o umoritvi francoskega trgovca Galingré v Blidah. Članke prebere, nato obledi.

“Efendi,” zakliče in spusti roke z časniki na sedlo, “kje si te časopise dobil?”

“Preje mi povej, če je bil nečak Pavel neoženjen.”

“Bil je kratko časa poročen in mlada žena se je do smrti žalostila, ko je izginil.”

*) Vidi zvezek I. “Po puščavi” stran 9.

“Kako je bilo njeno dekliško ime? Ali se ni začelo z črkami E. P.?”

“Da, gospod, da. Imenovala se je Emilie Pouillet. Kako pa si to izvedel?”

“Gotovo ni bilo toliko stara, kakor je razvidno iz letnice, ki je vrisana v notrini tega prstana.”

Prstan, katerega sem takrat našel na roki mrtveca, potegnem z mojega mazineca, na katerem sem ga nosil od dneva, ko sem ga našel, in mu ga podam. Pogleda vrtane črke ‘E. P. 15. juillet 1830’ in vpraša:

“Poročni prstan mojega nečaka Pavla, mojega izgubljenega, nečaka! Dobro ga poznam.”

“Kako se pa strinja z letnico 1830?”

“Ta prstan je bil poročni prstan matere njegove neveste, ktere dekličje ime je bilo Emilie Palangeur. Ker se črki strinjata, se je hčer poslužila prstana svoje zamrle matere, seveda iz spoštovanja, ne iz skoposti. Toda, efendi, povej mi vendar, kako je prišel prstan v tvoje roke!”

“Na jako enostaven način; našel sem ga in sicer v puščavi Sahari, pod grozovitimi okolnostmi. Tvoj brat je bil od armenskega prodajalca umorjen. Pavel, tvoj nečak, je našel hudodelčevu sled in šel je po njej v puščavo. Sestal se je z njim in je bil od njega ubit in izropan. Kmalu sem prišel jaz zraven in sem našel mrliča. Na roki sem našel ta prstan, katerega sem vzel, in nedaleč stran so ležali časopisi. Prstana morilec ni videl, drugače bi ga gotovo vzel; časnike je proč vrgel.”

“Moj Bog, moj Bog! Končno dobim jasnost, a kako! Ali morilec nisi sledil?”

“Da, in našel sem ga na salinah, kjer smo jezdili čez solnato kožo jezera. Ustrelil je tudi našega vodnika, Omarjevega očeta, ki jezdil sedaj z nami, da se maščuje. In potem smo ga še enkrat videli; toda zopet se mu je posrečilo pobegniti, kar se mu pa sedaj ne bode.”

“Sedaj, sedaj? Ali je tukaj?”

“Seveda! Oni Hamd el Nazr, pravzaprav Hamd el Amazat je.”

“O nebesa! Ali je mogoče? Hamd el Amazat je morilec mojega brata in njegovega sina?”

Da. Halef je bil zraven in je vse videl. On ti naj pripoveduje.”

Na to je Halef čakal. Saj vendar tako rad pripoveduje. Radi tega našenem svojega konja in jezdim naprej ter pustim obadva sama. Kmalu slišim Halefov patetični glas.

Po ravnini smo vedno galopirali; ker pa dospemo sedaj med gozdnate višine, moramo počasneje jezditi. Ko se obrnem, vidim Halefa, Galingréja in Omarja skupaj. Živahno se pogovarjajo, a ker vem, da se vrti njih pogovor o maščevanju, ne grem zraven.

Že se začne mračiti, ko se gozd zopet zniža in tema je, ko jezdimo skozi joško dolino in vidimo luči Pahe pred seboj.

Prva hiša ni hiša. Preveč bi tudi bilo, če bi jo imenoval kočo. Iz odprte luknje ki naj bi pomenjala okno, je videti ogenj na ognjišču. Bližje jezdim in zakličem notri. Na moj klic se pokaže nekaj okroglega, debe-

lega pred luknjo. Misli bi, da je kak kupčen sena ali vlakna, če ne bi iz srede te kroglice zazvenelo:

“Kdo je zunaj?”

Dozdevno seno ali vlakno je toraj frizura govorečega.

“Tujec sem in bi te rad nekaj vprašal,” odgovorim. “Če si hočeš zaslužiti pet pijastrov, pridi ven!”

“Pe — pe — pet pijastrov!” zakriči mož ves oveseljen vsled te velikanske svote. “Takoj pridem, takoj! Čakaj! Ne odidi!”

Potem se prikaže med vratmi — majhen, kumern, krevljast možakar z velikansko glavo.

“Nisi sam?” vpraša. “Saj mi vendar ne bodete ničesar storili! Reven, jako reven mož sem, vaški pastir.”

“Le ne boj se! Če namovoljno odgovoriš, ti dam mesto petih deset pijastrov.”

“De — de — de — deset pijastrov!” zakliče začudeno. “O nebesa! Deset pijastrov mi da gostilničar za celo leto in zraven tega me še pretepa.”

“Zakaj?”

“Da mu pasem njegove ovce.”

“Potem pač ni dober in tudi miroljuben človek ne?”

“Ni ne. Raje zgrabi za bič, kakor za možnjček, in če mi da jesti, dobim samo to, kar drugi nočejo.”

Vprašam po gostilničarju vsled tega, ker si moram misliti, da se je Žut pri njem vstavil. Pastir sicer ni mlad človek, a zdi se mi, da je nekoliko prismuknjen ali vsaj otročji. Mogoče ravno radi tega lahko več od njega izvem, kakor od koga drugega.”

“Ali paseš so vaško čredo?” povprašujem nadalje.

“Da, in vsak vaščan mi da na dan jesti, meni in moji sestri, ki sedi notri zraven ognja.”

“Potem si pa vedno v vasi in nikamor ne prideš?”

“O, tudi daleč grem, kadar je treba ovce prodati. Pred nekaj časa sem bil v Rugovi in celo do Gori sem prišel.”

V Gori moramo jezdit. Radi tega vzbudijo pastirjeve besede v meni zanimanje

“V Rugovi?” vprašam. Pri komu pa?”

“V Kara Nirwan kanu.”

“Ali poznaš gostilničarja?”

“O, vsakdo ga pozna. Danes sem ga celo videl in tudi moja sestra, ki sedi notri zraven ognja.”

“Ah, potem je bil tukaj v Pahi?”

“Da, pa hoče še dalje. Gostilničar mu je moral dati orožje, ker ga sam ni imel seboj.”

“Kje si pa izvedel?”

“Sam sem videl.”

“Toda kaj je z gostilničarjem govoril, tega nisi slišal?”

“Oho, vse sem slišal, prav vse! Ravno radi tega, ker ne bi smel slišati, sem prisluškoval. Jaz sem namreč pameten, jako pameten, in moja sestra tudi, ki sedi notri zraven ognja.”

“Ali jo smem videti?”

“Ne.”

“Zakaj ne?”

“Ker se tujecev boji. Pred vsakim pobegne.”

“Pred menoj ji ni treba bežati. Če jo smem videti, ti dam petnajst pijastrov.”

“Pet — — najst — — pi — — pijastrov!” ponovi. “Tako jo pokličem in — —”

“Ne, ne kliči je! Sam grem notri.”

Ta čuden človek ve mogoče ravno to, kar hočem od njega izvedeti. Radi tega skočim hitro, da se ne bi mogel premisliti, z sedla in ga porinem skozi vrata. Potem mu sledim.

V kako luknjo stopim! Koča je narejena iz ilovice in slame. Slamnata je tudi polovica strehe. Druga polovica obstoji — iz neba. Streha je zgnjita in vlažni kosi visijo doli. Dva kamna tvorita ognjišče, na katerem gori. Nad ognjem stoji na tretjem kamnu velik lončen lonec, kteremu manjka gorenja polovica. Iz lonca, v kterem vre voda, molita dve nogi neke živali. Neko dekle stoji zraven in meša z zlomljenim bičevnikom v posodi. Dva ležišča iz napol gnjile slame, tvorita vso hišno opravo.

In njena stanovnika! Pastir je res na nek način kreten. Njegova suha postava tiči v hlačah, od kterih manjka ene hlačnice popolnoma, druge pa pol. Okolu spodnjega života si je ovil ruto. Gorenje telo je nepokrito, če se ne prišteva blato, ki tvori debelo skornjo, k obleki. V preveliki glavi ima majhen nosek, široka usta, modra lica in par nepopisljivih oči. Glavo mu krasijo skuštrani lasje.

Njemu podobna je tudi sestra, ktere obleka je istotako pomanjkljiva. Edina razlika med njim in njo je, da je skušala svoje lase zviti v kito, kar se ji pa ni posrečilo.

Ko me zagleda, glasno zakriči, vrže bičevnik stran, hiti k ležišču in zleze tako globoko pod gnjilo slamo, da se vidijo samo še bose, črne noge. Sree me zaboli. Saj sta vendar tudi človeka!

“Ne pobegni Jaška!” ji pravi brat. “Ta gospod nama da petnajst pijastrov!”

“To ni res!” odgovori pod slamo.

“Seveda je res.”

“Potem ti jih naj da, toda takoj!”

“Da, gospod, daj mi jih!” pravi.

“Če pride Jaška, jih dam celo dvajset.”

“Dva — dva — dvajset! Jaška pridi sem!”

“Najprvo jih naj da! Ne verjaramu. Do dvajset ne zna nikdo šteti; on tudi ne!”

Sežem v žep in mu dam omenjeno svoto v roko. Veselja zavpije in poskoči, zgrabi svojo sestro in jo privede pred mene. Potem ji stisne de-

nar v roko. Ko ga ona vidi, gre k meni, me prime za roko, mi jo poljubi in — poišče potem bičevnik, da bi začela z njim zopet mešati v loncu.

“Kaj pa tukaj kuhaš?” vprašam.

Če ne bi pol strehe manjkalo, ne bi bilo v koči prestajati, posebno ker vsebina lonca strašen smrad razširja.

“Av — divjačino,” odgovori in tleskne z jezikom, kakor pravi sladkosnednež.

“Av? — Ktero žival?”

“Kipr — ježa. Jež je, katerega sem včeraj vjel.”

“In tega hočete jesti?”

“Seveda! Jež je najboljša slaščiča, ktero je mogoče dobiti. Pogledaj ga! Če hočeš imeti košček, ti ga rad dam, ker si nam dal strašno veliko denarja. Da, prav rad ti ga dam, in moja sestra tudi, ki stoji zraven ognja.”

‘Divjačino’ zgrabim za nogo in jo dvignem. Hrrrrrr! Ljuba človeka sta sicer potegnili kožo z živali, a je nista odprla in vzela drobovje iz nje. Kuha se toraj z vsem!

Ven, k tovrnemu konju grem, vzamem nekaj mesa in kruha, ter ga dam pastirju.

“To naj bodemo najino?” kriči začudeno. Oba se jako veselita. Ko se veselje nekoliko poleže, mora Jaška zagrebsti podarjenih dvajset pijastrov v kotu, njen brat pa pravi:

“Ves denar, katerega zaslužiš, hraniva. Ko postaneva enkrat bogata, si kupim ovco in kozo. Potem imam dovolj volne in tudi mleka. Zopet pa lahko govoriš o gostilničarju Kara Nirwan kana, gospod. Vse ti hočem povedati. Tako dober si, kakor ni bil še noben človek napram meni in tudi ne napram moji sestri, ki stoji zraven ognja.”

“Toraj si videl tega moža, ko je prišel?”

“Da, jezdil je črnega konja, katerega je kupil od kepriliškega paše. Jezdil je sredi moje črede in ubil mi je dve ovci, ki sta gostilničarjeva last. Radi tega sem pustil svojo sestro, ki stoji tukaj zraven ognja, pri čredi in sem hitel k gostilničarju, da bi mu povedal. Ko sem prišel tja, je stal mož iz Rugove pred hišo in me po glavi udaril, ko sem prišel dovolj blizu. Rekel je, naj se hitro izgubim, ter da ne smem poslušati, kaj se bo govorilo. Moj gostilničar je stal zraven njega. Toda, ker me je tolkel in mi dve ovci usmrtil, sem šel v sobo ter se postavil zraven okna, da bi vse slišal, kar ne bi smel slišati.”

“No, kaj sta pa govorila.”

“Kara Nirwan je vprašal, če niso mogoče prišli ljudje z vozom mimo.”

“Ali se je to zgodilo?”

“Ne. Potem je rekel, da pridejo jezdec, eden na črnem, arabskem žrebcu. Ta bode po njem povprašal; gostilničar naj mu odgovori, da je jezdil Kara Nirwan v Dibri, ne pa po cesti, ki vodi v Gori.”

“Potem je pač jezdil v Gori?”

“Seveda; videl sem. Natanko sem pazil.”

“Kako daleč je do Gori?”

“Kdor ima dobrega konja, mora jezdititi kakih dvanajst ur. Toda Kara Nirwan noče popolnoma do Gori, ampak samo do kana, ki se zove Nevjera-kan.”

Nevjera je srbski in pomenja ‘izdajalec’.

“Zakaj se kan tako imenuje?”

“Ker se naslanja na pečino, kateri tako pravijo.”

“In zakaj se tako imenuje?”

“Tega ne vem.”

“Kaj hoče tam mož iz Rugove?”

“Čakati na ljudi, ki pridejo z vozom.”

“Kteri kraj ležijo med tukaj in Nevjera-kanom?”

“Dve vasi sta, potem pride kan; od sedaj je treba jezdititi do solnčnega vzhoda, predno se pride tja, kar je pač kakih osem ur ježe.”

“Ali leži kan samotno, ali blizu kake vasi?”

“Na samem je. Bil sem že tam.”

“Na kateri strani ceste?”

“Na desni.”

“Ali poznaš gostilničarja?”

“Da, ker pride časih semkaj. Imenuje se Dragoljo. Nikdo ga ne mara. Govori se, da si je svoje premoženje z kradnjo pridobil.”

“Ali si še kaj več slišal?”

“Ne, ker je prišel gostilničar v sobo po orožje: puško, samokres in nož. Mož iz Rugove je imel svojega seboj. Potem je odjezdil.”

“Kdaj je to bilo?”

“Gospod, tega ti pa ne morem povedati, ker nimam ure kakor padišah. Mislim pa, da je bilo pred nekako dvema urama.”

“Potem mi samo še povej, če je goriško cesto lahko najti.”

“Da, prihaja onostran Joske, skozi ktero morate jezdititi, iz Spase in gre potem na levo naprej. Peljal vas bodem izven vasi.”

“Dobro, stori to! Toda noč je. Lahko bi cesto zgrešili.”

“To je že mogoče, če se jo ne pozna. Toda do prve vasi se sploh ni mogoče izgubiti, in če zbudite pastirja in mu daste pet pijastrov, vas rad pelje tako daleč, da ne morete več zaiti.”

“Potem vem vse. Zadovoljen sem s teboj. Koliko stane tukaj ovca?”

“Enoletna dvajset pijastrov.”

“In koza?”

“Ta je dražja, veliko dražja. Ta stane, če že daje mleko, več kakor trideset pijastrov.”

“Ali bi zamogel te živali preživljati?”

“Da; tukaj je veliko padišahove dežele, na kateri smejo vsi ljudje pasti.”

“No, skrbeti hočem za to, da si nabaviš oveo in kozo. Poglej te srebrnike! Skupaj vrednujejo dvesto pijastrov. S tem denarjem si zamoreš kupiti najmanj štiri ovce in štiri koze, če si ga ne pustiš odvzeti od hudobnih ljudi.”

“Da bi si ga pustil odvzeti? Le naj kdo pride! Šel bi k popu, ki bi mi pomagal. Toda ti se samo šališ. Saj bi bila potem jako bogata, jaz in moja sestra, ki stoji zraven ognja.”

“Potem imate tukaj popa?”

“Da, in še celo zelo dobrega, ki mi da večkrat jesti. Jaz sem kristjan.”

To pravi ponosno. Iztrgam listek iz svoje zapisne knjižice, napišem na njega par besedi, in mu ga dam potem z pripombo:

“Če ti kdo ne bi verjel, da si si dvestodvajset pijastrov poštenim potom pridobil, ali če bi ti kdo hotel denar odvzeti, daj ta listek popu. Napisal sem potrdilo in ga potrdil s svojim podpisom, da sem ti denar podaril.”

Predno sem začel pisati, sem mu stisnil denar v roke. Kar trd stoji, daleč molé roke od sebe in neverjetno me gledajoč. Listek položim na denar, se obrnem, grem ven in zajezdím konja. Sedaj teče za menoj in ves vesel kriči:

“Ali naj bode to res moje?”

“Da, gotovo!”

“Moje in moje sestre, ki stoji notri zraven ognja?”

“Seveda! Toda ne kriči tako! Obljubil si nam, da nas pelješ na cesto in nimamo časa, da bi čakali.”

“Takoj, takoj, že grem, že grem!”

Denar in listek drži še vedno v rokah. Nese ga notri k sestri, ‘ki stoji zraven ognja’ in se potem vrne. Z mnogimi besedami hoče izraziti svoje veselje; jaz mu pa to prepovem, nakar tiho pred nami stopa. Z malim darilom smo osrečili dva človeka.

Čez nekaj časa jezdimo mimo dveh ali treh majhnih poslopij, nato pa po lesenem mostu čez Josko. Potem pride prava vas. Nekaj temnih postav nas sreča, ki se začudeni vstavijo; ne ogovori nas nikdo ne. Tako pridemo na konec vasi in do ceste, kjer se od našega spremljevalca poslovimo. Ko smo nekoliko oddaljeni, da mu ne moremo več prepovedati, zakliče za nami:

“Bin defa šikr verinic, ben ve kic kardašin, odada ateša durmak olan — zahvaljujeva se vam tisočkrat, jaz in moja sestra, ki stoji notri zraven ognja!”

Sedaj imamo temno noč pred seboj. Drugih konj dobro ne poznam, a na svojega Rija se smem zanesti. Če mu vajeti pustim, gotovo pota ne zapusti. Radi tega se postavim kot prvi naše čete, položim uzde na sedlo in pustim vranca teči.

Nekaj časa gre v breg, potem po ravnem in nato zopet navzdol, vedno med grmovjem in skozi gozd. Če bi Žut tukaj na nas čakal, bi nas lahko nekaj ustrelil. Mislim na to in radi tega napnem oči in ušesa, k sreči brez vzroka.

Čez kaki dve uri dospemo v vas. Gotovo je bolje, če imamo vodnika, Ranko je sicer zatrjeval, da okolico pozna, toda, kakor se mi zdi, bolj iz vzroka, da bi sploh smel z nami jezditi. Sicer je pa jako temno in meseca

še ni. Če zaidemo, zamore Žut svojo namero doseči, predno zopet najdemo pravo pot. Radi tega vprašam nekega moža, ktereга srečamo, če bi zamogli dobiti kakega vodnika, seveda proti dobremu plačilu. Na pastirja se nočem obrniti. Mož se sam ponudi. Pravi, da nas hoče za deset pijastrov peljati do Nevjera-kanu, če imamo toliko časa, da ga čakamo, dokler ne pride s konjem. Pritrdimo mu, in čez nekaj minut se nam že pridruži.

Seveda moramo biti previdni, ker človeka ne poznamo. Lahko bi mu Žut naročil, da naj čaka na vaški poti, nas pričakuje in potem kam zapelje. Radi tega ga vzamemo v sredo in jaz mu obljubim dvajset pijastrov, če bode pošten, in kroglo v glavo, če nas bi hotel varati.

Ko jezdimo zopet kake tri ure skozi gozd in grmičevje, dospemo v drugo vas. Šele za to je nekaj polja, potem pa zopet gozd. Tupatam slišimo na levi šumeti vodo. Bil je nek pritok črne Drine, ktereга ime sem že pozabil.

Sedaj posveti mesec in zamoremo precej videti. V divji gorski pokrajini se nahajamo. Povsodi skalovite stene, grozeči drevesni velikani, vlažen zrak in votlo šumenje vrhov, kterih sence se kažejo v najfantastičnejših podobah na potu pred nami.

In kakšna je ta pot! Tukaj naj bi vozovi vozili! Naši konji se spodtikajo vsak trenutek čez velike kamne ali pa stopajo v luknje. Tako gre naprej, vedno naprej, dokler ne postane mrzlejša in začne jutranji veter briti. Od vodnika izvemo, da smo sredi kerubilškega pogorja, ki je kaj slaboglasna pokrajina. V kaki uri naj bi dosegli Nevjera-kan.

Na moje vprašanje, zakaj ima tamošnja pokrajina ime Nevjera, izdajica, mi reče, da kaže skalovje na ravnini tupatam zelo dolge in globoke pokline. Jezdec tam ne sme jezdit v galopu, ker ne bi mogel živati dovolj hitro ustaviti, če bi se naenkrat pred njim pokazala taka razpoka. Mnogo ljudi je že moralo na ta način pustiti življenje. Govori se tudi, da je v oni pokrajini mnogo ljudi, ki vržejo svoje žrtve v take prepade. To gotovo ni bilo nikako pomirjajoče naznanilo.

Čez pol ure se začne daniti. Premišljati začnem, da bi nas vodnik v Nevjera-kanu mogoče oviral in radi tega mu obljubim trideset pijastrov mesto dvajsetih, če se takoj vrne. Zadovoljen je in hitro odjezdi, ko mu dam denar. Gotovo se ni v naši družbi nič kaj dobro počutil, ker smo mu kazali, da nimamo pravega zaupanja do njega. Tudi smo z njim prav malo govorili.

Naenkrat se gozd konča in pred seboj vidimo dolgo planjavo, obraslo z mahom. Dreves ni videti in le tupatam kak grm. V daljavi vidimo neko temno točko. Pogledam skozi dalnograd in vidim, da je tam več poslopij skupaj. Najbrže je iskani Nevjera-kan.

Naša pot je videti kakor temna črta, potegnjena po zelenem mahu. Potem pridemo do prostora, kjer se sled na novo odcepi. Razjaham in jo preiskujem. Naredil jo je voz, ktereга je spremljevalo več jezdecov. Rastline, ktere so potlačila kopita in kolesa, ležijo še trdno na tleh. Niso še imele dovolj časa, da bi se dvignile. Voz je bil toraj tukaj pred komaj

nekaј minutami. Toda videti ga ni, ker smer, v kateri je vozil, zakriva vrsta grmičevja.

Bojazen se me polasti, a je nečem pokazati. V sedlo skočim in dirjam proti kanu, za menoj pa moji spremljevalci, ki si mojega ravnanja ne morejo tolmačiti. Ko pridemo do kana, vidimo, da obstoji iz več poslopij, katerih zunanost ne izgleda nič zaupljivo. Pred vratni stojita dva težka, z plahtami pokrita voza. Tudi tretji voz je bil tukaj, sedaj ga pa ni več.

“Halef gre z menoj notri,” pravim. “Drugi ostanejo tukaj. Pogledjte, če so sedla dobro pritrjena. Mislim, da imamo naporno ježo pred seboj.”

“Ali sta ta vozova mogoče ona, na katerih se pelje moja žena?” vpraša Galingré v skrbah.

Ne odgovorim mu in stopim z Halefom skozi odprta vrata. Ker niso zaklenjena, morajo biti stanovalci že pokoncu. V sobi sedita dva moža za mizo pri steklenici žganja. Za drugo mizo sedi vsa rodbina, pred njo velika skleda juhe. Rodbina obstoji iz velikega, močnega moža, dveh mladeničev, žene in dekle. Mož stoji pokoncu, ko vstopiva; videti je, kakor bi vsled strahu poskočil, ko nas je zunaj videl. Z osornim glasom se obrnem k njemu:

“Ali je ta hiša Nevjera-kan?”

“Da,” odgovori.

“Čegava sta voza, ki stojita zunaj?”

“Nekih ljudi iz Skadra.”

“Kako se imenujejo?”

“Tega ne vem. Tuje ime je.”

“Ali je Hamd en Nazr pri njih?”

Vidim, da hoče zanikujoče odgovoriti, a ko ga grozeče pogledam, obotavljajoče potrди.

“Kje je sedaj?”

“Odšel je.”

“Kam?”

“V Paho in naprej.”

“Sam?”

“Ne. Tujci so se z njimi peljali.”

“Koliko jih je bilo?”

“En mož, ena stara in ena mlada gospa in voznik.”

“Kdaj so odšli?”

“Pred četrtr ure. Tam sedita voznika za oba druga voza, ki naj sledita prvemu.”

Pri tem pokaže na prvoomenjena moža.

“Ali si imel še druge goste?”

“Ne.”

“Nobenega iz Rugove ne?”

“Ne.”

“Mož ti lažeš! Kara Nirwan je bil tukaj in odjezdil je z Hamd en Nazrom in vozom. To noč je prišel!”

Vidim, kak strah se ga polasti. Gotovo je z Žutom v zvezi. V zadregi odgovori:

“Kara Nirwana ne poznam. Pač pa je res, da je pred kakimi dvema urami prišel nek jezdec, toda ne iz Rugove, ampak iz nasprotné smeri, namreč iz Alezije. Zelo se mu je mudilo, in ker imajo tujei isto pot, se jim je pridružil.”

“Res je, zelo se mu je mudilo, potem je pa jezdil z vozom, pred katerim so vpreženi voli! Na ta način pride ševeda hitro naprej. Voz pa ni peljal v Paho; od tam prihajamo in morali bi ga srečati. Poznam te; vem tudi, kaj naj bi se moralo tukaj zgoditi. Prišli bomo nazaj in bomo nadalje s teboj govorili. Pazi se! Skrbeli bomo za to, da se ljudje ne bodo v kaki razpoki nevjera-pečine ponesrečili.”

Obrnem se k voznikoma in pristavim:

“Spadamo k družini, ktere lastnino vozita. Kana ne zapustita preje, dokler se ne vrnemo. Svojega tovrnega konja pustim zunaj; peljita ga v hlev in dajte mu krme in vode!”

Možakarja molče vstaneta, da bi izvršila moje povelje. Z Halefom grem zopet iz kana in zajezdim konja.

“Nazaj jezdimo. Neko hudobijo nameravajo. Galingréjevo družino hočejo vreči v prepad,” naznanim.

Galingfé prestrašeno zakriči; komaj ga slišim, ker moj konj je že v galopu in v naslednjem trenutku v največjem teku. Drugi drvíjo za menoj.

Ranko našene svojega rjavca na mojo stran in vpraša:

“Ali je Žut zraven?”

“Da.”

“Alahu bodi hvala! Potem ga imamo!”

Naprej več ne govorimo. Ko pridemo do prostora, kjer sem preiskoval sled voznih tirov, zavijemo. Konji menda čutijo, da zahtevamo od njih največjo brzino. Ni nam jih treba naganjati. Lisca Aladžijev tečeta da je veselje — čast delata svojemu imenu. Tudi drugi konji storijo svojo dolžnost. Za mojim Rijem je pa rjavec najboljša žival, kar kmalu opazim.

“Sidi,” zakliče Omar za menoj, “povej mi samo to, če bom videl Hamd el Amazata!”

“Da, tukaj je!”

“Potem se naj odpre peklo, ker bom preskrbel, da dobi novega prebivalca!”

Sedaj divjamo skozi omenjeno vrsto grmičevja. Prost, obširen razgled se nam odpre. Daleč, daleč pred nami vidimo belo točno, ne večjo kakor školjkino lupino. To mora biti voz — bela plahta se svetí.

“Hitreje, hitreje!” zakličem. “Priti jim moramo kolikor mogoče blizu, predno nas opazijo.”

Svojega vranca dosedaj nisem naganjal in tudi ostrog nisem rabil. Sedaj mu zakličem samo besedo "kavan" nakar začne še hitreje dirjati, da, lahko rečem, leteti.

"Mašalah! Kak konj!" zakliče Ranko.

On je jedini, kteremu se posreči ostati na moji strani, toda mora rabiti bič. Tako mirno sedim v sedlu, kakor na kakem stolu; lahko bi pisal, tako mirno me Ri nese.

Bela točka postane večja. Dalnogled vzamem v roko in pogledam skozi. Voz se naprej pomika. Trije jezdeci ga spremljajo. Hvala Bogu! Ne prihajamo prepozno. Če bi hotel Žut svojo namero izvršiti, bi moral pustiti vstavi voz. Da se pa ta še pomika, je dokaz, da se ljudem še ni ničesar zgodilo. Trije jezdeci so vsekakor Perzijec, Hamd el Amazat in Galingréjev zet. Gospe sedita na vozu.

Že mi je mogoče, da razločim Žutovega angleškega konja z prostim očesom. Sedaj se obrne in nas vidi prihajati. Gotovo smo oddaljeni še za kake četrt ure hoda. Vidim, da vstavi konja. Hamd el Amazat stori isto. Nekaj sekund nas gledata; potem pa odgalopirata, ne da bi se brigala za voz, toda ne skupaj, ampak vsak v svojo smer. Deliti nas hočeta. Žut jezdi naprej, drugi pa oddirja na levo.

Bal sem se že, da bodeta v jezi vsled našega prihoda ustrelila zeta in obe gospe. Da tega nista storila, je velika sreča.

Ko pogledam nazaj, vidim druge daleč za seboj; vendar jih more moj glas doseči. Na levo pokažem in jim zakličem:

"Pojdite za tem! Hamd el Amazat je. Na Žuta se spraviva midva!"

"Hitreje, hitreje, Ranko!" pravim Škipetarju.

Svojega rjavca pošegoe z ostrogami in ga udari z bičem. To in pač tudi častiželjnost našene njegovega konja, da napne vse svoje moči; mojega vranca prehiti. Komaj pa ta to vidi, se kar sam od sebe jako zažene in prehiti rjavca. Ri ne trpi nobenega konja pred seboj.

Sedaj prideva do voza. Zet stoji zraven; ne ve, pri čem je. Ne more si tolmačiti, zakaj sta ga njegova spremljevalca kar naenkrat zapustila.

"Morilca sta!" mu zakličem, ko šinem mimo njega.

Kak utis sta naredili ti besedi na njega, ne morem videti, ker komaj sem jih izgovoril, sva že daleč pred njim. Zopet se obrnem in vidim, da so me tovariši razumeli, ker sledijo Hamd el Amazatu.

Samo Galingré je obdržal prvotno smer, kar mu sveda ni zameriti. Njemu je pred vsem na tem ležeče, da se prepriča, kako se počuti njegova rodbina. Sicer ga pa tudi ne rabimo.

Dosedaj je Žut še vedno pred nami; nismo mu prišli bližje, dasiravno Ranko svojega rjavca vedno naganja

"Efendi, ne dobimo ga!" mi zakliče. "Njegov konj je hitrejši."

"Oho! Pazi! Mojega vranca še ne poznaš."

Dvignem se v stremenih. Drugega ničesar ne storim, ker, da bi 'skrivnost' uporabil, še ni časa za to. Toda že ta moj gib zadostuje. Ri opazi, da mu hočem breme olajšati. To njegovo samoljubje užali, in še hitreje, veliko hitreje začne dirjati.

Tako mi je, kakor bi mi tla pod menoj zginjavala. Kdor ni prav dober jezdec, se mu pri taki ježi zvrtil v glavi. Žrebec med tekom ne dela presledkov; ne, niti čutiti ni, da bi noge premikal. Njegovo telo tvori vodravno črto, ki se komaj za palec gori in doli giblje. In vendar to še ni vse, kar zamore.

Ranko ostane daleč za menoj in vidim, da se vsak trenutek Žutu bližam. Najprvo je bil za kak kilometer od mene; sedaj je pa samo še za polovico, potem dvesto metrov — stopetdeset — sto metrov. Pogleda po meni in strahu zakriči. S puškinim kopitom začne žival naganjati. Dobra žival stori vse, kar je v njeni moči. Glavo naprej sklonjeno, se v vidnih skokih poganja naprej. Pene ji kapljajo od gobca in koža se ji začne svetiti. To za Žuta ni dobro znamenje. Njegov konj mojega še daleč ne doseže. Pri Riju ni opaziti niti sledu pene ali pota. Še četrte ure bi ga lahko podil na ta način, ne da bi se začel peniti ali potiti. To je pa tudi res, da sem na njegovo zdravje vedno bolj pazil, kakor na svoje.

Sedaj se začnem sam s seboj posvetovati, kaj naj začnem. Streljati? To bi bilo najhitrejše in najgotovjše. Moja medvedomorka nese jako daleč, in pri mirnem nosenju mojega konja bi Žuta prav gotovo pogodil in vrgel raz konja. Toda nočem ga usmrtiti. Ali naj pa dam njegovemu konju kroglo? Gotovo bi potem odletel z sedla in bi mi zapadel. Toda lepa, pridna žival se mi smili. Ne, drugo, jako dobro sredstvo imam, da ga doim, ne da bi bilo treba konja usmrtiti. Saj imam laso pri sebi. Tega hočem uporabiti.

Ravno se k temu pripravljam, ko ga slišim zakričati. Njegov konj je skočil čez eno razpoko, o katerih mi je vodnik pripovedoval. Nekaj sekund pozneje jo preskoči tudi moj Ri. Ključem štiri vatle je široka.

Zopet se ozre Žut po meni. Prišel sem mu že precej blizu. Sedaj se še bolj obrne in pomeri s puško name. Ali se je res učil streljati z sedla nazaj, kakor Beduinci? Ne smem čakati njegovega strela. V trenutku napnem peteline moje medvedomorki in oba strela zadonita drug za drugim. Nisem nameril puške, da bi Žuta zadel; ne, samo njegovega konja sem hotel oplašiti in svojo namero tudi dosežem, ker konj se zdrzne, skoči na stran in oddirja v neenakih skokih zopet naprej. Žut je ravno sprožil. Strel počí, a me ne zadene.

Sedaj vržem puško čez ramo in si ovijem laso okolu komolca in roke, da dobim odvijajočo se zanjko. Požuriti se moram, ker v daljini se prikazuje gozd. Če se Žutu posreči, da ga doseže, je rešen.

Komaj se je obdržal v sedlu, ko je njegov konj poskočil in trudi se, da se zopet trdno vsede v sedlo. Sedaj velja. Poslužiti se moram 'skrivnosti'. Roko položim vrancu med ušesa in zakličem njegovo ime "Ri!" Za hip se mi zdi, kakor bi obstal žrebec v zraku; potem pa glasno zavihra in — — pač ni popisati, kako hitrost razvija tak konj pri uporabi skrivnosti. Kak drugi, kakor jaz, ki sem na svojega konja vaje, bi moral zapreti oči, da se ne bi zvrnil z sedla.

Šestdeset metrov sem imel Žuta pred seboj; nato petdeset, štirideset,

trideset, sedaj dvajset metrov. Kopitanje mojega konja sliši za seboj, se obrne in zakriči prestrašen:

“Alah zeni džeheneme krik etzin ej kepek — Alah naj te prekolne v peklo, ti pes!”

Samokres potegne in sproži name, a me ne zadene. Potem udari s kopitom istega konja po glavi, ki dirja z naporom zadnjih moči. Zaman! Petnajst metrov sem za njim, sedaj še deset, sedaj šest.

“Pazi Žut, moj si!” mu zakličem. “Niti človek niti hudič ti ne more pomagati!”

Odgovori mi z preglasnim krikom, katerega moram skoraj imenovati rjovenje. Mislil sem, da je to storil iz jeze, in zavilim zanjko lasa okoli glave. Sedaj pa vidim, da hoče potegniti konja na stran. Ne posreči se mu. Žival je v teku in postala je vsled udarcev na glavo kakor besna. Drug krik, kakoršnjega izusti človek samo v največji sili, največjem strahu! Kaj je to? To ni jeza, ampak smrtni strah!

Svojega konja obrnem nekoliko na stran, da bi zraven Žuta, ki je ravno pred menoj, lahko pogledal. Veliki Bog! Dolga, ter široka temna črta se vleče povprek naše smeri, ne več, kakor trideset metrov od nas oddaljena — razpoka, grozna, široka razpoka, katere drugi obronek je gotovo dva vatla višji kakor tostranski!

Mogoče bi se mi še posrečilo, da bi konja obrnil, toda pri neizrečeni hitri je vendar jako dvomljivo, če se mi posreči. Radi tega kar naprej! Najbolje je tako.

Roke z lasom izpustim, dvignem glavo vrancu, mu zopet položim: levo roko med ušesa in kričim, ne, rjovem:

“Ri, Ri, Riti et taijib, nat, nat, nat — Ri, moj Ri, moj dobri Ri, skoči, skoči, skoči!”

Prepričan sem, da je konj te besede, izrečene v narečju njegove domovine, razumel. Gotovo pa je vedel, da pomeni ‘nat’ skakati; bil je temu priučen. Gobe odpre, in globoko zaruli. To je pri njemu znamenje navdušenja. Potem stisne brzdo z zobmi in leti v dolgem loku mimo Žuta k razpoki.

Žut in jaz nimava časa, da bi pazila drug na drugega. Vsak ima s seboj in svojim konjem dovolj posla. Ko pa švigнем mimo njega, grdo zakolne. Sedaj sem pred prepadom. Trdno napnem vajeta ter se sklonim daleč, daleč naprej.

“Ri, halak, ‘ali ‘ali — Ri, sedaj, visoko, visoko!”

Z plašnim očesom zrem na na nasprotni strani ležeči skalnati obronek. Kako široka je razpoka, tega ne vem; gledam samo na nasprotno točko, katero hočem doseči, in ki je čez en meter višja, kakor ona, na kateri sem na tej strani.

Izborna žival se vspne in se visoko zažene. Pol trenutka sem nad vzgрозljivo globočino. Sedaj izpustim vajeta in se vržem nazaj, dasiravno je to na videz zelo nevarno in neumno. Moram tako storiti, da olajšam prednji del konja in da me ne bi odvrigel. Če bi se ne vrgel nazaj, bi bil

izgubljen; ker kljub izbornosti vrancea in kljub moči, s katero se je zagnal čez prepad, se mu skok ne posreči popolnoma. Ri doseže samo s prednjima nogama trdna tla.

'ali, 'ali!' zakričim še enkrat in se vržem naprej, konja pa udarim z lasom, katerega držim v roki, pod trebuhom med zadnji nogi. Na ta način sem ga zadaj olajšal. Še nikdar nisem Rija udaril. Ko čuti udarec na najobčutljivejšem delu telesa, vrže zadnji nogi visoko k trebuhu, se skrivi, da poči pas pod sedlom in — — se postavi tudi z zadnjima nogama. Velikanski skok — jaz odletim z sedla, konj pa naredi še par skokov naprej in se potem vstavi.

To je trajalo seveda samo eno, dve sekundi. Poberem se in pogledam nazaj. Žutov konj se ravno zažene, a totranskega obronka niti ne doseže. Grozovit krik in konj in jezdec padeta v globočino.

Moje telo je kakor led. Stopim k razpoki. Nebesa! Najmanj pet metrov je široka! Toda sodim, a kakor znano, je širino kake vode ali globoke razpoke težko presoditi. Človek se prav lahko zmoti. Globoka je pa tako, da tal ni niti videti. Gosta, črna tema je spodaj.

To je bila pravična sodba! Našel je isto smrt, kakoršnjo je hotel drugim pripraviti. Mrtev je gotovo — on in njegov konj. Nikakor ni mogoče, da bi prišla živa iz te globočine. Kljub temu nekaj časa poslušam; toda nobenega odgovora, nikakega glasu ne slišim.

Sedaj grem k Riju. Vrnil se je in tekel tja, kjer leži sedlo. Obe roki mu položim okolu vratu in pritisnem njegovo glavico nase. On si drgne gobec ob mojo ramo in mi potem liže roko in lica. Tako je, kakor bi natanko vedel, da sva drug drugemu rešila življenje.

Sedaj pogledam po svojih tovariših. Ranko pridirja na svojem rjavcu. Razpoke ne vidi; kličem in migam mu, naj jezdi počasneje.

Na moji desni strani, kamor se nato obrnem, vidim druge za Hamd el Amazatom divjati. Poslužuje se zvijačnosti, da bi jih prevaril. Jezdi namreč v cik-caku in njegovi zasledovalci se tudi pustijo prevariti. Samo eden je bolj pameten, namreč prebrisani Halef. Spoznal je nasprotnikovo taktiko in trudi se, da se ne bi pustil od njega zapeljati.

Hamd el Amazat je namreč jezdil najprvo proti iztoku, ker bi rad dosegei tam ležeči gozd. Ker je opazil, da se njegov konj ne more meriti z onimi njegovih zasledovalcev, je začel jezditi v cik-cak črti in tej sledijo: pred vsemi Omar, kteřemu je na tem ležeče, da bi morileca svojega očeta najprvo dobil v pest. Halef pa ne misli nato, da bi se pustil prevariti. Ostro jezdi iztočno in potem konja vstavi, da bi svojega nasprotnika počakal.

Ta to opazi. Vidi, da ne more skozi in obrne se proti jugu v smeri, v kateri je Žut bežal. Pri tem uporablja jako zvito posamezna grmovja kot pokritje. To je edina prednost, katero ima nad svojimi zasledovalci. Toda na ta način mora priti do nevarne razpoke, katere seveda še ni videl. Gotovo se zelo boji, a ta strah mu iz vsega srca privoščim. Kaj ga pravzaprav čaka, še ne ve. Dosedaj je samo mislil, da ga zasledujejo radi njegovega zločinskega postopanja napram Galingréju in njegovi rodbini.

Tam, kjer se je voz pri našem prihodu vstavil, stoji še sedaj. Galingrè in njegov zet sta pri njem. Ranko je prišel sedaj do razpoke, se strese, ko pogleda vanjo in zakliče:

“Ta je mrtev, razmesarjen, efendi! Alah, kako je bilo mogoče, da si prišel na drugo stran?”

“O tem pozneje! Ostani tam, kjer si sedaj, da Hamd el Amazat ne more mimo. Jezdil mu bodem nasproti.”

“Saj ne moreš. Tvoj pas se je raztrgal.”

“Imam drugega v torbi. V dveh minutah škodo popravim.”

“Toda saj ne moreš k Hamd el Amazatu!”

“Mogoče najdem kak prostor, kjer je prepad ožji in če ne, ga bodem ustrelil.”

V malem času zopet osedljam in zajezdím, da bi jahal na tostranskem robu proti iztoku, medtem ko ostane Ranko na drugi strani. Na zapadu Hamd el Amazata ne pusti skozi. Na iztoku se blišči Halefov oklep. Od severa podijo sovražnika drugi, jaz pa sem na jugu, da ga sprejemem. Obkoljen je. Sicer bi mu pa že razpoka zabranila pobeg proti jugu.

Ravno sedaj vidim, da se vstavi in s svojo puško na Omarja pomeri. Ta potegne konja na stran in radi tega ga kroglja ne zadene. Potem pa dirja proti Hamd el Amazatu z visoko povzdignjeno puško, da bi ga pobil. Živega ga hoče imeti in ga samo omamiti. Hamd el Amazat ne beži; mirno obstane. Ko pa pride njegov nasprotnik dovolj blizu, potegne hitro samokres izza pasu in ustrelí na njega. Konj se vspne in se zvrne. Hamd el Amazat pa divja naprej proti razpoklini.

Ko jo ugleda, se vstavi ter se obrne proti zapadu, kjer sem jaz. Jezdim mu nasproti in pridem do prostora, kjer je razpoka samo tri metre široka. Tukaj jo je lahko premagati, posebno še, ker je obrežje na moji strani višje, kakor na drugi. Konja naženem nekoliko nazaj, da bi imel večji zalet.

Sedaj pride. Vidi, da nimam nobenega orožja v roki in da je med menoj in njim prepad. Seveda — on ga ne bi smel preskočiti.

“Pridi sem!” se porogljivo reži. “Tebi se pustim vjeti!”

“Takoj!” odgovorim.

Klic Riju — zaleti se proti razpoki in jo preskoči z elegantnim skokom. Hamd el Amazat strahu zakriči in oddirja proti Rankotu, jaz pa za njim.

Sedaj mi laso prav pride. Zanjko pripravim in vržem, potegnem svojega konja na stran — potegljaj, in Hamd el Amazat zleti z sedla. V naslednjem trenutku stojim pri njemu.

Metljaj se je dobro posrečil. Zanjka se je vjela tako trdno okolu rame, da je ne more pregibati. Poklekнем pred njega in mu jermena še nekolikokrat ovijem okolu telesa.

Padeč s konja ga je napol omamil. Z široko odprtimi očmi buli name, a ne reče ničesar. Medtem pridirja Omar in skoči z sedla.

“Kako?” zakličem oveseljen. “Videl sem, ko si padel in mislil, da si zadet!”

“Ničvrednej je slabo ustrelil,” odgovori. “Kroglja mi je pretrgala vajeti; radi tega je moj konj padel. Končno, končno ga imamo. In sedaj naj — —”

“Tiho!” ga prosim. “Prepusti, da najprvo jaz z njim govorim.”

“Dobro! Toda moj je!”

Ne odgovorim mu, ker sedaj pride Ranko in kmalu zatem tudi drugi. Halef je zadnji, ker je bil preveč oddaljen.

Najprvo seveda govorimo o Žutovi smrti in o mojem skoku čez razpoko. Tovariši poiščejo omenjeni prostor in se ne morejo dovolj načuditi, da se mi je vratolomni skok posrečil. Rija vse hvali in ljubkuje, on pa te izraze ljubezni vrača z veselim rezgetanjem.

Žuta samo s kratkimi besedami omenimo. Najbolje je, če se z njim nič več ne pečamo. Kar se tiče Hamd el Amazata, prosim, naj mu sedaj še ne povedo, kdo smo. Sodili ga bomo šele pri našem povratku v Nevjera-kanu. Zopet je pri polni zavesti in privežemo ga na konja. Oško in Halef ga vzameta v sredo, da bi ga pripeljala k kanu. Za to se je Omar ponudil, a jaz sem mu odkritosrčno povedal, da mu ne zaupam popolnoma. Če bi spremljal jetnika, bi se lahko pripetilo, da bi brez našega dovoljenja zažostil svojemu maščevanju.

Medtem, ko jezdijo ti trije v poševni smeri naravnost proti kanu, se vrnemo drugi k vozu. Ta je bil preveč oddaljen, da bi mogli Galingré in njegovi divjo gonjo natančno zasledovati. Obe gospe in zet niso slutili, s kako nevarnim človekom so imeli opraviti. Z največjo zaupljivostjo so se pokorili njegovim naredbam, ker so bili prepričani, da je tako Galingréjeva volja. Mislili so, da je zadnji že v Škopljah in da je dal svojemu podložnemu Hamd el Amazatu najobširnejše pooblastilo. Ko se je ta potem, ko je prišel k njim z veselim strahom Galingré, so izvedeli, v kaki nenaekrat spustil v beg, si niso mogli misliti, kaj naj to pomenja. Šele nevarnosti so bili; on jim je seveda vse povedal, četudi ne tako obširno, kakor jim lahko pozneje.

Galingré nas predstavi damam. Stopile so z voza, da bi nas sprejele. Začelo naj bi se pripovedovanje, jaz pa prosim, da pustimo to za pozneje. Samo to bi rad vedel, če je delal gostilničar Nevjera-kanu v sporazumljenju z Žutom.

“Gotovo!” odgovori zet. “Ti trije so skrivaj med seboj govorili in potem nam je gostilničar nujno svetoval, naj takoj odrinemo in da bodeta prišla druga dva vozova za nami.”

“Ali niste imeli vzroka, da bi čakali na druga dva voza?”

“Moja soproga se ni dobro počutila. Vožnja do sem je nanjo slabo vpljivala, da bi pa v umazanem kanu ozdravela, tudi ni bilo pričakovati. Zraven tega je pa rekel oni, ktereга imenujete Žut, da ima v bližnji vasi omoženo sestro, ki bi nas žene gotovo z veseljem sprejela. Znal je tako lepo govoriti in naslikati ugodnosti, da smo njegov svet ubogali in hoteli k njegovi sestri. Druga dva vozova bi pa lahko počasi prišla za nami, ker bi se tam itak cel dan mudili.”

“A tako! Hotel vas je umoriti in se tudi vaše prtljage polastiti. Kako pa ste mogli biti vendar tako neprevidni, da ste mu še potem sledili, ko je bilo vendar očitno, da se ni držal pota?”

“Nič hudega se nam ni zdelo, ker je rekel, da pridemo veliko prej, če rabimo to smer. Peljati se po ravnini je tudi veliko ugodneje, kakor po voznih cestih, ki se nahajajo v najslabšem stanju.”

“No, dalje ne bi prišli, kakor do prve razpoke, kjer voz ne bi mogel naprej. Tam bi vas postrelili, izropali in potem vrgli v globok prepad.”

“Moj Bog, kdo bi si to mislil!” zakliče starejša gospa. “Amazatu smo popolnoma zaupali in tudi Žut je tako izgledal, da smo ga morali držati za najboljšega in najuljudnejšega človeka. Božja milost je, da ste še v zadnjem trenutku prišli in nas rešili!”

“Da, tem možem se moramo veliko, jako veliko zahvaliti!” pritrdi njen mož. “Nas vse so rešili smrti, mene pa iz strašnega jetništva. Precejšnji del svojega premoženja sem že pustil, in kar imate seboj, vse naše drugo imetje, je šele sedaj zopet postalo naša last. Z besedami se ne moremo dovolj zahvaliti, in ker se življenje ne pusti plačati, moramo ostati večni dolžniki.”

Tako govori sedaj. Potem pa, ko voz obrnemo in počasi stopajočim volom, ki so v voz vzpreženi, sledimo, se mi pridruži, me odrine od drugih in reče tako, da ne more nikdo drug slišati:

“Gospod, šele sedaj sem videl, v kaki veliki nevarnosti je bila moja rodbina. Veliko, jako veliko ste zame storili. Najprvo ste mi prinesli dolgo željeno poročilo o mojem zginolem nečaku. Potem ste me oprostili iz rova in dali ukradeni denar nazaj. Svoto, ktere visokost niti ne poznate, ker ste stopili na stran, ko sem začel denar šteti, če ga kaj ne manjka. Potem ste rešili ostale tri osebe strašne smrti. In o imetju, ktere ga smo s tem dobili, moram tudi govoriti. Moja soproga ima vso ostalo gotovino seboj, da, velika neprevidnost in zraven tega nedopustljiva trgovska napaka. Toda Hamd el Amazat je rekel, da je moje povelje na ta način postopati. Vse to se imamo vam zahvaliti. Ali naj res ostanem vse svoje življenje vaš dolžnik in nosim to breme na sebi. Upam, da tega nečete. Upam tudi, da mi na katerikoli način dovolite, da kako k vaši sreči pripomorem. Ali imate rodbino?”

“Stariše, brate in sestre.”

“Ali so isti bogati?”

“Ne zelo revni. Jaz delam zanje in upam, da se bodo razmere sčasoma izboljšale.”

“Potem rabite seveda denar!”

“To je res. Toda tega si zaslužim s svojim poklicom. Popisujem, kaj sem doživel na svojih potovanjih in za to dobim honorarje, s kterimi svojce podpiram.”

“Potem vas moram nujno prositi, da mi dovolite tej podpori prispevati z majhnim delom.”

“Hvala lepa! Jako lepo in dobro menite; toda srečen sem v zavesti, da morem svojo dolžnost popolnoma sam izpolnjevati. Ne rešavam člo-

veška življenja proti honorarju. In kar je glavna stvar: vi mi niste nikake hvale dolžni. Imenujte srečo, slučaj ali pa Božjo voljo, da smo vas rešili; nisem jaz vodil vseh dogodkov. Videli smo vas v stiski; v naši moči je bilo, da vas iste oprostimo, in tako smo tudi naredili. Veselje in zadoščenje pa, katero nas navdaja vsled tega, da se nam je posrečilo, biti orodje višje volje, je nam več, kakor bogato darilo, če se more tukaj sploh o kakem darilu govoriti.”

“Toda, monsieur, jaz sem bogat, jako bogat, bolj bogat, kakor si mogoče mislite!”

“To me veseli, ker svojemu bližnjemu iz srea privoščim vse, kar ima. Če ste bogati, lahko mnogo dobrega storite. Nisem jaz vaš upnik, ampak Bog. Glavnice mu ne morete povrniti, plačajte mu pa obresti na ta način, da postanete manje blagrovanim dobrotnik, ki ima zanje vedno odprto sree in odprto roko.”

“Da, to bodem!” pravi globoko gannjen. “Toda vi ste vendar manj blagrovani, kakor jaz!”

“Različni blagri so in tudi več vrst bogastva je. Nimam ne zlata ne srebra, a vendar sem ravnotako bogat kakor vi in ne bi z vami menjal!”

“Gospod, to je ponosna beseda, ki me sili k molčanju, vsaj kar se tiče vaše osebe. Toda, če dam to, kar sem vam namenil, vašim tovarišem, mi tega veselja vendar ne bodete skazili. Ne, tega ne smete storiti!”

“No, kar se tega tiče, so ti ljudje popolnoma svoji gospodarji. Ničesar jim nimam zapovedovati; naredili ali opustili bodo, kakor se jim zljubi.”

“To me veseli. Toraj jim ne bodete odsvetovali, če se hočem izkazati hvaležnega?”

“Ne. Vem, da bi odklonitev hvaležnega srca isto žalilo in ga težko obtežilo. Ravnajte popolnoma po svoji volji! Prepričan sem, da bode vse prav storili; moji tovariši imajo lastnosti, med katerimi ona ponosa ni zadnja in najmanjša.”

“Potem vas lepo prosim, povejte mi, kako najlažje pri vsakem posameznemu svoj dolg povrnem. Anglež — —”

“Sploh v pošteb ne pride,” mu sežem v besedo. “Lord je in večkratni milijonar. Stisnite mu prijazno roko in bolj ga bode razveselilo, kakor najdragocenejšo darilo. Sicer pa ni vaš upnik. On sam je bil vendar rešen!”

“Ali mogoče Oško?”

“Njegova hči je omožena z jako bogatim veletržcem v Carigradu. Tja se vrne in ničesar mu ne bode primanjkovalo. Tudi vem, da ga je, predno je zapustil Drinopolj, njegov zet za to ježo bogato preskrbel. Toraj vidite, da denarja ne potrebuje. Črnogorec je; denarno darilo bi ga mogoče še užalilo,”

“Kako je s Halefom?”

“Ta je reven. Njegova mlada žena je vnukinja arabskega šejka, ki pa ni nikdar bil bogat.”

“Toraj mislite, da bi ga z nekoliko denarjem razveselil?”

“Da. Če mu ga ne ponudite naravnost, ampak v znamenje spoštovanja ‘najkrasnejše vseh ženâ in hčerâ’, Omogočili mu bode, da se bode s ponosom vrnil v svojo domovino in se vas spominjal.”

“In Omar?”

“Je še revnejši. Bil je, kakor njegov oče, vodnik skozi solnato odedo Šot Džerida, jako nevaren posel, kakor sem sam izvedel in tudi izkusil. Njegov oče je bil, ko nas je peljal čez salino, od Hamd el Amazata ustreljen, in Omar je zapustil, popolnoma brez sredstev, svojo domovino, da bi dobil morilec in krvavi čin maščeval. Pomisliti morate, da je potoval od južnega Tunisa, skozi Saharo, Egipt in tako naprej do Carigrada in potem z nami do sem, brez denarja, mojsterski čin brez primere. Ko izvrši svoje maščevanje in ko se mora od nas ločiti, je popolnoma sam v tujini in ne ve, kakor bi prišel v svojo domovino. Toliko mu pač morem dati, kolikor je potrebno, da si uteši lakoto, toda — — hm!”

Nalašč opisujem Omarjev položaj še slabši, kakor je v resnici. Bogati Francoz že sme nekoliko globlje seči v žep za revnega Arabca. Takoj mi odgovori:

“Z največjim veseljem mu hočem njegovo stanje izboljšati. Toraj ne smem Oškotu ničesar ponuditi?”

“Denarja ne. Malo darilce pa bi sprejel.”

“Lepo! Potemtakem ne mislite, da je žalitev, če se komu ponudi ne preveč dragoceno darilo v spomin?”

“Gotovo ne.”

“No, potem upam, da se ne bode ježili, če vas lepo prosim, da se me s pomočjo tega pečata tuptam spomnite. Nosil sem ga samo kot obesek in še nisem pustil vrezati svojega imena; na ta način ga toraj lahko popolnoma uporabite. Žut mi je umevno tudi uro odvzel in samo z vašo pomočjo sem zopet prišel do nje. Če ločim reven obesek od verižice, ne more nikakor biti darilo, ki bi vas vsled visokosti moglo žaliti.”

Pri teh besedah odstrani kupee majhen pečat od verižice in mi ga da. Imenoval ga je revno darilo. No, tako revno vendar ni. Obesek ima podobo majhne piramide na osem oglov, in je iz jako lepega, mesenobarvnega topasa, fino vdelanega v zlato. Gori na koncu nosi kroglico iz safirja, še vedno darilo, vredno par sto kron. Seveda ga ne morem odkloniti, in iz srea se vesel, ko mu naznanim, da ga hočem sprejeti.

Sedaj se zopet drugim pridruživa. Lord se z damama prav živahno razgovarja. Veseli ga, ker razumeti francoski, in da more zopet enkrat jezik pošteno razgibati, kar mu dosedaj vsled neznanja turškega in arnavtskega jezika ni bilo mogoče.

Popisuje jim neizrečeno slabo pot od tukaj do Rugove in zagotavlja pristavi, da so tam pota v Škoplje od kraja do kraja slabejša. Omenja razne potežkoče in neudobnosti, ktere bi imeli, če bi se vozili z počasnim vozom. K sklepu jih naprosi, naj se raje vrneti v Skadar in da naj potujejo z njim v Bar, kjer ga francoski parnik gotovo še čaka. Po morju bi jih potem veliko udobnejše in gotovejše pripeljal v Solun, od kjer bi se lahko peljali z železnico v Škoplje.

Ko vprašajo mene za svet, moram žal nepovoljno odgovoriti, kar mi pa Lindsay ne zameri. Ljubi lord ima časa in denarja dovolj, da bi spravil med Škipetarji najdeno rodbino do Soluna ali pa še naprej. V tem oziru je pravi Anglež, ki misli, da je ves svet njegov in povsodi rad kaže svojo nobleso.

Tako pridemo konečno do Nevjera-kana. Dami izstopite in podamo se v sobo. Tam je Halef že prevzel vlogo gospodarja in zapovednika, kar mi takoj prvi pogled dokaže, ko se ozrem. Za mizo sedi gostilničar s svojci. Več jih je, kakor sem jih preje videl. Nekaj umazanih fantov, najbrže hlapcev, je prišlo še zraven. Ob gorenji mizi sedita oba voznika. Vsem se vidi, da se morajo malemu pokoriti — — njegovi jetniki so.

Na kak način si je mogel pridobiti tak rešpekt, ga ne vprašam. Saj dobro poznam, kako se obnaša v takih okoliščinah. Z ponosnimi koraki stopica gor in dol, medtem ko sedi Oško pri voznikih. Ta ima pred seboj napete samokrese. V teh leži moč, katero izvršujeta.

Tesno ob zidu leži Hamd el Amazat na deski, še vedno tako trdno zvezan, kakor poprej. Izzivajoče, trmasto nas gleda.

Voznika se morata umakniti gospema. Vsi se vsedejo, kakor morejo dobiti prostora; samo jaz ostanem pri Halefu in ga tiho vprašam:

“Ali te je Hamd el Amazat spoznal?”

“Težko! Vsaj opazil nisem tega, ali se pa noče izdati.”

“Povedal mu nisi ničesar?”

“Nobene besede ne. Sploh nisem z njim govoril. Tembolj sem pa moral govoriti z gostilničarjem. Ni hotel ubogati, dokler mu nisem pomolil pištolo pred nos.”

“Zakaj?”

“No, saj sem moral vendar vso družbo vjeti!”

“Tega nisem zapovedal.”

“Tudi treba ni bilo. Vem, kaj je treba storiti, tudi, če mi kdo ne zapove. Če bi dopustil, da bi bili gostilničar in hlapci prosti, bi še nazadnje prišli na misel, da bi Hamd el Amazata z orožjem in silo oprostili.”

V tem oziru ima seveda prav.

“Ali si gostilničarju povedal, da je Žut mrtev?”

“Ne. Ker pa vidi Hamd el Amazata zvezanega, si že lahko misli, kako stvari stojijo.”

Te moičljivosti od hadžija nisem pričakoval. Drugače vendar porabi vsako priložnost, kadar se mu ponudi, da govori o svojih junaštvih.

Ker vsi name gledajo, zapovem Halefu, naj oprostí jetnika lasa in naj mu samo roke na hrbtu zveže. To se zgodi. Mesto, da bi mi bil radi tega olajšanja hvaležen, ali se vsaj mirno zadrževal, se zadere:

“Zakaj ste me zvezali? Zahtevam, da me takoj oprostite!”

“Le še nekoliko počakaj,” odgovorim. “In govori drugače, drugače te bodem s pomočjo biča naučil spoštljivosti! S tatovi, goljufi in morilci se ne ravna tako, kakor z poštenimi ljudmi.”

“Jaz nisem tat!”

“Ne? In vendar si privedel svojega gospodarja Zutu, ki mu je vse odvzel, kar je imel seboj!”

“Žuta ne poznam.”

“Ne laži! S tem pri nas ne prideš naprej. Sploh ne moreš utajiti, da nisi v Kara-Nirwan-kanu doma.”

“Samo enkrat sem bil tam, ko sem spremljal Galingréja.”

“In potem si se vrnil v Skader in si si izmislil gospodarjeva povelja, o katerih on nič ne ve! Sicer si pa še druge Žutove privržence privedel k Kara-Nirwan-kanu.”

“To ni res!”

“Ali imaš brata?”

“Ne.”

“In ktereга sin vodi ime Ali Manah ben Barud el Amazat?”

“Ne.”

“In ktereга sin vodi ime Ali Manah ben Barud el Amazt?”

“Tudi ne.”

“In vendar si temu Barudu pisal!”

“Dokaži!”

“Ali res ne poznaš listka, ktereга vsebina slovi: In pripeh beste la karaniwana chan ali sa panajir menelikde?”

Vidi se mu na obrazu, da se jako prestraši, in odgovori, ne več tako tmoglavo:

“Govoriš o stvarih, ki so mi popolnoma nepoznane. Nobene krivde se ne zavedam in dokazal bodem svojo nedolžnost. Radi tega zahtevam, da me oprostite!”

“Zakaj si pa bežal, ko si nas zagledal?”

“Zato, ker je tudi drugi.”

“A tako! Ali ga poznaš?”

“Seveda! Saj sem bil z Galingréjem pri njemu. Gostilničar iz Rugove je.”

“In kljub temu si mu pritrdil, ko se je izdal za nekoga drugega, da bi te ljudi zapeljal v razpoko?”

Molči.

“Napram meni si bil tako predrzen, da si me pozval, naj te vjamem. Ne bi se smel norčevati. Bolje znam jezdit, kakor si si mislil, a pozneje ti bodem dokazal, da si me že preje poznal kot jako dobrega jezdeca.”

“Ne poznam te.”

Vidi se mu, da pove s temi besedami rasnico. Mož je moral od onega groznega prigodka na Šot Džeridu toliko doživeti, da se na nič več ne spominja. Osebe, ktere se sreča pod takimi okolišninami, se navadno nikdar več ne pozabi.

“Ne poznaš samo mene, ampak tudi nekaj drugih izmed nas,” mu pravim. “Zadnje čase si moral izvršiti toliko hudodelstev, da se na posamezna ne moreš več spominjati. Najprvo ti pa hočem povedati, da nimaš nobenega brata več in tudi bratovega sina ne, ker Barud el Amazat in njegov sin sta mrtva.

Videti je, kakor bi hotel poskočiti. Jaz pa nadaljujem:

“Ali Manah je bil v Drinopolju ustreljen. Ali tega še ne veš?”

“Me nič ne briga.”

“In oglej si enkrat moža, ki sedi tam za mizo. Oško se imenuje in vrgel je tvojega brata Baruda iz hudičevih pečin, ker mu je uropal hčerko Senico. O tem činu tvojega brata ti najbrže tudi ne bode ničesar znanega?”

Krčevito stisne skupaj ustnice in nekaj časa molči. Njegov obraz je postal temnorudeč. Potem pa jezno nad menoj zakriči:

“Kaj mi pripoveduješ stvari, ki me nič ne brigajo, o ljudeh, katerih sploh ne poznam! Če hočeš govoriti, govori z menoj. Povej mi vzroke, zakaj ravname z menoj tako, kakor z kakim tatom in morilecem!”

“Dobro; govorimo o tebi. Tako s teboj ravnamo, kakor zaslužiš. Morilec si.”

“Molči!”

“O tem, da bi naj bil Galingré umorjen v Rugoviškem rovu, ne bodem govoril; tudi o tem ne, da ste hoteli njegovo rodbino umoriti. Govoriti nočem o umorih, ktere si res izvršil.”

“Mislim, da si neumen, ker kvasiš take oslarije!”

“Pazi se! Če izgovoriš še kako tako žalitev, dobiš bič! Ali si od svojega gospodarja, monsieur Galingréja izvedel, da ima brata, ki je bil v Algiru, v Blidah, umorjen?”

“Da, to mi je pripovedoval.”

“In da je sin umorjenega na čuden način izginil?”

“Tudi to mi je povedal.”

“Ali si mogoče tega brata ali njegovega sina poznal?”

Pri tem vprašanju prebledi. To se jako dobro vidi, ker ne nosi več brade, katero je imel v Sahari.

“Kako naj bi ktereга poznal,” odgovori, “ker nisem bil nikdar v Blidah! Ne poznam ne Algira, in ne tamošnjih dežel ali puščave. Armenec sem in sem prišel iz svoje domovine v Carigrad in od tam semkaj.”

“Armenec si? Čudno! Ravno Armenec je bil, ki je Galingréja umoril!”

“To me nič ne briga! Na stotisoče Armencev je.”

“Da, to je res; toda mnogo jih je, ki svoj rod zatajijo. Jaz n. p. sem poznal enega, ki se je izdajal za podložnega rodu Uelađ Hamalekov.”

Spodnjo ustnico si grize. Iž njegovih oči se posveti name pogled, kakor bi me hotel z istim predreti. Mogoče je prišel do spoznanja, da mi je njegova preteklost bolj znana, kakor si je mislil. Vidi se, da premišlja, kje bi me že srečal, a se menda ne more spomniti, ker jezno zakliče:

“Govori vendar o stvareh in osebah, ktere poznam. Rod Uelađ Hamalekov mi je neznan. Tudi ne morem imeti brata, ki bi se pisal Barud el Amazat, ker moje ime je Hamd en Nazr.”

“Ne Hamd el Amazat?”

“Ne.”

“Tako! Toraj Hamd el Nazr se pišeš. Sedaj se spominjam človeka, ki se je imenoval Abu en Nazr. Ali tega moža nisi poznal?”

Široko odpre usta in me z velikimi očmi prestrašeno pogleda.

“No, odgovori!”

A ne odgovori. Belina njegovega očesa se porudeči in žile na čelu mu debele natečejo. Požira in požira, a ne more spraviti besede iz grla. Jaz nadaljujem:

“Ta Abu en Nazr je vodil radi tega ime ‘očeta zmage’, ker je enkrat za vekila oaze Kbili nekaj storil, kar je zahtevalo mnogo poguma. Domisli se!”

“Poteze njegovega obraza skoraj okamenijo. Nekaj besed momlja, katerih pa nikdo ne more razumeti.

“Ta Abu en Nazr je bil Galingréjev morilec. Umoril je v puščavi tudi njegovega sina. Nadalje je umoril vodnika Sadeka na Šot Džeridu. Našel sem mrtvo truplo mladega Galingré in — —”

Sedaj me prekine. Na ves glas zakriči, se zažene, in kljub temu, da ima roke zvezane, se postavi na noge.

“Uskut, el kelb, el džirban — molči, garjevi pes!” zarjove nad menoj in sicer v arabskem narečju one pokrajine, v kateri sem se takrat z njim sestai. “Sedaj vem, kdo si! Sedaj sem te spoznal! Oni smrdeči Nemec si, ki me je zasledoval do Kbili! Tvoji tovariši in dedi naj bodo prokleti in tvojih otrok in vnukov naj se primejo vse bolesi telesa in duše. Vsaka ura ti mora prinesiti novo nesrečo in — —”

“In ta trenutek tebi bič!” ga prekine Halef, ki hitro skoči k njemu in ga začne na vso moč pretepati. “Ali ne poznaš tudi mene, ti sin psice in vnuk gnjile hijene? Jaz sem oni mali hadži Halef Omar, ki je bil pri temu efendiju, ko se je s teboj sestal!”

Hamd el Aamazat se ne gane. Udarec prevzema, ne da bi se količkaj premaknil. Gleda malega in udarec, katere dobiva, menda niti ne čuti.

“Ali ne poznaš tudi mene?” vpraša Omar, ki počasi pristopi in Halefa na stran porine. “Jaz sem Omar, Sadekov sin, katerega si umoril na jezeru Džerid, da je sedaj pokopan pod tekočo soljo in nikdo ne more obiskati njegovega groba, da bi za njega molil k Alahu in preroku. Sledil sem ti iz Kbili. Alah ni hotel, da bi te našel. Hotel ti je dati čas za kes in pokoro. Ti si pa začel še slabše delati in tako te mi je dal končno v roke. Pripravi se! Ura maščevanja je tu! Ne bodeš mi zopet ušel. Pod tvojimi nogami se že odpira pekel, da sprejme tvojo dušo, ki je na veke prokleta!”

Kak razloček je med tema obema! Omar stoji mirno, ponosno in visoko vzravnán. Njegov obraz ne kaže niti sledu strasti, sovražtva ali pa maščevanja. Samo mrzla, temna odločnost je po njem razlita. Hamd el Amazat se trese, toda ne vsled strahu, ampak jeze. Obraz se mu skremži. Prsa se mu dvigajo in težko sope.

“Ja mlajiki, ja šijatin,” siče, “lajš ana jazir — o angelji, o hudiči, zakaj sem vjet! Če bi imel roke proste, bi vas zadavil, vas vse — vse!”

“Naj se zgodi po tvoji volji,” odgovori Omar. “Svojo sodbo si sam izrekel. Zadaavljen bodeš brez prizanašanja in brez milosti. Efendi, ali imaš še kaj z njim govoriti?”

Vprašanje velja meni.

“Ne,” odgovorim. “Tajil je. Z njim sem gotov.”

“Potem zahtevam, da ga meni izročiš!”

“Še drugi so tukaj, ki ga zahtevajo.”

“Toda jaz imam največjo pravico do njega. Kdo se javi, da bi mi ga iztrgal?”

Pogleda naokrog. Nikdo ne odgovori. Kaj hočem storiti? Vem, da ne bi ne prošnja ne grožnja nič pomagala. Vendar vprašam:

“Ali ga hočeš strahopetno umoriti? Ali hočeš — —”

“Ne, ne!” mi seže v besedo. “Oško brata tega človeka ni umoril, ampak se je z njim pošteno in ponosno bojeval. To bodem tudi jaz storil. Nisem rabelj. Odvežite ga! Svoje orožje bodem odložil. Zadaviti me hoče; dobro, le naj pride! Če se mu posreči, da me umori, naj bode prost in lahko gre, kamor hoče.”

Toraj dvoboj! Grozen sicer, a vendar — dvoboj. Moji nazori o dvoboju tukaj ne pridejo v poštev. Če si strežeta dva omikana človeka radi kake nepremišljeno izgovorjene besede po življenju, vendar ne morem zahtevati od neomikanega Arabca, da ne bi zahteval zadoščenje za umor svojega očeta. Nič ne rečem in stopim nazaj.

“Da odvezemite mi vezi!” kriči Hamd el Amazat. “Lopova bodem zadavil, da njegova duša ne bode mogla iz telesa v pekel!”

Omar odloži svoje orožje in se postavi v sredo sobe. Vsi za mizami sedeči vstanejo in gredo v kot. Galingréjeve dame se tako skrijejo, da ne morejo ničesar videti. Jaz se postavim zraven vrat, da bi zadržal Hamd el Amazata, če bi se hotel s pobegom odtegniti boju. Toda na to menda niti ne misli. Komaj čaka, da bi bil prost in da bi se lahko vrgel na svojega nasprotnika.

Halef mu razveže roke in sedaj si stojita oba nasproti, mereč se z očmi.

Nikdo nič ne govori. Hamd el Amazat je večji in bolj mišičast, kakor Omar. Ta je pa veliko bolj gibčen in popolnoma miren. Radi tega upam, da bode izišel iz boja kakor znagovalec. Ran ni mogoče dobiti, ker se bode samo z rokami bojevala.

“Toraj pridi!” kriči Hamd el Amazat, ter grozeče iztegne sedaj proste pesti. Mislil sem, da se bode na Omarja vrgel.

Njegov mir mu menda vendar imponuje. Sicer je pa res presenetljivo, da ne kaže Sadekov sin niti najmanjšega sledu razburjenja. Drži se kakor mož, ki gotovo ve, da bode zmagal.

“Pridi ti semkaj, če imaš pogum!” odgovori. “Najprvo pa poglej vun! Solnce vidiš sijati nad gozdom. Poglej ga dobro, ker nikdar več ga ne bodeš videl, ampak pogreznil se bodeš v temno noč. Tukaj imaš moj vrat, da me zadaviš. Ne bodem ti branil, če položiš roke okolu njega.”

To je čudno. Kaj vendar namerava? Za dva koraka pristopi k nasprotniku, dvigne brado, da je za njegov vrat lažje zgrabiti, in prekriža roke na hrbtu. Hamd el Amazat to priložnost seveda porabi. Hitro skoči in prime ga z obema rokam za vrat.

Komaj se pa to zgodi, vrže Omar roke naprej in mu jih položi na glavo, tako, da ležijo štirje prste vsake roke na ušesih, oba palca pa zraven oči.

“Pes, sedaj te imam!” škriplje Hamd el Amazat s satanskim veseljem. “S teboj je pri kraju!”

Tako stisne Omarjev vrat, da postane ta v obraz modrorudeč. Jaz pa vidim, kaj je Arabec nameraval. Noče odgovoriti. Majhen gib njegovih paleev, krepak pritisk, in Hamd el Amazat zarujove kakor ranjen panter in odstrani roke od sovražnikovega vratu, ker ta mu je — — oba očesa iztaknil.

Ranjeni se prime za oči in preneha s svojim tuljenjem. Izgubljen je, ker Omar bi ga sedaj lahko zadavil. Prizor, ki mora slediti, bi bil pregrozen; obrnem se in grem skozi vrata na prosto. Oslepenje in zadavljenje sovražnika se mi zdi v istini hudičevsko; toda, ali je mogoče imeti usmiljenje s človekom, kakor je Hamd el Amazat, ki je hujše delal kakor hudič? Ali ni nekje neka visoko civilizovana dežela, kjer zavzema med športi rokoborba prvo mesto in pri katerih borilca največ na to gledata, da bi drug drugemu iztaknila oči. In k tem rokoborbam prihajajo lordi, gentlemeni in fine dame, ki morajo veliko plačati, da napasejo svoje oči. Zraven tega stavijo za stotisoče, kako se bode boj končal.

Notri v sobi je postalo tiho. Rjovenje je ponehalo. Ali je Hamd el Amazat sedaj mrtev? Vrata se odpro in Omar stopi pred mene.

“Ali je vse končano?” vprašam vzgrožen.

Nož in samokresi mu zopet tičijo za pasom. Boj je toraj končan.

“Da,” odgovori. “Maščeval sem se in duša mojega očeta bode zadovoljno gledala name. Zopet si smem striči brado in iti molit v mošejo, ker zaobljuba, katero sem storil na Šot Džeridu, je izpolnjena.”

“Potem odstranite mrliča! Ne maram ga videti.”

“Mrliča ni treba odstraniti. Lahko gre, kamor se mu poljubi.”

“Kako? Ali ni mrtev? Ali še živi?”

“Da, sidi. Mislil sem na tebe in tudi, da usmrtitev še tako velikega lopova ne bi odobral. Hamd el Amazata sem samo oslepel. Ko je potem stal pred menoj brez moči, ga nisem mogel usmrtiti. Naj živi in se spominja svojih pregreh. Izgubil je vid in ne bode več mogel človeštvu škodovati. Mogoče se še spokori, časa za to ima dovolj. Ali sem prav ravnal?”

Kaj naj bi odgovoril? Spomnil sem se, da so krščanski pravniki zahtevali, naj se hudodelce raje oslepi, in jih s tem stori za človečanstvo neškodljive, kakor jih pa obesiti ali obglaviti, sploh usmrtiti. Tiho pokimam in se vrnem v sobo.

Med vratmi me sreča gostilničar, ki pelje s hlapčevo pomočjo Hamd el Amazata iz hiše, da bi mu pri vodnjaku ohladil rane.

“Končano je, gospod!” mi zakliče Halef, “in zadovoljeni smo, da se desetkratnega morilca ne usmrti. Življenje bode za njega hujše, kakor smrt. Kaj se pa naj zgodi z prebivalci Nevjera-kana? Bili so z Žutom v zvezi.”

“Naj gredo, kamor hočejo! Nič me ne brigajo. Več, kakor dovolj se je zgodilo. Gnusi se mi ta dežela. Hitimo, da jo kmalu zapustimo! Nočem je več videti.”

“Prav imaš, gospod. Tudi mene ne veseli, da bi še dalj časa tukaj ostal. Naši konji stojijo zunaj. Odjezdimo!”

Tako hitro to seveda ne gre. Galingré ne jezdi z nami naprej; ravno-tako tudi ne Ranko, ki hoče spremljati voz do Rugove. Še mnogo se imamo razgovarjati. Potem pa tudi noče biti nikdo prvi, da bi govoril besede slovesa.

Zopet grem iz hiše k vodnjaku. Nečloveško bi bilo, če bi prepustil Hamd el Amazata nevesčim gostilničarjevim rokam. Toda komaj me spozna ranjeni po glasu, me začne preklinjati, da se takoj obrnem.

Ko stopim v sobo nazaj, se poslovimo od Galingréjevih in od Rankota. Temu zadnjemu damo tovrnega konja seboj. Ne rabimo ga. Ko se začne voz naprej pomikati, gledamo tako dolgo za njim, dokler ne izgine na iztoku. Potem zajezdimo naše konje. Niti gostilničarja niti koga njegovih ljudij ni videti. Veseli so, da odhajamo. Sicer pa tudi od njih ne zahtevamo, da bi se od nas poslovili, ker slovo prav gotovo ne bi bilo nič kaj pri-srčno.

Tiho zapustimo prostor, kjer se je odigral zadnji dogodek našega dol-gega potovanja. Čez četrte ure se skalovita planjava konča in zopet nas sprejme gozd s svojimi zelenimi rokami. Halef, Omar in Oško delajo prav zadovoljne obraze. Hadži me večkrat od strani pogleda, kakor bi mi imel kaj prijetnega povedati. Oško ima svojo, s srebrnimi nitmi okrašeno suknjo spredaj odprto, kar drugače ni njegova navada. Kmalu opazim zakaj. Pokazati hoče široko, zlato verižico, ki visi na njegovem telovniku. Galingré mu je podaril uro.

Ko vidi, da pogledam verižico, mi naznani z veseljem, kako ga je Ga-lingré obdaroval. To tudi malemu usta odpre.

“Da sidi,” pravi, “Francoz mora biti jako bogat, ker nas je obdaril s papirji, na katerih so naslikani grbi in številke.”

Seveda meni bankovce.

“Kakšni papirji so to?” vprašam. “Gotovo računi, ktere morate pla-čati iz svojega žepa?”

“Kaj pa misliš o njem! Njegovih dolgov vendar ne bomo mi pla-čevali! Tak mož, kakor je on, sploh ni nobenemu ničesar dolžan. Ne, kar smo dobili, so denarni listki, kakoršnje imajo v večernih deželah mesto zlata in srebra. Dobil sem več takih listkov, ktere mi je dal za Hano, najlepšo in najprijaznejšo vse žena in hčera.”

“Ali jih hočeš vzeti seboj?”

“Seveda!”

“Halef, to od tebe ne bi bilo pametno. V deželi Šamarjev in Hade-dinov jih ne moreš premenjati v zlato ali srebro. To moraš tukaj v Skadru storiti.”

“Ali me ne bodo prevarili? Ne vem, koliko so ti listki vredni.”

“To ti zamorem takoj povedati; tudi bodem šel s teboj k menjaleu denarja. Pokaži mi jih!”

Muzajoč se potegne mošnjiček iz žepa, ga odpre in mi da ‘denarne listke’. Angleški bankovei so. Galingré ga je res jako bogato obdaril.

“No?” vpraša Halef. “Ali je sto pijastrov?”

“Več, veliko več, moj dragi! Svote ne moreš uganiti. Bankovei vrednujejo več, kakor dvanajsttisoč pijastrov. Dobil bi zanje tritisoč frankov, če bi hotel francoski denar. Svetujem ti pa, da vzameš Marija Terezije tlarje, če jih moreš dobiti, ker ti veljajo tam, kjer duhti Hana, najkрасnejši vseh rož.”

Nemo me pogleda in zmaje z glavo. Visokost darila si ne more niti predstavljati. Tudi Omar hitro potegne svoj mošnjiček. Več je dobil, kakor Halef. Kot Francoz je dal Galingré sicer angleški denar, a pronajdem, da je računal po francoski vrednosti. Omar je dobil pettisoč frankov, za ta dva človeka velikanska svota! To so bila kneževska darila! Toda Galingré je vedel, da smo rešili življenje njemu in njegovi rodbini. Sicer pa za moža, ki ima tako premoženje, osem tisoč frankov tudi ni toliko.

Umevno je, da sta Halef in Omar vsled tega bogatega darila jako oveseljena.

“Kako bogastvo!” zakliče hadži. “Hana, ljubica moje duše je od sedaj najbogatejša med vsemi ženami in vnukinjami Ateibov in Hadedinov. Vprašati more, koliko stanejo črede vseh šamarskih rodov in oblači se lahko v svilo iz Hindustana in svoje lepe lase lahko okraši z biseri in dragimi kamni. Njeno telo bode plavalo v dišavah in njene nožice bodo tičale v najlepših čevljičkih. Jaz pa bodem kadil najboljši latakia iz lepe pipe z cevjo iz rožnega lesa in ktere ustnik mora biti iz najboljšega jantarja in tako velik, da ga sploh v usta ne bodem mogel dati!”

Velika domišljija o velikosti njegovega premoženja bi ga lahko privela do zapravljivosti. Povem mu, da ni tako premožen, kakor si misli.

Omarjeve veselje je tišje. Srečno se smehlja predse in reče:

“Galingré mi je dal to, kar sem si že dolgo želel: domovino si zamorem pridobiti. S Halefom bodem šel k Hadedinom in si bodem kupil veljbloda, nekaj govede in čredo ovac. Gotovo najdem potem tudi kako ljubo hčer rodu, ki bi hotela postati moja žena. Hamdulilah! Alahu bodi hvala! Sedaj vem, da zamorem živeti.”

Lord je, dasiravno ne vse, a vsaj glavne stvari razumel. Nevoljno zagodrnja:

“Neumnost! Galingré! Trgovec! Jaz sem lord iz Stare Anglije in zamorem dajati darila. A ni treba, da bi bilo takoj! Kaj pravite k temu, da hočeta oba k Hadedinom? Kako pridejo tja? Po kateri poti? Ali ne bi bilo najboljše, če bi se peljala z ladijo v Jafo in jezdila od tam skozi Palestino v Bosro in Džebel Hauran? Prišla bi potem na pot, ktereга ste rabili vi, ko ste prišli iz dežele Hadedinov.”

“To bi bilo seveda najboljše. Kje pa dobijo ladijo za v Jafo? In pomislite na denar, ktereга bi morali plačati!”

“Pshaw! Ali ni moj Francoz v luki? On jih popelje. Vse plačam! Tudi konje lahko vzamejo na krov. Midva greva do Jeruzalema.”

“Midva? Kterega pa menite?”

“Vas in sebe seveda!”

“Oho! Jaz moram domov.”

“Neumnost! Dovolj sem se že jezil, ker smo morali pri naši ježi iz Damaska proti morju Jeruzalem izpustiti. To lahko sedaj popravimo. Nekaj tednov gor ali dol. Udarite! Kakor rečeno, jaz vse plačam.”

Roko mi ponudi.

“Še preje si moram premisliti, sir,” odgovorim.

“Potem si premislite hitro, ker drugače odplujem v Jafo, predno pridete do prave misli. Well!”

Tak je bil. Njegova misel mi jako ugaja in na tihem sklenem, da grem z njim.

Medtem smo prišli v Gori, čez slabi dve uri v Skalo in potem jezdimo iz višine proti Skadru, končni točki našega potovanja po škipetarski deželi.

Lindsay je naznanil svoj načrt Halefu in Omarju, ki ga z veseljem sprejmeta in me potem začneta tako naganjati, naj grem tudi jaz z njimi, da konečno privolim, odkritosrečno povedano, prav rad. Tako se mi je godilo kakor vedno: dalj časa, kakor sem skraja mislil, je trajalo moje potovanje.

V gostilni Anastazija Popanico se vstavimo, kjer dobimo dve sobi za tujce na razpolago.

Lord je takoj poslal sela v Bar, da bi naznanil kapitanu svoj novi potni načrt. Jaz pa grem najprvo k brivcu in se preskrbim z novo obleko in svežim perilom. Da se moramo vsi okopati, je razumljivo.

Igrali smo velike gospode in se vozili po skaderskem jezeru. Ko pridemo domov, nas čaka policijski uradnik s tremi, rudeče oblečenimi kavazi: gostilničar nas je javil. Ko vidi mož moje potne listine, se spoštljivo pokloni in odide, nagraden od lorda z lepo napitnino.

Skadar izgleda, dasiravno leži ob jadranskem morju, popolnoma orientalsko. Leži deloma v rodovitni ravnini, deloma na gričih, ki obkrožajo to ravnino. Na najvišjem stoji napol razpadel grad. Mesto sestoji pravzaprav iz več vasi, ki so skupaj zvezane. Hiše so skoraj vse lesene.

Oško ostane tukaj en dan; potem se od nas posloví, da bi jezdil v Alilo in od tam skozi Plavnico v Reko, kjer je preje bival. Po vodi bi svoj cilj sicer še preje dosegel, a reče, da lisca, na ktere ga je zelo ponosen, ne sme zaupati varajočim valovom.

Ločitev je zelo težka. Obljubi nam, da bode pozdravil svoje sorodnike od nas, kakor hitro pride v Drinopolje in Carigrad. Nekaj časa ga spremljamo, ko se odpravi.

Od lorda poslani sel se vrne šele drugi dan, ker jezditi je treba enajst ur, da se pride iz enega mesta v drugega. Naznani, da je kapitan v Baru pripravljen vsaki čas odriniti. Ker nas v Skadru ničesar ne mika, se drugo jutro prav zgodaj odpravimo,

Veseli smo, da posedujemo dobre konje, ker je pot neizrečeno slaba. Pitno vodo za naše konje in za nas dobimo samo na enem prostoru, do kterege pridemo okolu poldne. Voda je na visokem gorskem grebenu, ki se vleče med obema mestoma do morja.

Druga gorska stran je tako strma, da moramo razjezditi in voditi konje za uzdo. Tupatam se nam zabliska morje iz globočine. Šele eno uro pred mesto postane teren za ježo ugoden.

V mesto Bar, ki leži z trdnjavo na nizkem gorskem obronku, ne gremo, ker hočemo takoj v Rivo, kjer so samo štiri hiše na obrežju, kontumačno poslopje, hiša avstrijskega Lloyda, carinski urad in gostilna. V zadnjo zavijemo. Pet ura popoldne je, ko dospemo tja.

Naslednjo noč ostanemo v gostilni; drugo jutro se vkrcamo z konji na parnik, in obrežje škipetarske dežele kmalu izgine našim očem.

Kako smo prišli v Jafu in Jeruzalem, bodem mogoče kdaj pozneje popisal. Za sedaj naj samo omenim, da je lord hadžija in Omarja bogato obdaril in da sem prosil svojega 'prijatelja in zaščitnika', naj mi kedaj piše. Pismo naj bi poslal v Mosul, od kjer ga bodem že dobil. V to svrhu vzame seboj papir in jaz napišem na kovertu svoj naslov v turškem in francoskem jeziku.

Dva meseca po mojem prihodu v domovino sem pismo tudi dobil. Halef je mislil, da mora biti vsebina turška, ker je bil naslov turški. Njegova turščina je bila čudovito zmešana z arabščino, in njegova, pač orožja, a ne peresa vajena roka je naredila mnogo napak; pismo mi je napravilo veliko veselje. Tukaj njega vsebina:

“Sevgili sidim!”

“En ni” mi es salam Alahdan! Geltik ben ve Omar ben Sadek. Surur ve baht her tarafda. El masari! Ez cerh! Iftihar, eš šaraf, ee zevk! Kara ben Nemzi emir el baraki, el muhab’ bi, lilistickar, es salah! Hana el mu sajira, bint Amša bint Malek el Ateib salim kvajiza, hejrana. Kara ben hadži Halef ogul evladim bir kareman; arb’ in tamrin fard mara jutar; je Alah. ja sama!!! Omar ben Sadek Sahama bint hadži Šukar eš Šamain ben Mudal Hakuram ibn Saduk Vezileg eš Šamar avret almar; bir maldar, ve gizel kie. Alah sana pek eji hava bakšišlar ve gizel havanin kejfijeti. Ri el husan pek kemterin ve terbijeli salam verir. Omar ben Sadek wahid es sivan el kvajis ile bir hamat el muzajira. Daha jakinda avret al! Alah seni arka olzun! Dajma hošmud ol, tazirleme! Seni sevilim! Mehiri feramuš et! Ehaten ve lek benim jok! Daima hinerli ol kahabat ve ginah savu! Gel bahrin! Daima uslu, edebli, mirivetli, ve seršoşluk sakin!

Dic dolu itibar, tekrim, tewaen ve ibadet iceli sadik ahhabin,
himajedđin ve ajal pederi

hadži Halef Omar ben hadži Abul Abas ibn hadži Davud al Gosara.”

To jako zanimivo pismo slovi, predstavljeno v slovenščino, dobesečno:

“Moj ljubi sidi!

“Milost in božji pozdrav! Dospela sva domov, jaz in Omar! Veselje in sreča vsepovsodi! Denar! Oklep! Slava, čast, blaženstvo! Kara ben Nemzi Hemirju blagoslov, ljubezen, spomin, molitev! Hana najljubezniji-

vejša med ljubeznjivimi, hčer Amša, hčer Maleka, Ateiba, je zdrava, lepa in dobra. Kara ben hadži Halef, moj sin, je junak. Štirideset posušenih dateljev pogoltne v eni sapi; o Bog, o nebesa! Omar Sadek bode poročil Sahamo, hčer hadžija Šukar eš Šamain ben Mudal Hakuram ibn Saduk Vesileg eš Šamar, bogato in pridno dekle. Alah naj ti podari lepo vreme! Ri, žrebec, te uljudno in udano pozdravlja. Omar ben Sadek ima dober šotor in ljubeznjivo taščo. Oženi se tudi ti kmalu! Alah naj te varuje! Bodi vedno zadovoljen in ne godrnjaj! Jaz te ljubim! Jaz nimam ne pečata ne pečatnega voska! Ostani vedno dober in boj se greha in hudodelstva! Pridi spomladi! Bodi vedno zmeren, ponižen, prijazen in ne pijančuj!

Z vsem spoštovanjem, vdanostjo, spoštljivostjo in ponižnostjo tvoji poštenu in zvesti prijatelju, zaščitniku in družinski oču
hadži Halef Omar ben hadži Abul Abas ibn hadži Davud al Gosara.”

D O D A T E K.

Z zadnjo vrsto prejšnjega poglavja je bilo naše ježe konec in potemtakem bi moral tudi jaz zaključiti. Vendar moram še nekaj dodati, kar pa storim z največjim veseljem.

Pravim, da z največjim veseljem, ker na stotine pisem iz vseh strani domovine in tudi inozemstva mi dokazuje, kako tesna duševna zveza je nastala med menoj in mojimi bralci. Kar so pisali časniki o dosedanjih zvezkih je razveseljivo in častno; veliko, veliko bolj so me pa ganila pisma, doposlana mi od mladih in starih, imenitnih in preprostih, visokih in nizkih. To mi dokazuje, da nisem samo jaz postal prijatelj svojih bralcev, ampak tudi moji tovariši, o katerih sem pripovedoval.

Posebno za mojega dobrega, zvestega Halef Omarja vlada veliko zanimanje in posebno o njem so me mnogi povpraševali. Iz krogov, ki so blizu prestola, in iz malih delavskih hišic, iz bogatih hiš in bornih koč, iz elegantne sobe svetovne dame in iz tihe samostanske celice, iz šolske klopi dijaka ali veselega dekliškega zavoda sem dobil vprašanje, ki se ponajveč tičejo dobrega hadžija. Smelo lahko trdim, da si je maliček pridobil srea vseh, ne mogoče samo mojega.

Kaj hočejo vse o njem izvedeti! Pisal bi lahko pisma na pisma in vendar jih ne bi zmoget, ker vsak dan prihajajo nova. Več, še več naj bi o njem pripovedal. Povedati bi moral, če, kdaj in kako sem se zopet z njim snidel in kaj sem z njim doživel. Ne morem drugače, te prošnje moram, v kolikor mi je mogoče, že sedaj skušati izpolniti, pri tem pa omenim da bode v enemu poznejših zvezkov o hadžiju mnogo govora. Kar ne pri naša ta zvezek, naj povem tukaj, namreč moje poslednje snidenje z zvestim slugom in spremljevalcem, ki je bil zraven tega moj najboljši prijatelj.

Pri tem bodem izpolnil tudi želje onih, ki se zanimajo za ono bitje, ki mi je bilo tako ljubo, dasiravno ni bilo človek, ampak samo žival. Rija

menim, izbornega vranca, po katerem moji številni bralci tudi jako povprašujejo. Naj sledi toraj moj zadnji doživljaj z hadži Halef Omarjem in moja zadnja ježa na Riju. —

Zopet sem bil enkrat v Damasku in nameraval sem iti skozi Alepo, Diarbekr, Erzerum in rusko mejo, da bi prišel v Tiflis. Nek moj prijatelj, znan profesor in jezikoslovec me je k temu napotil. Kakor se samo ob sebi razume, v Damasku nisem stanoval v kaki gostilni, ampak sem se vstavil na "ravni cesti" pri Jakobu Afara, *) ki me je sprejel z največjim veseljem.

Takrat nisem imel časa, da bi okolico Damaska natančneje spoznal, in radi tega sem hotel to sedaj popraviti. Vsak dan sem delal izlete in kmalu sem skoraj vse obhodil, razun na severu mesta ležeče Džebel Kasium. Ta gora je radi tega znamenita, ker pripovedujejo pravljice jutranjih dežela, da je na tej ubil Kajn svojega brata Abela.

Jezdil sem popolnoma sam, da bi v miru vžival pogled na krasno mesto. Bilo je še jako zgodaj in radi tega sem upal, da bodem nemoten. Ko sem pa prišel na goro, sem videl, da nisem edini obiskovalec. Zagledal sem mladega hamarja (priganjača), ki je ležal v travi zraven osla, in ko sem zavil okolu olivnega grmičevja, sem videl tudi moža, katerega je osel gori prinesel. Obrača mi hrbet, a po obleki sodeč mora biti Evropejec, ker domačin se ne bi tako oblačil.

Visok, sivo kariran cilindar čepi na dolgi, ozki glavi, ki je, kar se tiče las, še bolj gola, kakor puščava Sahara. Suhljat vrat gleda iz širokega ovratnika; potem pride sivo karirana suknja, sivokarirane hlače, in tudi gamaše so sivokarirane. Vidim ga, kakor rečeno, od zadaj, a vendar bi lahko prisegel, da ima tudi sivokariran telovnik, dolgo, ozko brado, široka usta in velik nos. To vem prav dobro, ker moža, ki je tako zamišljen, da ne sliši mojega prihoda, poznam.

Stopim s sedla, se splazim k njemu in mu položim obe roki na oči ter zakličem z ponarejenim glasom:

"Mr. David Lindsay, who is there — kdo je tu?"

Nekoliko se prestraši in imenuje nato neko angleško ime, kotovo kake njemu poznane osebe, ki je v Damasku. Potem zakličem s pravim glasom:

"Slabo ste uganili, sir! Bomo videli, če me še poznate."

Takoj odgovori:

"All devils! Če to ni ubožni Kara ben Nemzi, ki je podaril svojega žrebea, mesto da bi ga meni prodal, hočem takoj tudi jaz postati vranec!"

Odstrani roke in se obrne. Začudeno me pogleda; potem usta široko odpre in njegov nos se na nepopisljiv način zamaje.

"Res je, res, gotovo je res!" pravi. "On je, res je on, ta človek, ki ni vzel od mene niti vinarja, dasiravno se mu moram toliko zahvaliti! Pridite na moje sree, sir! Moram vas pritisniti na prsa!"

Dolge roke ovije krog mene kakor polip, me pritisne kakih pet- šestkrat na svojo sprednjo stran in položi potem — have care! — svoja strašno

*) Glej III. knjigo, šesto poglavje.

našpičena usta na moja, kar zamore pa le na ta način storiti, da preje svoj nos močno zavije. Potem me zopet porine od sebe in vpraša ves vesel:

Mož, človek, prijatelj, kako pa pridete ravno sem na goro? Ves iz sebe sem vsled veselja in začudenja. Toraj ste vendar moje pismo dobili?"

"Ktero pismo?"

"Onega, kterega sem vam poslal iz Trsta. Pozval sem vas, da pridete tja in se peljete z menoj v Kairo."

"Nikakega pisma nisem dobil. Ni me bilo doma."

"Toraj slučaj? Čisti slučaj? Kako dolgo se pa potepate tukaj?"

"Že enajst dni."

"Jaz pa štiri. Jutri grem zopet naprej. Kam pa hočete od tukaj potovati?"

"Na Kavkaz."

"Kavkaz? Zakaj?"

"V svrhu proučevanja jezikov."

"Neumnost! Saj čekate v vseh mogočih jezikih. Kaj imate od tega, če se s Čerkezi preganjate. Pojdite z menoj! Ničesar vas ne stane."

"Kam pa?"

"K Hadedinom."

"Kaj?" vprašam ves začuden. "Vi hočete k Hadedinom?"

"Da," pokima, in njegov nos pokima na svoj račun še trikrat. "Zakaj pa ne? Ali imate kaj proti temu?"

"Prav nič. Kako pa pridete na to misel? Ali hočete mogoče zopet izkopsati kakega krilatega bika?"

"Molčite! Ne smete me jeziti, sir; ta misel me je že davno pustila. Kakor veste, sem član Traveller-kluba, London, Near Street 47. Naznanil sem, da potujem osem tisoč milj daleč, popolnoma vseeno, kam. Mislil sem na prejšnja potovanja in odločil sem se, da obiščem znane kraje in da grem potem iz Bagdada v Indijo in Kitajsko. Ali hočete iti z menoj?"

"Hvala! Nimam toliko časa."

"Potem pa vsaj k Hadedinom. Hotel sem si vzeti nekaj vodnikov; že najel sem jih. Če greste pa z menoj, lahko tukaj ostanejo."

Misel, obiskati Hadedine in posebno še Halefa, mi jako ugaja; a odločil sem se že za drugo potovanje in radi tega ugovarjam. On me pa niti poslušati noče, maje z glavo in otepa z rokami, da hitro skočim par korakov nazaj da me ne bi udaril. Pri tem me tako psuje in opominja, da ga ko- nečne prosim:

"Varujte svoj glas, sir! Mogoče ga bodele še kedaj rabili."

"Pshaw! Tako dolgo bom govoril, dokler ne rečete, da greste z menoj."

"Če je temu res tako, moram biti usmiljen. Z vami jezdim. Povem vam pa, da me ne bodele imeli dalj, kakor en mesec pri sebi."

"Lepo, lepo, krasno, izborno, sir! Če pravite en mesec, sem popolnoma zadovoljen, ker vem, da pri vas lahko postane iz enega meseca leto."

Zopet me objame in zopet me hoče poljubiti, a jaz urno odmaknem glavo in tako odidem preteči nevarnosti. Nato ga vprašam, pri komu v Damasku stanuje.

“Pri angleškem konzulu, ki je moj daljni sorodnik,” odgovori. “In vi?”

“Pri Jakobu Afara seveda. Veliko veselja sem mu s tem napravil. Zakaj ga niste obiskali?”

“Kako pa veste, da nisem bil pri njemu?”

“Ker bi mi drugače kaj omenil.”

“Well. Mislim sem si, da bi me hotel takoj obdržati, znano vam pa je, da sem rad sam svoj gospod. Gost je vedno vezan človek. Ker sem vas pa našel, vas hočem spremeniti do njega. Rad bi tudi videl famozni glasovir, na katerega ste takrat igrali.”

Da se nahajava na prostoru, kjer se je baje izvršil prvi bratomor, naju sedaj več toliko ne zanima; kmalu jezdiva v mesto nazaj. To je bil zopet tak nepričakovan sestanek, kakoršnjih sem že veliko doživel! Posledica tega je bilo potovanje k ljubim Hadedinom, rodu Šamarov, mesto name-ranega potovanja proti severu. Dva dni pozneje sva že bila na potu popolnoma sama, ker vodniki bi nas samo ovirali. Kar se tiče predpriprav za to ježo, me niso stale niti vinarja. Lindsay je kupil tri dobre veljblode, enega za nosenje tovara, katerega vzameva seboj. Tudi z darili se je dobro preskrbel. Nisem ga pa mogel do tega pripraviti, da bi odložil svojo strahovito, sivokarirano obleko. Na vse moje tozadevne prošnje je vedno le odgovoril:

“Pustite me z vašimi tujimi oblekami! Enkrat sem tičal v kurdski narodni noši, enkrat in nikdar več ne! Zdelo se mi je, da sem lev v oslovski koži!”

“Res? Čudno!”

“Zakaj, čudno?”

“To zavijanje. Znana pripovedka govori vendar o oslu v levji koži.”

“Sir! Ali me hočete dražiti?”

“Ne, samo opozoriti, kaj pripoveduje pravljica.”

“Kaj drugega vam tudi ne bi svetoval! Upam, da vam bodem lahko dokazal, da ni treba tičati v tuji koži, če se nudi priložnost, pokazati pogum. Na to se lahko zanesete!”

Te pripombe pač ni bilo treba; že večkrat je pokazal, da je dovolj pogumen. Samo čudno je, da je vsako stvar narobe začel. Osla v levji koži sem pa radi tega omenil, ker sem se hotel prepričati, če smem še z njim tako občevati, kakor nekdaj.

Rabiva ravno isto pot, po kateri smo šli takrat, ko smo zapustili taborišče Hadedinov. Dosedaj nisva ničesar doživela, kar bi bilo vredno omeniti; v Deir pa izveva, da morava biti odslej naprej previdna, ker so se Abu-Ferhan Arabci sprli z Hadedini, in ker so slednji naši prijatelji, bodo prvi gotovo proti nam sovražno nastopali. Radi tega se raje držimo bolj južno in prekoračimo pri Abu Serajiku Ghabur. Tam so razvaline starega

Circeziuma, kjer je leta 605. pred Kristom premagal Nebukadnezar egiptčauskega kralja Nehoda. Dan pozneje imamo pašnike Abu-Ferhancev za seboj, ne da bi ktereга srečali. V kvečjem dveh dneh upava, da vidi va Hadedine.

Naslednji večer se vstaviva na veliki planjavi, ki je sedaj podobna s cveticami poraslem travniku. Lindsay bi rad prižgal ogenj, kar pa ne dovolim. Vleže va se toraj v temi na mehko travo. Proti polunoči slišiva kopitanje konj, a jezdec ev ne more va videti. Po zvoku sodeč, jezdijo proti vzhodu, toraj v smeri, v kateri išče va Hadedine. Če bi prižgala ogenj, bi nas opazili in obiskali.

Ko se začne daniti, vstane va. Ko jezdiva kako uro, zagledava dve četi jezdec ev, ki prihajajo iz vzhoda; prva, sestoječa iz šestih do osmih oseb, se drži severno in mora kmalu izginiti; druga šte je pa samo dve osebi, ki jahata ravno nam nasproti. Obe četi spadata gotovo skupaj in sta se šele pred kratkim ločili.

Najprvo ne more va ničesar natančnega videti, ker sta moža še preveč od nas oddaljena; vendar se nam hitro bližata in sedaj razločiva, da sedi eden na beleu, drugi pa na vranecu. Seveda naju tudi onadva vidita, a ne premenita smeri ampak mahata z rokami in veselo vpijeta. Iz daljave se čuje, kakor bi klicala "nega, nega, nefad!" Če nisem napačno razumel, pomeni to ravno toliko kakor: "Posrečilo se je, posrečilo!" Gotovo mislita, da spadava k njim.

Potem pa morata natančne je videti angleže vo sivokarirano postavo; zdrzneta se, a vendar bliž je jezdit a. Sedaj sta oddaljena še kakih dvesto konjskih dolžin; ne morem se zadržati, da ne bi vskliknil začudenja; oba konja spoznam. Tako je tudi z Angležem, ker istočasno zakliče:

"Grom in strela, saj to je naš Ri! Ali so ti ljudje Hadedini?"

"Ne, konjski tatovi," odgovorim tiho. "Ne preplašite jih! Gotovo so Abu-Ferhani, oni, ki so danes ponoči mimo nas jezdili. Ukradli so Hadedinom najboljše konje. Vstavite se in zlezite s veljbloda, sir! Konje morava imeti. Počakajte tukaj, dokler se ne vrnem!"

Oba razjahava. Medvedomorko in brzostrelko pustim viseti na sedlu in grem jezdecema praznih rok nasproti. Tudi onadva sta se vstavila. Ko pogledam nazaj, vidim lorda, da drži puško v roki. Ko sem še kakih šestdeset korakov od njiju oddaljen, mi zakliče oni, ki sedi na žrebu:

"Stoj! Kdo si?"

"Posestnik vranca, ktereга jezdíš," odgovorim. "Razjahaj!"

"Alah naj te zapali," odgovori. "Ali si neumen? Konj je moj!"

"To se bode takoj pokazalo."

Da more vranec mojo postavo natančne je videti, vržem svoj burnus nazaj in zakličem:

"Ri, Ri taijibi, ta'al, ta'a lahaun — Ri, moj dragi Ri, pridi k meni!"

Krasen konj me že dolgo ni videl; vendar me takoj spozna: mogočen skok, z vsemi štirimi v zrak, drugi v stran, in jezdec leži na tleh; v naslednjem trenutku stoji vranec, veselo rezgetaje, pri meni. Preje me je navaduo tako ljubloval, da je drgnil svojo glavo ob mene, ali me pa lizal.

Sedaj je pa zvesta žival tako vzradoščena, da ji to ne zadostuje; prime me z gobcem za ramo in se zraven tako veselo, sopeče oglasi, kakor bi hotela povedati z besedami: "O ti ljubi, ljubi gospod, veselja bi umrl, da te zopet imam."

Toda za ljubkovanje ni časa. Z konja vrženi prihiti; nož ima v rokah. Tudi drugi nažene konja proti meni. Uren skok, in v sedlu sem. Hitro potegnem revolver, pomerim na prvega in zapovem:

"Stoj, drugače streljam!"

Uboga me.

"Doli z konja!" zapovem drugemu. "Drugače te odstrelim z njega!"

Belea vstavi, ker si ne upa bližje, a mi ježno zakliče:

"Pes, kaj nam imaš zapovedovati! Konja sta naša in jaz — — —"

"Molči!" ga prekinem. "Jaz sem hadži Kara ben Nemzi, prijatelj Hadedinov, in vranec je moj konj."

"Kara ben Nemzi!" zakriči. "Tujec s čarovno puško!"

Trenutek me prestrašeno pogleda, a tudi samo en trenutek; potem pa oddirja na beleu, hitro kakor misel.

"Sir, vjemite tega možaka!" zakličem Angležu; potem pa odgalopiram za jezdecem.

Razun mene ga ne bi mogel nikdo drugi dobiti. Konj, na katerem sedi, je najhitrejši Hadedinovi konjev, ona mlada kobila, o kateri mi je rekel Mohamed Emin *): "Ta kobila gre samo z mojim življenjem od mene." Z njo je preganjal divjega osla tako dolgo, da je onemogel. Tudi moj Ri je ne bi mogel dohiteti, če bi sedel na njej pravi posestnik. Konjski tat pa njene skrivnosti ne pozna in radi tega jo ne more privedi do tega, da bi razvila vso svojo hitrost. Jaz pa poznam ono svojega žrebea in sem gotov zmage.

Vrancu položim roko med ušesa in zakličem trikrat "Ri!" Glasno zarezgeče in se požene v tako hiter tek, da bi se mi kmalu v glavi zvrtilo. Že čez pol minute vidim, da se razdalja manjša. Tat pogleda nazaj in to opazi. Tolči začne po kobili, da bi jo nagnal, vendar plemenita žival ni bila vajena na tako ravnanje. Zoperstavi se; vsled tega se tatu še hitrejšje bližam. Zavrženec se na vse načine trudi in uporablja vso svojo umetnost v ježi; bokočno zopet dobi kobilo v svojo oblast in dirja naprej.

Izborec jezdec je. Misliti si je lahko, da rod, ki hoče ukrasti najboljše konje drugemu rodu, za to samo najboljše jezdece porabi. Ti vzamejo, da ne bi bili ovirani, samo nože seboj. Dobijo pa spremljevalce, ki jih morajo ščititi in braniti. To je bila ona druga četa, ki je zavila v severno smer, da bi spravila zasledovalce na svojo sled.

Toda možu vsa spretnost nič ne pomaga; vedno bližje in bližje mu prihajam. Sedaj me hoče prekaniti in jezdi enkrat na levo, enkrat na desno, kakor beži lisica pred zasledujočimi psi, vendar zaman. Na njegovo stran pridem.

"Stoj!" mu zapovem.

*) Glej zvezek I., stran 158.

Nož zavihiti, se porogljivo zasmeji, a ne uboga. Rad bi skočil z mojega konja na njegovega, da bi prišel za njega, toda to bi nežni živali zamoglo škodovati. Radi tega pomerim z revolverjem in mu zakličem:

“Še enkrat ti pravim, stoj, inace streljam!”

Zopet se zasmeje, nakar pomerim na njegovo roko in dvakrat sprožim. Dobro sem ga pogodil. Zakriči in izpusti nož; brez orožja je. Sedaj nazenem svojega vranca tesno k belcu, se dvignem v stremenih in ga udarim s pestjo po glavi. Udarec ga omami, da izpusti vajeta. Takoj jih primem; konj in jezdec sta moja.

Ni popolnoma omamljen, a ne more trdno v sedlu sedeti. Kri mu curlja iz desne roke.

“Dobro se drži; nazaj gremo!” zapovem. “Če bi skušal pobegniti, ali če se mi hočeš zaperstaviti, te ustrelim!”

Kljub razjarjenosti, ki ga obvladuje, uvidi, da se mora udati v svojo usodo.

Zasledovanje je trajalo komaj pet minut, vendar sem se daleč, jako daleč od Angleža odstranil. Več, kakor četrt ure preide, predno ga zopet vidim. Sedi pri veljblodih, zraven njega pa drugi tat.

“Dobro, da prihajate,” mi zakliče nasproti. “Strašno dolgočasen mož je. Hotel sem se z njim kratkočasiti, a ne razume niti besedice angleščine.”

“Saj menda tudi ni treba, da bi se lord iz Stare Anglije zabaval s konjskim tatom,” se zasmejem. “Kako ste ga pa dobili?”

“Z rokami, s katerimi se vse lahko prime, kar je dosegljivega. Hotel je zbežati, lopov; a tudi jaz imam dve dolgi nogi, Well!”

“Toda on je imel vendar nož!”

“Jaz tudi!”

“Ali se je z njim postavil v bran?”

“Seveda. A lopnil sem ga po nosu, da bode izgledal čez nekaj časa tako, kakor je izgledal nekdanj moj. Tega ste tudi lopnili?”

Pri tem pokaže na tata, katerega sem pripeljal. Njegov drži nos v roki.

“Da,” odgovorim. “Sedaj jezdiva konje, gentlemen se pa naji vse deta na naše veljblode.”

“Kam pa gremo?”

“Ne daleč. Samo do tja, kjer so se lopovi ločili.”

“Ločili? — Kako to?”

“Jako enostavno, sir. Hadedini so seveda takoj, ko se je zdanilo, tatvino opazili in takoj začeli s zasledovanjem. Da bi jih premotili, so se tatovi ločili eni proti severu in ta dva z uplenjenima konjema proti zapadu. Jezdili bomo do tega razhajališča in kmalu bomo videli Hadedine!”

“Well! Gledali bodo, ko bodo svoje konje tako hitro nazaj dobili, in še od koga!”

Oba Abu-Ferhana — ker res spadata k temu rodu — morata zlezti na veljblode; potem jezdimo naprej, dokler se ne stakne njihova sled z ono

njunih tovarišev. Tam zopet razjahamo in se vsedemo na travo. Konja in veljblodi se takoj začnejo pasti. Lindsay si veselja mane roke in pravi:

“Vendar sem radoveden na obraze, ktere bodeva videla! To bode zabava! Ali ne?”

“Da, veliko presenečenje. Halef bode eden prvih in Amad el Ghandur je gotovo tudi zraven.”

Pri tem moram opomniti, da se Amad el Ghandur še ni vrnil k svojemu rodu, ko sem se vrnil s Halefom k Hadedinom. Mislili smo, da je izgubljen. Konečno je pa le srečno dospel. Maščeval je smrt svojega očeta, a je za to več rabil, kakor si je kdo mislil. Sedaj ima kot naslednik Mohamed Emina mesto šejka pri Hadedinih.

“In Omar ben Sadek s svojim liscem,” pristavi Lindsay. “Neizrečeno se veselim. Je vendar kaj drugega, če se z vami potuje, sir. Doživi se kaj.”

“Pazite, da ne postanem ponosen, milord! Tudi drugi ljudje imajo svoje doživljaje.”

“Ampak kakšne! Milorda pa izpustite. Za vas se imenujem Lindsay, David Lindsay, tako, kakor je bilo preje. Razumete!”

Jetnika nič ne govorita; eden gleda k tlom, drugi pa neprestano tiplje svoj nos, ki postaja vedno večji in dobiva vedno bolj živo barvo. Lord ga je moral jako udariti.

Ko smo sedeli kake četrte ure, zagledamo polno jezdecev, ki prihajajo od vzhoda.

“Že prihajajo, že prihajajo!” se smeje Anglež. “Najraje bi takoj podaril tisoč funtov, tako se veselim!”

Da, res prihajajo! Hitro se bližajo, ker jezdijo po sledi konjskih tatov. Vidijo nas in se vstavijo, da bi nas ogledovali. Zraven naših veljblodov zapazijo belca in vranca. Barva konj se strinja. Ali sta njihova? Ne, ker potem bi bili mi tatovi, a ne bi tako mirno sedeli in jih pustili priti v bližino.

“Sir,” vpraša Anglež, “kdo pa je veliki, bradati mož, ki jezli spredaj?”

“To je Amad el Ghandur. Ravno tako nosi brado, kakor njegov oče, samo, da je njegova črna, Mohamed Eminova pa je bila bela kakor srebro.”

“In starec zraven njega?”

“Je šejk Malek, stari oče Hane, najkrasnejše krasnih.”

“In mali na njegovi strani?”

“Je naš hadži Halef Omar.”

“Well! Boljše oči imate, kakor jaz. Ali ne jezdi eden lisastega konja?”

“Da. To je Omar ben Sadek na Aladžijevem konju. Niso nas spoznali; sedaj pa pridejo.”

“Well! Takoj se pokažem v vsej svoji veličini.”

Vstane, svojo visoko postavo kolikor mogoče potegne in jim gre nasproti. Otrmijo. Čudovita, sivokarirana postava jih osupne. Sedaj pa

mali hadži veselja zakriči, nažene konja naprej in zakliče v arabski, turški, angleški in nemški mešanici:

„Mašalah, čudež božji! That's lord David Lindsay; poznam ga!“

Lord mu gre naproti. Ko se sestaneta, skoči Halef s konja in vpraša: „You tukaj pri nas! Alah 'l Alah! Ali ste kaj slišali o mojem dobrem sidiju? Kako se mu godi? Ali si je vzel ženo ali ne? Kaj — —?“

Vprašanje mu zastane v grlu; obračal sem mu hrbet, a sedaj vstanem in mu grem naproti. Najprvo se niti ne gane; potem razprostre roke, kakor bi me hotel že od daleč objeti, a ne more s prostora ampak pade na kolena in premika ustnice. Vidi se, da hoče govoriti; debele solze mu lijejo iz oči in po obrazu doli.

Globoko, globoko sem ginjen. Dvignem ga in pritisnem na prsi. Sedaj ovije roke okolu mene, pritisne njegov obraz na mojega in začne milo jokati.

Sedaj se tudi drugi oživijo. Spoznajo nas; spoznajo pa tudi žrebca in belca. V naslednjem trenutku se giblje krog nas polno jezdecev, ki poskačejo s konj. Vse roke se stegnejo proti nam; jaz pa ne morem nobene stisniti, ker imam dovolj opravka s Halefom, ki se konečno toliko pomiri, da zamore govoriti, toda tudi samo besede:

„Ya sidi, hajaji, na' imi, nuri eš šems, ya Alah, ya 'Alah — o sidi, moje življenje, moja sreča, moje solnce — o Bog, o Bog!“

Pri tem mi z obema rokama gladi lica in poljubi rob mojega burnusa. Za njega je v tem trenutku vse eno, če sta dragocena konja rešena ali ne. Mene ima; to mu zadostuje.

Tem večje pa je veselje drugih, da so živali na varnem. Tudi meni pridejo solze v oči, ko vidim Halefa tako ginjenega, in vendar na morem drugače: smehljati se moram, na kak način pozdravi sivokarirani lord Hadedine. Ves svoj turški in arabski besedni zaklad porabi, da bi jim povedal, kako se veseli svidenja; ker ve pa komaj kakih dvajset, kvečjem trideset izrazov, si je lahko misliti, kake neumnosti govori.

Omar ben Sadek je dolgo čakal, da bi prišel do mene. Sedaj pa Halefa enostavno odrine in pravi:

„Ali misliš, da moraš sidija popolnoma zase obdržati? Tukaj je tudi še eden, ki bi ga rad pozdravil!“

Dasiravno se branim kolikor morem, mi vendar poljubi roke in me ne izpusti preje, dokler ga ne porinē Amad el Ghandur v stran, ki prime mojo desnico in reče:

„Alahu bodi hvala, da te je zopet k nam privedel, emir! Veliko veselje bode vladalo v našem ležišču in pod našimi šotori. Naši vojščaki vas bodo sprejeli z la'b el barud, igro smodnika, in iz ust vseh žen in deklet bodeš slišal zahvalno pesem peti. Tako te bodedo sprejeli, kakor nismo še nobenega, ker ti si naš najboljši prijatelj in že samo tvoj prihod nam je prinesel blagoslov. Rešil si dva najboljša konja našega rodu. Ali nam hočeš povedati, kako se ti je to posrečilo?“

Šele vsled tega vprašanja postane Halef na konja pozoren.

„Da,“ zakliče, „ni še moj sidi, slavni hadži Kara ben Nemzi, stopil

na našo zemljo, in že nam je prinesel srečo. O sidi, ukradli so mi tvojega Rija, konja moje duše, vranca mojega srca. Kaka sramota bi prišla nad mene, če ne bi ti roparjev premagal! Kako si pa naredil, da si dobitel ukradena konja na počasnih veljblodih?"

"To boš takoj izvedel, preje pa moram še pozdraviti malega Ben Araba, za katerega že vem, kdo da je."

Kakih osem let star deček sedi na triletnem žrebcu; ni razjahal in me začudeno gleda s svojimi velikimi, temnimi očmi. Dam mu roko in pravim:

"Že tri leta se nisva videla. Ti si Kara ben hadži Halef, sin mojega imena?"

"Da, to sem," odgovori, ter pokaže na svojega mladega konja. "In ta žrebec je Assil ben Ri, sin onega, katerega si podaril mojemu očetu."

"Kaj? Ri ima sina?" vprašam začudeno.

"Sina in hčer," odgovori Halef. "Ali naj bi ostal tak konj brez potomcev? Ne. Njegovi potomci pa naj bodo ravno tako črni, kakor je on; radi tega sem poizvedoval po najboljši črni kobili, ktero je bilo mogoče dobiti. Ta slavna žival biya v arabski puščavi na El Hamad ravnini, in moral sem premagati mnogo velikih nevarnosti, predno sem mogel pozdraviti srečnega lastnika. Temu se je naš Ri dopadel in sprejel je mojo ponudbo. Ri naj bi nam dal sina in hčer; hčer dobi on, posestnik kobile, sina pa jaz, lastnik žrebea. Tako se je tudi zgodilo. Ri je naše upanje izpolnil in dal nam je, kar smo si želeli; hčer je stara dve leti, sin pa tri; tukaj ga vidiš, o sidi. Skoro plemenitejši je, kakor Ri in že nosi mojega dečka, sina najmilejše med lepimi. Noč in dan sta skupaj in naučili smo ga že skrivnost, ktero ti razodenem, ker je tvoja last, kakor tudi Ri."

"Ne, nobeden ni moj," odgovorim. "Tvoja last sta."

"Ne, tvoja!" zatrjuje. "Ti si mi Rija, najizbornejšega, zaupal, ker zamore samo tukaj živeti. Negoval sem ga z bogastvom, ktera sem dobil po tebi, in sem ga smel v času tvoje nenavzočnosti samo jezdit. Ni mogoče povedati, kak užitek sem imel. Sedaj si se pa vrnil in ga boš jezdil. Upam, da mi to prošnjo izpolniš. Če bi bila tvoja pravica zastarana, si jo sedaj s tem obnovil, da si rešil konja iz rok tatov. Reci toraj da, sidi; vzemi ga; s tem mi napraviš veliko veselje, ker svojega gospoda ne morem in nočem drugače videti, kakor na hrbtu konja, ki ga je nosil v tako velikih nevarnostih vedno do zmage."

Razumljivo je, da moram to željo izpolniti, tudi če ne bi tega name-raval. Rija toraj zopet vzamem, toda, kakor si izrecno izgovorim, samo za čas moje sedanje navzočnosti.

Potem pripovedujem, kako sem se obeh Abu-Ferhanov polastil. Privežejo jih na veljblode, da jih vzamejo seboj. Rop tako plemenitih konj se kaznuje s smrtjo, toda iz veselja vsled našega prihoda mi obljubijo Amed el Ghandur, hadži Halef in stari Malek, da kazni ne bode tako velika.

Sedaj se odpravimo k pašnikom Hadedinov. Sela pošljejo naprej, da bi tam nahajajoče o našem prihodu obvestil.

Jezditi moramo tri ure. Po preteku tega časa vidimo velik oblak

jezdecev, ki dirjajo proti nam. Z glasnim kričanjem pridivjajo, nas obkolijo in se zaganjajo od vseh strani proti nam, da je videti, kakor bi nas hoteli pojezditi. Drvijo okolu nas, kričijo, slavijo moje čine in streljajo med jezdenjem, pri čemur jako veliko smodnika porabijo. Radi tega se imenuje tak sprejem la'b el barud, igra s smodnikom.

To traja brez presledka, dokler ne zagledamo šotorov taborišča. Od tam čujemo pozdravno petje žen in deklet. Postavile so se pri vходу vasi. Prva je bivša zapovednica šejka Mohamed Emina z obema drugima ženama, ktere sem pri mojem prvem prihodu poškopril s "sveto" vodo iz Meke. Bivša zapovednica je bila takrat še mlada, a se je vsled žalosti nad smrtjo šejka hitro postarala. Ustnic in obrvi nima več barvanih; tudi nima nobenega nakita. Zraven nje stoji Amša, junakinja, še vedno tako resno in ponosno, kakor sem jo dobil v džidaški stepi in na njeni desni Hana, Halefova žena, 'najmilejša žena, solnce med zvezdami ženskega spola'. Zdi se mi še vedno tako mlada in lepa, kakor takrat, ko se je poročila z dobrim hadžijem; njene temne oči so z vidno spoštljivostjo name uprte.

Ko zavijemo med petjem in godbo na široko cesto, se vstavimo in razjhamo. Peljejo nas v največji, najboljši šotor, katerega so hitro za nas pripravili, ko je naznanil sel naš prihod. Pripravljena je tudi voda za očiščenje. Ko se umivam, meni lord:

"Kar se lahko takoj zgodi, ni treba odlašati, sir. Kdaj hočete svoja darila razdeliti?"

"Svoja darila? — Saj jih nimam nič."

"Neumnost! Saj sem jih videl in kupoval z vami."

"Toda ne plačal; vaša so."

"Rad bi vedel! Onega so, za katerega so odložena. Dajte jih!"

"To storiti je vaša stvar."

"Ne branite se vendar tako! Kako morem jaz, David Lindsay, te arabske gospe obdarovati!"

"Če ne smete vi, je tudi meni prepovedano."

"Pshaw! Kar vi storite, je vse prav. Kaj takega vam bolj pristoja, kakor meni. Rad bi vedel, kaj naj bi zraven govoril, kako naj bi se izrazil! Raje grem na lov na leve, kakor da bi izročil kaki lady darilo! Če mi jih nočete odyzeti, vržem neumne stvari proč!"

Nikakor niso bile neumne stvari, ampak nasprotno jako koristni, lepi in tudi dragi predmeti. Razsodim:

"No dobro, potem hočem to za vas storiti, sir; toda s tujim perjem se nočem krasiti; imenoval bodem vaše ime."

"Radi mene imenujte portugalskega kralja ali pa kafrskega cesarja, samo da vsaki in vsaka dobi, kar ima dobiti. Mene pa pustite v miru."

Kmalu se pojavi v šotoru izboren vonj po pečenki. Pokličem Halefa in mu dam darila v svrho razdelitve. On sam dobi dva lepa revolverja in veliko, svilenno ruto za turban, kar ga jako razveseli. Za Hano, najkrasnejšo med krasnimi je odložena rudečesvilnata obleka, prstan, dva uhana, navratna verižica in iz zlatih in srebrnih novcev narejeno okrasje za v lase.

Pozneje opazimo, da je vsled tega jako oveseljena. Tudi druge žene dobijo darila, kakor tudi oni možje, ki so že prej prišli z nami v dotiko.

Slavnostna pojedina se vrši na prostem. Obstaja večinoma iz onih jedil, ktere so mi že od prej znane, in ktere sem tudi že popisal. Po jedi nas prosi Amad el Ghandur, da bi prišli v njegov šotor, ker nam ima izreči neko prošnjo. Tam se zberejo tudi najstarejši vaščani. Tudi Malek in Halef sta zraven. Da je poklical tudi hadžija, me jako veseli, ker iz tega razvidim, da si je znal pri rodu pridobiti ugled.

“Emir,” začne šejk, “prišla sta z Angležem ravno o pravem času. Ali se še spominjaš, kateri dan je umrl moj oče, šejk Mohamed Emin Hadedin od rodu Šamar?”

“Zelo dobro. Bilo je dvanajsti dan meseca haziran.”

“Tako je. Od tega časa je preteklo osem let in nikdo še ni bil pri njegovemu grobu, da bi opravil molitve prijateljstva in sorodstva. To mi ne da miru. V gore hočem, da storim svojo dolžnost, in rod je sklenil, da me spremlja nekaj pogumnih vojščakov, da izvršimo pobožnost na način, kakor se spodobi za slavnega šejka. Že danes smo hoteli odriniti, jaz z dvajsetimi možmi, popoldne v času azre; radi tega smo slavili včeraj zvečer odhod pozno v noč; stražarji so bili vsled tega trudni, in tako se je Abu-Ferhanskim psom posrečilo, da so nam ukradli dva najboljša konja. Sedaj sta vidva prišla; gostoljubnost zahteva, da ostanemo pri vama, in vendar smo hoteli biti na dan obletnice šejkove smrti pri njegovem grobu. Prosimo te, svetuj nam, ktero obeh dolžnosti naj izpolnimo.”

“Ono, ktero ste hoteli započeti pred našim prihodom,” odgovorim odločno.

“Praviš, naj se odpravimo v gore? Potem imata tukaj samo navadne vojščake, ki vama ne morejo ničesar nuditi.”

“Motiš se. Imela bodeva najboljša vašega rodu okolu sebe, namreč vas.”

“Nas? — Kako to?”

“Ti se vprašuješ, šejk? Ali ni bil Mohamed Emin moj prijatelj in brat? Ali se nisva skupaj bojevala proti sovražnikom Hadedinov? Ali nisva jezdila skupaj po več tednov in delila veselje in žalost, nevarnost in pomanjkanje? Ali nisem bil oni dan ranjen, ko ga je Alah k sebi poklical? Ali nisem bil tudi jaz pri njegovem pogrebu, kjer sem govoril suro vstajenja? Ali nimam toraj pravice, da grem z vami? Ali ni moja dolžnost, da obiščem z vami prijatelja, ki me je ljubil in mi bil tako drag?”

“Emir, ti hočeš z nami?” zakliče Amad el Ghandur ves oveseljen.

“Da, upam, da mi to dovolite!”

“O Alah, kako vprašanje! Če ti dovolimo! Nismo se upali te za to prositi, ker si že toliko za nas storil. Sedaj smo lahko sigurni, da bomo vse nevarnosti premagali.”

“Ali je pri tem kaka nevarnost?”

“Ne večje, kakor navadno.”

“Kteri pot hočete rabiti?”

“Onega, ki je tebi prav. Ravnali se bomo po tvoji volji. Sklenili smo, da ne jezdimo naravnost k grobu. Moji vojščaki bi radi spoznali našo takratno pot, da bi videli, kje je bival zadnje dni; mislijo, da so mu to dolžni, in jaz sem bil s tem zadovoljen. Radi tega hočemo k Zagroškim goram, najprvo k Čirman gozdu, kjer smo se sestali z Mirlamom. Tam je bila prva stopnica k visokemu grobu mojega očeta Mohamed Emina.”

“Zadovoljen sem s tem, ker bi tudi jaz rad videl kraje, kjer smo bili takrat. Kako pa je z Bebe Kurdi? Bili so naši sovražniki; maščeval si nad njimi smrt svojega očeta; radi tega zapade vsak Hadedin, katerega dobi, krvnemu maščevanju. Varovati se jih bomo morali.”

“Da, to bomo. Toda pomisli, da se jih v tem letnem času lahko ognemo in da se drugih kurdskih rodov, skozi katerih ozemlje pridemo, ni treba bati. Zraven tega nas bode dvajset pogumnih mož, in ker si ti s svojima puškama zraven, je ravnotako dobro, kakor bi nas bilo sto.”

Sedaj vstane moj mali hadži Halef Omar s svojega sedeža, skuša, trinajst ščetin svojih tenkih brk visoko nafirati, se odkašlja, kar vedno stori, če hoče govoriti kak svoj velik, slaven govor, in reče:

Slušajte, vi možje, vi pogumni, vi nepremagljivi; jaz vam hočem govoriti! Bilo je dvanajsti dan meseca haziran, katerega imenuje pa moj ljubi in slavni efendi Kara ben Nemzi juni, ko je Mohamed Emin, veliki šejk Hadedinov, v boju z Bebe Kurdi padel. Njegova slava se čuje v vseh delih sveta, ker zmagovito smo se bojevali ob njegovi strani. V tem boju je bil moj dobri sidi zaboden s sulico, in jaz sem dobil kroglico v desno stegno. Sklenili smo, da ta dan proslavimo s tem, da jezdimo k šejkovemu grobu in opravimo našo pobožnost. Pri tem nočemo prelivati krvi, ker smrt Mohamed Emina je že maščevana in od svojega sidiya sem se naučil, biti milostiv in usmiljen tudi s sovražniki. Naša ježa naj bode miroljubna. Radi tega vas prosim, da jo tako uredimo, da se ne bode treba sniti z ljudmi, ki nam niso naklonjeni. Veliki hadži Kara ben Nemzi pa naj bode naš vodnik. Tako nas bode vodil, da se izognemo vsaki bitki. Ko tako govorim, ne verjamem, da bi kdo od vas mislil, da sem bojazljiv. Pripravljen sem, da se z njim takoj bojujem na življenje in smrt!”

Vsede se in jaz odgovorim:

“Nikdo si ne misli, da bi bil dobri hadži Halef Omar, ki je že tolikokrat dokazal svoj pogum, bojazljivec. Govoril mi je iz duše. Naša ježa naj bode miroljubna. Velike časti pa, biti vaš vodnik, ne morem zase zahtevati; vsakdo od vas je ravnotako pogumen, izkušen in previden bojevnik, in Amad el Ghandur je vaš šejk; jaz sem pa vaš gost in se mu rad pokorim.”

S tem pa Hadedini niso zadovoljni; vsi mi ugovarjajo, Amad el Ghandur razsodi:

“Sidi, slišal si, da se nobeden s tvojim predlogom ne strinja. Bil si takrat naš vodnik in bodeš tudi sedaj.”

“Saj sem vendar tujec v tej deželi in ti jo veliko bolje poznaš, kakor jaz.”

“Ne, nisi tukaj več tuj, in tvoj razum najde pota krajev, v katerih še nikdar nisi bil; to smo že velikokrat videli in izkusili. Ne govori toraj dalje; ti naš bodeš zopet vodil.”

S tem je ta točka odpravljena, in tudi jaz več ne ugovarjam, ker si mislim, da je vendar bolje, če morajo slediti hitro razburljivi Beduinci meni in ne njihovim lastnim navdahnjenjem.

Z drugimi, manj važnimi točkami smo tudi hitro gotovi in pridemo do zaključka, da odrinemo pojutrašnjem zgodaj. Seveda bi nastopili Hadedini potovanje veliko raje v času azre, popoldanski molitve, ker to je ura, v kateri se navadno odpravljajo strogo verni mohamedanci na potovanja. Ko jim pa povem, da je škoda izgubiti tri četrtine dneva, pritrdijo mojemu predlogu. Če hočemo dospeti na dan obletnice smrti Mohameda na njegov grob, se moramo jako požuriti.

Omar ben Sadek je tudi med temi, ki so odločeni za ježo; na noben način ne bi hotel ostati doma in je ves navdušen, da sme zopet enkrat z menoj jezdit. Pač skoraj ni treba še posebej omeniti, da sta dobila tudi on in njegova žena Sahama bogata darila.

Halef me prosi, če sme spat to noč pri meni; rad to malemu dovolim, dasiravno vem da o spanju ne bode niti govora. Tako, kakor sem si mislil, tudi pride: pripovedovati mu moram in tudi on ima toliko novega in zanimivega povedati, da zatisneva šele zgodaj v jutru oči, a naju že čez eno uro vrvenje v taboru zopet zbudi.

Za zajutrek dobim kavo, ki bi zadostovala za štiri osebe, in dobro dišeče kebab, majhne, nad ognjem pečene mesne kose, ki mi jako teknejo. Potem me pelje Halef v svoj šotor, ker Hana, ‘najmilejša žena in hčera’ me želi videti pri sebi. Pripravi mi drugi, jako dober zajutrek, in hadži je neizrečeno srečen, ko vidi, s kako spoštljivostjo in uljudnostjo govorim z ‘najlepšo med lepimi.’ Po jedi me končno vpraša:

“Sidi, včeraj si videl Kara ben Halefa, mojega sina, sedeti na svojem konju. Kako jezdi?”

“Jako dobro,” odgovorim in ga vprašujoče pogledam. Dobro ga poznam in sem še davno opazil, da mu nekaj važnega teži srce. Nisem mu odgovoril samo radi tega, da bi zadostil njegovemu očetovskemu ponosu; pristavim, v svesti, da govorim čisto resnico: “Še nikdar nisem videl dečka v njegovi starosti, ki bi svojega konja tako dobro vodil. Res jezdi, kakor kak odrasčen.”

Njegove in Hanine oči se svetijo veselja; on zakliče:

“Kako ponosnega si me naredil s svojimi besedami, o sidi! Jaz sem bil njegov učitelj; radi tega me pohvala iz tvojih ust desetkratno veseli. Sedaj ga bodeš pa tudi videl streljati. Ali hočeš biti tako dober in iti z menoj?”

Pelje me pred taborišče, kjer že čaka Kara ben hadži Halef Omar na naju; seboj ima dvocevko, dve pištoli in revolver. Kolec je zabit v tla. Na tega pokaže Halef in reče:

“Sidi, kolikokrat si že, če si bil v sili in nevarnosti, streljal na tak kolec, da bi svojim sovražnikom dokazal, da tvoje kroglice nikdar ne iz-

grešijo cilja in da bi bili izgubljeni, če bi te hoteli napasti. Jaz sem se pozneje na enak način vadal in tudi svojega sina poučeval. Naj ti sedaj pokaže, kaj se je naučil. Ali dovoliš?

Proti temu seveda nimam ničesar oporekati. Deček strelja v največji razdalji in niti enkrat ne izgreši cilja. Vsaka krogla zadene kolec, tako kakor je Halef pri meni videl, oddaljena druga od druge za eden palec.

“No, sidi, ali ti ta poskušnja zadostuje?” me vpraša njegov oče.

“Seveda,” odgovorim. “Bojevnik bode kakor njegov oče, in ponosen sem, da ima moje ime Kara.”

“Junak naj postane, kakor si ti, o emir. Pojdi z menoj nazaj v šotor, ker jaz in Hana, najboljša med ženami in materami, te imava nekaj prositi.”

Slutim, kako željo imata, in v svojem domnevanju se tudi nisem motil, ker ko zopet sedimo v šotoru, reče:

“Moj sin naj ne podvzame svojega prvega pohoda pod navadnim vodstvom; janko bi me veselilo, če bi ga videl pod tvojim. Ali naj čakam, da se pozneje enkrat vrneš? Ali je sploh mogoče vedeti, če bode v Alahovi volji, da nas še enkrat razveseliš s svojo navzočnostjo? Sedaj pa si tukaj in nas bodeš vodil k šejkovemu grobu. Ali naj ne porabim te priložnosti, da vidim jezdit svojega potomca v senci tvoje izbornosti? Dovolj mi toraj, da ga vzamem seboj, o sidi; moja hvaležnost bode brezmejna!”

“Premlad je, moj dragi Halef,” ga zavrnem.

“Ali se sme meriti mladost ali starost po letih? Mnogo je mladih ljudi, ki ravnaajo kakor stari, in večkrat je videti stare može, ki niso pametnejši, kakor neizkušeni otroci.”

“To je res. Vidim, da je tvoj Kara ben Halef prekoračil svoja leta; toda njegovo telo še ni dovolj trdno, da bi mogel zdržati tako hitro, dolgo in naporno ježo, na katero se pripravljamo.”

“Ne misli tega, o sidi! Utrjen je, kakor star bojevnik. Vzel sem ga to leto v Basro, gotovo dolga ježa, veliko daljša kakor je ta, ktera nas čaka, in pri povratku je bil tako čil in svež, kakor je bil pri odhodu. Povem ti, da zdrži, mogoče še boljše, kakor kak trideset let star vojščak. Zejo bi me žalostilo, če mi te želje ne bi hotel izpolniti.”

“O izpolnitvi ali neizpolnitvi od moje strani ne more biti govora. Ti si oče in ti sam imaš odločevati, kaj naj tvoj sin stori ali opusti. Od tebe je odvisno, če ga hočeš vzeti seboj ali ne.”

“Tako praviš ti, sidi; toda Hadedini bodo drugače mislili. Zdi se mi, da se bodo branili, vzeti dečka seboj.”

“To me po pravici rečeno, tudi ne bi začudilo, dasiravno mislijo, da nameravana ježa ni tako nevarna, kakor je.”

“Toraj misliš, da je nevarna?”

“Da, in še celo jako nevarna.”

“Kako to?”

“Poverili ste mi vodstvo in to ste, kar povem samo tebi, prav storili, ker kot večernodeželan sem premišljenejši, kakor ste vi. Navadil sem

še, da vse prej premislim in moje mnenje je, da se bode treba spoprijeti z Bebe Kurdi."

"Saj se vendar lahko ognemo pokrajine, v kateri bivajo!"

"Ne, tega najbrže ne moremo, ker si je lahko misliti, da se nahajajo ravno tam, kamor hočemo."

"Mogoče pri grobu Mohamed Emina?"

"Da."

"Kaj pa hočejo tam?"

"Isto, kar mi nameravamo."

"Ne nerazumem te, sidi. Saj vendar ne bodo prišli na misel, pri šejkovemu grobu, ki je bil njih sovražnik in nasprotnik, moliti!"

"To jim seveda v glavo ne pade; toda še nek drug grob je tam, h kateremu pridejo mogoče ravno isti dan. Misli na šejka Gazal Gaboja!"

"Kterega sem jaz ustrelil?"

"Da. Z Mohamed Eminom ima istočasno svoj smrtni dan. Ali me sedaj razumeš?"

"Alah l' Alah, na to še mislil nisem! Toda sedaj se domislim, da ni groba, pri katerem bi lahko molili, ker smo takrat njihove mrtvece, med temi tudi mrtvega šejka virgli v vodo."

"Česar ne bi dovolil, če ne bi bil omamljen," ga prekinem. "Mrtvece se mora spoštovati; to se takrat ni zgodilo, in radi tega so Bebe Kurdi še bolj razjarjeni. K temu pa še pride, da je Amad el Ghandur potem smrt svojega očeta maščeval nad njimi."

"Toraj meniš, da pridejo k vodi, da bi molili?"

"Moje mnenje je, da je njih prihod mogoč, drugega nič; toda če pride, se jim ni potreba postaviti k vodi; o tem sem prepričan. Na vsak način so se, ko smo odšli, vrnili, da bi videli, kaj se je z padlimi vojščaki zgodilo. Potegnili so mrliča iz vode in jih pokopali; toraj mora biti nek prostor, kjer se lahko zberejo k pobožnosti. Naši Hadedini niso tako premišljeni, da bi na to mislili. Radi tega imam dovolj vzrokov za domnevo, da ne bode naša ježa nenevarna. Lahko pride do spopada. Če vzameš svojega sina seboj, sedaj veš, kaki nevarnosti ga izpostaviš."

"Sidi, to vendar ni nikak vzrok, da bi ga tukaj pustil! On naj se boji nevarnosti, proti kateri gre njegov oče popolnoma hladnokrvno? Sedaj si bo še želel, da bi smel biti pri meni. Ali je mogoče boljši, kakor jaz. Al! sem napram njemu tako ničvreden, da se moram jaz, njegov oče, pustiti ustreliti, medtem, ko on, sin, tukaj ostane pri starih ženah, da bi ga negovali in njegovo nežno kožo mazili z dišavami? Kako naj postane iz njega junak, če že sedaj noče pokazati svojega poguma. Ali mu naj postavim stekleno omaro in zaprem svojega sina notri, da ne pade noben prašek na njega in da bi njegovo bojzaljivost lahko skozi žipe občudovali."

Mali hadži se jako razburi. Še dalje govori in pove vse mogoče, da bi me prepričal, da je neobhodno potrebno vzeti dečka seboj. Gorečnost tega izbornega človeka me veseli, ker hoče dati že sedaj svojemu sinu priložnost, pokazati, da je od njega mnogo pričakovati; že takoj pri prvi besedi,

ktero je izgovoril, sem bil pripravljen ugoditi njegovi želji, in sedaj samo še nekoliko ugovarjam:

“Razumem te, dragi Halef; kaj bode pa k temu rekla Hana, dečkova mati? Tudi ona ima pravico, da se o tem izrazi.”

“Da, to ima, in takoj ti naj pove, kako misli. Hana, ti ljubica vseh ljubic, izjavi našemu sidiju, kaka je tvoja želja in volja!”

Sedela je zraven, ne da bi dosedaj kaj govorila. S zanimanjem pa je sledila najinemu pogovoru in sedaj pravi z ponižnim glasom:

“Sidi, odloči, kakor hoče, jaz se pokorim tvoji volji, ker žena se mora podvreči svetu moža. Ker pa zapoveš, naj izrazim svoje mnenje, ga bodeš čul. Ti veš, kako zelo ljubim hadži Halef Omarja, svojega gospoda in zapovednika; kljub temu sem pustila, da je odšel s teboj, dasiravno sem vedela, kake nevarnosti vas čakajo in da bodele mnogokrat morali tvegati svoje življenje. Na tihem sem se za njega tresla in molila zanj; ponosna sem pa bila, da je smel biti tvoj vodnik in da ti je zamogel pokazati, da ima zvesto in srčno sree. Vse nevarnosti je srečno preстал in vrnil se je k meni kot mož, ki je več doživel in izvedel, kakor drugi možje in vojščaki te pokrajine. Sedaj je med starimi svetovalci, ki radi njegov glas poslušajo in mu vedno sledijo. To napolnjuje moje sree z velikim veseljem, ker imam moža, s katerim se ne more nikdo drugi primerjati. Mi od roda Ateibov smo bili najbolj zaničevani, ko si nas spoznal; sedaj pa je postalo vse drugače, ker ime hadži Halef Omarja je slavnoznano vsepovsodi. Vojščaki tujih, oddaljenih rodov prihajajo, da vidijo mojega soproga in da ga spoznajo; ali ne osvitljujejo tudi mene žarki njegove slave? Ravnotako bi bila lahko ponosna na svojega sina, in vem, da si samo ti, ki ga more hitro privedi do slave, kakor si spravil ime njegovega očeta v usta vseh. Bolj ga ljubim, kakor sama sebe, in radi tega je moja največja želja, da bi bil vreden svojega očeta. Vem, da je pod tvojim varstvom ravno tako na varnem, kakor bi bil tukaj v šotoru. Za vse njegovo poznejše življenje mu lahko daš vzgled in predpodobo. Radi tega imam isto željo, ktero je izgovoril hadži Halef Omar: izpolni našo prošnjo in vzemi ga seboj! Živel bode potem od spominov, kakor se pije iz vodnjaka, v katerem je vedno dovolj vode!”

Sedaj jo Halef objame, poljubi na čelo, usta in lica, ter zakliče:

“Vedel sem, da bodeš tako govorila, ti razumna med najrazumnejšimi, ti žena hrabrih in mati bodočih junakov! Ali si slišal sidi? Tudi ona hoče, da gre Kara ben hadži Halef Omar z nami. Ne nasprotuj, ampak pritrdi!”

Roko mi proži; udarim v njo in odgovorim:

“Vaša želja je izpolnjena; naj jezdi z nami.”

“In če bodo drugi proti temu?”

“Tudi potem, ker upam, da bodo Hadedini moje priporočilo upoštevali.”

“O, to bodo gotovo, prav gotovo, sidi. Ti smeš od njih zahtevati, kar hočeš; vse stori, ča je le mogoče.”

Veselja ne ve, kaj bi počel, in tudi Hana je istotako oveseljena, da sem dovolil. Halef odhiti, da bi naznanil svojemu sinu, kaj je bilo sklenjeno.

Kakor sem pričakoval, se zgodi pozneje: Ko izvedo Hadedini, da hoče vzeti Halef svojega dečka seboj, so enoglasno proti temu. Jaz pa ne govorim veliko, da bi dobil njihovo dovoljenje, ampak samo pravim, da je tudi moja želja, da se mali Kara, ki nosi moje ime, vdeleži pohoda; nato nič več ne oporekajo.

Drugo jutro se že zgodaj pripravljamo na odhod. Brez mene in dečka je dvajset jezdecev, ki so vsi najboljše oboroženi. Več tovornih konj mora nositi živila, ktera vzamemo seboj, da ne bi bili medpotoma odvisni od lova. Amad el Ghandur jezdi belo kobilo, jaz svojega Riža in deček 'sina' mojega vranca; Omar ben Sadek sedi na Aladžijevem liscu; Halef si je izposodil izbornega konja in tudi drugi imajo tako dobre živali, da smo z ozirom na naglost našega potovanja lahko brez skrbi.

Kakor že preje omenjeno, hočemo najprvo k cagroškemu gorovju, kamor pridemo v enem tednu, ne da bi se kaj pripetilo. Platanski gozd, ob katerem smo takrat *) taborili, ko smo se sestali z Turkmani bejatskega rodu, najdemo in ostanemo čez noč na istem prostoru. Ker smo sklenili iti po takratni poti, da bi zopet videli stare kraje, jezdimo naslednji dan k potoku v bližini one ravnine, na kateri smo bili napadeni od Bebe Kurdiv pod vodstvom njihovega šejka Gazal Gaboja. Tudi tukaj ostanemo čez noč in razume se samoobsebi, da stare spomine osvežimo in o vseh podrobnostih govorimo.

Proti večeru drugega dne dospemo k mali koči, v kateri smo našli Alota, medvedjega ogljarja. Koča ni obljudena in popolnoma razpadla. Naslednje opoldne pridemo da reke Berči, v kateri se, kakor takrat, okopljemo. Dan pozneje jezdimo skozi banaško planjavo in potem zavijemo proti jugu. Štiriindvajset ur nato dospemo v ozko dolino z travnatimi progami po sredi, kjer so nas Bebe Kurdi v drugič napadli, in potem v krivo stransko dolino, v kateri smo z bratom šejka Gazal Gaboja prenočili. Potem pridemo do taborišča, kjer sta se mi Hadedina uprla. Tukaj se Amad Ghandur ustavi in reče:

“Emir, moj oče bi pač še danes živel, če se ne bi tukaj tvoji volji uprli in radi tega izpustili šejka Gazal Gaboja. Veliki tepei smo bili takrat.”

Ne odgovorim mu, ker vsak odgovor bi bilo samo predbacivanje, ki je pa popolnoma nepotrebno.

Tudi k hiši Mamuda Kanzurja, šejka Džiaf Kurdiv pridemo in tam razjahamo. V naše veselje Gibrail Mamraš s svojo ženo še živi. Spoznata nas in povabita, naj pri njih prenočimo. To željo jako radi izpolnimo, ker čas za to imamo in vemo, da smo res dobrodošli.

Do sedaj nismo skoraj ničesar doživeli. S Halefom in njegovim sinom sem vedno jezdil naprej, da bi pregledal pokrajino. Hadedini so mi smeli

*) Glej zvezek III., stran 6.

slediti le v precejšnji oddaljenosti. Na ta način smo se ognili vsakega nevarnega srečanja, toda tudi srečanja s kom, pri katerem bi se zamogli nekoliko informirati. To pa sedaj lahko popravimo pri Gibrailu Mamraš.

Halef je svojemu sinu medpotoma pokazal vsak prostor in mu — mogoče stotič — povedal, kaj se je na njem zgodilo. Seveda pripoveduje na način, ki mu je lasten in ki tudi mene razveseljuje. Po pripovedovanju je bil on vsaj pol Boga, jaz pa še več, kakor cel.

Malega Kara ben Halefa sem takoj prvi dan vzel v šolo. Skoraj nikdar ne pride z moje strani. Učim ga paziti na glasove divjine, in pri vsaki sledi, do ktere pridemo, mu pokažem, kako jo je treba brati, da se jo prav razume; pri tem zadobim že prvi teden prepričanje, da se bode iz njega razvil izboren Beduinec. Prav ljub mi postane in vidim, da sem se mu tudi jaz prikupil. Tudi Omarja ima jako rad in ga ne imenuje drugače, kakor stric.

Ko smo se prvikrat vstavili pri Mamrašu, smo izvedeli, da ni veliko Džiaf Kurđov, h katerim spada, v bližini, ampak da se je preselil rod iz Perzije v bližino. Tako je tudi še sedaj.

“In Bebe Kurdi?” ga vprašam. “Kje imajo ti sedaj svoje pašnike?”

“Med Perzijo in Cagros gorovjem,” odgovori.

“Toraj precej daleč od tukaj. Ali jih je kaj bilo zadnji čas v soseščini?”

“Pri meni ne; toda dan hoda od tukaj se vstavi vsako leto ena četa.”

“Ah res? In vsako leto ob gotovem času?”

“Da, vsako leto. Mislim, da sedaj tam taborijo.”

“Koliko jih je po številu?”

“Vedno deset ali dvanajst mož.”

“Kaj delajo tam?”

“Mislim, da slavijo id el amwat — smrti dan.”

“Tako? Ali so tam grobovi?”

“Da. Več jih je. Ob obrežju Djala reke so. Hribčki so prsteni visoko gori na pečinah je pa samotni grob, narejen iz kamnov.”

“Ali ga poznaš?”

“Da, bil sem enkrat gori.”

“Ali je dobro ohranjen?”

“Jako dobro. Samo nekaj kamnov je odstranjenih, da se lahko notri pogleda. Vidi se mrtveca sedeti, ki ni strohnel, ampak posušen kakor egipčanska mumija. Jako dolgo, srebrnobelo brado ima.”

“Ali ti ni znano, kdo je?”

“Natančno ne vem, ker ko sem bil prošlo leto gori, je bil obraz tako posušen, da potez ni bilo mogoče prepoznati. Mislim pa, da je šejk, oni častljivi starec, ki je bil takrat z vami pri meni.”

“Dobro si uganil. Mohamed Emin je, šejk Hadedinov. Ta vojščak tukaj Amad el Ghandur je njegov sin in naslednik. Prišli smo, da izkažemo mrtvecu čast. Ali je njegov grob v soseščini poznan?”

“Da. Mnogo vernikov roma gori. Slišal sem pripovedovati, da se

je bojeval mrtvec z Bebe Kurdi in da jih je mnogo onih usmrtil, ki so pokopani ob vodi. Vsled premoči pa je bil premagan.”

“Tudi to je v glavnih točkah resnica. Čudim se pa, da se ti Kurdi pri svojih vsakoletnih obiskih niso dotaknili mrtveca in groba.”

“Kaj pa misliš, gospod! Sicer so tatovi in roparji, toda verni moslemi. Noben pravovernik ne oskruni groba, četudi bi bil njegovega največjega sovražnika. Prerok je to strogo prepovedal; tako je zapisano v koranu.”

“Ni tega v njem zapisanega, in tudi Mohamed tega ni prepovedal, ampak Samakšari, spoznavalec, je rekel, da oni, ki oskruni grob pravovernika, na sodnji dan ne sme zapustiti svojega in da ne pride v nebesa.”

“Ali ste bili tukaj, gospod, ko je bil usmrten?”

“Da.”

“Ali smem izvedeti, kako se je vse zgodilo? Rad bi vedel, ker je bil moj gost.”

Te priložnosti, pokazati svoj govorniški dar, si Halef seveda ne pusti oditi. Takoj prime za besedo, da bi pripovedoval, kaj se je zgodilo na smrti dan Mohameda Emina.

Dobra človeka zopet storita vse, da bi imeli vse prav ugodno. Ko jih zapustimo drugo jutro, jih zopet bogato nagradimo.

Proti poldnevu pridemo do slavne šamianske ceste, ki veže Sulimanio z Kirmanšom, in prekoračimo reko Garan. Naslednje jutro dospemo v bližino Djale, ob kateri je takrat padel Mohamed Emin. Ker se je moja domneva, da obiskujejo Bebe Kurdi svoje grobove, uresničila, moramo biti jako oprezni. Lahko so že tukaj, ker danes je enajsti dan hazirana in je teraj jutri obletnica smrti onega zmagovitega, a za nas tako nesrečnega boja.

Ker Halefovega sina nočem izpostaviti nevarnosti, jezdim sam naprej. Drugi mi morajo slediti posamič in v gotovih presledkih. Dasiravno jako oči napenjam, vendar ne morem videti nikake sledi. Ne da bi se kaj izvanrednega pripetilo, pridemo do prostora, na katerem smo takrat opoldne počivali. Kakor takrat, imamo sedaj na eni strani reko, na drugi pa z drevjem poraslo višino. Pred nami se dviguje skalovje, katerega vrh je podoben razvalinam starega gradu.

Tovariši hočejo takoj jezdit k prostoru, kjer se je takrat vršil boj; tega pa ne dovolim, ker hočem preje rekognoscirati. Radi tega morajo ostati; jaz pa razjezdim in se plazim v omenjeni smeri naprej. Ko pridem do bojišča, ni videti nikake sledi; toda visokost trave, ki je tukaj, me preseneti. Radi tega pravim, ko se vrnem k svojim spremljevalcem:

“Mislim, da je najboljša, če ne obiščemo bojišča. Trava raste tam tako visoko, da se tudi v treh dneh ne bi zopet postavila, če bi jo poteptali; popolnoma je nemogoče, da bi tam sledove prikrili.”

“Mogoče radi Bebe Kurdov?” vpraša el Ghandur.

“Da.”

“Teh se vendar ni treba bati!”

“Ne! Ali nam niso takrat naredili največje škode?”

“Takrat jih je bilo čez štirideset mož; sedaj jih je le deset ali dvanajst.”

“Ali veš, če jih pride tudi letos tako malo? Ali je mogoče, da bi bila četa to leto močnejša?”

“To ne bi nič škodovalo, ker sedaj smo pripravljeni, medtem ko takrat nismo bili.”

“Ali sklenili smo vendar, da se vsakega boja izognemo!”

“To smo, da; a radi tega še vedno ni treba, da bi se teh psov bali. Ti si preveč bojazljiv, emir. Saj niti ne vemo, če letos sploh pridejo. Ali smo prišli semkaj, da se ne bi upali do glavnega prostora? Moram videti prostor, na katerem je tekla kri mojega očeta. Jezdil bi tja, če bi bilo tisoč Kurdiv. Naprej toraj!”

Doslej je bil miren; sedaj pa bližina nesrečnega prostora nanj učinkuje: strašni spomini ga razburjajo; svojega konja nažene naprej in drugi mu sledijo: sam ne morem ostati, a mu zakličem:

“Takrat ste smrt Mohamed Emina sami zakrivili; če bodete sedaj zopet tako neprevidni, vas prosim, da slabe posledice ne zvrnete name.”

“Bodi brez skrbi,” mi zakliče nazaj; “nič se ne boče zgodilo. Če se pa kaj pripeti, ne bode tvoja krivda.”

Jezdimo ob reki in kmalu dospemo na mesto. Na naši desni so pečine, na katerih sem videl vojskujoče se Perzijce. Pred nami je prostor, kjer se je branil Amad el Ghandur s puškinim kopitom sovražnikov. Mrtvi oče mu je takrat ležal pri nogah. Na levi je bil Gazal Gaboja ustreljen od Halefa in se je nekoliko v stran zgrudil s svojim konjem. Bližje vodi vidimo kurdske grobove. Videti je, da jih od časa do časa — gotovo vsako leto — popravljajo.

Amad el Ghandur stopi s konja in poklekne na zemljo, ktero je napojila kri njegovega očeta; tudi drugi sledijo, razun mene in Lindsaya, njegovega vzgladu. Ko se zopet dvignejo, jim naznani šejk na mestu zvršetek boja. To porabi lord, da mi omeni:

“Strašno neumen dan je bil takrat. Izgubil sem dva prsta, toraj, ker sem jih imel samo deset, ravno dvajset odstotkov. Ali ni to nekoliko preveč, sir?”

“Gotovo,” odvrnem. “Toda to še ni bilo vse. Ali niste bili tudi bolni v bližini pameti?”

“Yes. Prišel sem ob nekoliko lasi in košček kosti, nekako tam, kjer je navadno pamet.”

“Potem je šlo gotovo tudi košček pameti pri hudiču?”

“Ne verjamem, sir, dasiravno bi lažje kakor vi prenesel tako izgubo; ravno toliko je imam preveč, kolikor je vam manjka. Well!”

Zasmeji se ter v stran obrne.

Na tihem se čudim, da si pusti Halef oditi priložnost, naznaniti Hadedinom, kako se je takrat bojevalo. Stopil je s svojim sinom k kurdskim grobovom, stoji pri njih s slenjenimi rokami in moli.

“Ti moliš?” ga vprašam, ter se delam začudenega.

“Da, sidi, jaz in Kara ben Halef, moj sin, sva tukaj molila.”

“Pri grobovih smrtnih sovražnikov?”

“Ne, ker mrtveci niso sovražniki; kristjan sploh ne pozna sovražnikov, on ne sovraži nobenega človeka, ampak vse ljubi; to si me vendar sam učil.”

“Kaj si molil? Fatiho?”

“Ne. Kdor to moli, je mohamedanec, tak pa ne moli pri sovražnikovemu grobu. Jaz in moj sin sva stala tukaj kakor kristjana, in molola sva očenaš, katerega si me naučil. Hana, biser med ženami in materami, ga tudi z menoj moli. Ali se mogoče čudiš?”

“Ne, ker vem, da je božja beseda kakor majhno zrno, iz katerega vzklije mogočno drevo, katerega je veselje pogledati in ki vedno znova rodi sad in seme. Ti si od mene sprejel tako seme; to raste in bo obrodilo; Daj semena naprej, dragi Halef! To bode bogu dopadljivo in osrečil bodeš veliko, veliko ljudi.”

“O, to vem, efendi; jaz sam sem postal jako srečen. Ali še veš, kako sem se trudil, da bi te preobrnil k izlamu? Maksikako besedo sem izgovoril, ki je bila kakor druga glava veljbloda, ki more vendar imeti samo eno. Ti si se smehljaj in če sem postal jezen, si ostal dober in prijazen. Tvoja dobrota me je premagala. Ena sama tvoja ljuba beseda je več zalega, kakor moji dolgi govori. Izlam je soka, — osat — ki raste samo na slabih tleh, medtem ko je krščanstvo nahla, — palma — ki visoko raste in nosi veliko sadu. Izlam je podoben puščavi, v kateri je le tuptam kak vodnjak s slabo vodo, krščanstvo pa lepi deželi z velikimi gorami, na katerih vrhovih zvonijo zvonovi, in lepimi dolinami, po katerih tečejo reke, ki hranijo gozdove, polja in vrtove in ob katerih obrežjih so mesta in vasi, kojih prebivalci so dobri in pridni otroci svojega nebeškega očeta. Da to vem, se imam tebi zahvaliti; toda to naj izve še mnogo, mnogo drugih.”

Sedaj gremo, vodeči konje za uzde, k prostoru, na katerem smo po boju z Perziji taborili. Misliti moram na ‘hišo’, ki je mene in Halefa opremila z vsemi mogočimi delikatesami, in pri tem mi je, kakor bi me oni sladki, orijentalški duh tudi danes obdajal. Kako strašen konec so našli ti dobri ljudje tukaj zdolaj na potu smrtne karavane!

Potem se podamo na skalnato višino. Tukaj so še ostanki koče Soran Kurda; ni se vrnil v njo nazaj, ker je bil potem Amad el Ghandurjev spremljevalec in bi se radi tega Bebe Kurdi nad njim maščevali. Nedaleč na strani se dviguje na skalnati plošči šejkov grob. Tako je, kakor mi je njegov sin takrat rekel: “Solnce pozdravlja prostor zgodaj, kadar pride, in zvečer, ko zaide.” Dobro je še ohranjen, a na jugozapadni strani manjka, kakor je rekel Mamraš, več kamnov. Amad el Ghandur stopi zraven in pogleda notri. Hitro skoči nazaj in zakriči:

“Mašalah, moj oče! Ali duša še ni zapustila telesa?”

Ko potem tudi jaz skozi odprto pogledam, zapopadem njegov vzklík. Šejk sedi notri še vedno tako, kakor smo ga postavili, z dolgo belo brado, ki mu pada po prsih in sklenjenimi rokami. Njegov obraz je jako upadel, a ga je lahko spoznati. Kaki okoliščini ali kakim kemičnim vplivom je pripisati ohranitev mrliča, ne vem, a pogled je nepopisnega učinka; še več

mesecev sem moral na njega misliti, in tudi danes mi je še vedno tako, kakor bi videl sedeti mumijo plemenitega starca pred seboj na kamnih.

Hadedini prihajajo drug za drugim, da bi videli ostanke njihovega bivšega poglavarja. To se zgodi brezbesedno in z nabožnostjo, ki je razumljiva. Ko stopi poslednji od groba, seže Amad el Ghandur v žep, potegne iz njega majhen kamen in reče:

“Efendi Kara ben Nemzi emir in hadži Halef Omar, vidva sta bila zraven, ko je bil moj oče Mohamed Emin, šejk Hadedinov, v tej jami pokopan; videli ste, da sem s svojim bodalom odkrušil ta košček od kamna in ga spravil. Gotovo sta vedela, kaj to pomeni. Sedaj ga prinašam nazaj in ga dam mrtvecu. Morileci so padli; smrt mojega očeta je maščevana; njihove duše naj gorijo v najhujšem pekelskem ognju; njegova pa se naj sprehaja pod palmami sedmega raja in naj pije rajsko vodo na vse veke!”

To je tara, krvno maščevanje: oko za oko, zob za zob, kri za kri! Mrzlo me spreleti. A kaj naj bi sedaj rekel? Vsaka beseda ne bi bila samo odveč, ampak bi mi lahko naravnost škodovala; samo škodila bi lahko, a ne koristila. Tega čuvstva in mislij pa nimam samo jaz, ker ko vrže Amad el Ghandur kamenček v grob, me Halef tako pogleda, da vidim, da je hadži mojega mnenja. Tudi on, ki je bil preje tako goreč spoznavalec izlama, in ki me je hotel na vsak način spreobrniti, misli sedaj kakor jaz: “Ljubite svoje sovražnike; blagoslovite one, ki vas preklinjajo, in storite dobro onim, ki vas žalijo in zasledujejo; potem boste dobri otroci svojega nebeskega očeta!”

Ker se ima vršiti pravo slavlje šele jutri, na smrti dan, se lahko danes odpočijemo in poiščemo pripravo taborišče. Hočem iti z višine, da bi ga poiskal, a Amad el Ghandur pravi:

“To ni potrebno. Jaz ne ostanem nikjer drugje, kakor tukaj pri grobu svojega očeta.”

“Zakaj?”

“Kako moreš tako vprašati? — Ali ne uvidiš zakaj? Tukaj je moje mesto.”

“A ne sedaj. Misli na nevarno pokrajino in na Bebe Kurde, ki lahko pridejo.”

“Misliti moram na mrtveca, a ne na nje. Prišel sem, da ga obiščem, in sedaj sem pri njemu in ga ne zapustim preje, dokler ne odidemo.”

“To bi bila največja neprevidnost. Kakor je teren, bi bili popolnoma v njih rokah, če pridejo.”

“Da, če pridejo! In tudi potem ne bi bilo tako hudo, kakor misliš. Izvedeli smo, da prihajajo v malem številu; nas pa je dvajset izkušenih in pogumnih vojščakov. Česa se nam je bati?”

“Pogumni, da; toda tudi izkušeni? Kaj koristijo izkušnje, če se ne ravna po njih! Ali ni mogoče, da pridejo letos v večjem številu, kakor so prihajali doslej? In tudi če bi jih bilo malo, sem rekel, da je teren jako neugoden.”

“Nasprotno zelo ugoden je. Mi smo tukaj zgoraj, in oni bi prišli od spodaj; gorenji je vedno tudi močnejši.”

“V tem slučaju ne. Oglej si lego! Skalovje pada proti jugu, zapadu in severu tako strmo, da v tej smeri ni mogoče doli; človek mora biti že dober plezalec, ki pride doli; s konji je pa sploh nemogoče — — —”

“Saj doli sploh nočemo,” mi seže v besedo.

“Pusti me izgovoriti, in uvidel bodeš, da nimamo nobenega pota za beg.”

“Za beg? Da bi pred temi psi bežali? Nikdar!” zakliče.

“Nikdar, nikdar, nikdar?” mu vneto pritrdijo drugi Hadedini.

“Pustite vendar efendija govoriti?” svari Halef. “Pametnejši je, kakor mi vsi skupaj, in velikokrat sem se že prepričal, da se oni, ki ga ne uboga, potem kesa.”

Malega hvaležno pogledam in nadaljujem:

“Gori ali pa doli moremo samo na iztočni strani gore, tam pa so na nekem prostoru, ktereга poznate, ker ste šli preje tam, pečine tako ozko skupaj, da imata samo dva jezdeca vstric prostor. To so vrata, ki nam lahko postanejo jako nevarna.”

“Kako to?” vpraša šejk.

“Ker ne moremo od tukaj, če jih Kurdi zasedejo.”

“Če jih pa mi zasedemo, ne morejo oni gori!”

“To se čuje jako lepo, a ni. Če to ožino zasedemo in če jih ne pustimo gori ali oni nas ne pustijo doli, je vseeno; pač stran ne moremo.”

“Potem jih prepodimo!”

“Kar bi se končalo z bojem, kateremu se hočemo izogniti.”

“No, potem ostanemo gori, dokler jim ne postane dolgčas in se odstranijo!”

“Tega nikdar ne bodejo storili. Prvič ostanejo tukaj, ker se hočejo maščevati in drugič jih pa sila ne bode pregnala, kakor bi nas.”

“Nas? — Kaka sila?”

“Sila lakote. Vode imamo seveda dovolj; kaj pa naj jemo? Ali je kaka divjačina tukaj na tem golem skalovju? Ne. Naš provijant se je pa že tako pomanjšal, da moram potem itak oditi na lov, da ustrelim kako žival.”

“Radi tega nam vse tako hudo slikaš, ker je tvoje navada, da na vse mogoče hudo naprej misliš. Jaz nisem tako črnogled, kakor ti, ker imam dvajset pogumnih vojščakov seboj, ki bodo višino hranili kakor trdnjavo, če bomo napadeni. Kar se pa tiče provijanta, bodem sedaj vse može poslati na lov. Takrat smo dobili obilo divjačine in gotovo je bode tudi sedaj še dovolj.”

“Prosim te, da tega ne storiš.”

“Zakaj ne?”

“Ker bi bila velika neprevidnost. Paziti moramo na to, da ne pustimo nikakih sledov; če bode pa dvajset mož hodilo na vse strani, morajo postati Kurdi, ko pridejo, pozorni.”

“Opazili nas bodo tudi brez tega. Ti si, kakor sem že opetovano povedal, preveč bojazljiv.”

“Bolje je biti bojazljiv, kakor preveč zaupljiv. Nujno te prosim, da danes ne ostanemo tukaj! Poiskati si moramo taborišče, kjer smo skriti in od koder lahko opazujemo vhod k tej višini.”

“Ne sili vame s takimi prošnjami; ne morem jih izpolniti. Tukaj pri očetu je moje mesto. Če drugi nočete ostati, pojdite, kamor hočete!”

“Mi ostanemo!” zakličejo Hadedini enoglasno.

“Ali slišiš?” vpraša Amad el Ghandur. “Pri meni hočejo ostati; ti pa imaš svojo voljo in si lahko poiščeš drugo ležišče. Halef in njegov sin bodeta najbrže s teboj držala.”

“O tem sem prepričan, ker hadži ve, da je moje domnevanje dobro utemeljeno. Toda kaj mi koristi, če se od vas ločim? Mi bi bili na varnem, medtem ko bi se vi nahajali v nevarnosti; to bi izgledalo strahotepno, in da si tega ne bodete mislili, ostanemo. Če pa to pride, kar sam ti naprej povedal, ne pade na nas nikaka krivda.”

Vzamem svojo brzostrelko, da bi se odpravil na lov. Ko lord to vidi, vpraša:

“Kam sir?”

“Na lov.”

“Well, grem z vami.”

“Ljubše mi je, če tukaj ostanete.”

“Zakaj?”

“Ker ne smemo napraviti preveč sledov.”

“Če je ena več, ne more škodovati. Kakšen obraz pa pravzaprav delate? Ali so vas Hadedini razjezili?”

“Da.”

“Zakaj? Opazil sem, da se s šejkom kregate, a govora nisem razumel.”

“Jezi me, ker hočejo na vsak način tukaj zgoraj ostati, ko bi bilo spodaj v gozdu vendar veliko bolj varno.”

“Pač radi Bebe Kurdov?”

“Da.”

“Kaj se je treba radi tega razburjati! Če se pretepamo zgoraj ali spodaj, je pač vseeno.”

“O ne, milord. Sicer smo še pa domenili, da se vsakemu boju po možnosti izognemo.”

“Well, nisem imel nič proti temu. Če pa Kurdi pridejo in hočejo boj, imam tudi jaz še nek račun z njimi poravnati. Ti gentlemani so me spravili ob dva prsta in zraven tega ob košček glave. Nočem postati krvni maščevalec, a vendar se slabo ne čuje, če se reče: oko za oko, zob za zob, prste za prste, košček za košček. Če nas pustijo v miru, jim ne bodem nič storil, če se pa hočejo z menoj boksati, se jim ne bode dobro godilo! Toraj, ali smem iti z vami?”

“Če že hočete. Ker se z Beduinci itak ne morete prav zabavati, bi vam postalo tukaj predolgočasno.”

“In kdo gre še zraven?”

“Halef seveda.”

“In njegov boy?”

“Najbrže, ker tega njegov oče vendar noče pustiti.”

“Well, prav ima. Dečko je brihten in se naj od vas uči. Vzemite ga toraj seboj!”

Mali Kara ben Halef se jako veseli, ko izve, da nas sme z očetom spremljati. Predno odidemo, naprosim Amad el Ghandurja, da ne pusti oditi svojih ljudi na lov. Ne morem mu popolnoma zaupati, ker, odkar se nahaja pri očetovem grobu, ga ne obdajajo samo maščevalne misli, ampak je tudi napram meni postal uporen.

Ko dospemo spodaj v dolino, gremo v gozd. Tudi takrat sem lovil v njem. Odločil sem se za to smer, ker morajo priti Kurdi, ko dospejo, iz druge.

Srečo imamo. Halef je postal dober lovec; tudi lord se razume na lov, Kara ben Halef pa tako dobro strelja, da ga moram večkrat pohvaliti. Po preteku štirih ur se odpravimo, otovorjeni z bogatim plenom, zopet k grobu.

Ko pridemo gori, vidim, da gori ogenj, nad katerim se peče sveža pečenka.

“Toraj se je vendar kdo od vas odstranil?” vprašam el Ghandurja. “Saj sem te vendar prosil, da tega ne dopustiš!”

“Ali naj sedimo tukaj in lenarimo, medtem, ko se vi trudite?” odgovori. “Temu dečku dovoliš, da gre na lov, a odraslim vojščakom ne!”

“Deček je bil pri meni; siguren sem bil, da ne napravi nobene napake.”

“Štiri možje, katere sem odposlal, je tudi niso napravili.”

“To je še vprašanje. Na vsak način bi bilo bolje, če bi tukaj ostali.”

“Ne! Nasprotno je za nas jako dobro, da so odšli, ker so mi prinesli zelo važno poročilo.”

“Ah? Kakšno?”

“Da Bebe Kurdi letos ne pridejo. Toraj vidiš, da je bila tvoja bojazljivost neutemeljena!”

Pri tem me nekako porogljivo pogleda. Stvar se mi ne zdi popolnoma dobra; radi tega odgovorim:

“O bojazljivosti ne more biti govora. Previden sem, a bojazljiv ne. Rabil si izraz ‘poročilo’. Za vsako poročilo je pa treba dve osebi, eno, ki ga da, in eno, ki ga naprej nese. Od koga so dobili tvoji ljudje to poročilo?”

“Od dveh Soran Kurdiv.”

“Ah, kje?”

“Spodaj pri vodi, kjer je bilo bojišče.”

“Kul šeatin — vsi hudiči!” se razjarim proti svoji navadi, ker drugače sem v vseh položajih vedno miren. “Kdo jim je pa dovolil, da so ravno oni prostor poiskovali?”

“Jaz!” odgovori, ter me trdno, skoraj izzivalno pogleda.

“Tako, ti! Jaz pa sem bil sploh proti temu, da bi kdo obiskal oni prostor. A to ste vendar storili, kar že z ozirom iz spoštovanja napram meni ne bi smeli!”

“S teboj se ne bom prepiral. Če hočeš kaj izvedeti, vprašaj tukaj Batarja; on ti bode vse povedal.”

Po teh besedah se obrne stran. Odgovorim mu:

“Nikakor se ne nameravam s teboj prepirati. A poglej grob, v katerem počiva tvoj oče; tebi in vsem drugim naj bi bil v svarilo. Mohamed Emin je samo radi tega tukaj pokopan, ker se ni hotel ravnati po mojih navodilih. Prostovoljno ste me izvolili svojim vodnikom, in tako dolgo, dokler ste se ravnali po mojih poveljih, so bile vse nevarnosti premagane. Kristijan sem in radi tega proti temu, da bi kdo ubil človeka po nepotrebnem; vi si pa želite krvi in se upirate mojim dobrim nasvetom. To se je nad vami maščevalo, ker plačati ste morali upiranje s krvjo šejka Mohamed Emina.”

Preneham. Nikdo nič ne pravi; radi tega nadaljujem:

“Zopet ste me izvolili svojim vodnikom, popolnoma proti moji volji, ker jaz sem predlagal Amad el Ghandurja kot takega. Sledili ste mi, kakor sem vas vodil, in dosedaj je šlo vse dobro. Sedaj se vam naenkrat kadri kri mrtvega šejka okolu glave; omračuje vaš razum in vas dela uporne proti meni. Premislite dobro, kaj delate! Odšel sem, da bi z vami delil pomanjkanje in nevarnosti; na noben način vas ne zapustim, a če vidim, da se ne brigate za moje želje in da delate neumosti, ki vas lahko stanejo življenje, ne morem biti dalje vaš vodnik.”

Amad el Ghandur mi obrne hrbet in ne reče ničesar; Batar pa, Hadedin, na katerega me je nakazal, ježno poskoči:

“Neumnosti, efendi? Če ne bi bil ti oni, ki je izrekel to besedo, bi mu s svojim bodalom odgovoril! Hadedinski vojščak od rodu Šamar ne dela neumnostij!”

“Motiš se,” mu mirno odgovorim. “Navedel bi vam lahko celo vrsto velikih napak, da, neumnostij, ktere so napravili slavni Hadedini. Kdor svojih napak noče pripoznati, se nikdar ne spametuje, in če jih hoče celo zagovarjati, je še slabše. Moja dolžnost je, da vam povem resnico; če je pa nočete poslušati, vam ne morem pomagati. Sedaj bi rad vedel, kako ste se s takozvanima Soran Kurdi sestali in kaj ste z njima govorili.”

Amad el Ghandur se več nã gane; njegovi ljudje gledajo temno pred se in Batar, na katerega sem se s zadnjimi besedami obrnil, ne odgovori. Sree me zaboli; gotovo slutnjo imam, da bode imela trmoglavost teh ljudi slabe posledice. Gotovo so se med mojo odsotnostjo domenili, da pri kakem srečanju z Bebe Kurdi mojih človekoljubnih nasvetov ne bodo poslušali. Pozvati moram še enkrat Batarja, predno mi odgovori:

“Šli smo doli v dolino, da bi ob vodi dobili kako divjačino; kmalu sta se nam pridružila dva Soran-Kurda.”

“Ali ste jih vi preje videli, ali onadva vas?”

“Mi smo jih prvi ugledali.”

“Kako sta se pa zadržala, ko sta vas zapazila?”

“Zdrznila sta se in ustavila konja. Mi smo jima šli naproti in jima namigavali, da ne nameravamo nikakih sovražnostij. Nato sta prišla bližje.”

“Kako sta bila oborožena?”

“Z puškami, noži in samokresi.”

“Kakšne konje sta imela?”

“Jako dobre. Prijazno sta nas pozdravila in nas vprašala, kdo smo.”

“Ali ste takoj odgovorili?”

“Ne. Najprvo smo zahtevali, da nam povesta, ktereга rodu sta. Nato smo izvedeli, da sta Soran Kurda.”

“Ali ste vprašali, kje tabori njih rod?”

“Da; njihove črede se pasejo ob Bela-Druc reki.”

“Tako daleč južno od tukaj? In prišla sta iz severa? Kje sta pa bila?”

“Tega nismo vprašali.”

“Kam hočeta?”

“K svojemu rodu. Šele potem, ko smo to izvedeli, smo povedali, da smo Hadedini.”

“Ali ste še kaj več povedali?”

“Da, ker Soran Kurdi so sovražniki Bebe Kurdov. Toraj nam ni bilo treba molčati. Veselila sta se, ko sta izvedela, zakaj smo prišli semkaj, ker sta že slišali o Mohamed Eminu. Bila sta popolnoma očarana, ko smo povedali, da je bil takrat nek njun tovariš tukaj Amad el Ghandurjev vođnik in da ga je spremljal na njegovi maščevalni poti.”

“Potem ste pač vse povedali, kar se je takrat tukaj zgodilo?”

“Seveda! Tako sta se za vse zanimala, kakor bi spadala k našemu rodu.”

“Ali ste tudi povedali, kdo je sedaj tukaj?”

“Da. Vprašala sta nas po tem. Govorili smo o tebi, o hadži Halef Omarju in njegovemu sinu Kara ben Halefu, o Amad el Ghandurju o Angležu, ki je tudi bil takrat zraven in ranjen. Tako sta se za vse zanimala, da sta celo po tvojem slavnem Riju povprašala, če ga zopet jezdiš.”

“In seveda ste tudi to naznanili?”

“Da. Zelo sta bila vesela, ko sta izvedela, da posedujemo tako plemenite konje, kakor je tvoj Ri, mladi Kara ben Halefov žrebec in Amad el Ghandurjeva kobila.”

“In potem? Govori dalje!”

“In potem? No, potem sta odjezdila.”

“Kam?”

“Nazaj.”

“Nazaj? Toraj proti severu, odkoder sta prišla?”

“Da.”

“Jaz pa vendar mislim, da sta hotela južno k svojemu rodu?”

“Seveda, emir; toda eden je omenil, medtem ko smo se razgovarjali, da je izgubil svoje bodalo izza pasu. Bila je stara, dragocena dedščina, ktero ne bi mogel pogrešati. Morala sta toraj nazaj, da poiščeta bodalo.”

“O Bebe Kurdi ste tudi govorili. Kaj ste izvedeli?”

“Rekli smo, da smo na prihod Bebe Kurdiv pripravljene, ker smo izvedeli, da prihajajo vsako leto semkaj. Nato sta nam Soran Kurda rekla, da jih letos ne bo.”

“Kak vzrok sta za to navedla?”

“Bebe Kurdi so ravno sedaj v prepiru z Piran Kurdi rodu Bulba; vsak dan se lahko spoprimejo in radi tega bodeš pač uvidel, efendi, da nimajo časa, da bi prišli sem.”

“Lepo! Kaj ste še govorili?”

“Drugega nič. Kar sem ti sedaj povedal, je vse. Sedaj moraš pač pritrditi, da je bila tvoja skrb brez podlage in da je imel Amad el Ghandur, naš šejk, prav?”

To vprašanje izgovori z naglasom največjega zadoščenja in končno se tudi Amad el Ghandur premakne; počasi se obrne in me ponosno, zmagujoče pogleda. Delam se, kakor bi tega ne opazil, in odgovorim:

“Uvidim samo to, da Amad el Ghandur ni imel prav.”

Sedaj se Amad napol vzdigne in mi ježno zakliče:

“Da ne bi imel prav? Če po tem, kar si sedaj slišal, še tako govoriš, te je pamet zapustila in vidim, da je najboljša, če ti poveljevanje odvzamem. Ker, če se še naprej po tvojih poveljih ravnamo, bi lahko jezdili v pogubo.”

“Prosim te, ne razburjaj se in ostani miren! Tudi, če bi izgubil pamet, bi vendar majhen ostanek, ki bi mi še ostal, zadostoval za prepričanje, da rinete z vso silo v pogubo. Če tako dalje — — —”

“Molči!” se zadere nad menoj ter poskoči. “Ti bi nas spravil v pogubo, če bi te hoteli poslušati. Stori, kar hočeš, in pojdi, kamor hočeš; ne gremo za teboj; drugega taborišča ne rabimo. Bebe Kurdi ne pridejo. Moje mesto je pri grobu mojega očeta in tukaj ostanem!”

“Potem dopusti, da ti naznanim vzroke, zakaj — — —”

“Ničesar, prav ničesar nočem slišati,” me znova preseka. “Predbacival si nam, da je bilo takrat naše zadržanje vzrok smrti mojega očeta. A popolnoma drugače je: če bi nam dovolil streljati na Bebe Kurde in usmrtiti njihovega šejka Gazal Gaboja, ne bi več živeli in nas ne bi mogli zasiedovati. Ti si kriv, ti sam, čisto sam! Obtožujem te smrti mojega očeta in nočem ničesar o tebi slišati. Zapovem ti, da se od nas odstraniš!”

Zapovedujoče iztegne roko; oče se mu bliskajo; živa podoba brezobzirne, prevdanka ne več možne jeze je. Ne morem reči, da so me njegove besede ne samo užalostile, ker to, kar občutim, je več, veliko več. Tudi njegovi ljudje so se dvignili; vsi so stopili k njemu ter s tem pokazali, da so popolnoma njegovega mnenja. Samo Halef, njegov sin, Omar ben Saček in Anglež so pri meni. Ali naj na težko Amad el Ghandurjevo obdolžitev odgovorim, ali ne? Še ne vem, kaj naj bi rekel, ko poskočita Halef in Omar; prvi stopi nekaj korakov naprej, se odkašlja, kakor je njegova navada, in zakliče:

“Alah l' Alah! Kaki čudeži se danes dogajajo! Nehvaležnost se je opravilo v obleko ponosa, in zasluge se blatijo z veljblodjim in ovčjim od-

padkom! Moj efendi je najrazumnejši med razumnimi in najhrabrejši med hrabrimi! On je za one, ki so ga spremljali, vedno skrbel kakor oče in mati, čuval jih je in se v vsaki nevarnosti postavil na njihovo stran. Jaz, hadži Halef Omar ne bodem tukaj pripovedoval, kaj je že za vas storil; hvalo ste mu dolžni na veke. Mesto tega ga pa tako žalite, da bi ga jaz takoj maščeval, če bi ne bil vašega rodu. Ni on izgubil razuma, ampak vi ste prišli ob njega. Moj efendi vedno ve, kaj govori. On vidi veliko nevarnost, ki nas čaka, nevarnost, kateri boste podlegli, če ga ne poslušate. Vaše glave so bile danes proste slabih mislij. A odkar ste zagledali grob, vas je dobil hudič maščevanja v svoje kremplje, ki je omamil vaša srca in oslepil vaše oči. Tako je, kakor bi vas napadla huda mrzlica, v kateri govorite neumnosti in delate kakor nespametna bitja. Prosim vas, poslušajte efendija! Gotovo mu boste dali prav!”

“Ne, ničesar nočemo od njega slišati!” zakliče Amad el Ghandur. “Omamil ti je srce, da si postal njegove vere; radi tega govoriš za njega. Ne rabimo ne tebe ne njega. Krvno maščevanje je sveta zapoved; ti si Allahov odpadnik. Ostani pri svojem efendiju; s teboj nimamo ničesar več opraviti!”

Sedaj stopi Halef še za korak bližje in odgovori:

“Da odpačel sem od vere, ki zapoveduje kri in maščevanje, in postal sem sin ljubezni, ki celo nevernika očara. Radi tega vam hočem to, kar sedaj govorite in delate, odpustiti. Stražil bodem nad vami, da vas vaša zmotnja ne pogubi. Tukaj stojim; držim z svojim efendijem, kateremu ostanem zvest tako dolgo, dokler živim, ker jaz sem hadži Halef Omar, ki noče o vaših grozovitih in krvavih postavah ničesar več vedeti!”

Sedaj se postavi Omar na njegovo stran in reče:

“In jaz sem Omar ben Sadek, ktereга ime je čisto. Razžalili ste našega emirja Kara ben Nemzi efendija; jaz držim z njim; posledice si sami sebi pripišite!”

Sedaj se nekaj zgodi, česar nisem pričakoval. Halefov mali sin stopi namreč na stran svojega očeta in zakliče s svojim mladim, zvonkim glasom:

“In jaz sem Kara ben Halef in držim z efendijem, čegar ime nosim. Večji je, kakor vi vsi skupaj!”

“Rua ja meza — beži, pritlikavec,” se smeje Amad ježno, “tem manjši si potem ti! Kdor stoji pod varstvom takega dečka, je lahko ponosen na svojo hrabrost in razumnost!”

“Da, ponosen sem vsekakor,” odgovorim, “vendar ne na te dve lastnosti, ampak, da poseduje ta deček, za ktereга sem se takoj prve dni zavzel, kljub temu ostrejši pogled, kakor vi, ki se imenujete odrasle in izkušene vojščake. Ti si me od sebe odgnal; dobro, ločim se od vas, toda samo za nekaj korakov, ker vem, da boste našo pomoč potrebovali. V svoji trmoglavosti si preje rekel: moje mesto je pri očetovem grobu; tukaj ostanem! Glej, da se te besede na ta način ne izpolnijo, da bodeš moral vedno tukaj ostati!”

Obrnem se in odpeljem Rija od drugih konj; to je znamenje izrečeno

ločitve. Tudi Halef, njegov sin in Omar gredo po konje. Sedaj vstane Anglež, ki je dosedaj tiho na tleh sedel, pripelje svojega konja in me vpraša:

“Povejte mi, častiti sir Kara ben Nemzi, kakšen hudič pa je tukaj? Ali ste se od Hadedinov ločili?”

“Da”

“Zakaj?”

“Ker so me kot vodnika odstavili. Ona četvorica, ki je bila preje na lovu, se je namreč sestala z dvema Bebe Kurdoma, o katerih pa mislijo, da sta bila Soran Kurda. Svetoval sem, da si poiščemo drugo taborišče; oni pa hočejo tukaj ostati.”

“All devils! Iz tega pa bo nekaj, ne? Ali mi hočete povedati, kaj — — —”

“Sedaj ne,” mu sežem v govor, “kasneje. Takoj moram oditi za obema Kurdi; seboj vzamem Halefa in njegovega sina z — — —”

“Kaj te? Zakaj ne mene?” me prekine.

“Ker hočem pustiti zanesljivega moža pri dragocenih konjih, in vi ste vendar najzanesljivejši,” odgovorim.

“Well, lepo, ostanem,” izjavi jako zadovoljen, dasiravno ga samo zato ne vzamem seboj, da ne bi napravil kake numnosti.

Nekaj minut pozneje se zopet odpravim z Halefom in njegovim sinom v dolino. Predno pridemo doli ne opazim ničesar, ker je pot večinoma skalovita. Spodaj pa vidim sledove, ktere so naredili štirje Hadedini, ko so lovili. Zraven teh so pa vtisi dveh mož, ki ne zavijejo na skalnato pot, ampak v stran in vodijo potem k višini.

“Ali si moreš misliti, kdo je šel tukaj?” vprašam Halefa.

“Ne, efendi,” odgovori. “Ker mi svojega mnenja še nisi naznanil, še ne vem, od ktere misli naj začnem sklepati.”

“Od misli, da sta bila Kurda, kista se izdala za Soran Kurda, Bebe Kurda.”

“Mašalah! To misliš?”

“Da.”

“Iz katerega vzroka?”

“Več vzrokov imam. Najprvo moram povedati, da Soran Kurdiv sploh več ni.”

“To je res, sidi. Ta rod so uničili Bebejci, tako da je ostalo samo še nekaj mož, ki se morajo še danes skrivati. Na to nisem mislil.”

“Kako more potem imeti rod Soranov pri Dela-Drue svoje pašnike!”

“Tam sploh niso nikdar bili Kurdi, ampak le arabski rodovi. Hadedini so se pustili grdo nalagati.”

“In bili so tako neumni, da so tem lažem verjeli. Kurda sta bila predstraža Bebejeev, ki pridejo letos, kakor vsa druga leta. Da so bolj sigurni, so poslali dva vojščaka naprej. Tadvda sta seveda takoj poznala po znamenjih, da so loveci Hadedini, in radi tega sta se izdala za Sorane; izpraševala sta jih, vse izvedela in potem sta si izmislila laž o izgubljenem

bodalu, da sta se lahko mirno odstranila. Potem sta na pripravnem prostoru skrila svoja konja ter se semkaj vrnila, da bi nas videla. Sled vodi navzgor, a ne zopet nizdol; mislim si, da sta še sedaj zgoraj! Ostanita tukaj; moram dobiti gotovost.”

Zopet se plazim ob grmičevju in skalovju navzgor. Zelo težko je, iskati sled na pečenih tleh; vendar se mi posreči, da jo zasledujem. Uvidim, da sta nas opazovala in mogoče naše govore tudi razumela, ker smo glasno in razburjeno govorili; potem vodi njiju sled zopet v dolino. Tam je trava; radi tega je sled dobro videti; cenim jo na komaj četrto ure staro in pokličem Halefa ter njegovega sina zraven, da bi jo jima razjasnil. Kako je Halef ponosen na to, da je zadela njegovega Karata velika čast, da sem ga vzel na sedanji, nevaren pohod!

Skupaj gremo za sledjo, ki križa drugo sled proti grobiščem ob vodi in vodi potem proti severu. Seveda se sedaj spoji z ono, katero sta napravila Bebejca, predno sta se sestala z Hadedini. Tako imamo toraj pred seboj stare, proti nam prihajajoče in nove, ter zopet nazaj vodeče vtise.

Ne traja dolgo, ko pridemo do grmičevja, kjer sta Bebejca skrila svoja konja. Seveda sta jih zopet vzela in jih zasedla. Odjezdila sta, kakor razvidim iz sledi, v galopu, da bi važno poročilo kakor hitro mogoče naznanila rodu. Svojemu malemu učencu vse razložim, kar mu ni jasno in pri tem imam veliko veselje, ker me takoj zapopade.

Od skrivališča konja smo gotovo dobre pol ure sledili teku reke; sedaj vidimo ob nji majhen, s travo porastel prostor, katerega obdajajo na treh straneh drevesa.

“Tukaj se moramo skriti,” pravim.

“Zakaj ravno tukaj?” vpraša Halef.

“Ker bodo Bebe Kurdi danes ponoči tukaj taborili.”

“Efendi, ali si vsegaveden?”

“Ne, ampak po okolnostih sodeč, bode tako. Čez kako uro bode solnce zašlo; takrat pridejo.”

“Ali ne bodo mogoče jezдили naprej do grobišča?”

“Ne, ker takrat še ni dovolj temno; mesec se prikaže šele pozneje. Mogoče porabijo lunino svetlobo, da se nam potem približajo. Na vsak način se pa najprvo tukaj postavijo.”

“Zakaj pa ne bolj zgoraj, tako, da bi morali iti še dalje, če bi jih hoteli videti?”

“Ali ne vidiš, da sta Bebejca tukaj razjezdila? Utisi ti pripovedujejo, da sta prostor in sosedni gozdni parobek preiskala. Kteri drug vzrok pa bi imela za to, kakor da hočeta svoje tovariše semkaj pripeljati?”

“Prav imaš, kakor vedno, efendi. Kaj naj storimo? Ali jih bomo prisluškovali, da slišimo, kaj bodo govorili?”

“To bi seveda rad storil. Bomo videli, če bode mogoče. V gozdu se skrijemo, dokler ne pridejo.”

Na levo zavijemo v boršt in se v gostem grmičevju dobro skrijemo.

Jako sem radoveden, če se bodo Kurdi res tam, kakor mislim, ustavili. Halef deli to radovednost in njegov sin seveda tudi.

Ker nimamo drugega opravka, kakor da pričakujemo, se tiho med seboj razgovarjamo. Glavna točka našega pogovora je seveda zadržanje Hadedinov in šejka. Mali hadži se zelo jezi, ker so tako neprevidni. Še bolj kakor to, ga pa teži misel, da so me razžalili. Dasiravno mu vedno iznova zagotavljam, da nisem ne jezen in ne užaljen, in da bodem nad njimi čuval, se na vse načine trudi, da bi me potolažil in mi zagotavlja svoje večno prijateljstvo in zvestobo. Jako me gane njegova privrženost. Stiska se zraven mene, drži mojo roko v svojih, in se trudi, da bi najnežnejše govoril. Vendar ne rabim tolaženja, ker se več ne žalostim in tudi jezim ne; znamenja njegovega velikega prijateljstva pa me pripravijo do tega, da se ne udajam več težkim mislim.

Imam slutnjo, da se bodo odigrali žalostni dogodki. Slutnje me niso še nikdar varale, ampak vedno izpolnile; radi tega zadnje besede, ktere sem govoril Amad el Ghandurju. Zase se ne bojim, a nekaj mi pravi, da je on, ki se mora čuvati. Zavzamem se, da vse storim, in da svoje življenje za njega tvegam, samo da se mu ne bi kaj pripetilo.

Kmalu se zvečeri in okolu nas postane temno; sedaj slišimo konjsko kopitanje; Kurdi prihajajo. Kopitanje ne gre naprej; toraj se nisem motil; ustavili so se na prostoru, ktereга sem preje omenil.

“Sidi, dobro si sklepal; razjahali so. Ali gremo tja?”

“Ti ne in tudi Kara ben Halef ne. Podala bi se po nepotrebnem v nevarnost, ker kurdskega jezika ne razumeta. Sam grem.”

“Dobro; a če se kmalu ne vrneš, pridem za teboj!”

“Nobene neprevidnosti, Halef! Prisluškovati jih moram in toraj tako dolgo čakati, dokler govorijo o tem, kar hočem slišati. Pri tem lahko preteče več ur.”

“Ubogal te bodem; a gorje jim, če te dobijo! Vse pokoljem in postrelim, vse!”

Načrt, po katerem hočem postopati, sem si že napravil. Spomladni hudourniki, ki prihajajo z gore, so napravili strugo, ki je precej globoka. Ta struga je sedaj suha in prereza prostor, kjer so se Bebe Kurdi ustavili. Zlezem med grmovjem v strugo in se porivam v njej počasi naprej. Kurdi ne govorijo glasno, ker bi slučajno vendar lahko bili Hadedini v bližini; ko pridem že precej daleč, slišim nekoga reči:

“Ali napravimo ogenj?”

“Ne,” odgovori nekdo. “Najprvo mora iti kdo pogledati, če smo tukaj varni.”

“Gotovo smo, ker taborijo Hadedini zgoraj pri grobu in v temi se od istega ne bodo odstranili.”

“Da, Hadedini, to so neumni kušarji, ki se ne upajo iz svojih lukenj. Toda tuji hudič je povsodi tam, kjer ga ni treba, in z njim mali pes z majhnimi brčicami, ki je ustrelil Gazal Gaboja, mojega očeta. Tega pritlikavca bomo trpinčili, da se bode njegovo stokanje razlegalo čez gore in doline!”

Nekega svojih ljudi pozove z imenom in ga pošlje, da preiščejo okolico. Seveda mi je jako ljubo, da ostane taborišče v temi, ker to mi lahko mnogo koristi. Plazim se toraj naprej in vedno naprej, dokler nimam

gozdnih dreves za seboj ter sem ob robu travnatega prostora. Konji so šli k vodi; na levo struge so se vsedli Kurdi, da bi čakali povratek ogleduha. Sedaj lahko govorijo glasneje, ker če bi bili Hadedini v bližini, bi jih najbrže videl in to naznanil.

Iz tega, kar sem dosedaj slišal, je sklepati, da vodi Kurde Gazal Gabojev sin, katerega je Halef takrat ustrelil. Gorje nam, če pridemo v roke tem krvnim maščevalcem! Tekom sledečega govora slišim, da se imenuje Ahmed Acad; drugi ga tako imenujejo. Moje, temi vajeno oko, razloči enajst cseb. Če jih ne pride več, se jih seveda ni treba bati.

“Sreča je,” pravi Ahmed Acad, “da sem prišel na misel, poslati dva ogleduha naprej! Če tega ne bi storil, bi najbrže prišli Hadedinom v roke.”

“Kdaj jih napademo?” vpraša eden.

“To je odvisno od tega, če je bil naš sel uren. Najbolje bi bilo še to noč, ker bi jih tako presenetili, da bi nam prišli živi v roke. Toraj dragocene konje imajo.”

“Da. Najprvo vranec tujca, ki se imenuje Kara ben Nemzi. Ima dve čarobni puški, s kterima lahko vedno strelja, ne da bi bilo treba zopet nabasati. Potem je še mlad žrebec, katerega jezdi deček majhnega hudička. In konečno je še dragocena bela kobila, last Amad el Ghandurja. Tudi ima nekdo lisca, ki je baje izborna žival.”

“Ali si konje videl, ko si bil zgoraj?”

“Vse, samo lisca ne.”

“Ali misliš, da so boljši, kakor moja perzijska kobila?”

“Ne. Tvoji kobili ni kmalu para. Njene prednike je lahko zasledovati do hleva Nadir šaha.”

“Te konje moramo na vsak način dobiti. Nikdo ne sme nanje streljati, če ni v smrtni nevarnosti. Tega pa ni pričakovati, ker bomo garjeve pse tako hitro napadli, da ne bodo imeli časa griziti.”

Žal, da se sedaj ogleduh vrne in naznani, da ni opazil nič sumljivega. Nato izjavi Ahmed Acad:

“Potem napravite ogenj, da jeste! Ko posije mesec, jezdimo naprej in se utaborimo v bližini skalnate gore, na kateri so Hadedini.”

Ogleduh vpraša:

“Toraj moram še pred napadom gori, da vidim, če spijo in če se kurili?”

“Seveda, moramo to preje vedeti. Ti greš naprej, da nam v roki ročiš.”

Kurdi začnejo sedaj nabirati suhljad za ogenj; ta bi me izdal, če tega se hitro plazim nazaj. Srečo imam; pridem do tovarišev, ne da me Bebejei zapazili, in se z njima odplazim. Najprvo gremo tiho in pazimo, da ne bi naredili kakega šuma; ko smo pa že dovolj daleč, nam ni tako paziti.

Halef je na to radoveden, kaj sem izvedel. Vse mu povem. Nato vpraša:

“Ali misliš, da bodo že ponoči napadli?”

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI (17U) (17UNICA)

00000461146

